This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

3 2044 057 033 193

HARVARD LAW SCHOOL
LIBRARY

PUSZTASZER,

A

HONALAPITÓ MAGYAR NEMZET

[illegible]

TÖRTÉNETE.

IRTA

HORNYIK JÁNOS,
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

KECSKEMÉT 18..
[illegible]

A szermonostori apátság romjai 1836-ban.

A szermonostori apátság romjai 1861-ben.

PUSZTASZER,

A

HONALAPITÓ MAGYAR NEMZET

ELSŐ TÖRVÉNYHOZÁSI KÖZGYŰLÉSE SZINHELYÉNEK

TÖRTÉNETE.

IRTA

HORNYIK JÁNOS,

KECSKEMÉT VÁROS FŐJEGYZŐJE, S A MAGY. TUD. ACADEMIA LEVELEZŐ TAGJA.

Pusztaszer térképével,
a Szermonostor romjai két rajzával és 120 darab oklevéllel.

KECSKEMÉT, 1865.

GALLIA FÜLÖP BIZOMÁNYA.

Hol van a hon, melynek Árpád vére
Győzelemben csorga szent földére,
Mely nevével hév szerelmet gyújt....?

Itt van a hon, ah nem mint a régi:
Pusztaságban nyúlnak el vidéki....

KÖLCSEY.

JAN 4 1933

Nyomatott Kecskeméten, Szilády Károlynál. 1865.

KECSKEMÉT VÁROS

KÖZÖNSÉGÉNEK.

tisztviselői pályám
harminckettedik évében.

H. J.

ELŐSZÓ.

Oda vezetem a tisztelt olvasót hazai folyamunk a szőke Tisza virányos jobb partjára, hol Etele a nagy hún király nemzete nagyaival s általa behódított országok fejedelmeivel másfélezer év előtt Sövényházán gyűlésezett *), — és oda vezetem, hol ennek tőszomszédságában dicső emlékű Árpád, a honalapító Magyar Nemzet fejedelmi vezére, — csak nehány év hián ezer év előtt, — e Háza szent földén legelső törvényhozási közgyűlést tartott. **)

Szükségesnek láttam a rendelkezésem alatti adatokbúl szerkesztenem e kicsiny történelmi vázlatot, azért: hogy Béla király névtelen jegyzője által megemlített ama legelső nemzeti közgyűlés szinhelyének multja köz-

*) Simon de Keza. Edit. Bud. 1833. Cap. III. §. 1. pag. 23. — Chron. Bud. Edit. Bud. 1838. pag. 20. — Jerney János: Figyelmező 1839. 11. sz. 179. szelet.

**) Anonym. Belae Regis Notar. Cap. XL.

tudomásra jusson, — s az utóbb ugyanott alapított szermonostori apátság emléke, — melynek régi viszontagságai az egyházirodalom terén is eleddig bizonytalanok voltak *), némileg földeríttetvén, megörökíttessék.

Korszerűnek hittem közrebocsátanom e vázlatot épen most, azért: hogy a honalkotó Nagy Ősök dicső emlékezetét a mai nemzedékben fölébresszem, épen most, midőn az alkotmányozás és a szervezet körül nem kisebb munka nehezül mi ránk szellemileg, mint a mennyit ezer év előtt beköltözött s a Nemzet vére hullásával Hazát alapított Őseink a harcok fáradalmaiban anyagilag leküzdöttek.

Adataim közül az első 16 darabot egyes gyűjtemények vagy történelmi munkákból szereztem; a 15-ik század közepén túl, maig, egész terjedelemben vagy csak kivonatban közlött 104 darabot mind Kecskemét város gazdag levéltárából vettem. E város ugyanis mint Pusztaszer birtokosa, múlt század végén különféle perekkel támadtatván meg, azokbani védelmének sikeresítése tekintetéből, az

*) Quis Abbatiam hanc, et quo tempore erexerit? ignotum est; id nihilominus eliquatum habetur, quod circa a. 1315. jam floruerit, Ordinique Benedictinorum obnoxia fuerit. Schematismus Cleri Dioecesis Vaciensis pro Anno Domini 1863. pag. 30.

országban létező minden hiteles és hielmes, káptalani és konventi, sőt némely megyei közlevéltárakat is kikeresett s azokból e tárgyra vonatkozó adatokat hiteles kiadványokban megszerezte, melyek, a lefolytatott pereknek úgynevezett házi példányaival s egyéb közbejött tárgyiratokkal együtt most a város levéltárában őriztetnek.

E Városnak azon szerencse jutott a közelebbi századok kedvezéséből: hogy a honszerző Nemzet döntő csatájának harcterét Alpárt és ezt követőleg az első nemzeti közgyűlés szinhelyét Pusztaszert mint örök tulajdonát bírja, — s e Város szerezte össze az adatokat, melyek ez utóbbinak kegyeletes emlékét láncolatos vonalban korunkig levezetik: e Városé az érdem, hogy e becses adatokat együtt birhatjuk; enyém csak a szerencse, hogy azokat közölhetem.

Kinek nevével jelölhettem volna tehát méltóbban Pusztaszer múltját, mint szülő városoméval? mely 1861-dik évi Mindszent hava 28-kán kelt határozatával ennek életet biztosított — s melynek harminckét év óta igénytelen napszámosa vagyok.

Időszámításunk szerint 888 és 1865 között már alig 23 év a különbség, hogy ezer éve legyen a Magyar Nemzet beköltözésének, — s ekkor a Nagy Ősök dicső emlékéhez méltó nemzeti örömünnep alkal-

mával, Pusztaszer a 892-dik évi honalapító közgyűlés szinhelye várja, hogy az itt maig fenálló hét halmon ismét a Hét Magyar Vezér zászlója lobogjon.

Boldog Ifjak! oh ti reménye a Nemzetnek, fogadjátok szivesen a figyelmeztetést attól, ki hanyatló életkoránál fogva nem reménylheti, hogy e nemzeti örömünnepet megérhesse.

Isten velünk — senki ellenünk.

Kecskemét, Oktober 8. 1865.

Hornyik János.

I.

SZER TÖRTÉNETE.

888—1630.

Árpád vezér és vitézei pedig a nyert diadal után — azon helyen — megállapíták az ország szokásos törvényeit és minden igazait, — És azon helyet hol mindezeket elrendezték vala, a magyarok tulajdon nyelvökön S z e r nek nevezték, minthogy ott vették volt szerbe az ország minden dolgát.

Béla király névtelen jegyzője XL. fejezet.
Szabó Károly ford. Pest. 1860.

I.

A mily nagy horderejű esemény volt Európa történetében a magyar nemzetnek mai hazájába települése; szintoly nevezetes mozzanatot képez a honfoglalás nagy munkájában az alpári csata és a szeri nemzetgyűlés. A magyar nemzet ugyanis az épen alakulásban levő óriás szláv birodalom szivébe cövekelvén be magát, ez által a német elemet a szláv faj nyomásától megmentette s amaz óriás birodalom megalakításához a szlávok reményeit örökre elenyésztette [1]): az alpári csata őseinknek az uj haza birtokát, vagy földönfutóvá lételt föltételezte; a szeri gyűlés pedig az elfoglalt uj hazát szervezte.

Nekünk tehát magyarokúl sokszoros érdekű Szer története, már csak azért is, mivel hazánk alkottatásának magasztos emlékét kelti föl a honfikebelben, — s ámbár az első nemzetgyűlés után — tudtunkra — nevezetesb országos események szinhelyeűl nem szolgált; de földesurainak különféle viszonyaik átszövődnek a nemzet és vidék történeti mozzanatain, s kegyeletes emléket látunk e helyhez köttetve még azért is, mert a

[1]) Palacky a hineves szláv történetiró után — Szalay: Magyarország története I. köt. 4. lap. — Szabó Károly: Magyar vezérek kora. Budapesti Szemle. III. köt. 259. lap.

keresztyén vallás üdvös tanai elfogadása után, őseink első századaiban itt a nemzet első gyűlése nagyszerű apátság alapíttatásával örökíttetett; — végül a történetiró fáradalmas kutatásai eredményét kimondhatatlan örömmel siet föltárni akkor, midőn egy ily nevezetes helyet, a honfoglalás kezdetétől maig, láncolatos összefüggésben, szakadatlan figyelemmel kisérhet történelmi elmélkedésével.

Béla király névtelen jegyzőjének a honfoglalás dicső munkájáról ránk maradt könyvében értesülünk tüzetesen azokrúl, mik első alapját képezik Szer történetének. — Krisztus urunk születése után 888-dik évben [1]) a magyar nemzet Árpád — a magyar Mózes — vezérlete alatt Attila örökének visszafoglalására megindulván, négy év alatt sok fáradalmat s véres ütközeteket kellett leküzdenie, míg a kárpátokat meghaladva, e haza éjszaki határain a vele szövetkezett oroszokat letelepítette s az egész költöző nemzet Bodrog és Tisza között megállapodván, huzamosan itt tartózkodott. Ekkor dunatiszaközén a bolgárnép egy szakadékának fejedelme Szalán uralkodott; tiszántúl Marót főnöksége alatt kazar népség honolt; dunántúl Szvatoplug fejedelem alatt szlávok, mint Nagymorvaország alattvalói, laktak.

Szalán fejedelem egy idegen vándornép közelbeni megtelepedéséről értesülvén, Árpádhoz követeket küldött, kik őt a tovább haladástól s Bodrog vize átlépésétől eltiltsák, nehogy a görög császár és bolgár nagy-

[1]) Szabó Károly criticai időszámitása: Budap. Szemle. III. 270. lap.

fejedelem segélyükkel őt visszaverni kényszerüljön s övéi közűl hirmondó se maradjon, ki vesztök emlékét régi hazájokba megvihesse. Árpád a büszke Szalánnak nyájasan válaszolta: mikép ámbár dunatiszaköze az ő hatalmas ősének Attila királynak öröke légyen, azt nem félelem miatt, hanem Szalán iránti barátságból, elfoglalni nem szándékozik, inkább arra kéri, hogy Sajó vizeig egy darab földet legelőül engedjen át, — viszont fényes követséggel és gazdag ajándékkal tisztelte meg a bolgárt, — a földterület minőségének kikémlelését követeinek utasításul adván.

A Tisza jobb partján ma is fönálló agyagdombon épült, de urának bukta után elpusztúlt, alpári várában székelt Szalán, ki a magyar vezér kivánatát teljesítette és elhallgatott. Árpád ez alatt a tiszamelléket, Erdélyt s vágvidéket meghódította és a nemzet főbbjeivel tanácsot tartván, Szalánhoz megint követeket külde, kik őt a magyarok győzelmeiről tudósítsák, egyszersmind tőle dunatiszaközét a Zagyváig kérjék: — a bolgár ijedtében a kért földet is átengedte s a követeket megajándékozta; de a magyarok szerencsés előhaladását megértvén, saját országát félteni kezdé, — követséget küldött tehát a görög császárhoz és Simon aldunai bolgár fejedelemhez s a magyarok visszanyomására őket segédekül hívta: ezek jelentékeny hadsereget küldöttek, mely Szalán hadaival Tittelnél egyesült, — a ki ekkor neki bátorodván Árpádnak követei által meghagyta: hogy az ő országából rögtön kitakarodjék, különben haddal fogja visszakergetni. Árpád azonban és nemzete nagyai megneheztelvén, az illetlen üzenetre válaszolták:

„a földet mely Duna és Tisza között van és a Duna vizét pénzünkön vettük meg akkor, midőn jövevények voltunk s árában küldtünk tizenkét fejér lovat s egyebet: parancsoljuk azért uratoknak, hogy földünket elhagyva, rögtön takarodjék a bolgárok földére, honnan ősapja a mi ősünk Attila király halála után kiköltözött; ha pedig ezt nem teendi, tudja meg, hogy mi ellene azonnal hadra kelünk." — A büszke izenettel érkezett követek szomorúan tértek vissza; a magyarok pedig Zagyvától egész seregükkel megindúlván, a mai Nagykőrös város határában levő Tetétlen halom és Tisza között táborba szállottak, azután a tiszapart hosszában lefelé haladván Alpár sikjára érkeztek.

Ma is itt van mind a két Alpár: Alsó Alpárt első szent királyaink kegyeletes alapítványa a váci püspökségnek adományozta, most is a birja e népes virágzó helységet, — itt volt Szalán fejedelem székhelye; Felső Alpárt mint rendelkezés alatt volt királyi birtokot I. Géza király 1075-dik évben a garamszentbenedeki apátság alapíttatásakor ennek adományozta, — most mint pusztát Kecskemét város birja. [1]) — Szalán fejedelem hármas hadserege itt táborozott. Itt a mai Kecskemét város tőszomszédságában, Kr. u. sz. ut. 893-dik év [2]) tavaszán vívatott a véres csata, mely két nemzet sorsa fölött határozott. „Megelőző éjjel — imigyen értesít arról Béla király névtelene — midőn mindkét sereg egymás közelében éjszakázott, egyik sem mert

[1]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. I. pag. 428. et sequ. — Lásd: Kecskemét város története oklevéltárral Hornyik János által I. köt. 191. lap.

[2]) Szabó Károly kimutatása szerint: Magyar vezérek kora. Budap. Szeml. III. köt. 290—291, lap.

aludni, hanem lovaikat nyergelve kézen tartva virasztának.“ A hatalmas csata napjának hajnalán Árpád seregeit fölállítván, Bölcs Bogát fia fölemelte a nemzet zászlóját s Lél Tas fia megfúván hadi kürtjét, a magyar sereg az előcsapatban állott görögökre rontott: — ezek az első rohamot föl nem tarthatván, közűlök s a bolgárok közűl is sokan elhullottak; — Szalán serege hanyatlását látva, megfutott s Nándorfejérvárba menekűlt, megszalasztott hadai pedig a Tiszának szoríttattak, melyet megúszni nem birván, nagyobbára belé vesztek. — Nagy valószinűséggel innen vette nevezetét a mai Szentes város melletti Tiszának Böldi, vagy eredetileg Be-öldi réve. [1])

A bolgárok veszedelmének gyászos emlékű helyéhez közelben, Árpád és hadai a győzelem után egy szép síkon megtelepedtek s itt a Körtvélytó és Gyümölcsény erdő mellett harmincnégy napig időztek, hol a vezérfejedelem nemzete nagyaival tanácskozván, rendezték az országot és törvényeket alkottak a haza szolgálata, vétkesek megfenyíttetése s igazság kiszolgáltatása fölött, — a helynek, hol e szervezés történt, — mondja Béla király névtelene — honi nyelvünkön „Szer“ lett neve s mind mai napig így neveztetik, — mely helyet Tiszától a Bócsa mocsárig s Körtvélytótúl Alpár homokáig, a honfoglalási osztály szerint, Árpád Ónodnak Ete atyjának engedte, — kitől származott a Kalán

[1]) Béla király névtelen jegyzője szerint cap. XL. és L. „portus Beuldu“ Csongrádmegyében Szentes város mellett a Böd vagy Böld nevü puszta, ugyane nevezetü révvel a Tiszán. Palugyai Imre: Magyarország legújabb leirása. IV. köt. 476. 483. lap.

és Kölcsey nemzetség; — Ónod fia Ete pedig néhány év múlva nagy számú szláv népet gyűjtvén, Alpár és Böldi rév között igen erős földvárat építtetett, melyet színéről a szlávok saját nyelvökön Csongrádnak, azaz: fekete várnak neveztek. [1])

Szer mezején tartotta tehát a névtelen jegyző hiteles tanúsága szerint a magyar nemzet első közgyűlését; itt szerveztettek a honfoglaló nemzet belügyei, minthogy az egykorú biboros történetiró Konstantin görög császár bizonyításához képest. hadügyei még előbbi honában szervezve voltak; itt határozta el a nemzet új honában az állandó lakást, itt vette foganatát az etelközi vérszerződés birtokviszony és beligazgatás irányában; itt hozattak amaz első törvények, melyek alapját tevék az ős magyar alkotmánynak, melyből kinőtték magukat szent István király irott törvényei, melyekre későbben hozott törvények s oklevelek oly sokszor hivatkoznak, — és miután némely királyok önkénye s a huzamos ideig tartott belviszályok közt e törvények nagyrészben elmosódtak, azokat negyedfélszáz év múlva fölélesztette s a kor igényeihez idomította II. Endre király arany bullája.

II.

A szeri nemzetgyűlés után folytatta Árpád a honfoglalás nagy munkáját: innen ugyanis Tittelig s

[1]) Béla király névtelen jegyzőjének könyve a magyarok tetteiről. Ford. Szabó Károly. Pest. 1860. XIV. XVI. XXX. XXXVIII. XXXIX. XL. XLI. XLIV. L. fejezet.

a szalánkeméni révig dunatiszaközét seregével bejárta s e vizközi tartományt meghódította; továbbá a Duna bal partján fölfelé jöve a bodrogi részekre — Bács-Bodrog megyébe — jutott, és a Vajas folyónál — Kalocsa táján — tábort ütött s dunatiszaközének ez alsó részét minden lakosaival együtt Tas nak Lél atyjának és anyai nagybátyjának Kölpönnek Botond atyjának juttatá osztályrészül, ezután Lélt, Bölcsöt és Botondot a megfutott Szalán menhelye Nándorfejérvár ellen küldötte, maga pedig a Duna mellett tovább is fölfelé haladván, a dunai nagy szigetet fejedelmi lakhelyül választotta, melyet kún eredetű kedves lovászmestere nevéről Csepelnek neveztetett s ma is így neveztetik.

Mielőtt azonban Szer mezejéről a nemzetgyűlés eloszlott volna, a honfoglalás történetében oly nevezetes esemény emlékét is megörökíteni kivánta, s mivel a nemzet vére hullásával kivívott szép új haza szent földén végbevitt legelső nagy nemzeti ünnepélyt emlék nélkül hagynia nem lehetett, örök emlékül itt a hét vezér hét halmot emeltetett. — Időről időre mindenki tudta, életében ha netalán csak egyetlenegyszer fordúlt volna is meg a most puszta Szeren: hogy ott nehány halom létez; de azzal, közel ezer év előtt történt egy nemzeti nagy ünnepély összefüggését, valamint Béla király névtelen jegyzője könyvének 1743-dik évbeni fölfedeztetése előtt a feledékenység elmosta, úgy az élő nemzedék közül ezt utóbb valaki alig gyanította, s csakis 1861-ben Kecskemét város hatósága által a hely szinére kiküldött bizottmány figyelmeztette arra jelentésében a városi hatóságot, és e sorok irója, mint ama bizott-

mány egyik tagja, értesítette a nagy közönséget. [1]) A ki csak kevéssé jártas is a hún-scytha népek őstörténetében, tudnia kell: hogy e népek mindennapi szokása volt: ünnepélyes cselekvények emlékére halmokat emelni s ebben őseit az e hazába költözött magyar nemzet is híven követte; minthogy azonban a pogány magyarok áldozataikat is ily halmokon vitték végbe, — a ker. vallás fölvétele után már világos törvény tiltja őseinknek a kövek, halmok és berkek körüli áldozásokat [2]), — és azután jelentőségüket el is vesztették, s melyek fönmaradtak csak valamely őskori emlékre vonatkoznak. — Mindnyájan tudjuk azt is: hogy Árpád fejedelmi vezér hét vezér alatt ugyanannyi hadoszlop élén vezette nemzetét e hazába. Eszmeláncolatnál fogva visszagondolván az alpári döntő csatára, melyben Árpád a bolgár, szláv és görög egyesült hármas hadsereget semmivé tette, képzelni sem lehet, hogy abban a magyar nemzet fegyverviselő részének zöme részt ne vett volna [3]); a győzelem után Árpád és nemzetének nagyai, kik közül ekkor a vezérek nem hiányozhattak, Szeren tartanak nemzeti közgyűlést, az elsőt e haza földén, melyen törvényeket alkotnak, s ez első nagy nemzeti ünnepély emlékére emelt hét halom ma is fönáll Szer síkján,

---

[1]) A bizottmány jelentése Kecskemét város levéltárában 1861. Szept. 28. 3267. sz. a. — Pusztaszer történeti vázlata két képpel Hornyik Jánostól: Vasárnapi Újság 1861. 554. 567. lap.

[2]) I. Endre király Edictuma 4. §. — Sz. László király I. törv. 22. fejez. a törvénytárban.

[3]) Hét vezér alatt ugyanannyi hadseregre osztva, mindenik hadseregben a tisztekön és tizedesekön kivül harmincezer fegyveres férfi volt és így a nemzet harcaiban foglalkozó rendes had mintegy kétszázhúszezer fegyverviselőből állott. Simon de Kéza. Edit. Bud. 1833. Libr. II. §. 2. pag. 37.

egymástól szabálytalan irányban ugyan, de oly távolságban, mely mindannyi hadoszlop számára elegendő letelepülést s lovai és barmai részére közelben tágas legelőt engedett. A halmok ismertetésére utóbb visszatérünk.

Azonban nemcsak a hét halom örökíti Szer nagyszerű történeti emlékét. Árpád honfoglalási nagy munkájának befejezése után épen száz év múlva lépett Magyarország fejedelmi székére a honszerzőnek dédunokája s Kr. sz. ut. 1000-dik évben a szent korona fölvételével Magyarország első apostoli királya szent István, ki nemzetét erős akarattal és törhetetlen buzgósággal keresztyén hitre térítvén, az országot egyházakkal és monostorokkal behintette. Nem feledkeztek meg őseink a honszerzés nagy munkájának s legelső hongyűlésnek örök emlékű színhelyéről, hanem itt a tiszavidék roppant rónáján, első szent királyaink kegyeletéből, az ország védője, nemzetünk nagyasszonya tiszteletére nagyszerű apátság emeltetett, mely ötszáz éven át virágzott és miután a másfél századig dúlongott török uralom alatt elpusztúlt, a Boldogságos szűz Máriáról nevezett Szermonostori apátságnak nemcsak templomdöledékei dacolnak ma is az idő pusztító viharával, de annak címe mint egyházi méltóság a váci egyházmegye kebelében maig is fönáll s azt épen most e megyének egyik legkitűnőbb tagja, a székes káptalannak tudományos miveltségű nagyprépostja viseli. [1]) Árpád fejedelem után kevés hián hatszáz évig Ónod

[1]) Nagyságos és főtisztelendő Kriszter Antal úr.

fiának Ete vezérnek leszármazottai, a Kalán nemzetség utódai birták e vidéket, és a szeri birtokon alapított szentbenedekrendi apátság monostora iránt maguk is kegyelettel viseltettek. [1])

A szeri apátság nevével találkozunk először Kr. u. sz. ut. 1233-dik évben, midőn II. Endre király laza kórmánya által fölidézett országos bajok elintéztetését IX. Gergely római pápa sürgetvén, ő szentségének szentszéki követe Jakab prenesztei püspök közbenjöttével a beregi erdőben tartott gyűlésen a hibás kormányzat megszűntetését a király hittel fogadja, több egyházat az ország kincstárából segélyez és a szeri egyház részére évenkint ezer kősót rendel adatni. [2]) Ezután kilenc év múlva bekövetkezvén a nagy tatárjárás, midőn hazánk tiszai vidéke oly iszonyú pusztulásra jutott, hogy egykorú történetirók bizonyítása szerint, több napi járó földön élő ember alig találtatott, — ekkor a szeri apátság is kétségtelenül romba dűlt; de a nagy romlás után hat év múlva találkozunk ismét az Ónod és Ete vezérektől származott Kalán nemzetség tagjaival, kik szeri monostorukról kegyelettel gondoskodnak.

III.

Második Béla király névtelen jegyzője, ki a honfoglalás után mintegy harmadfélszáz év múlva élt és

[1]) Abbatia Beatae Mariae Virginis de Zeer-Monostra. Lásd: Schematismus Ven. Cleri almae Dioecesis Vaciensis pro Anno 1835. pag. 9. — Legutóbb de Anno 1863. pag. 30. — Vesd össze: Maurus Czinár: Monasterologia Ord. S. Benedicti. Pest. 1858. pag. 270.
[2]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. III. Vol. II. pag. 319. 322.

írt [1]), a ki eddig fölfedezett hazai történetiróink közt legrégibb, legérdekesebb is, mert nélküle a honfoglalás igen sok nevezetes eseményéről legkisebb tudomással sem birnánk, és leghitelesebb, mivel az ő korában még a közkézen forgott nemzeti krónikák és vitézi versekbe foglalva énekeltetni szokott mondák a hazai történetiráshoz eredeti kútforrásokat szolgáltattak s mint maga is bevallja, mindazokat ismerte és használta, de hitelességét leginkább igazolja az általa megemlített helyek, folyók, vidékek, halmok és hegyeknek utána sok száz év múlva is, a magyarok tetteiről megírt könyvében elsorolt körülményekkel s későbbi királyaink okleveleivel pontos megegyezése. [2]) Ne panaszkodjunk tehát mindig arról, hogy őseink a nevezetesb történeti helyek és események emlékét megörökíteni elmulasztották; nem általában övék a hiba, hanem sorsunké, mely minket századok óta üldöz, irott emlékeinket nagyobbára elmosta, régi építményeinket lerontotta, s a mi még netalán fönmaradt, azokat fölfedezni, azokra a hálás utódokat figyelmeztetni hazafiúi kötelesség; sok helyütt kipusztúlt, kibujdosott, vagy kiirtatott a nép, mely az eseményekhez kötött emlékeket, ősökről unokákra szállítva szóhagyomány utján fentartotta volna, — és ilyen a magyar alföld, mely 150 évig tartó török uralom alatt nagyobbára néptelen sivataggá lett.

---

[1]) Horvát István: a Szlavinokrúl 66. és 85. lap. — Podhradszky József: Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hitelessége. Buda. 1861. 48. lap.

[2]) Lásd: Béla király névtelen jegyzőjének könyve a magyarok tetteiről. Ford. Szabó Károly. Pest 1860. — És Podhradszky József: Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hitelessége, oklevelek s egykorú és közelkorú kútfők szerint birálva és értelmezve. Buda 1861.

Szernek és környékén a honfoglaláskori osztály utján nyert nagy földterületnek ura, az Ónod és Ete ősvezérektől származott Kalán nemzetség századokig virágzott e történeti nevezetességű birtok élvezetében. 1142-ik évben Kalán mint egyik megye főispána említtetik; 1190—1193-ik évek alatt Kalán pécsi püspök, Horvát- és Dalmátországok jeles kormányzója s utóbb választott esztergami érsek fordúl elő számos azonkori oklevélben. [1]) E család tagjai közűl Szer történetére befolyással volt személyekről, fenmaradt irott emlékeink tudni engedik: mikép 1248-dik évben a Kalán nemzetségből származott Gergelynek fiai, Gergely, Kolozs, Antal, László és Péter testvératyafiak, az ő vérrokonukkal Gyurkó fiának néhai Gyurkónak húgával Dominika asszonnyal s férjével Kristóffal együtt megjelenvén a pécsi káptalanban, felvallották: hogy ők Baranya megyében a dunaparton levő Csele nevű birtokuknak egyrészét, mely rájuk az említett Gyurkórúl öröködés utján szállott, eladták örökösen négy ezüst márkáért rokonuknak Nána úrnak, ki azon összeget a káptalan előtt ki is fizette. [2]) Ezen Nána részére nyolc év múlva, 1256-dik évben IV. Béla király a következő kegylevelet adja: „Béla, Isten kegyelméből Magyaroknak, Dalmát, Horvát, Ráma, Szerb, Halics, Lodomér és Kún országoknak királya, mindenkinek a ki jelen levelet látandja, üdvöt a mindenek üdvözítőjétől. A királyok kegyes gondoskodásukat aképen szokták alattvalóik irá-

[1]) Koller: Hist. Episc. Quinqueecll. VII. pag. 345. — És Fejér: Cod. Dipl. Tom. II. pag. 118. 260. 283. 294. — Tom. III. pag. 21.
[2]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. II. pag. 24.

nyában kitűntetni, hogy azok ámbár gyermekeikben nem gyönyörködhetnének is, fejedelmi kegyelem utján rokonaik közül örökösöket és maradékot rendelhessenek maguknak. Ugyanazért ezen levelünk rendiben mindenkinek tudomására juttatni akarjuk: hogy a Kalán-nemzetségbeli Nána úr [1]) előnkbe járulván, alázatosan könyörgött a végett, hogy mivel gyermekei nem lennének, királyi kegyelethől rajta úgy könyörűlnénk, hogy minden ősi és szerzemény birtokáról az ő monostora részére [2]) és a maga s neje lelke üdvösségére szabadon rendelkezhessék. Mi tehát alattvalóinkról szokott kegyelettel gondoskodván, Nána úr ezen szerencsétlenségén szánakozva, megengedtük neki, hogy birtokait az ő monostorának, rokonainak, nőtestvére gyermekeinek és nejének részekre szabad akarata szerint hagyományozhassa és azokról intézkedhessék. Azon hozzátétellel: hogy a kórház szerzetes vitézeinek egy jobbágytelket és a dunaparton egy malomhelyet, de ennél nem többet, adhasson éltében, vagy hagyományozhasson halomása esetében. Minek emlékezetére jelen levelünket kiadtuk kettős pecsétünkkel erősítve. Kelt a mi kedvelt hívünk Smaragd mester fejérvári prépost és udvari alkorlátnokunk keze által. Az úrnak 1256-dik évében, oktober hónap 30-dik napján, uralkodásunk 22-dik esztendejében." [3]) — Ezen királyi engedély mellett ugyanazon Kalán-nemzetségbeli Nána úr [4]) Baranya megyében Samud — ma

[1]) Comes Nana de genere Kalani.
[2]) Monasterio suo.
[3]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. II. pag. 377.
[4]) Comes Nana de generatione Kalan.

Sámod — nevű birtokát nejének, ki Mózes nádor leánya volt, átadja, melynek birtokába István csanádmegyei főispán és a pécsi káptalan egy kiküldötte által a nő beigtattatván, részére 1257-dik évben a királyi kiváltságlevél kiadatik s abban a föntebbi kegylevél szövege ismételtetvén, az ő monostora [1]) megint említtetik. [2])

A most következő oklevelek már mind a Kalán-nemzetségből származott Nána úrnak családi vezetéknevét, mind az ő monostorának nevezetét meghatározzák. 1266-dik évről ugyanis fönmaradt IV. Béla királynak egy igen érdekes kiváltságlevele, mely szerint a nemes férfiú Nána úr, Pózsa úrnak fia, Kalán-nemzetségből [3]), — miután gyermektelen levén, királyi kegyelem utján megnyerte azt, mit különben a hazai törvény tilt, hogy tudniillik minden ősi és szerzemény vagyonáról szabadon rendelkezhessék, — nejével néhai Mózes nádor leányával egyértőleg elhatározta: hogy múlandó világi örökös helyett a megváltó istenember dicsőséges szűz anyját fogadja örököseül minden javaiban; megjelenvén tehát személyesen a király előtt, minden birtokát és egész vagyonát a nyúlszigeti apáca kolostor boldogságos szűz Máriához cimzett egyházának adományozta. Az adományzott birtokok egyike volt Solymár Buda mellett; azután Baranya megyében a már föntebb említett Csele minden tartozmányaival, kivéve az ő

[1]) Monasterio suo.
[2]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. II. pag. 418.
[3]) Nobilis vir Nana Comes, filius Pousae Comitis, de genere Kalan.

szeri monostorának illetményét, melyben az ő lakháza van [1]); továbbá Csele szomszédságában Kapsán, a Szekcsőért elcserélt Kozár s a nejének már átadott Sámod; — aztán még némely Baranya- és Pestmegyebeli jószágokon kivül, különösen Csongrádmegyében számos de hibásan kiirott, vagy már ma kiveszett nevezetüknél fogva csak részben azonítható birtokokat, azok közt a tiszamellékén Túr nevü helységet egészen s a Kalán-gyürüse nevezetü erdő egy részével, Csákány, Bökén, Legény, Ellés, Alap, Alpár, Bokor, ezt is egészen, a mellette levő Tiszával és Aranyporvájó nevezetü tóval; Sód, Máma, Vásárhely, Kárvölgy, Püspöki, a Csurgó nevü tóval, és mindenütt mindenik jószágnak ötödrészét, hol az ő rokonainak birtokuk van. [2]) — Nyolc évvel utóbb 1274-dik évről még egy oklevelünk van, mely a családot és Szer monostorát megnevezi. Ekkor a pécsváradi konvent egy hiteles bizonyítványt állít ki a nyúlszigeti apáca kolostor részére arról: hogy miután a Kalán-nemzetségbeli Pózsának fia Nána úr [3]) mint gyermektelen ember, nejével néhai Mózes nádor leányával egyetértőleg, minden birtokát, királyi jóváhagyás mellett, a nevezett kolostor egyházának adományozta, és ezen bőséges adományai közt Baranyamegyében Csele

[1]) Excepta parte Monasterii sui Descer, in qua locus est suae curiae. — Itt leirási vagy másolási hiba van: „Descer“ helyett „de Scer“ levén fölveendö, mint alább. Az „sc“ tudvalevőképen akkor a mai „sz“ hangzó helyett használtatott.
[2]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. III. pag. 315.
[3]) Nana Comes, filius Pousae de genere Kalan.

nevű birtokát minden tartozmányaival együtt, kivéve az ő szeri monostorának illetményét [1]), melyben a maga lakháza is van, és ezen birtok mellett még Kapsán nevű helységet is átadta, — most Kapsányi Tamás fia István személyesen megjelenvén a pécsváradi konvent előtt, minthogy se gyermekei, se rokonai kik utána öröködnének nincsenek, Kapsányban levő örökös birtokát minden tartozmányával és haszonvételével együtt ő is, lelke üdvére, a boldogságos szűz Mária nyúlszigeti egyházának adományozza. [2])

Az ennyiszer említett szer-monostori apátság fenállott tehát az 1242-dik évi nagy tatárpusztítás előtt és állott még azután is: minthogy pedig azon monostort 1233-dik évben II. Endre a királyi kincstárból javadalmazza, el kell fogadnunk azon elővéleményt, hogy az királyilag volt alapítva, kegyeletes emlékeül első szent királyaink őse, a halhatatlan Árpád fejedelem itt tartott első törvényhozásának, — s később valószinűleg a tatárpusztítás után, a Kalán-nemzetségbeli Pózsának fia Nána úr [3]) mint gyermektelen ember által volt felépítve és cselei birtokának egy részével adományozva, minthogy az tulajdon jószágán létezett s azért is mindenütt az ő monostorának neveztetik.

---

[1]) Excepta parte monasterii sui de Zeer, in qua locus esset suae curiae.

[2]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. VII. Vol. II. pag. 32.

[3]) Az e korban különféle határozatlan értelemben használt s majd megye- vagy várispánt, majd városi vagy falusi birót, majd egyéb tisztviselőt jelentő „Comes“ szót itt kellő határozott jelentéssel használnom nem lehetvén, értelmét az egyszerű és általános „úr“ szóval adtam vissza.

Szer, mint birtok és népes helység, ezután is még számos oklevélben előfordúl; de a most említett 1274-dik évi oklevél után, tüzetesen a szeri monostorra vonatkozó oklevél, tudtomra nem találtatik; holott, minthogy túlélte az 1242-dik évi veszedelmet, fönállania kellett a mohácsi veszedelemig, vagy pedig csak elhagyattatás miatt pusztúlhatott volna el, mert 1242—1526 évek közt lefolyt 284 éves korszak alatt dunatiszaközének e részét külellenség nem tapodta.

IV.

Szer birtokosa ezután a Pózsafi család volt. Igy nevezem e családot, mert valamint a fönebb idézett 1266 és 1274-dik évi oklevelekben Nána úr a Kalán-nemzetségbeli Pózsa úr fiának mondatik, úgy a következő századokban keletkezett oklevelek is Szer birtokosait latin nyelven mindig Pózsa fiának nevezik [1]), a mi egyenesen a Pózsafi vezetéknevet adja vissza. [2])

Az idézett 1266-dik évi oklevél hitelesen igazolja e családnak az Ónod és Ete ősvezérektől származott

---

[1]) Filius Posae de Zeer.

[2]) Régi oklevelekben és történetiróinknál: Filius Bani = Bánffy; Filius Petri = Péterfy sat.; mint kevéssel alább is látni fogjuk. — Megjegyzem még: hogy e korban a Nána és Pózsa férfi nevek igen gyakran előfordúlnak; így Kereki Pózsa Cod. Dipl. Tom. III. Vol. I. pag. 368. — Nána fia Pózsa országbiró. Tom. III. Vol I. pag. 374. — Pózsa bán. u. o. pag. 175. — Pózsa Solom fia lovászmester. Tom. III. Vol. II. pag. 194. 195. 196. 253. 365. — Pózsa boszniai püspök. Tom. IV. Vol. I. pag. 124. 454. és Tom. IV. Vol. II. pag. 138. — Pózsa erdélyi vajda. Tom. IV. Vol. I. pag. 27. 110. — A Nána név: III. I. pag. 374; IV. II. pag. 362. 522; IV. III. pag. 347. V. III. pag. 57. Mindezek 1222. és 1266. közt.

Kálán nemzetségbőli eredetét; igazolja továbbá azt is, hogy Pózsafi Nána gyermektelen kimúltával e nemzetség ki nem halt, mivel e Nána úron kivül még négy ága maradt virágzásban, ő csak ötödét birta a Szer környékén honfoglalási osztály utján nyert birtokoknak; és egyszersmind igazolja e Kalán nemzetség ivadékának terjedelmes birtokait, melyek egyikén még ekkor is az erdő Kalángyűrűsének nevét viselte. Most látni fogjuk a Szeri Pózsafi család leszármazottainak tekintélyét, birtokviszonyait és szilajkodásait. [1])

1326-dik évben László a garamszentbenedeki apát panaszolja Róbert Károly király előtt: hogy az apátság Csongrádmegyében levő Csany nevű birtokának határai a szomszédok által háborgattatnak [2]), azt kéri tehát, hogy a király határigazítást rendeljen. Ez évi julius hónap 6-kán kelt rendeletével kiküldi a király Péterfi János nevű udvari apródját [3]) és meghagyja az óbudai káptalannak, hogy kebeléből egy kanonokot mint káptalani kiküldöttet bocsásson a hely szinére, a ki nevezett királyi kiküldöttel együtt Csany helységben jelenjék meg, a szomszédokat hivassa össze s azok közbejöttével a régi határokat hányassa fel. Ezek a hely szinén megjelenvén, egyik határos szomszédot

[1]) A 14-dik században már a családnevek vagy köznyelven vezetéknevek használata általános. A Pózsafi család tagjai mindig „Szeri Pózsafi“ = „Filius Posae de Zer“ vezetéknevet használnak s e néven neveztetnek. Igy nevezi őket gr. Teleky József is: Hunyadiak kora III. köt. 18. és 32. 33. lap.

[2]) Csany (nem Csány) Pusztaszer és Tömörkény szomszédságában most kertészközség, a Károlyi grófok birtoka. Lásd régmúltját: Kecskemét város története I. köt. 192. lap.

[3]) „Joannes filius Petri aulae nostrae parvulus.“

Szöri Pál mestert [1]) is meghivták személyesen, de ő hivatkozva testvérének Pózsa úrnak távollétére [2]), a megjelenést megtagadta, sőt Miklós szerzetest, az apát társát rútúl szidalmazta; a királyi és káptalani kiküldöttek tehát nevezett Pál mestert és Pózsa urat mint a határigazításnak ellenszegülőket, Tömörkényi birtokukból a királyi törvényszék elibe megidézik s eljárásukról julius 17-kén a királyhoz jelentést tesznek. [3])

Száz évig tartott e határvillongás a garamszentbenedeki apátok és Szeri Pózsafiak közt, miglen azt Zsigmond király erélyesen kiegyenlítette vala; 1415-dik évben történt ugyanis: hogy miután Szeri Pózsafi Péter mester [4]) Frigyes ekkori apáttal, illetőleg a garamszentbenedeki monostorral a perben kiegyezett, s a csanyi határból elfoglalt részek visszabocsátására már előzőleg a királyi törvényszék előtt magát kötelezte; de ezen kötelezettségének az apát többszeri kérése, sőt bírói megintések után is, nemcsak eleget nem tett, hanem maga mellett felültetvén 37 tömörkényi jobbágyát, az apátság elfoglalt szántóföldeit felszántatta, bevettette, rétét lekaszáltatta, a Csany határában levő Tisza folyót és tavait halásztatta. A szentbenedeki apát előmutatván I. Géza király 1075-ik évben kelt alapító levelét, II. István királynak 1124-ik évben kiadott megerősítő kiváltságlevelét és Zsigmond

---

[1]) „Magistrum videlicet Paulum de Zür."
[2]) „absentiam fratris sui, Comitis Pousa, allegando.
[3]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. VIII. Vol. III. pag. 136.
[4]) „Magister Petrus, filius Possae de Zeer."

király 1407-dik évben keltezett oklevelét, magát s az általa képviselt monostort. Pózsafi hatalmaskodásai ellen megoltalmaztatni kérte. Péter mester most újolag perbe vonatván, tagadta hogy ő a monostor birtokát megtámadta volna, s maga igazolása végett azt kivánta, küldessék ki egy törvényes bizottmány, mely Csany régi határait megjárja s a monostor kiváltságleveleihez képest azokat megállapítsa. A király tehát utasítja a csanádi káptalant, hogy kebeléből egy kanonokot küldjön ki, a ki a királyi kiküldöttel egyértőleg a helyszinén jelenjék meg, hivassa össze a szomszédokat, s azok jelenlétében, most már senki ellenmondását figyelembe nem véve, Csany helység régi határait keresse ki, azokat alkalmazza vissza és eljárásáról jelentést tegyen. [1])

A szeri Pózsafi utódoknak az akkori birtokviszonyokban gyökerezett eme szilajkodásukat az országos események terén is oklevelek által igazolva találjuk. Időközben 1389-dik évben Szeged szabad királyi város, melynek az őskirályoktúl igen szép kiváltságai voltak, panaszra kel a miatt, hogy polgáraitól a szeri birtokosok, kétségtelenül tehát a Pózsafiak, kiváltságaik ellenére terhes útvámot szednek. Zsigmond király szigorú rendeletet bocsát a panaszlottakra, eltiltván őket, hogy a Buda és Félegyháza felé a sáregyházi úton [2]) járókelő utas szegedi polgároktúl útvámot szedni ne merészeljenek, mert különben az útvámszedési javadalmat a szegedi királyi vár részére tőlük

[1]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. X. Vol. V. pag. 609.
[2]) Sáregyházi halom Pusztaszerben van; most is itt vezet a pest-szegedi országútvonal.

elkoboztatja. [1]) De ki ne ismerné közűlünk a magyar történetkönyvek ama szomorú lapjait, melyek a dicső Hunyadi János halála után ennek fiai ellen elkövetett ármányok gyászos eredményét rajzolják s melyek Hunyadi Lászlót bakó bárdja alá vitték, a hazát pedig tűzbe lángba borították? — 1458-dik év elején, midőn V. László, a gyenge gyermek-király hamvai már a prágai sírboltban nyugodtak, a magyarok pedig új királyválasztáshoz készültek, az öreg Hunyadi Jánosné Szilágyi Erzsébet és bátyja Szilágyi Mihály, erős esküvel pecsételt szövetséget kötnek a mondott év január hava 12-kén Szegeden Garai László nádorral és nejével Alexandrinával, melynél fogva amazok biztosítják a nádort miden jószága és hivatala megtarthatásáról és arról is, hogy a királlyá választandó Hunyadi Mátyás a nádor leányát nőül veendi; emezek viszont megajánlják, hogy Mátyás királlyá választatását eszközlendik, — és e szövetségi biztosítást Szilágyi és Hunyadiné a nádor párthiveire, azok közt névszerint szeri Pózsafi Istvánra is [2]) kiterjesztik [3]); sőt ugyanazon hónap 23-kán, a királyválasztás előtti napon, ama biztosítást egy külön oklevélben, maga szeri Pózsafi István részére is kiadják [4]).

De nem soká virágzott azután a Pózsafi nemzetség: mert fiágon magában a Hunyadiház ellenségei-

---

[1]) Hornyik János: Kecskemét város története. I. köt. 198. lap. 3. sz. a. oklevél.
[2]) Stephanus filius Pose de Zeer.
[3]) Gróf Teleky József: Hunyadiak kora Magyarországon. X. köt. 565. lap. CCLXXVI. sz. a.
[4]) Katona: Hist. Crit. Tom. XIV. pag. 26.

vel szövetkezett István úrban kihalt. — Már 1472-ik évben Szeri Pózsafi György leánya Anna [1]) s több nőági vérrokon és közbirtokos a csanádi káptalan előtt óvást tesznek, ellenmondanak és tiltakoznak. Mátyás király ellen, nehogy néhai Szeri Pózsafi István magtalan halála után maradt Szentgyörgy, Szentes, Győ, Szer s több csongrádmegyebeli jószágot valakinek adományozza; gúthi Országh Mihály és nádasdi Ungor János ellen pedig azért, nehogy azon jószágokat és részbirtokokat a királytól felkérjék s magoknak adományoztassák [2]); mindemellett is három év múlva, 1475-dik évben Szer mezővárosnak felét, s mindazon csongrádmegyei birtokokat, melyek néhai Szeri Pózsafi István magtalan halála után a koronára szállottak, Mátyás király Országh Mihálynak és fiának Országh Lászlónak s az Országh család többi tagjainak fele részben, nádasdi Ungor Jánosnak s László és Miklós testvéreinek pedig más fele részben örökösen adományozta, melyek birtokába azok még ugyanazon 1475-dik évben az aradi káptalan közbejötével be is igtattattak minden ellentmondás nélkül [3]); azonban az Ország és Ungor családok birtoklásáról ennél több adatunk nincs.

V.

Az Ónod és Ete ősvezérek fiágának a Pózsafi családban kihalása után Szer és a hozzá tartozó szom-

[1]) Nobilis Domina Anna, filia quondam Georgii, filii Posede Zeer.
[2]) Oklevéltár: XVIII. szám alatt.
[3]) Oklevéltár: XIX. és XX. számok alatt.

szédos birtokok, melyek a honfoglaláskori osztály alapján hatszáz évig e család leszármazottai által birtokoltattak, — a bekövetkező kétszáz év alatt különböző cimeken, öröködés, adásvétel, királyi s nádori adományzás és csere vagy zálog utján, különböző családok, egyének és községek birtokába kerültek. E sokféle birtokváltozás mindamellett is nevezetes, hogy Szer nem volt országos események színhelye; mert a birtokszerzésnek, birtokjognak és birtokpereknek minden neme, változatos alakban és a kor fogalmaihoz képest minden irányban oly sokféleképen fordulnak itt elő, hogy az új átalakulási korszakban már legnagyobbára megszüntetett eme birtokviszonyokrúl az új nemzedéknek ha más úton semminemű alkalma sem lett volna is tudomást szereznie, — maga Szer története kimerítő beismerést szolgáltat e tekintetben a tudvágy teljes kielégitéséhez.

Még Mátyás király országlása első tizedében, 1467-dik évben Ellés, Máma, Szer és több csongrádmegyei jószág birtokában találjuk a Zeleméri családot is, még pedig ez adatot követve, tovább egy század lefolyásánál, leányági öröködéssel: ekkor ugyanis Mulathi Szalátiel a neje Zeleméri László leánya nevében tiltakozik a nádor előtt az ellen, hogy nevezett ipa az említett jószágokbani részbirtokát Kamocsai Istvánnak elidegenítette [1]): 1488-dik évben pedig Zeleméri Mihályt nőtestvére Zeleméri Márta Parlaghi Antalné osztályperbe vonja, Ellés, Máma, Szele-

[1]) Oklvltr: XVII. sz. a.

vény, Bökény, Tőke, Körtvélyes, Soód, Dócz, Szer, Pétermonostora, (ma Péteri), Ányás és Szeg csongrádmegyei s némely baranyamegyei birtokrészekből öröködési illetményének kiadatása végett [1]).

De valamint Zeleméri Márta Parlaghi Antalné részére kiadott törvényszéki idéző kitétele, úgy e korból fönmaradt oklevelek is azt igazolják: hogy a Zelemérieken kivül még másoknak is jutottak osztályrészek ama nagy kiterjedésü Pózsafi-örökségből. 1501-dik évben Bessenyei László Bökény, Ellés, Máma, Szentes, Szer, Tőke, helységekbeni részbirtokait örökösen eladja Keserü Istvánnak s mindkét ágon levő örököseinek; ugyanez évben néhai Mulathi Szalátiel fiai Bertalan, Demeter és Gáspár a budai káptalan előtt szerződnek Zeleméri Mihállyal, s II. Ulászlótúl királyi jóváhagyást is nyernek arra: hogy Zeleméri Mihály örökös nélküli halomása esetére, Zelemér helységben levő részbirtokát s minden egyéb javait nevezett Mulathi három fitestvérnek, kik az ő nővérének fiai, úgy szinte Zeleméri Kata és Márta saját nővéreinek örökül átirja; ezek viszont Csongrádmegyében Ellés, Szer és Körtvélyes helységekben levő részbirtokaikat Zeleméri Mihálynak élte fogytáig leendő használatra átengedik; utóbb e birtokokat Zeleméri Mihály halála után Parlaghi László, Zeleméri Márta Parlaghi Antalné fia erőhatalommal elfoglalja s ellene 1524-dik évben Mulathi Bertalan fiai Mátyás és Ferenc s Zeleméri Kata Kalendai Péter

[1]) Oklvltr. XXI. sz. a.

özvegye II. Lajos király törvényszéke előtt pert indítanak; 1517-dik évben pedig Gyulai Gáspár fia László a Szer, Dóocz, Körtvélyes, Máma, Tőke, Bökény, Szelevény, Ellés, Monostor helységekbeni birtokrészeit a budai káptalan előtt örök adásvétel utján felvallja ezerötszáz arany forintért Dóczi Jánosnak. [1])

Sőt a Zelemériek és Parlaghiak ezidőtájban nemcsak a Pózsafi-örökség birtokában fordúlnak elő; hanem Mátyás király anyai nagybátyjának horogszegi Szilágyi Mihálynak halála után birtokolják Nagy-Túr (ma Mező-Túr) és Tisza-Varsány mezővárosokat is, melyeket még néhai Szilágyi Mihály négyezer aranyforintban zálogba adott Derencsényi György anyai ősének nagyságos Rozgonyi Jánosnak s nejének nemzetes Kálnai Borbálának, de a záloglevél a nevezett két mezővárossal együtt Parlaghi László kezére jutott s a két család közt huzamos perlekedésre szolgáltatott okot, míg 1520-dik évben a budai káptalan előtt Parlaghi László és Derencsényi György kiegyeznek: amaz ugyanis átadja emennek Mezőtúr és Tiszavarsányban mindkét mezőváros felerészét tevő egész birtokát, Derencsényi pedig Parlaghinak átbocsátja örökösen Borsodmegyében helyezett Mályi és Csaba helységekből birtokrészeit és fizet még készpénzben ezerháromszáz aranyforintot. [2])

E közben bekövetkezett a mohácsi veszély. Szulejman dúló hadai elárasztották dunántúli Magyarország-

[1]) Oklvltr. XXII. XXIII. XXIV. XXVI. sz. sz. a.
[2]) Oklvltr. XXV. sz. a.

got s dunatiszaközét is Váctól Tittelig elpusztították. 1526-dik évi szeptember hónap végén Kecskemét, Szer és Szeged romokban hevert. A szeri apátság romdüledékeinek alapját tevő omlatag halom, földszinen alól félölnyi mélyben, épületomladék alatt még ma is arasznyi vastag régi sűrü hamuréteget mutat, mely a tűz általi pusztulásnak kétségtelen nyoma s az ekkori török dúlásnak elvitázhatatlan bizonyítéka. E vidék akkori elpusztíttatását, több általános adaton kivül igazolja János királynak 1539-dik évi augusztus 5-kén Váradon kelt rendelete, melyben pilisi Szilassi Ferenc hívének engedélyezi: hogy Szentmihály és Bánfalva nevű csongrádmegyei birtokait, melyek a török által lakosaikból kipusztíttattak és épületeik lerontattak, benépesíthesse s az oda költözendő lakosokat hat egész évre, a királyi kincstárt illető minden rendes és rendkivüli adók, díjak és fizetések terhe alól mentesíti. [1])

E nagy pusztulás után a török vérszomja elől menekülhetett lakosok visszaszállongottak s habár évek múlva is, a helységek nagy része ismét megépült ugyan; de a szeri apátságnak puszta falainál egyéb emléke nem maradt. A Zeleméri, Parlaghi és Jakabházi családtagok is, mint osztályos vérek megmaradtak Szer és körülötte már említett birtokok egyik részében: 1547-dik évben ugyanis Parlaghi László fiai György és Miklós perlekednek Kata asszonynyal Zeleméri Kamarás János özvegyével, s Szabolcsmegye szol-

[1]) Szegedi Oklevéltár a m. tud. Akademia könyvtárában. — Lásd: Kecskemét város története. II. köt. 6—11. lap.

gábirája mint királyi kiküldött, a leleszi konvent egyik tagjával tanúszedést tart, mely alkalommal Ibrányi János, földesi Köröm Tamás, szeretvai Ramocsa István, ártánházi Hölgye Balázs, nádudvari Gazdag István, zeleméri Nánási György, Varas Benedek és Csire Tamás tanúk vallanak arról: hogy néhai Parlaghi László az ő rokonaival, Erzsébet Salattyai Bertalannéval, Kata Liptai Miklósnéval és nővérével szinte Katával, elébb Jakabházi Miklós, utóbb Zeleméri János özvegyével olyatén osztályt tett, melynél fogva Bökény, Ellés, Máma, Tőke, Szer, Dócz, Körtvélyes, Soód és Monostor csongrádmegyebeli birtokrészekből álló illetményeért, nevezett nővérének Szabolcsmegyében Zelemér helység harmadát engedte és adta át. [1])

Ezeken kivűl még egy nevezetes ember szerepel a megnevezett birtokokban és azok vidékén a Tisza mindkét partján, t. i. martonosi Pőstyéni Gergely, az 1526-dik évi rákosi országgyűlésen föllépett kecskeméti kalandos társulat négy kapitányának egyike, ki a négy kalandos kapitány közül egymaga menekülvén a mohácsi ütközetből, János királynak kedves embere s utóbb igen felgazdagúlt tanácsosa s országbirája lett. [2]) Ennek két fia maradt, Endre és János, s azoknak e vérengző korban történt magtalan halálok után I. Ferdinánd király által minden birtokaik eladományoztattak, életben maradt édes anyjok azonban,

---

[1]) Oklvltr. XXVII. XXVIII. sz. sz. a.

[2]) Pőstyéni Gergely jellemzését lásd Szerémi György után Jászainál: Magyar Nemzet napjai a mohácsi vész után. I. köt. 150. lap.

nemzetes Paksi Anna asszony, néhai nagyságos Pőstyéni Gergely özvegye, azon adományozásnak egészen, némely rokonok s érdeklettek pedig részben, a beigtatás alkalmával ellene mondottak. E nagyszerű adományzás 1559-dik évben történt s e nagy birtokösszeg következő részekből állott: Hevesmegyében Hegyesbor, Szentivány és Szászberek egész helységek, Szurdokpüspöki és Nagyréde helységekben némely részbirtokok; Nógrádban Csécse; Zarándban Apáti; Csongrádban Martonos, Bikintő és Bőld, egész Csongrád mezőváros, Holdmezővásárhelyben némely részbirtokok, Tömörkény mezőváros egészen, Szer helység egészen, Felgyő, Szentes, Derekegyháza máskép Dögegyháza, Bökény, mindkét Ellés, Máma, Szelentő máskép Szelevény; Csanádban Rárós és Kopáncs; Külső-Szolnokmegyében Ballaszentmiklós, ma Törökszentmiklós mezővárosnak és abban levő várkastélynak fele s ezeken kivűl Szenttamás, Nagypó, Kispó helységekbeni részbirtokok, Tenyő és Alcsi egész helységek; az adományosok pedig és így Szer új birtokosai hárman voltak, úgymint: csömöri Zay Ferenc a királyi naszádosok kapitánya és királyi tanácsos, kinek ifjú kora óta tett soknemű hű szolgálata s legutóbb a török portánál volt követségbeni buzgó fáradozásai, — Liszthi János a királyi kancellaria titoknoka, és Viczmándi Mátyás Zemplénmegye volt főispáni helytartója s nagyságos Homonnai Drugeth Miklós gyámgondnoka, kiknek folyvást kitűntetett régi hű szolgálataik jutalmaztattak, úgy hogy az adományzott minden jószágnak és részbirtoknak fele Zay Ferencet, másik hasonfele

pedig Liszthi Jánost és Viczmándi Mátyást illesse, — és királyi rendelet menesztetvén az egri káptalanhoz, utasíttatott, hogy a kinevezendő királyi kiküldöttheż egy káptalani személyt adván, nevezett adományosokat az adományzott jószágok birtokába igtassa be, — mi a következő 1560-dik évben ismételve meg is történt, — minthogy a királyi és káptalani kiküldöttek a török által már elfoglalt részen levő birtokokban a helyszinén meg nem jelenhettek, — a beigtatás elébb Zarándmegyében, utóbb az egri várban, számos meghivottak és sok ellenmondás közbejöttével tartatott meg. [1])

VI.

Szer birtoka most játszi labdakint egyik kézből másikba kerül: a hatalmasb elfoglalja a gyengébbtől s fegyveres erőt használ egyik a másik ellen; vagy míg egyik birtokos új adományzás útján felkéri, megnyeri s beigtattatja magát a király által, addig egy másik viszont felkéri, megnyeri és beigtatást eszközöltet magának a nádortól; így megyen ez másfélszáz évig, — azután bekövetkezik a török kiveretésével az újszerzeményi birtokigazolás, mely némi formaságok miatt a jogszerű tulajdonost is kiveti sajátjából, s a koronaügyvéd a töröktől visszafoglalt országrészben számos családot elejt ősi birtokától. A mai nemzedék ezen elévült birtokviszonyokat nem ismeri, annálfogva hogy némi fogalma legyen azokról s Szer további történeté-

[1]) Okl.vltr. XXX. XXXI. sz. sz. a.

ben az ismétlések kikerültessenek, vázoljuk azokat egyszerűen.

A magyar nemzetnek régi honábóli megindulásakor Etelközben a hét vezér ősi szokás szerint vérszerződésre lép: öt cikkből álló alaptörvényt hoznak s borral telt billikom fölött saját bal karukat fölmetszvén, abból vért bocsátanak és az azzal fölereszteti bort izlelik, annak jelvényeül, hogy az alaptörvényeket szivvérük kiontásával is fentartani készek s e törvények megtörőinek mint hazaárulóknak vére ontatván, halálnak halálával lakoljanak. E vérszövetség pontjainak egyike a birtokjogot állapítja meg, aképen: hogy a mit a nemzet közös erővel szerez, abból a nemzetnek egyetlen tagja se legyen kirekesztve, vagyis: a nemzet vére hullásával elfoglalt és elfoglalandó új haza földe közös osztályra bocsáttassék. [1]) A mit e tárgyban a honfoglalás előkoráról Béla király névtelen jegyzője több helyütt irva hagyott s Árpád fejedelmi vezér által egyik vagy másik vezér részére adományozottnak elmondott, általában ezen ős honfoglalási osztályra értelmezendő, mely birtokviszony a magyar nemzet patriarchalis, vagy nemzetségfőnökök alatti kórmányzata egész korszakában, a királyi méltóság felállíttatásaig változatlan maradt. Az alpári nyert csata után biztosítva volt őseinknek az új haza birtoka s midőn ezt követőleg a szeri gyűlésen rendezték az országot és törvényeket alkottak, az etelközi vérszövetség alapján alkottattak azok. A keresztyén vallás fölvétele után,

[1]) Béla király névtelen jegyzőjének könyve a magyarok tetteiről. V. VI. fejezet.

első királyaink alatt már a birtokviszonyokat szabályozó törvényekkel találkozunk s miután ezek némely királyok önkénye s a huzamos ideig tartott belső villongások közt sok tekintetben csorbát szenvedtek, II. Endre király 1222-dik évben az Arany Bulla mint alaptörvény által visszaállítja nemzetének szent István által megadott szabadságát s több cikkelyben szabályozza a birtokjogot. Ekkor már, a királyok korában, többé nem osztály, hanem királyi adományzás útján jutottak időnkint a korona szabad rendelkezése alá kerűlt birtokok egyes hazafiak kezére, törvényes szokás és élő törvények által köteleztetvén a koronás király, ilyetén birtokokat az érdemes hazafiak jutalmazására eladományozni, — s Magyarországon a birtokszerzés eredeti és legfőbb módja korunkig e maradt; mivel az örökölt birtokot is sok esetben új adományzással, s az adásvételt és cserét királyi jóváhagyással kellett megerősíttetni, valamennyit pedig törvényszerű beigtatással érvényesíteni.

A török hódítás korszakában sok zavar érte hazánkban a birtokviszonyokat. Hogy is ne! hiszen 1526-dik év után, mintegy 50 év alatt mindig két királya volt a magyarnak s azután egymást érte a nemzetnek szabadságai sérelme miatt kitört fegyveres fölkelése. A mohácsi vérnap után János király azonnal uralomra lépett s egy év múlva már I. Ferdinánd is megkoronáztatván, mindketten királyi jogokat gyakoroltak. János király 14 évi viszontagságos uralkodás után magára Ferdinándra hagyta volna ugyan az országot; de annak egy részét akkor már a török elfoglalta, más részében

Izabella özvegy királynő s árvája János Zsigmond fészkelték magukat, a pártviszályt ápoló török védurasága alatt; sőt János Zsigmond gyámjai Petrovics Péter és Martinúzi Fráter György is felségi jogok gyakorlatába avatkoztak, — hatalmas urak és pártvezérek pedig fegyveres kézzel is elfoglalták a gyengébbek birtokait.

János király halála után 1542-dik évi február elején Besztercebányán tartott országgyűlés belátta már a sok zavart, a 15 év óta megoszlott nemzet bele únt már a kétkirályosdiba s mindenekelőtt azt rendelte, hogy II. Lajos király halála óta egyik vagy másik király által valakitől elszedett vagy elfoglalt és saját pártján levőknek adományzott, avagy átírt birtokok, azoknak kiktől elszedettek, vagy törvényes örököseiknek még azon évi virágvasárnapig visszaadattassanak, még azon esetben is, ha azokat valamely hatalmasb másik elfoglalta, vagy elajándékozta volna; ha pedig az illetők e visszabocsátást teljesíteni vonakodnának, a megye tartson vizsgálatot, annak eredményét az országos kapitánynak jelentse be, a ki haderővel és kiostromlással is ama birtokokat visszafoglalni s a törvényes követelőnek átadni fogja; az ily makacsok hazaárulás bűnébe esnek, minden javaik elszedetnek s ezek értéke az ország szükségére fordíttatik: még Izabella özvegy királynét s az őt követő urakat is atyafiságos jóakarattal figyelmeztetik a rendek, hogy ez üdvös törvényt fogadják el, minek ha sikere nem lesz, ellenük is az országkapitány járjon el.

E törvényt utóbb az 1563: 43. cikk megújítja, sőt az időközben lábrakapott visszaéléseket aképen kívánja

megszűntetni: hogy mivel némelyek a birtokokat különböző cimek alatt a királyi felségtől felkérik, azokat magoknak adományoztatják, és nem gondolván a jogszerű birtokosok ellenmondásával, azokat elfoglalják; mások még mielőtt a birtokot felkérnék, azt elfoglalják s abba magukat azután igtattatják be: — ilyenek azon birtokokat visszabocsátani tartozzanak s ha ezt önkint nem tennék, az országkapitány erőhatalommal is az igaz tulajdonosnak adja vissza.

Ezen 1563-dik évi országgyűlés különösen magát a beigtatást, mint a birtokjog érvényének főkellékét illetőleg is üdvös határozatokat hozott. A nemzet és király ugyanis, ámbár az erdélyi fejedelmek által „Magyarország részei“ irányában elkövetett foglalásokat némely békekötések alkalmával ideiglenesen elnézte; de a török hódítás törvényszerűségét soha sem ismerte el, s a magyar király épen úgy adományozta, vagy fölmerült eseteknél csak úgy foglalta el a magán birtokokat a török uralom alatti területen, mint saját uralma alatt megmaradt részen; ámde ilyenkor a beigtatásra kiküldött királyi és káptalani vagy konventi személyeket mindig veszély fenyegette, hogy a török által elfogatván, rabokúl hurcoltatnak vagy épen le is gyilkoltatnak, — a törvény tehát megengedte, hogy a beigtatás ne a hely szinén, hanem ahoz közelebb eső valamely biztos helyen történhessék; minthogy azonban a sok zavar közt az ilyetén eljárásból is visszaélések keletkeztek, az 1563: 45. törvény elrendelte, hogy mivel a török által behódított és az ellenpárt, vagyis János Zsigmond erdélyi fejedelem uralma alatti része-

ken a beigtató kiküldöttség biztosan el nem járhat s nem bátorkodván a hely szinére kimenni, a beigtatás alatti birtokhoz közelebb eső helyen hajtja végre a beigtatást, — ezen eljárást e törvény továbbra is megengedi ugyan, de minden visszaélés meggátlása tekintetéből azt rendeli: hogy ily esetekben a beigtatás mindig az eljárás tárgyát képező birtok megyéjebeli alispán, szolgabirák s más nemes és nemnemes tanúk jelenletében hajtassék végre; ha pedig azon megyében nincs alispán vagy szolgabiró, azaz: ha azon megye hatósága a török uralom alatt már megszűnt, akkor az említett nemes és nemnemes tanúk jelenlétében, de nyilvánosan, nem a beigtatandó személy saját jószágán, vagy valamikép alattomosan s nem csupán magán személyek jelenlétében eszközöltessék; mert ha utóbb per útján bebizonyíttatik a más kárára alattomban végrehajtott beigtatás valósága, az így beigtatott, mint csaló, az egész birtok örök árának megfizetésében marasztaltatik, a birtok pedig jogszerű tulajdonosának vagy örököseinek visszaadatik.

Voltak esetek, midőn a birtoktulajdonos távollétét, török fogságba jutását, vagy épen erőhatalommali letartóztatását, a birtokára áhító emberek ilyetén célra kizsákmányolták; sőt az is megtörtént, hogy midőn gyakrabban és néha huzamosan országgyűlések tartattak, némely kapzsi emberek felhasználván az alkalmat, a közügy érdekében távollevő országgyűlési követek jószágait felkérték s magukat alattomban beigtattatták; az 1647: 135. t. c. tehát az ilyetén birtokszerzéseket semmisek s érvényteleneknek kimondotta, a 136. t. c

pedig elrendelte, hogy ottan, hol a töröktűli félelem miatt a beigtatás alatti jószág helyszinére bátorságosan kimenni nem lehet, a beigtatás nem távoli helyen, mintegy alattomosan, hanem közelben, nyilván és közönségesen, a szomszédok és határbirtokosok jelenlétekben, a felkért jószág lakosainak is meghivásával, és nem másutt mint azon megyék székhelyén, melyekbe a beigtatás alatti jószág keblezve van, hol azon megyék törvényszékeiket és gyűléseiket tartani szokták, s ugyanazon megye biráinak s tisztviselőinek is jelenlétekben, az 1563: 45. törvény szerint eszközöltessék, a másképen végrehajtott beigtatás érvénytelen leendvén. Ezen eljárás módja, mennyiben a helyszinén eszközlött egyszerű rendes beigtatástól különbözött „hoszszú kézzel végrehajtott beigtatás"nak neveztetett. [1]) Ily beigtatás volt már az is, mely 1560-ban Zay Ferenc, Liszthi János és Viczmándi Mátyás részére történt, mert Buda 1541., Szeged 1542., Szolnok 1552-ben a török által elfoglaltatván, Szer már ekkor a török hódoltság területében esett.

A török alatti birtokviszonyok, török szempontból tekintve, abban állottak: hogy a meghódított terület egy része fentartatott a császári magán kincstár számára, és az ily birtok khász-nak vagy belső birtoknak neveztetett; ilyenek voltak vidékünkön a nagyobb városok, mint Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd, Jászberény, Mezőtúr, Ványa, Holdmezővásárhely stb., melyek a császári belső kincstárba vagy khâszinė-ba fizették

[1]) Statutio longa manu peracta.

az adót; — a kisebb városok és falvak hűbérbirtokúl a szpáhik vagy török lovas katonák javadalmazására voltak kiosztva, s ezek neve miri volt. A török haderőnek a közkincstár minden terheltetése nélküli föntartására ez utóbbiak szolgáltak, mihezképest a behódított országok legnagyobb része miri-birtokúl vala kiosztva, melynek minden 5,000 oszpora, vagyis mintegy 100 magyar forintnyi jövedelme után az illető javadalmazott szpáhi egy-egy fegyverest tartozott kiállítani. A rangfokozat ezen hűbértulajdonosok közt a birtok arányában volt megállapítva: azon hűbért, mely ötezer oszporától húszezer oszporáig való jövedelmet hozott, timár-birtoknak s tulajdonosát timárli-nak nevezték; a húszezer oszporánál több jövedelmet hajtó birtoknak ziamet s birtokosának zaim volt nevezete. [1]) A szubasik a szpáhik őrmesterei, s az alajbégek, kik a szandzsákbégek alkapitányai voltak, birtak különösen ziametekkel, emezek azonban még nagyobb birtokban is részesülhettek. A birtok és rangszerzés csak karddal volt eszközölhető: ki százától tiz oszporával akarta nevelni jövedelmeit, annak egy ellenség fejet vagy nyelvet kellett előmutatnia; a ki 15 fejet vagy 15 nyelvet tudott szerezni, ziametet kapott jutalmúl. A török által behódított területek szervezete merőben katonai alapra volt fektetve: mihelyt a török valamely földet elfoglalt, az egészet kiosztotta katonái közt mint tulajdonát, nem tekintve az elébbeni birtokos jogaira; a vidék főhelyén ezen új birtokosoknak

[1]) Kecskeméten a jó birtokú embert ma is „zain gazda“ nevezettel szokták említeni. E kifejezés bizonyára a török világból ered.

egy főnöke maradt, kinek engedelmességgel tartoztak; a kiosztott birtokot kilidzs-nek vagyis kard-nak nevezték, magát a hűbéres katonát szpáhi-nak vagy lovas katonának hítták, mivel kivált eleinte csak lovasoknak osztatott ily birtok; a hűbéres katonaság kardok szerint volt számítva, a zaim és timariota közös néven kilidzsi-nek azaz kardosnak neveztetett; a vidék kerületi parancsnokát szandzsákbég-nek vagy zászlófejedelemnek, és kerületét mely számos kardbirtokot foglalt magában, szandzsák-nak vagy zászlónak nevezték; a hűbérbirtokos által jövedelmei arányában tartott fegyveresek neve dzsebelü vagy páncélos volt s végre maga a kiosztott földek jövedelme harci jutalomnak neveztetett. [1])

A birtokviszonyokhoz tartozik azok jövedelmezését is megemlíteni. A hódoltsági helyek fizettek a töröknek, de fizettek saját magyar földesuraiknak is; a megyék által kirovott országos adózást pedig az 1567: 3. és 1569: 10. s utóbb még igen sokszori törvény aképen rendeli teljesíttetni: hogy a török által behódított részek lakosai annak csak felét fizessék.

Ezek előbocsátásával a Szer és szomszéd birtokok iránt közbejött viszonyokat most már könnyebben átnézni képesek leszünk.

VII.

Mikép jutott Szer birtokába s mennyiben volt annak tulajdonosa martonosi Pőstyéni Gergely

[1]) Salamon Ferenc: A török uralkodás Magyarországon. Budap. Szemle VII. köt. 35 s köv. lapok. — És még külön: Magyarország a török

ő nagysága János király idétti országbiró? — oklevelek hiányában tüzetesen meghatározni nem tudjuk; az eddigi oklevelek azt igazolják [1]: hogy a Zeleméri család, melybe a Parlaghiak és Jakabháziak is beházasodtak, 1566-dik évig részbirtokos volt Szer, Bökény, Ellés, Máma, Tőke, Dócz, Körtvélyes, Pétermonostora, Szelevény, Soód és Ányás csongrádmegyei jószágokban, mely részbirtokok már Mátyás király alatt 1467-dik évben is kezükön voltak e család tagjainak; sőt 1517-dik év előtt Gyulai Gáspár és kiskorú nőtestvére Magdolna, utóbb ezektőli adásvétel utján Dóczi János is ugyanazon helyekben részbirtokosok voltak; martonosi Pőstyéni Gergely országbiró tehát nem lehetett egész Szernek tulajdonosa, mivel abban különösen a Parlaghiak ő előtte s nemcsak az ő halála után, de fiainak magszakadása után is benne voltak, és csak Gyula várának a török által 1566-dik évben történt kiostromoltatása után, és ezen ostromban elhullott Deák Imre, Mecskey Ferenc és Parlaghi László halála után, 1571-dik évben adományozta Miksa király a nevezettekről maradt s a korona rendelkezésére szállott egész Serkéd és Körtvélytó helységeket és Szer helységben volt részbirtokot Mágócsy Endrének és testvérének ifjabb Mágócsy Gáspárnak [2]; Pőstyéni Gergely tehát csak részbirtokos lehetett Szerben; mikép jutott légyen pedig abba,

---

hódítás korában. Salamon Ferenctől. Pesten. 1864. 105—115. és 177—233. lap.

[1]) Oklevéltár: XVII. XXI. XXIII. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. XXXV. sz. sz. a.

[2]) Oklvltr. XXXV. sz. a.

csak gyanítanunk lehet a Zelemériek és Parlaghiak egy későbbi perlevelükből, melylyel ezeknek Miksa király 1571-dik évben királyi kegyelem melletti perujításra engedélyt ad s abban mondatik: hogy 1539-ben volt a nevezetteknek egy perük Nádudvar, Angyalháza, Gesztered, Acsád és Mártonfalva szabolcsmegyei és Sámson biharmegyei jószágok iránt, mely János király törvényszéke előtt kezdetett, azután pedig ugyancsak János király országbirája nagyságos martonosi Pőstyéni Gergely elibe fölebbeztetett, de időközben mind a király, mind nevezett országbiró halomásuk után függőben maradt [1]; — gyanítható ennélfogva: hogy a terhes perlekedés költségei fedezésére a szeri birtok egy részét elidegenítették s azt a tiszavidék gazdag birtokosa Pőstyéni Gergely szerezte meg. Azonban még így is I. Ferdinánd király 1559-dik évi adománylevelének s az egri káptalan beigtatási jelentésének azon kitétele: hogy egész Szer helység a Pőstyéniek birtokában volt s azok magszakadta után egészen adátott és igtattatott át Zay, Liszthi és Viczmándi részekre, — alkalmasint hibás; — mégis mindamellett hogy ezen beigtatásnak igen sokan s azok közt Pőstyéni Gergely özvegye Paksi Anna is ellenemondott, sőt Csáky Pál és Farkas már előbb Szert hatalmasúl elfoglalván, 1560-ban Kún Balázs gyulai várkapitányhoz menesztett királyi rendelet fegyveres haderővel parancsolja Zayt, Liszthit és Viczmándit az 1559-diki adományzás utján nyert jószágok birtokába behelyeztetni [2]), ezek ama birtokok

[1]) Leleszi konvent levéltárában az 1571-dik évi iratok közt 38. sz. a.
[2]) Katona József: Tud. Gyüjt. 1823. IV. köt. 55. lap.

nagyobb részébe ugyan bejutottak, de Szer birtokába csak később, akkor is csak részben juthattak be: az 1561-dik évben az előbbi országgyűlés megrendeléséből kirovott második királyi segedelem Csanád, Zaránd, Külső-Szolnok, Csongrád, Békés és Arad megyékre kivetett illetményének jegyzéke a volt magyar királyi udvari kamara levéltárában őriztetik, s e szerint Szer birtokosai közt ekkor még emez uj adományosok elő nem fordulnak. — Csongrádmegye helységei közül azoknak, melyekről itt oly gyakran említés tétetik, akkori földesuraik, és jobbágytelkeik számához képest hozzávetőleg meghatározható népességük tekintetéből nézzünk némelyeket:

Bökényben: Saffarics János 5 porta; Mutoki István 12 porta; Vass László özvegye 1 porta; Dóczi Miklós özvegye 5 porta; Szentlőrinczi Miklós 5 porta; Vass Mihály özvegye 2 porta; Zay Ferenc 7 porta; Jakabházi Mihály 1 porta; Mecskey Gáspár 3 porta; Bánóczay (Kamocsay) György 3 porta. Összesen 44 jobbágytelek, és 10 földesúr.

Ellésben: Kenorczay (Kamocsay) György 1 porta; Jakabházi Mihály 3 porta; Mecskey Gáspár 3 porta; Mutoki István és Zay Ferenc szegények. (?)

Szelevényben: Bánóczay György (Kamocsay) 2 porta; Mutoki István 2 porta; Mecskey Gáspár 1 porta; Móricz Balázs és Aradi káptalan —

Szentgyörgyben: Zay Ferenc, Mágócsy Ferenc, Liszthi János és Viczmándi Mátyás 14 porta.

Temerkényben: Zay Ferenc, Liszthi János, Viczmándi Mátyás 64 porta.

Sövényházán: Móricz Lőrinc 2 porta; Kovács Gáspár 2 porta; Berényi Péter 4 porta.

Felgyőn: Jakabházi Mihály 12 porta; Thúz Mátyás 13 porta.

Ányáson: Dóczy Miklós özvegye 6 porta.

Algyőn: Mágócsi Gáspár 14 porta.

Körtvélyesen: Elébb birták egészen Mágócsi András és Gáspár; utóbb Szentlőrinczy Farkas 2 porta; Saffarics János 5 porta; Sárai Simon 6 porta; Dóczy Miklós özvegye 4 porta; Zay Ferenc és Liszthi János 3 porta; Kamocsay György 4 porta.

Teésben: Szalay Albert, Vizessy János, Kenderessy Lőrinc, Simay Miklós, Vértesy Mihály —

Csanyon: Sáry György és Albert —

Derekegyházán: Thorei Tamás, Zay Ferenc, Liszthi János, Viczmándi Mátyás 6 porta.

Körözdön (Kovázd): Gróczay Pál 7 porta; Tarhay János 9 porta; Zay Ferenc, Liszthi János és Viczmándi Mátyás 69 porta.

Doóczon: Mágócsi Gáspár 11 porta.

Serkéd: elébbi birtokosai voltak Mágócsi András és Gáspár; utóbb a nyitrai káptalan —

Szer: Elébb birták Mágócsi András és Gáspár, utóbb Lassánthy János, Madroki István, Szentlőrinczi Farkas —

Máma: Szentlőrinczi Péter —

Martonos, Bikintő, Polth (Bőld), és Csongrád: Zay Ferenc, Liszthi János és Viczmándi Mátyás —

Pétermonostora (Péteri) Mágócsi András és Gáspár — sat. [1]).

Itt a mi Szerről fel van jegyezve, csak annyiban egyez a kezünknél levő oklevelekkel: hogy Mágócsi Endre és Gáspár s Szentlőrinczi Farkas voltak ugyan Szerben részbirtokosok; — de 1561-dik évnél későbben, — s ekkor Zay, Liszthi és Viczmándy még Szer birtokába be nem juthattak, mert 1567. mártzius 8-án se bocsátották be őket a Csákyak, ekkor küldetett megint egy királyi rendelet az egri várkapitányhoz, a végett, hogy ezeket verje ki, amazokat pedig fegyveres hatalommal is helyezze be [2]).

A török hódítás után azonnal megindúltak tehát a birtokzavarok Szeren és Csongrádmegye szomszédhelyein, melyek részint a megoszlott pártok embereinek egymás elleni torzsalkodásából származtak, részint az országos szerencsétlenség természetes következményei lettek, s némely hazafiak erőszakos foglalásokra vetemedtek, mint Szapolyai János Zsigmond pártján levő Csáky Pál és Farkas, kik a Ferdinánd király által Zay Ferenc, Liszthi János és Viczmándy Mátyásnak adományzott szeri birtokot hatalmasúl elfoglalták s még 1560-ban Kún Balázs gyulai várkapitány, utóbb 1567-ben Mágócsi egri várkapitány utasíttatott, hogy őket onnan verje ki s a nevezett adományosokat helyezze be. — 1566-dik évben, midőn a török Gyula várát kiostromolja s itt a vitéz Kerecsényi Lászlóval egy

[1]) Lásd egy másolt példányát a kecskeméti levéltárban, és olvasd: Magyarország legujabb leirása Palugyai Imrétől. IV. köt. 415. lap.
[2]) Katona József: Tud. Gyüjt. 1823. IV. köt. 55. lap.

szép magyar sereg elvész, elhullanak a közt Serkéd és Körtvélytó földesura Deák Imre s vele együtt Mecskey Ferenc és Parlaghi László Szer részbirtokosai, kiknek magtalan halálok után Serkédet és Körtvélytót egészen, Szerben pedig Mecskey és Parlaghi után maradt részbirtokot Miksa király 1571-ben Mágócsy Endrének és ifjabb Mágócsy Gáspárnak adományozza, kik azon jószágokba még ugyanazon évben az egri káptalan közbejöttével be is igtattatnak [1]); de alig lépnek bele, már Újházi Lőrinc a szeri részbirtokot tőlük erőhatalommal elfoglalja s bele űl, azon ürügy alatt, hogy még Mecskey Ferencnek atyja, a hős Dobó Istvánnak Eger 1552-ki védelmében volt vitéz kapitány társa, nekie azt bizonyos tiszti járulék fejében átadta, — Mágócsyék tehát a király pártfogásaért könyörögnek, a ki 1574-ben rendeletet meneszt Ungnád Kristóf egri várkapitányhoz, meghagyván annak, hogy az 1542: 5. és 1563: 43. 44. törvények rendeletéhez képest Újházi Lőrinctől a szeri részbirtokot fegyveres hatalommal is foglalja vissza, Mágócsyéknak adja át és ezeket abban mindenki ellen oltalmazza. [2])

Szer és vele többnyire mindig együtt említett, annálfogva utóbb is, mint eredetileg, valószinűképen hozzá tartozott némely szomszéd helyekben részbirtokosnak találjuk Szentlőrinci Jánost is, a ki 1590-ben több nemű peres ügyeinek költségei s azon kárvallása miatt, hogy saját szolgái s némely cselédei őt alattomban elhagyván, ingóságait tolvajképen eloroz-

[1]) Oklvltr. XXXV. sz. a.
[2]) Oklvltr. XXXVI. sz. a.

ták, a jászói konventben felvallja: mikép Szentlőrinc külső-szolnokmegyei, Tőke, Bökény, Szelevény, Kőtvélyes, Ellés és Szer csongrádmegyei, valamint Géc nógrádmegyei helységekben levő részbirtokait Fáy Istvánnak ötszáz magyar forintért zálogba adta légyen, az összeget a konvent tagjai előtt fel is vette, oly feltétel alatt, hogy idővel ő vagy örökösi a zálogba adott részbirtokokat az ötszáz forint zálogösszeg letétele mellett minden perpatvar nélkül visszaválthassák. [1])

Ugyanezen 1590-dik évben Jakabházi Kata Cika Lázárné s Jakabházi Petróna Kovács Józsefné, Natkai Szabó Endrét birtokjogaik védőjének s jövedelmeik kezelőjének alkalmazzák, az egri káptalan előtt ünnepélyesen felvallván, hogy annak Máma, Ellés, Győ és Szer csongrádmegyei, és Püspöki szolnokmegyei helységekben levő s „Jakabházi rész" nevezetet viselő részbirtokaikat átadják, hogy azokat szabadon kezelje s jövedelmeiket szedje, azokból beveendő úriadót s egyéb illetékeket a tulajdonosoknak időnkint kiszolgáltassa, de az ajándékokat magának megtarthassa. [2])

Zay Ferencet, Liszthy Jánost és Viczmándi Mátyást az 1559-dik évi adományzás után némely csongrádmegyei birtokok élvezetében felmutatja ugyan az 1561-dik évi országos segélypénzek kirovásáról fentebb idézett jegyzék; de arról, hogy Zay Ferenc és Liszthy János szeri birtokosok lettek volna, sem itt, sem utóbb adataink nincsenek: Zay valószinűleg másutt kapta ki Szer helyetti osztály illetményét; Liszthy

[1]) Oklvltr. XXXVII. sz. a.
[2]) Oklvltr. XXXVIII. sz. a.

János, ki magát később pappá szenteltetvén, veszprémi majd győri püspök és királyi kancellár lett, fiai számára a köpcsényi uradalmat szerezte meg [1]), alkalmasint a csongrádmegyei birtokoktúl megválakozott; hanem Viczmándy Mátyás örökösei közül unokáját Kristófot még utóbb 1611-dik évben is Alcsi, Tenyő, Szeg, Fokorú, Szentiván, Ballaszentmiklós, Szenttamás, Szentmiklós, Kispó, Nagypó, Hegyesbor, Szer, Szentkirály, Szentgyörgy, Földvár, Kengyel, Térvár, Csongrád, Tömörkény, Gyékényté, Ráros és Lasonkürt helyek birtokában találjuk, megbizással Kőrös Lukács részére „valahol én nekem jószágaim vagynak, hogy mindeneknek igazán és hiven gondját viselje, és az én nevemmel, valamit az én hasznomra való dologban parancsol, jószága és feje vesztése alatt minden ember úgy fogadja szavát, mint tulajdon az magam személyének.“ [2]) Kristóf úr kemény katona és tekintélyes tisztviselő volt. A Viczmándy család csongrádmegyei birtokait később 1658-dik évben Széky Péternek 2000 forintért eladta, — mint ez az új szerzeményi birtokigazolás iránti perben kimutatva van.

1631-ik évről Szer és több csongrádmegyei birtokok iránti követeléssel föllépve találjuk még Györffy Jánost, idősb Györffy János és Móczár Ilona fiát, ki

---

[1]) Nagy Iván: Magyarország családai VII. köt. 144. 145. lap. — Itt azonban hibásan mondatik, hogy Liszthi János Viczmándi Mátyással és Zay Ferenccel az 1559-dik évi adományzást martonosi Veszni János és András magszakadta után a koronára szállott jószágokban kapta; mert ezek valósággal martonosi Pöstyéniek voltak.

[2]) Oklvltr. XXXIX. sz. a.

testvére Györffy Kata nevében is Ellés, Szelevény, Pétermonostora, Pálmonostora (ma Pálos puszta), Móriczgáttya, Szer, Fonnyas, Máma, Bekén, Tőke, Szegh, Körtvélyes, Sold, Szentandrás, Ányás, Szőllős, Szentes, Sáregyház, Mágocs, Kétlebőcz, Mátyusegyház, Vörösegyház, Barcs, Sáp, Lengh, Tömörkény, Szentgyörgy csongrádmegyei, némely csanád-, bács-, fejér-, baranya- s valkómegyei birtokok iránt tiltakozó nyilatkozatot igtattat az egri káptalan jegyzőkönyvébe, mely szerint a megnevezett birtokok és birtokrészek őt és nevezett testvérét s egyéb rokonaikat legjobb ősi jogérvénnyel illetvén, mint ezt hiteles oklevelekkel igazolni képesek, azonban azok az idő viszontagságai miatt mások kezére kerültek az ő nagy kárukkal és sérelmükkel; tiltakoznak tehát mindenki ellen, bármi méltóságú és állapotú emberek legyenek, hogy azon jószágokat tovább le ne tartsák, ne használják, magukat azokba be ne helyezzék, jövedelmeiket ne szedjék; óvást tesznek, hogy a király ő felsége, vagy nádor azon jószágokat senkinek ne adományozza s azokba senkit be ne igtattasson; végre eltiltanak minden hiteles helyet a megnevezett jószágokra vonatkozó bárminemű oklevelek kiadványozásától, sőt ama jószágok illetéktelen birtokosainak perbe vonatása iránti szándékukat is kinyilatkoztatják. [1])

---

[1]) Oklvltr. XL. sz. a.

Eddig Szer az általunk átvizsgált emlékekben úgy fordúl elő mint népes helység, falu vagy mezőváros; következnek most azon okiratok, melyek már nemcsak úgy tűntetik fel mint pusztát, hanem nevezetét is megváltoztatván, eleinte Szer igen gyéren vagy felváltva, utóbb soha sem, hanem mindig Pusztaszer név alatt ismertetik.

Más részről az eddig átvizsgált oklevelek azon szomorú beismerésre vezetnek: hogy ama nagy pusztaság, mely még most is dunatiszaközén Pest, Kalocsa, Szeged és Kecskemét közt elterül, általában népes helységekkel és monostorokkal volt behintve s pusztán egyetlenegy sem állott azok közül.

Róbert Károly és Hunyadi Mátyás királyaink korszakában, — Kecskeméthez legközelebb s most a város birtokában levő Alsó- és Felsőmonostori pusztán, hol jelenben az úgynevezett Kápolna telkét ekevas barázdolja, — a Templomos vitézek díszes konventje állott [1]); ehez közel Páloson szent Pál remetéinek népes Pálmonostora díszlett; átelleni irányban Péterin a bencések Pétermonostora virágzott; negyedik a Tiszánál, — egymástól egyenkint alig két-három mértföldnyi távolban, helyzetükhez képest kereszt alakú négyszöget képezve, — a bencések Szermonostori apátsága fénylett; — Egyháza, Ágasegyháza, Bánegyháza, Délegyháza Fejéregyháza, Félegyháza, Halomegyháza, Kerekegyháza, Nyáregyháza, Nyiregyháza, — mindannyian e vidéket

[1]) Budapesti Szemle. XIII. köt. 129. lap.

diszítették valaha, mint nevezetüknél fogva is népes egyházközségek; — egypár új gyarmattal benépesítettön kivül ma már mind puszták.

Ama rosz hirü s az idegen utazó előtt rémület tárgyát képező Nagy Pusztaság, mely itthon „Kún Puszták“ [1]) vagy „Kecskeméti Puszták“, külföldön pedig, múlt századi könyvekben s földképekön „Ketschkemeter Heide“ rémséges nevezet alatt fordúl elő [2]) — ama száraz tenger, melynek roppant sikján sok szegény legény ma is bizalommal viseltetik az Igazság hosszas béketűréséhez, — a mohácsi veszély után bekövetkezett török és tatár hadjáratok s másfélszáz évig tartó török uralom pusztításai által keletkezett.

Pesttől Szegedig ma is huszonhárom pusztatemplom fala meredez ég felé; másik huszonháromnak romjai sem látszanak többé a sivatagon; mintegy kétennyi fölépült már a török kiveretése óta; de a nagy pusztulás és néptelenség kietlenéből, az utóbb lefolyt közel kétszáz év nyugalma sem volt még képes e vidéket felüdíteni.

---

[1]) Campus Cumanorum.

[2]) Mappa Novissima Regnorum Hungariae, Croatiae, Sclavoniae, necnon Magni Principatus Transylvaniae. — Serenissimo Hung. et Boh. R. Haer. Principi et Archiduci Austriae Alexandro Leopoldo R. Hung. Palatino DDD. per humillimos fideles Societatis Artarianae. F. Müller sculpsit Viennae 1792. — Fessler is midön Árpádnak Szalán elleni csatáját említi, a helyet hol az vivatott, és igy Pusztaszer vidékét „Ketschkemeter Hejde“ nevezettel jelöli.

II.

PUSZTASZER TÖRTÉNETE.

1630—1865.

Ezen a száraz tengeren — ezen a temérdek sikon ütögetik fel magokat, mint megannyi lecsonkíttatott emlékoszlopok, szerteszéjjel a gyászos p u s z t a t e m p l o m o k, melyeknek fekete homlokain egykor gyermeki megelégedéssel néztem a krákogó hollókat, és — remegtem az után, hogy k i k i m á d k o z h a t t a k i t t e n e l s ő b b e n!

Katona József.
Tud. Gyüjt. 1828. IV. k. 50. lap.

I.

A török uralom korszakában nem sok kellett ahoz, hogy egy virágzó népes helység elpusztuljon. Egy hadjárat alkalmával valamely török vagy tatár sereg átvonulása képes volt utjában mindent elseperni. A magyar végvárak roszúl fizetett, roszúl tartott, fegyelmetlen huszár és hajdú csapatai gyakran, hogy az éhenhalástól meneküljenek, a hódoltságra intéztek kirándulást s ha törökkel nem találkoztak, szegény magyar véreik nyakán élődtek a hódoltsági községekben. A török földesúr, szpáhi, timárli, vagy zaim sokszor fölverte az adót, mit ha nem birtak fizetni a lakosok, összeszedték fölkelhető javacskáikat s egy csendes éjen fölkerekedvén mindenestűl kibujdostak a hódoltság területéből, úgy hogy a török földesúr pusztán találta faluját, midőn az adó fölszedésére kiment. Ha pedig a község vonakodott megfizetni a fölvert adót: földesura egy csapat lovassal meglepte a falut, néhány gazdát, vagy nőt és gyermeket elfogott s ki nem adta míg az adó beszolgáltatva nem lőn; sokszor fölperzselte a falut, elhajtotta a marhát, vagy leölte a nép egy részét büntetésűl, még is

kizsarolta az adót, — s ilyenkor többnyire földönfutóvá lett a falu népe. [1])

Mikor és mikép pusztúlt el Szer helység? bizonyosan tudni nem lehet; de 1630—1640. közt már nemcsak pusztának mondatik, hanem Pusztaszernek is neveztetik: ugyanazért pusztulását egész valószinűségel ide kell helyeznünk.

1637-dik évi április 22-kén a saját területéből kiszorított Heves és külső Szolnok egyesült megye Fülek várában tartott törvényszéke előtt Jakabházi máskép Ötvös János, édes anyja Jakabházi Erzse idősb Ötvös János neje nevében ünnepélyes ellenmondást terjeszt elő, tiltakozván minden közeli és távolabbi szomszédok, nemesek és nemnemesek, bármi állapotú és rendű emberek, tüzetesen pedig nemes és nemzetes Jánosi Fábián ellen: nehogy Pusztaször, Máma, Ellés, Szentgyörgy nevű pusztákban, az ő birtokilletményének bármi nemű és szin alatti haszonvételébe, eltulajdonításába, határainak nyilván vagy alattombani felhányásába avatkozni merészeljenek; minden erőszakos beavatkozók ellen birtokjogát a hazai törvények értelmében védelmezendvén. [2])

1640-dik évben Voksics Horváth István Nógrádmegye adószedője, és Jakabházi Gáspár Ellés falut és Szer pusztát felkérik gróf Eszterházi Miklós nádortól, azt megnyerik, és minthogy mindkét birtok

---

[1]) Salamon Ferenc: Magyarország a török hódítás korában. Pest. 1864. 199—233. lap. — Magyar academiai értesítő; a philosophiai, törvény- és történettudományi osztályok közlönye. IV. köt. 1863. Török-magyar viszonyok Ráth Károlytól, 4-dik közlemény. 1—26. lap.

[2]) Oklvltr. XLI. sz. a.

a hódoltsági területen létezett, 1641-ben Fülek várában ünnepélyesen megtartott eljárással Komjáthi Ábrahám nádori és Viszkai Antal konventi kiküldöttek által, a garamszentbenedeki konventhez intézett nádori meghagyáshoz képest, azok birtokába minden ellenmondás nélkül beigtattatnak. [1]) Azonban a beigtatásra kiküldött nádori személy Komjáthi Ábrahám Nógrádmegye hites jegyzője, ámbár neve a nádori adománylevélben elő nem fordúl, már eleve megegyezett Voksics Horvátthal és Jakabházi Gáspárral, s következő 1642-dik évben már őt is társúl veszik maguk mellé s hárman osztoznak Szer és Ellés fölött. [2])

Ugyanekkor magát Szert fölkéri még a nádortúl Dívéki András Pestmegye jegyzője és Koromházi János ugyanazon megye táblabirája is, adományoztatik az ezeknek is, és beigtattatnak minden ellenmondás nélkül; midőn azonban ezek is, amazok is magát a birtokot átvenni s használatába lépni kívánnak, — egymás homlokába ütköznek, észreveszik a tévedést s kiegyeznek. [3])

Nevelte a bonyodalmat még az is: hogy Laszthóczy János és Laszthóczy Judit Bábai Istvánné, Laszthóczy Istvánnak Jakabházi Bórával nemzett leánya, — Laszthóczy András, Jakabházi János, István, Mihály és Czeke Miklós, mint velök anyatestvérek nevében is, — 1639-dik évben a leleszi konvent előtt tett felvallásuk szerint, Gál Lukács elébb bekényi jobbágyukat, most

---

[1]) Oklvltr. XLIV. XLV. sz. sz. a.
[2]) Oklvltr. XLIX. sz. a.
[3]) Oklvltr. L. sz. a.

öcsödi lakost, irányukban kitűntetett hű szolgálataiért, s mivel tőle ötszáz tallért és egy lovat is kaptak, a jobbágyi kötelék alól minden örökösivel együtt fölmentik, szabadságot engedvén annak, hogy ő felségéhez a királyhoz nemességért folyamodhassék, azon fölül még Bekény faluban azon üres jobbágytelket is, mely elébb az atyja idősb Gál Lukács használatában volt, minden tartozmányaival neki örökösen átengedvén; — utóbb ugyanez év végén Jakabházi máskép Huszthi János, Mihály, István és Gáspár testvérei felhatalmazó leveleikkel is ellátva, szinte a leleszi konventben megjelenvén, a Laszthóczyak fentebbi felszabadítását és a bekényi telekkeli adományozását Gál Lukács részére megerősíti [1]); azonban minthogy a fent említett Laszthóczy Judit férje Bábai István nagykállói várnagy a Gál Lukácstól felvett ötszáz tallért maga zsebre rakta, a lovat is ő vette át, s azon kivül még öcsödi lakos Becsi Dávidot is, ki elébb szinte bekényi jobbágy volt, háromszáz forintért és négy-pár karmazsin csizmáért az úrbéri kötelezettségek alól fölmentette, Jakabházi Jánost pedig e szavakkal kivánta megnyugtatni: „Sógor! Isten engemet úgy segéljen, hogy addig én ehez a háromszáz forinthoz hozzá sem nyúlok, mígnem megbizonyítom hogy az én feleségem is Jakabházi nemzet"; de fogadott esküje ellenére nemcsak meg nem bizonyította, hanem a háromszáz forintot ismét zsebre dugta, sőt e miatt össze szólalkozván Jakabházi Jánossal, ezt megfogta, vasba verette és a nagykállói várban, melynek várnagya

[1]) Oklvltr. XLII. XLIII. sz. sz. a.

volt, egy évig és három hónapig keserves és sanyarú rabságban nyomorgatta. [1])

Jakabházi Ötvös Jánosnak e raboskodása ideje alatt történt: hogy Voksics Horváth István és Jakabházi Huszthi Gáspár élvén a kedvező alkalommal s Komjáthi Ábrahámnak is társúl vételével Szert és Ellést egészen, valamint Dívéki András és Koromházi János magát Szert szinte egészen maguknak adományoztatták s azok birtokába magukat be igtattatták, mely tetteik ellen a Bábai István kállói fogságából kiszabadúlt Jakabházi Ötvös János azonnal 1641-dik évi szent Katalin napján a garamszentbenedeki konvent előtt erélyes óvást, ellenmondást és tiltakozást intéz, befoglalván abba Máma, Bekény, Győrcsongrádmegyei és Püspöki szolnokmegyei részbirtokait is, ha netalán azok irányában valaki hasonló sérelmes föllépést elkövetett volna, vagy elkövetni szándékoznék [2]); utóbb ezen Jakabházi János, Mihály testvére nevében is, a pozsonyi káptalanban tanúzást tartat Bábai István ellen és elkövetett hatalmaskodásaért őt perbe fogja [3]), — egyébiránt addig fut és fárad, míg belátja ő maga is, hogy adományos ellenfeleivel nehezen boldogúl, de belátják ezek is, hogy a nyugtalan emberrel tanácsosb lesz kibékülniök, s így történt: hogy 1642-dik évi Május hónap 11-dik napján a szécsényi várban Jakabházi Gáspár és Voksics Horváth István, kik Szert és Ellést a nádortúl megnyerték, Komjáthi

[1]) Oklvltr. LIII. sz. a.
[2]) Oklvltr. XLVI. sz. a.
[3]) Oklvltr. LIII. sz. a.

Ábrahámmal együtt megegyeznek az őket szünet nélkül zaklató Jakabházi Jánossal aképen, hogy ezen birtokok hasonfele Voksics Horváth Istváné s Komjáthi Ábrahámé, másik hasonfele pedig Jakabházi Gáspáré s Jánosé legyen [1]); de minthogy Dívéki András és Koromházi János külön magát Szert kérték föl és nyerték meg a nádortúl, annak rendi szerint abba be is igtattattak, ők sem engedvén magukat érvényre jutott birtokjoguktól egykönnyen elüttetni, magának Szernek birtokára nézve 1642-dik évi december 21-kén a Füleki várban megint aképen egyeznek: hogy mivel az egyik fél ezen jószágot Szer nevezet alatt kérte föl és nyerte meg, másik pedig Pusztaszer nevezet alatt jutott hozzá, de mindkét nevezet ugyanazon egy birtokot jelöli, mindkét részről a felek jogszerű beigtatással birtokjogukat érvényesítették, abban valósággal benne is vannak, — „el akarván minden gyűlölséges pörpatvart egymás között távoztatnunk, tettünk egymás között illyen végezést és rendelést, hogy azon felyűl meg írt pusztának harmada Dívéki Andrásé és Koromházi Jánosé, harmada Voksics Horváth Istváné és Komjáthi Ábrahámé, az harmada viszont az Jakabházi aliter Ötvös Familiáé és utriusque sexus maradékunké és legatariusunké legyen, cum omnibus pertinentiis et utilitatibus, nem praetendálhatván sem egy sem más fél nagyobb jussát semmi rendbéli pertinentiáihoz és proventusához; mely pusztát ha követnék is, valamiféle

[1]) Oklvltr. XLIX. sz. a.

marha, először attól való jövedelem is egyaránt osztassék el háromfelé, egyéb rendbeli jövedelme és haszna is a szerint, ha mi lészen, sőt ha akaratunk ellen és hírünk nélkül valaki valamiféle marhájával hatalmasúl életné, vagy valami határában javaiban valami kárt tenne és tetetne, rajta comprehendáltatnék, az olyanból való haszon is, egyenlő költség és fáradság után egyenlőképen osztassék el közöttünk.“ [1])

Már ezekből és Thúz Mihálynak Jakabházi János ellen Pestmegye törvényszéke előtt 1641-dik évi december 12-kén tárgyalt peréből világosan kitűnik, hogy Szer 1637-dik év után többé nem volt népes helység; hanem ha régi Szer nevezete néha előfordúl is, ez már többnyire csak zavarokra szolgáltat alkalmat s az elpusztúlt helység puszta határát ekkor már Pusztaszer, vagy e tájon dívó kiejtés szerint Pusztaször nevezet alatt ismerték. — A most említett 1637-dik évben Jakabházi János felfogad némely sövényházi lakosoktúl, név szerint Sáros János, Gyapjas György és Móró Mártontúl, Thúz Mihály jobbágyaitúl 250 darab marhát Szer nevű pusztája nyaralójára, biztosítván nevezetteket, hogy szeri örökös birtokán legeltetendő jószágukat mindenki ellen megvédeni fogja; azonban az a Györffy János, ki már föntebb 1631-dik évben az egri káptalan előtt Szer és több ősi, de időközben idegen kezekre került jószágára nézve tiltakozási jogfentartással élt [2]), ezen 1637-dik évi szent Lőrincnap tájban a sövényházi marhát elhajtatja és

[1]) Oklvltr. L. sz. a.
[2]) Oklvltr. XL. sz. a.

elharácsolja, — Thúz Mihály tehát megkárosított jobbágyai részekre Jakabházi Ötvös János ellen 2000 forint kártérítést követel; de a per leszállíttatik: mert a keresetlevélben Szer puszta említtetik, mint a sövényháziak által bérbe vett legelő, a tanúk ellenben Pusztaszer nevezetű pusztáról bizonyítják a marhák elhajtását. [1])

Felvilágosítás végett ugyanitt jegyezzük meg: mikép a török uralom alatt az alföldi megyék nemcsak területüket és hatóságukat elvesztették, de végkép el is néptelenültek, Pest, Heves és Csongrád megyék hatóságai pedig saját területükről kiszoríttatván a török által, Fülek, Nógrád, vagy Szécsény várakban tartották gyűléseiket és törvényszékeiket, mint az idézett oklevelek igazolják; sőt Csongrádmegye maga egy időre meg is szűnt s területe fölött előbb Pestmegye intézkedett mind közigazgatási, mind törvénykezési ügyekben, mint Thúz Mihály fentebbi pere és Jakabházi Gáspár 1641-dik évi tiltakozása is mutatja [2]), utóbb pedig az 1647-dik évi 108. t. c. rendelte, hogy a Pestmegye előtt megindított csongrádmegyei perek megszűntessenek s addig is míg Borsod a töröktől vissza kerül, Csongrádmegye Heveshez alkalmaztassék.

II.

E közben Pusztaszer és vele földesuraik ugyanazonságánál fogva kapcsolatos viszonyban álló szomszéd

[1]) Oklvltr. XLVII. sz. a.
[2]) Oklvltr. XLVII. XLVIII. sz. a.

birtokok fölött, az említettekön kivül még számos fönmaradt oklevéllel találkozunk, melyek nagyobbára osztály [1]), s különféle peres ügyekre [2]) vonatkoznak; némely Jakabháziak Pusztaszer, Máma, Bekény és Ellésben létező részbirtokaikat zálogba is bocsátják [3]): — ez oklevelek közül mindannyinak van némi jogi, történelmi, vagy helyi érdeke; de rövidség okáért legyen elég azokra itt csak hivatkoznunk. E kor jellemzésére mindazáltal egy esemény tűnik föl ez oklevelekben, melyet el nem hallgathatunk.

A szécsényi várban gróf Forgács Ádám tiszttartója, Nógrádmegye táblabirája és Bekény helységben közbirtokos Diénes Györgynek egy Tőzsér Albert nevű fegyveres szolgája török fogságba esik, ezt nevezett ura saját hitlevelére kihozza Hatvanból s mielőtt kialkudt váltságát a hatvani bégnek megküldötte volna, Bekénybe lebocsátja és ott Jakabházi János és Gáspár jobbágyai által agyonverettetik. Diénes György ezért a Jakabháziakat s általuk bekényi jobbágyaikat perbe fogja, de a két Jakabházi jónak látja vele barátságosan kiegyezni s 1643-dik évi junius 18-kán Pestmegye törvényszéke előtt Füleken meg is egyeznek másfélszáz ezüst tallérban, kötelezvén magukat, hogy ez összeget 30 nap alatt lefizetik, mulasztás esetében, valahol Magyarországon 200 tallér értékű jószáguk találtatik, azt Pestmegye alispánya és szolgabirája általi birói foglalásnak alávetik; ha pedig kötelezésük ellenére bármi

[1]) Oklvltr. LIV. LV. LVI. sz. sz. a.
[2]) Oklvltr. LI. LII. sz. sz. a.
[3]) Oklvltr. LVIII. LIX. sz. sz. a.

jogorvoslattal élnének, a kötelezett összeg kétszeres megtérítésében marasztaltassanak. Jakabháziék csakugyan nem fizetnek s Batik János Pest-Pilis-Solt és Csongrád megyék alispánya 1643. nov. 9-kén a végrehajtást kitűzi [1]), és Jakabháziék ellési részbirtokukat elfoglalván, azt mint birói zálogot Diénes Györgynek átadja. [2]) Tudjuk már, hogy Ellésben Komjáthi Ábrahám is részbirtokos volt, Jakabházi testvérekkel és Voksics Horváth Istvánnal együtt. Ekkor a magyar nemesség a hódoltság területéből kiköltözve, ha saját vára nem volt, többnyire a végvárakban lakott: így lakott ekkor Szécsényben Diénes György tisztinél, Komjáthi Ábrahám hivatalánál fogva, Jakabházi János pedig szorúltságból. 1645-ik évi pünkösd tájban Komjáthi Ábrahám felrendeli magához ellési jobbágyait, Diénes György is hivatja azokat, kik Jakabháziék tartozásukért birói foglalás utján részére átadattak; de Jakabházi János azokat, a már Szécsénybe feltörekedetteket, menni nem engedi, utasítván őket mint saját jobbágyait, hogy térjenek haza, Diénes Györgynek szavára se hallgassanak, és hogy e parancsa teljesítve legyen, maga személyesen lekiséri őket a szécsényi vár kapuján. Diénes György erről értesülvén, felszólítja Komjáthi Ábrahámot, ez pedig nem vállalkozván, maga mellé veszi Voksics Horváth Istvánt s némely szolgáit, ezeket kiküldi a várból, meghagyván nekik, hogy mind az ellési jobbágyokat, mind Jakabházi Jánost kötözve hozzák vissza, maga ott várakozván rájok fegyveresen

[1]) Oklvltr. LI. sz. a.
[2]) Oklvltr. LIV. sz. a.

a kis kapu alatt. Az üldözött jobbágyok futással menekülnek, Jakabházi János pedig visszavezettetvén, Diénes György megkötözteti, arcúl vereti, megvéresíti, Voksics Horvátthal együtt lökdösi, taszigálja, kötözötten lóra tetetni és Kékkő várába rabúl vitetni akarja épen, midőn az öreg Ráday András Nógrádmegye akkori alispánya értesülvén arról, hogy „ottkin az kis kapu előtt keményen húzzák vonják és kötözteti is Diénes György az Jakabházi Jánost" — Darvas János Nógrádmegye szolgabiráját küldi Diénes Györgyhez, lebeszéltetni őt az erőszakoskodásról, maga pedig az öreg úr személyesen Lipthay Istvánhoz a szécsényi vár alkapitányához siet, kit az egyik várkapunál időzve találván, megszólítja eképen: „Kapitány uram, az kis kapu előtt igen rút dolog vagyon, mert Jakabházi Jánost az nemes embert ott húzzák vonják és kötözik, azt kegyelmednek nem kellene megengedni." Ekkor az alkapitány néhány hajdút maga mellé vevén, a kis kapuhoz megyen, Jakabházi Jánost megszabadítja, azok közűl pedig kik őt megkötözték, Horváth János, Komjáthi Ábrahám szolgája elfut, de Rácz Pál szabadost és Voksics Horváth István szolgáját elfogatja, kiket aztán Diénes György és Voksics Horváth István kezesség mellett vették ki a fogságból. [1]) E nagyobbszerű hatalmaskodás ellen Jakabházi János rögtön kinyilatkoztatta tiltakozását, s a kötelet melylyel meg volt kötözve, soká hordozta karján, jelvényeül a raja elkövetett méltatlanságnak. [2]) Utóbb, nehogy sérelme elévüljön, idő-

[1]) Oklvltr. LVII. LXIV. LXV. LXVI. sz. sz. a.
[2]) Oklvltr. LXIV. sz. a.

közben a garamszentbenedeki kontvent előtt is jegyzőkönyvbe vétette Jakabházi Mihállyal együtti közös tiltakozását [1]; de perét csak 11 év múlva kezdette meg. [2]

Addig azonban sok változás történt: az említett emberek közül sokan elhaltak, Jakabházi János pedig szépen előhaladt s 1655-dik évben már vele, mint a szécsényi várőrség gyalog hadnagyával találkozunk. Ez évben és minőségben III. Ferdinánd királytól uj adományzást nyert Bekény, Tés, Kis-szer és Máma pusztákban létezett részbirtokaira, de a beigtatást, a birtokszerzés érvényének e főkellékét teljesíttetni nemcsak elmulasztotta, sőt Pusztaszeri részbirtokát már a következett évben ötven ezüst körmöci tallérban négy évre Soós Ambrúsnak zálogba is adta [3], valószinűleg a Diénes György ellen ekkor megindított hatalmaskodási per költségei fedezésére, melynek kimeneteléről nincs tudomásunk: vajjon kiegyezett-e a per alatt, vagy kihalt belőle.

Ugyanez évben (1656.) Bábai Zsigmond és Bábai István, a már sokszor említett idősb Bábai István kállói várnagynak Laszthóczy Judittól, Laszthóczy Istvánnak Jakabházi Bórával nemzett leányától származott fiai és így anyaágon Jakabházi-unokák, azon ürügy alatt, hogy Bekény, Ellés, Máma, Szer, Felgyő, Ányás csongrádmegyei, Kovázd és Szajol-Püspöki szolnokmegyei helységek és puszták birtokában tettleg ben ülnek, őseik is ben ültek, azokrúl teljes érvényű okle-

---

[1]) Oklvltr. LVII. sz. a.
[2]) Oklvltr. LXIII. LXIV. LXV. LXVI. sz. sz. a.
[3]) Oklvltr. LX. LXII. sz. sz. a.

veleik voltak, de gyakori költözködéseik alkalmával s az idő viszontagságai közt elvesztek, Vesselényi Ferenc nádortúl fölkérték s új adományzás cime alatt amaz egész birtokokat megnyerték [1]), és a következő 1657-dik évben Csellei András nádori, Zágorszki Albert konventi kiküldöttek közbejöttével, a leleszi konvent által Ónod várában hosszú kézzel végrehajtott eljárás utján azok birtokába be is igtattattak, ellenmondással csak a Laszthóczy család tagjai és leszármazottai élvén ellenök. [2]) De mint már az eddig elmondottak is nyilván mutatják, Bábaiék nem jóhiszeműséggel jártak el, midőn ama birtokokat egészen fölkérték, ugyanazért különösen a nyugtalan elméjű és némi tekintélyre jutott Jakabházi János, már csak az adományosok apjától szenvedett méltatlan sanyargatás miatt is, minden követ megmozdított ellenük, hogy birtokba ne léphessenek s az ő életében csakugyan célt nem is értek, — sőt mindamellett hogy hét év múlva, Jakabházi János halála után, maga a nádor kéri és Pethő Zsigmond által is kéreti Borsod megyét a végett, hogy ez ügyet vizsgálja meg és Jakabházi János örököseivel egyenlíttesse ki, — Bábai István és Zsigmond ezen jószágok egész birtokába soha sem juthattak be, hanem bele fáradván a perlekedés viszálkodásaiba, utóbb az életben maradt Bábai Zsigmond Pusztaszer, Máma és Szeg-Tömörkény három pusztabeli birtokrészeit, megint az egész pusztákról beszélve, de még is azon megkülönböztetéssel, hogy „magam részemről örök áron, vérek

[1]) Oklvltr. LXI. sz. a.
[2]) Oklvltr. LXVII. sz. a.

részéről pedig zálog szerint" Széki Györgynek és nejének Sebő Erzsének hatvan tallérban átadja, ezek pedig Mámát és Pusztaszert Pathai Andrásnak, Szeg-Tömörkényt Deák Pál és Kalocsa János kecskeméti lakosoknak, ugyanazon feltételek alatt és teher mellett rögtön átbocsátják. [1])

Említetlenül nem hagyhatunk még egy oklevelet, melynélfogva buzini báró Keglevics Miklós 1668-dik évben a jászói konventben felvallja: hogy neje czoborszentmihályi Czobor Éva részére, azon tizezer császári tallér értekének biztosítására, melyeket nevezett neje az ő ősi birtokai megtartására és Káthai Ferenctől szerzett jószágok megvételére sajátjából fordított, már két év előtt ősi javait zálogúl átírta, most ugyanazon cím és teher alatt átírja annak újobban szerzett birtokait is, nevezetesen Apor, Mindszent, Serkéd és Algyő helységeknek, Dócz, Sövényháza, Csépa, Pókaháza, Körtvélytó és Szentandrás pusztáknak felét, nemkülönben Zer pusztában levő részbirtokát Csongrádmegyében; Sebestyén, Fábián pusztáknak Békésmegyében, Örvényes, Konasli, Panád, Cserfalu pusztáknak Zarándmegyében; Csura máskép Ternova pusztának Aradmegyében; Nagyvácz és Szentmihályfalva pusztáknak Baranyamegyében őt illető részeiknek ís felét [2]); de e birtokviszonyrúl csak annyit tudunk: hogy 1723-ban gróf Károlyi Sándor javára az egri káptalan és gróf Kohári István országbiró kiküldöttei által Cson-

[1]) Oklvltr. LXVIII. LXIX. LXXXIII. sz. sz. a.
[2]) Oklvltr. LXXI. sz. a.

grádmegyében tartott tanúszedésben nyoma van annak, mikép Keglevics Miklós már ezelőtt régen Mindszent helységben s körülötte csakugyan részbirtokos volt; de pusztaszerbeni földesuraságának semmi tényleges nyoma sem mutatkozik.

III.

A Jakabháziak és anyaági leszármazottaik, vagy birtokos társaik közt keletkezett ilyetén zavaros viszonyok mellett előtérbe nyomúlt Kecskemét város. Szer helység elpusztulása után azonnal nyoma van a városi jegyzőkönyvekben, hogy részenkint s eleinte haszonbérlet, utóbb zálog, elvégre örökítés címe alatt némely vagyonos polgárok, ezek közt a város birája mint a község képviselője, szerepelnek.

Ez időben a mily keveset jövedelmezett egy puszta-birtok távol lakó magyar földesurának, — leszámítva a gyakran történni szokott károkat — annyival jövedelmezőbb volt az közelben egy oly vagyonos és nagyszerű baromtenyésztést folytató község lakosai kezében, mint Kecskemét. Kellett ugyan földbért fizetni mind a töröknek, mind a magyar földesúrnak, de átalában kevés, vagy legalább nem terhes volt az, egy részről a távol tartózkodó magyar földesúrnak kényszerűsége, más részről a miatt, mivel a míveletlenül legelőnek használt pusztákon tartott marhák után a török sem adót sem tizedet nem szedett, hanem csak igen mérsékelt legelőbért fizettetett. [1]) A károk ritkábban

[1]) Salamon Fer.: Magyarország a török hódítás korában. 184—185. l.

okoztattak a török által, hanem nagyobbára a magyar végvárak roszúl fizetett és roszúl tartott őrségei által követtettek el, melyek ellen mind magyar, mind török részről számos véd- és tilalom-levelek fordúlnak e korban elő: sokszor kicsapott az éhenhalással küzdő magyar végőrségbeli hajdú vagy huszár, lebarangolt zsákmányért dunatiszaközének legalsó csúcsáig, néha nyereséggel tért haza, gyakran véres fővel a török visszaugrasztotta, sőt maguk a községek fölszabadítva voltak ellenük fölkelni, az erőszakoskodók elfogása, az ellenállók meggyilkolása végett. E korból Pusztaszeren két ily eseményről maradtak fen adataink. Gyarmati Kovács Máté kékkői várőrségbeli katona 1668-ban ily kicsapás alkalmával Pusztaszeren a kecskeméti lakosok által megöletett, nála talált holmije elkoboztatott, miért özvegye a kecskemétieket perbe vonatni kívánta, de Szécsi Anna Mária Vesselényi Ferenc nádor özvegye mint a város egyik földesura és Soós Ambrús kékkői alkapitány közbenjárására 1669-ben a füleki várban kiegyeznek vele a kecskemétiek 75 forintban, kötelezvén magát az özvegy, hogy néhai férje halála és elkobzott jószága miatt a városiakat sem perrel, sem tényleges boszúállással háborgatni soha sem fogja. [1]) Másik eset jóval elébb történt. Még 1653-ban Nagy István szendrői várőrségi katonának utját állják a kecskemétiek, midőn az alföldről 24 ökröt hajt, melyeket ő állítólag bajai hódulatlan rácoktúl fegyverével nyerte; az ökröket tőle elveszik, magát megfutamtatják s mivel az

[1]) Oklvltr. LXXII. sz. a.

ily kóbor kicsapások különben is tiltva voltak, Nagy István ilyetén megcsúfoltatását bepanaszolni nem meri, hanem lest vet, a kecskemétieknek szinte 24 ökrét néhány év múlva elkapja s azokat ő is elharácsolja; 18 év múlva 1671-ben a szendrői várőrség törvényszéke előtt egyez ki Kecskemét Nagy Istvánnal 200 forintban. [1])

E zavaros időben, midőn utóbb a felsőmagyarországi forradalom kitört, a pusztaszeri birtokosok részint rászorúltak, részint távol lakásuk miatt kényszerűlve voltak arra, hogy részbirtokaikat huzamosb időre zálogúl a kecskemétieknek átengedjék s némelyek örökösen is elidegenítették. Igy 1669-ben Jakabházi Mihály, most már, mint hitték, egyetlen élő férfi tagja családjának, Olasz Pállal, Jakabházi Pannával és Jakabházi Erzsével tiltakoznak a kecskemétiek és serkédiek ellen Pusztaszer, a ceglédiek és kőrösiek ellen pedig Mikebuda puszták használata iránt; de már két év múlva Olasz Pál putnoki vicekapitány pusztaszeri részbirtokát 60 tallérban Kamarás Ambrús kecskeméti birónak elzálogosítja [2]); Jakabházi Erzse Szőke János fülekvári lakos neje pedig 1674-ben Máma és Pusztaszerben levő részeit 26 ezüst tallérért és egy négy talléros vég patyolatért ugyanannak zálogba adja [3]); ugyanez évben maga Jakabházi Mihály szinte Máma és Pusztaszerben volt birtokrészeit Pathai András kecskeméti lakosnak 95 tallérért zálogba

[1]) Oklvltr. LXXIV. sz. a.
[2]) Oklvltr. LXXIII. LXXV. sz. sz. a.
[3]) Oklvltr. LXXVI. sz. a.

veti [1]); Jakabházi Panna Szentmártoni Jánosné a következő 1675-dik évben ugyancsak mámai és pusztaszeri részbirtokát 60 tallérért bocsátja zálogba Kamarás Ambrúsnak és Pathai Andrásnak [2]); Jakabházi Sára és férje Péter Mihály alsó párton levő (kuruc) katona ember, a felső párton levők (császáriak) hadi fogságából kiváltakozásának költségei fedezésére 1675-ben 60 tallért vesznek fel Kamarás Ambrústól és Pathai Andrástól, felét aranyban, másfelét ezüst tallérokban s azon összegért zálogba bocsátják Máma és Pusztaszerben levő örökös részbirtokukat, a Péter Jánostól megszerzett részszel együtt [3]); 1677-ben Tercsi Zsuzsánna Széki Péter özvegye, fiával ifjabb Széki Péterrel és leányával Széki Judittal egyértőleg Tömörkény és Pusztaszer pusztákban levő részjószágukat 30 évre zálogosítják el 100 ezüst tallérért Kalocsa János és Deák Pál kecskeméti lakosoknak [4]); 1680-ban Széki György és neje Sebő Erzse pusztaszeri és tömörkényi részeiket örökösen eladják Deák Pálnak és Kalocsa Jánosnak 50 aranyért, egy selyem övért és egy selyem futáért [5]); végre Bábai Zsigmond 1682-ben Pusztaszer, Máma és Szeg-Tömörkény pusztákban családját illető minden részbirtokokat, — mint már föntebb is említve volt, — maga részérül örökül, osztályos vérei részekről pedig zálogúl átbocsátja Széki Györgynek s nejének Sebő Erzsének 60 tallérért; ezek

[1]) Oklvltr. LXXVII. sz. a.
[2]) Oklvltr. LXXVIII. sz. a.
[3]) Oklvltr. LXXIX. sz. a.
[4]) Oklvltr. LXXX. sz. a.
[5]) Oklvltr. LXXXII. sz. a.

viszont ugyanazon szerződés mellett átadják Pathai Andrásnak és Kamarás Ambrúsnénak Mámát és Pusztaszert, Deák Pálnak és Kalocsa Jánosnak pedig Szeg-Tömörkényt. [1]) 1686-ban Deák Pál a fentebb Széki Péteréktől s Széki Györgytől átvett Tömörkény és Pusztaszer pusztai birtokrészekre királyi jóváhagyást eszközöl és nyer I. Leopold királytól. [2])

Igy állott Kecskemét e pusztai birtokokban a fegyverjogváltság és újszerzeményi birtokigazolásnak a török kiveretése után azonnali behozatala alkalmával.

IV.

A török háború még javában folyt, de Buda visszavétele s az ország nagy részének a török uralom alóli felszabadítása után, a felséges uralkodóház fiágának általános öröködését megállapító 1687-dik évi törvényre támaszkodva, a birodalmi kórmányt kezelő férfiak szabad kézzel nyúltak hazánk ős intézményeihez, legkisebb különbséget sem tevén az alkotmányos Magyarország és szabad tetszésük szerint kórmányozható többi örökös tartományok között. 1689-dik évben már kiküldetett egy német bizottmány Kollonics Leopold bécsi püspök elnöklete alatt, mely „Magyarország újjászervezése“ cimű munkálatában többi közt azt mondja: hogy ez Istentől mindennel bőven megáldott ország közjövedelmei nem fedezik a költséget; új jöve-

[1]) Oklvltr. LXXXIII. sz. a.
[2]) Oklvltr. LXXXIV. sz. a.

delmi forrásokat kell tehát nyitni, mert igazságtalan lenne, hogy miatta ő felségének többi örökös tartományai terheltessenek. „Ily forrás lesz egyebek közt — folytatja e német bizottmány — a töröktől visszafoglalt országrész: mire nézve a király azt, mint melyet fegyverrel, német katonái vérével s annyi költséggel foglalt vissza, hajdani világi birtokosainak nem köteles visszaadni; tanácsolja mindazáltal, hogy ő felsége azt kegyelemképen tegye, de csak oly feltétel alatt, hogy e jószágok hajdani birtokosai, vagy azok örökösei jogaikat elébb világosan bebizonyítani, azután hűségesküt letenni s végre a birtok nagysága szerint rájok rovandó adót megfizetni, a katonaélelmezési s más közterheket viselni tartozzanak. Az egyházaknak jogalapjok világos levén, köteles ugyan a király visszaadni az illető jószágokat, de szintén csak a közterhek viselésének kötelezettsége mellett. A mely jószágokra nézve a birtokjog be nem bizonyíttatik, azokat el kell adni.“ [1]) És ezzel ki volt mondva a fegyverjogváltság és újszerzeményi birtokigazolás elve. A töröktől visszafoglalt részeken minden birtok összeiratott, a birtokos pedig a visszafoglalási háború költségei megtérítésének cime alatt reá birtoka mennyisége, értéke vagy jövedelme arányában kirovott összeget megfizetni tartozott, — e volt a fegyverjogváltság. [2]) E fizetést a tényleges birtokos tartozott viselni, melyet zálogváltás esetében a valóságos tulajdonos, mint a jószágon fekvő terhet, megtéríteni, ha pedig birtokigazolás alkal-

[1]) Szalay: VI. 16—17. lap — Horváth Mihály: IV. 247. lap.
[2]) Jus armorum, vagy: jus turcicum.

mával a jószág elébbi tulajdonosától elitéltetett, a királyi kamara tartozott visszafizetni. — Az eképen fölszabadított országrészen találtató minden jószág birtokosa egy Bécsben fölállított bizottmány [1]) előtt birtokjogát hitelesen kimutatni köteles volt, különben a királyi fiskus felperessége alatt birtokából kiüttetett, — e volt az *újszerzeményi birtokigazolás*. [2]) — Emennek volt értelme, volt némi szüksége: mert 150 évig tartó birtokzavar után temérdek volt a jogtalanúl bitorolt jószág; igen valószinű, hogy maga is a nemzet, ha ekkor megkérdeztetik, igazságosnak látja azt, mikép a magyar alföldről a török uralom alatt kipusztúlt vagy kibujdosott régi földesurak után következett új birtokosok ezen igazolásnak alávettessenek s a kellő jogcimet bizonyítani nem képesek kivettetvén, jószágaik a koronára szállíttassanak, joga sőt kötelessége levén ennek, hogy azon úrtalan újszerzeményeket érdemes hazafiak részekre adományozza; de a Kollonics és társai által kimondott elv alapján, az igazolt birtokot megváltani, az elszedetteket pedig eladni kellett; — az eljárás roppant visszaélésekre szolgáltatott alkalmat s idegenek által, az országon kivűl kezeltetett, — utóbb az 1715: 10. és 1723: 19. törvények által szabályoztatott ugyan, utóbbi az eljárást merőben a magyar királyi itélő tábla köréhez alkalmazván, s végre az 1731. aug. 14. kibocsátott királyi rendelet aképen intézkedvén, hogy a ki 50 évi jogos és békes birtoklást be-

[1]) Neoacquistica Commissio.
[2]) Akkori nevezettel Neoacquistica; vagy: productio jurium quoad bona in partibus neoacquisticis sita.

bizonyít, eme birtokigazolási kötelezettség alól mentve legyen, — de mégis csak az 1741 : 21. t. c. törülte el egészen e vagyonpusztító intézményt. — Már a fegyverjogváltság jogszerűségét igazolni azonban mégis nehéz lenne: mert az uralkodó király koronázási esküjében együtt fogadta az átvett ország megtartását és az elveszett részek visszaszerzését; ott tehát, hol a nemzet vér- és vagyonáldozattal közbejárúlt eme visszaszerzéshez, a birtok ilyetén megváltásának helye nem lehetett. [1])

V.

Ama sok ezernyi birtoktest nagy száma, melyek iránt a koronaügyvédnek perét lefolytatnia kellett, évtizedek lefolyását vette igénybe: 1703-ban még vidékünket meg sem közelítette [2]), s ekkor kiütvén a szabadságháború, annak nyolc évi tartama alatt ez ügyletről szó sem lehetett; még az 1715-dik évi országgyűlés után is nehézkesen haladhatott, hanem miután az 1723 : 19. törvény az eljárást merőben a magyar királyi itélő táblára átruházta, 1726—1730. közt vidékünkön is minden e nemű per befejezve lőn. E nagy időhaladék okozta, hogy 1703-túl 1726-dik évig a régi pusztaszeri birtokosok nemcsak egymás közt, hanem Kecskeméttel is több izben változtatták szerződései-

[1]) Oklvltr. LXXXV. XCVII. sz. sz. a. és Kecskemét város története III. köt. 234 — 247. lap.

[2]) Egyelőre a császári kamara egyezkedés utján is beavatkozott eme birtokviszonyok kiegyenlitésébe, mint Kecskemét várossal Szentlőrinc puszta iránt 1703-ban megkisérlette; utóbb azonban abból a királyi fiskus a várost még is kiütötte.

ket [1]), sőt Kecskeméti máskép Csiba Pál a mindszenti urodalmi tiszt, néhai Voksics Horváth István nőunokájának fia Pusztaszer fele részére nádori adományzást is nyert [2]); birtokába azonban soha sem lépett, részint a tényleges birtokban levő ellenmondók meggátlása miatt, részint azért, mivel egy év múlva már a birtokigazolási per lefolytatva, a régi birtokosok kibillentve s Pusztaszer egy kikerekitett szép urodalommal a magyar királyi kamara akkori elnöke gróf Erdődy György számára kiszemelve volt.

1726-dik évi julius 26-kán Grassalkovics Antal királyi tanácsos és korona ügyvéd kiadja elismervényét arról: mikép Pusztaszer a királyi fiskusnak oda ítéltetvén, a mennyiben e birtok csupáncsak fiágat illethetett, a Jakabháziak fiága pedig kihalt, ezen fiörökösöktől származott zálogterheket a fiskus kifizeti, a leányágiaktól zálogolók pedig keressék pénzüket azokon, kiktől a birtokot illetéktelenül zálogba vették; ennélfogva Kamarás Ambrús örökösinek kifizetett 90 forintot, Pathai András örökösinek pedig 71 fr. 25 dénárt s az egész pusztát elfoglalta. [3]) Tömörkény, Máma, Ellés a többi szomszédos birtokokkal együtt hasonló eljárás alá jutottak.

Grassalkovics Antal, a szegény kéregető tót diákból lett királyi koronaügyvéd, később báró, majd gróf s a múlt évtizedben kihalt Grassalkovics herceg szépapja, maga is az ekkor általa elperlett birtokok

---

[1]) Okivltr. LXXXVII. LXXXVIII. LXXXIX. XC. XCIV. sz. sz. a.
[2]) Okivltr. XCI. XCII. sz. sz. a.
[3]) Okivltr. XCV. sz. a.

fölkérése s adományoztatása utján gazdagodott meg. Pusztaszer és a körülötte levő tiszamelléki birtokok alighogy elfoglaltattak régi birtokosaiktól, a nélkül hogy azokra királyi adományzást eszközlöttek volna, már kezükhez vették azokat az új birtokosok: így 1728. mártz. 22-kén Pusztaszert mint gróf Erdődy György pusztáját Grassalkovics Antal 300 forintért egy évre haszonbérbe adja a kecskemétieknek [1]), holott a királyi adományozás csak 1733-dik évi december 4-kén keletkezett.

Ekkor VI. Károly császár, Magyarország e néven III-dik királya, monyorókereki gróf Erdődy Györgynek, Varasdmegye örökös és Barsmegye főispányának, koronaőr és a magyar királyi kamara elnökének adományozza Csongrádmegyében a mindszenti urodalmat, vagyis Mindszent helységet mint a birtok főhelyét s azzal kapcsolatban Algyő helységet, Tömörkény, Pusztaszer, Sövényháza, Serkéd, Dócz és Fark máskép Kovácsd nevű pusztákat, fiúági öröködéssel, de az adományos grófnak saját gyermekei közt azokra nézve szabad rendelkezés fönhagyásával; ha pedig fiörökösei kihalnának, a leányági örökösök azokat tizenötezer forint értékeig zálogúl birhassák, ennyiben és a hasznos javítások megtérítésével a királyi fiskus visszaválthatási joga fenhagyatván; úgy mindazonáltal, hogy ezen birtokot az adományos gróf és örökösei minden peres megtámadók ellen saját költségükön védeni tartozzanak, annálfogva szavatosságot a

[1]) Oklvltr. XCVI. sz. a.

királyi fiskus magára nem vállal; és ha ezen birtokokon a fiág kihaltával adósság maradna, akkor midőn azok a leányági örökösöktől visszaváltatnak, ezen adósság a beiratos tizenötezer forintból levonassék; minthogy pedig a szegedi sóháztól a királyi só ezen helyeken át hordatik szét, annálfogva a sófuvarozók igás marháinak legelőre van szükségük s e célra bizonyos terület van kijelölve és föntartva, úgymint: Szeged várostól három negyedórányi távolban az úgynevezett csongrádi halom, máskép Székhalom, melytől nyugoti irányban mintegy háromszáz lépésnyire létez a Szeged város területét Sövényháza pusztától elválasztó határ; e halomtúl balra, a szentesi út felé, van a sövényházi pusztában kihasítva a sófuvarozók legelője, és a nevezett csongrádi halomtúl fél órányi távolságban, a szentesi úton Rómafű felé, ott áll az első határdomb; Serkéd pusztában pedig, szinte a szentesi úton, az elsőtől egy negyedórai távolságban áll a második határdomb; a harmadik határ is a serkédi pusztában van, a másodiktól szintén egy negyedórai messzeségben s eddig tart a sófuvaros igás barmok legelőjének hossza; ugyanott van a serkédi tóága nevezetű tócsa, melyen a Tisza kiáradni szokott és a marhák itatására szolgál. Ezen utóbbi határdombon túl van még három határjel a szegedi tanyaszállások felé, melyek a sófuvarozók részekre fönhagyott legelőnek szélességét s hosszúságát meghatározzák; egyébiránt e terület ámbár a sófuvarozók igás barmaik legelőjeül van fenhagyva és kijelölve, akkor mindazáltal midőn sófuvarozás nem történik, az minden mások

kizárásával, egyedül maga az adományos gróf és emberei, vagy alattvalói szabad használatában marad. [1])

Ezen adományzás tárgyát képező két falu és hat puszta, — mintegy 100.000 hold föld, — élő bizonyítványa az újszerzeményi birtokigazolás erőltetett eljárásának: e birtokok ugyanis mind ekkor szedettek el régi tulajdonosaiktól; a mint az elvétel fölött a perben itélet mondatik, azonnal kiszemeli azokat magának maga a magyar királyi kamara elnöke s még mielőtt a királyi adományzást megnyerné, hat évvel előbb már el is foglalja; de a királyi fiskus szavatosságot nem mer vállalni! — nem ám; mert a Jakabháziak, Viczmándiak, Zayak, Voksics Horváthok sat. még mindannyian életben voltak.

Gróf Erdődy György 1734-dik évi május hónap 17-kén s következő napjain Hrabovszky István királyi és Paulesics József Mihály váci káptalani kiküldöttek által, a hely szinén tartott ünnepélyes eljárással, ezen adományzott birtokokba be is igtattatott, — mely alkalommal Pusztaszer iránt a már említett Kecskeméti Csiba Pál leánya Csiba Erzse Puskás János szegedi polgár neje mint Voksics Horváth ivadék; Algyő, Kovácsd és Fark iránt pedig Bossányi Ferenc a Daróczy és Paksi családok leszármazottai részekről élt ellenmondással, kik ennek okadatolása végett a királyi itélő táblához megidéztettek. [2])

Eképen gróf Erdődy György belépvén az egész mindszenti urodalom birtokába, Pusztaszert a kecs-

[1]) Oklvltr. XCVIII. sz. a.
[2]) Oklvltr. XCIX. sz. a.

kemétieknél haszonbérletben meghagyta, s azon kivül hogy időközben még némely jogfentartás tekintetéből óvások és ellenmondások jöttek közbe [1]), mind a grófi család a mindszenti urodalomnak, mind a város e pusztának huzamos ideig békességes birtokában, illetőleg használatában maradtak.

E közben történt: hogy a jász-kún kerületek, melyeket elébb I. Leopold a Német Rend lovagjainak eladott, azután VI. Károly a rokkant katonák pesti háza alapítványának zálogúl átirt, — dicső emlékű Mária Terézia által régi szabadalmaikba visszahelyeztetvén, az imént említett alapítványtól megváltakoztak s egész területüket saját községeik közt felosztván, ön kezelésük alá vették. — Ezen eseményt Kecskemét város akkori gondos polgárai maguk irányában kimondhatatlanúl veszélyesnek azonnal belátták s annak ellensúlyozására minden kitelhető erejüket megfeszítették. E városnak ugyanis saját terjedelmes határterületén kivül már a 15-dik században pusztái említtetnek; de népesedése legtöbbet gyarapodott a 16-dik és 17-dik században, midőn a török uralom alatt a szomszéd helységek nagyobbára elpusztúlván, azok elszéledt lakosai többnyire mindnyájan ide költöztek. A város határterülete akkor is, mint köztudomás szerint most, leginkább gyenge talajú, homokos természetű és annálfogva többnyire csak legelőnek használható földekből állott, mely körülmény oda utalta lakosait, hogy a rendes népmozgalmi úton kivül, gyakori tömeges beköl-

[1]) Oklvltr. C. CII. sz. sz. a.

tözések által megszaporodott népség kitartására, az elpusztult szomszéd községek puszta határait használatukba vehessék, — és ekkor volt ama kitűnő helyzete Kecskemétnek, hogy saját határterületén kivül 32 pusztán folytatták szorgalmas polgárai európai hirű földmivelésüket s baromtenyésztésüket, — ekkor terjedt ki Kecskemét határa Tiszától a Dunáig, Szegedtől Pest határaig, — ekkor vetélkedet e város területe egy fejedelemség határterületével s e korból származik akkori könyvekben és térképeken a hires „Ketschkemeter Heide“ = „Kecskeméti Puszta“ elnevezés. Igen könnyű volt ez előnyös állapotot fentartani 1745-dik évig, mivel a város határát háromnegyedrészben körülövező egész kiskúnsági kerület, egypár fenmaradt községen kivül mind elpusztulva levén, a puszták kecskeméti lakosok használatában voltak; de a jász-kún kerületek ez évben megváltakozván, ama pusztákat részint új telepítvényekkel benépesítették, részint a fenmaradt régi és ekkor keletkezett új községek közt felosztván, saját kezelésük alá vették. E nagy forduló pont hatályának hordereje Kecskemét irányában kiválólag feltűnik azon körülményben, hogy 1742-dik évben még kecskeméti lakosok szántották hantjait azon földnek mint pusztának, melyen a következett 1745-dik évben megtelepített szomszéd Félegyháza, most kiskúnság székvárosa, jelenben több mint 20 ezer, és ugyanakkor benépesített Majsa város mintegy 10 ezer főnyi lakost számit. Ez új körülmény ismét oda utalta tehát Kecskemétet, hogy nagyobbára földmivelésből élő népségének egy részét vagy kiköl-

tözni lássa, vagy az elvesztett kún puszták helyett másokrúl gondoskodjék: 20 ezer forinttal segítette annálfogva rögtön a jász-kún kerületeket megváltakozásuk nagy összegének kiállításában, hogy azok egypár pusztát még további használatában meghagyjanak, egyszersmind más puszták szerzéséről s Pusztaszernek minden áron leendő megtartásáról gondoskodott.

Azonban Pusztaszert is veszély fenyegette, mert azt gróf Erdődy Györgynek adósságokba merült fia Kristóf, gróf Batthiány Lajos nádornak eladván, már a szerződést is megkötötte; hanem Kecskemét város folyamodványában előterjesztvén e pusztára fönmaradásával azonos nagy szükségét, a maig országos jó emlékezetben álló nádor a vételtől elállott, a kecskemétiek pedig Pusztaszert 1764-dik évi május hónap 19-kén kelt s a váci káptalannál is beiratott szerződés mellett 20 ezer forintért zálogba vették, s 1772-dik évi december 1-én 40 ezer forintot felfizetvén, hatvan ezer forintban a zálogidőt újabb 25 évre kiterjesztették; utóbb pedig gróf Erdődy Kristóf nagybátyjuk halála után a mindszenti urodalmat gróf Erdődy József és Antal örökölvén, 1792-dik évi jun. 22-kén ezek elfogadván az előbbi zálogterhet, ismét fölvettek a várostúl 26 ezer forintot és újabb 30 évvel a régi zálogos évek tartamát meghosszabbították. [1])

Néhai gróf Erdődy Kristóf magát terhes adósságokba sűlyesztvén, hitelezői által még életében megtá-

[1]) Oklvltr. CI. CIII. CVII. sz. sz. a.

madtatott, azután javaira csőd nyittatván, némely hitelezői kielégítetlenül maradtak: ezek közül a nyitrai káptalan a Kecskemét városnál zálogban volt Pusztaszert támadta meg s 1792-dik évben a debreceni kerületi tábla előtt felfizetési perbe vonta, melynek kétséges kimenetelét elhárítandó, 1793-dik évi mártz. 23-kán a város megegyezett és a követelést 10,062 forintban kifizette.

Az egész mindszenti urodalom gróf Erdődy Kristóf birtokában levén, annak halála után mint birói zálog hitelezői kezébe került, egy része pedig, mint Pusztaszer, Kecskemét városnál magán zálogban volt. Gróf Erdődy József Varasdmegyének örökös főispánya, Varasd vár és városnak örökös főkapitánya, királyi kamarás, belső titkos tanácsos és ajtónálló mester, Nyitramegye főispánya és Magyarország alkancellára, Bécsben 1803. január 3-kán kelt s Pesten 1803. január 8-kán a nádori itélőmester előtt felvallott szerződésnél fogva, az eképen beterhesített egész mindszenti urodalmat Pallavicini Károly János tábornok és őrgróf özvegyének, született Zichy Leopoldina grófnőnek s fiának Pallavicini Ede őrgrófnak, minden tartozmányaival és rajta levő terhekkel együtt, 50,000 forintért örökösen eladta, azon különös feltétellel: hogy ha vevők vagy örököseik azon urodalom fele részeig birtokból kiüttetnének, a felfizetett ötvenezer forint fele, ha pedig abból egészen kiesnének, úgy az egész összeg visszafizetésére nézve, maga és örökösei részekről szavatosságot vállal. Ezen adásvételhez I. Ferenc király ő felsége 1804. jun. 28. kiadta királyi jóváhagyását, melyért a vevők a királyi

kincstárnak 18,000 forintot fizettek s ezen összeg és az elfogadható javítások erejeig a királyi fiskus szavatossága is fenhagyatott, de csak fiúági öröködéssel, a leányágnak pedig a vételi összegbeni zálog cimmel és azon feltétellel: hogy az előbbi adományzás alkalmával a sófuvarozók igás barmaik legelőjeül kijelölt terület jövőre is azon célra fentartassék. [1]) A beigtatási parancs ugyancsak 1804. jun. 28-ról adatott ki a váci káptalanhoz s Gerencsér János királyi és Kanyó András cimzetes apát káptalani kiküldöttek által, a beigtatás 1804. Aug. 6. és következő napjain, a helyszinén, több rendbeli ellenmondás közbejöttével foganatosíttatott. [2])

Időközben a Jakabházi család 1780-ban a Viczmándi örökösök 1792-ben, valamint a Zay család is, csongrádmegyei jószágaik visszaszerzése végett perrel támadván meg Kecskemét várost mint Pusztaszer birtokosát, ez az Erdődy grófokat mint szavatosait idéztette be s nagy költséggel védte magát a perekben, míg amazok azzal fogtak ki rajta, hogy mint nem szabad királyi városnak, nemesi birtok szerzéséhez képessége nincs, az 1542: 33. pozsonyi t. c. szerint, birtokszerzési joga nem is lehet; a város tehát Pusztaszerhezi birtokjogát nehány helybeni nemesre átruházta, ezek viszont a várost a puszta haszonvétele iránt biztosították [3]); egyébiránt ezen átruházási okmány erejét a város még tüzetesen arra is felhasználtá, hogy mivel az 1792-dik évi záloglevélben Erdődy grófok Pusztaszer és a mindszenti

[1]) Oklvltr. CXI. CXII. CXIII. sz. sz. a.
[2]) Oklvltr. CXIV. CXV. sz. sz. a.
[3]) Oklvltr. CVIII. CIX. CX. sz. sz. a.

urodalom árúba bocsáttatása esetében a városnak elővételi jogot biztosítottak, Pallavicini őrgróf pedig ennek figyelembe vétele és a város megkináltatása nélkül bocsátkozott a vételbe; a beigtatáskor ezen nemesek, mint Pusztaszer névleges zálogosai, annak ellene mondottak.

VI.

Ugyan e közben történt a pusztaszeri puszta egy részének elszakíttatása is: 1764 előtt, midőn Kecskemét város Pusztaszert gróf Erdődy Györgytől, azután gróf Erdődy Kristóftúl haszonbérben birta, emez átadott Pusztaszerből mindszenti jobbágyainak ideiglenes használatra egy baromjárásnak való földet, mintegy kétezer holdat s midőn Kecskemét 1764. máj. 19-kén egész Pusztaszert zálogba veszi, a tulajdonos gróf a szerződésben csak azt köti ki, hogy ezen egy baromjárás még azon folyó év tartama alatt a mindszenti lakosok használatában maradjon ugyan, de a 150 forint haszonbért attól azok már ez évben a városnak fizessék, azután pedig azzal együtt az egész puszta Kecskemét birtokába menjen. Azonban az egy év eltelte után ismét kérték a várost Mindszent helység lakosai, hogy ama baromjárást hagyja kezükön s minthogy kérésüket az urodalmi tisztség is ajánlotta, minden szerződés nélkül tovább is náluk hagyta a város, melytől a 150 forint évi haszonbért 1769-dik évig pontosan fizették; ekkor Erdődy Kristóf mindszenti urodalmát haszonbérbe adta Csiba Péter volt mindszenti tiszttartójának, ez pedig Mindszent helységét alhaszonbérbe kiadta magoknak a mindszenti lakosok-

nak 3,300 forint évi fizetésért, úgy hogy ezen bérleti szerződésbe és összegbe a pusztaszeri baromjárás is bele számíttatott, — és most a mindszentiek mind a további fizetést, mind a pusztarész visszabocsátását a városnak megtagadták; sőt e közben az úrbér országszerte szabályoztatván, az úrbériségek összeiratásakor, Csiba Péter közremunkálásával és a város tudta nélkül, a mindszentiek ezen pusztarészt is saját úrbéri illetményükhez iratták, mely aztán legfelsőbb rendelettel megállapíttatván, ámbár Kecskemét mindent elkövetett, de azt többé vissza nem nyerhette. Igy e részecske a múlt században Pusztaszerből elszakasztatván, Kis Pusztaszer nevezet alatt maig is elkülönítve van; Pallavicini őrgróf utóbb mindszenti jobbágyaitól visszavette ugyan, de akkor is nem Pusztaszerhez, hanem a szomszéd Tömörkényi pusztájához alkalmazta. [1])

Az Erdődy grófokkal 1764-ben 10 évre, 1772-ben 25 évre, és 1792-ben 30 évre kötött zálogos szerződések lejárata közeledvén, — hogy a város Pusztaszer kiváltatását megnehezítse, magát ellenben annak használatában biztosítsa, — a királyi tábla előtt folyamatban levő perek legjelentősebbikére nézve, a Jakabházi örökösökkel 1818-dik évben kiegyezett, a perfolytatást magára vállalta, s nagy költséggel és buzgósággal folytatta. [2])

Midőn tehát 1827-dik évben özvegy Pallavicini őrgrófnő s fia Ede őrgróf Pusztaszernek következő évben a zálogbúli kibocsátása végett a várost bíróilag

[1]) Oklvltr. CIV. CV. CVI. sz. sz. a.
[2]) Oklvltr. CXVI. CXVII. sz. sz. a.

megintették, — ez tagadó választ adott, s elsorolván a zálogokkal és felfizetésekkel terhelt pusztához viszonyait, Erdődy grófok által lekötött elővételi jogát, ennek a helybeni nemesekre átruháztatását, a folyamatban levő perekre tett nagy költségeit, és még azt is, hogy ámbár az egész pusztát vette zálogba, de annak a mindszentiek által letartóztatott részéhez soha sem juthatott, — mindezekből belátta az őrgróf, hogy barátságos kiegyezés nélkül csak igen drágán és évtizedekig elvonható s különféle jogorvoslattal késleltethető számfejtési perrel juthatna pusztájához, — annálfogva 1827-dik évi december 26-kán Bécsben kelt s 1828. május hónap 16-kán ugyanott a főméltóságú magyar királyi udvari Cancellaria előtt felvallott szerződésben kiegyezett a várossal aképen: hogy tekintetbe nem véve azon részt, mely még múlt században a mindszentiek által elszakasztatott és Kecskemét birtokában azóta nem is volt, továbbá kihagyván és egészen átengedvén a város Pallavicini őrgrófnak a pusztaszeri rétséget, a tényleg birtokában levő pusztaszeri száraz földnek felét ötszáz holddal megtoldva Kecskemét város visszabocsátja, a felső részt pedig a rajta fekvő terhek értékében magának örökül megtartja. [1])

1830-dik évi május hónap 3-kán kiegyezett Kecskemét város végképen a Jakabházi örökösökkel is, — a más két perben az illetők keresetüktől birói itélet által elmozdíttattak.

---

[1]) Okiviir. CXIX. CXX. sz. sz. a.

III.

PUSZTASZER A MINT VAN.

.... Oh hon! meghallasz-e engem,
S nagyra törő tehetősb fiaid hallgatnak-e szómra?

Vörösmarty.

I.

Pusztaszer Csongrádmegyének északnyugoti szélén, határos Pestmegyének hajdan Pétermonostora jelenben Péteri nevezetű kertész-községével; kelet felé a Tiszára, különösen az ányási határ felől ennek kis-tisza nevezetű szakadékára dűl, a Tisza tulsó partján álló Mindszent helység irányában; az anya-tiszától ama nagy terjedelmű lapályos rétség választja el, mely a múlt századból fenmaradt térképeken pusztaszeri tó nevezettel van jelölve s melyet mostani tulajdonosa Pallavicini őrgróf roppant költséggel vonatott védgátak által az áradásoktúl megmentett s jövedelmezővé varázsoltatott. Többi szomszédai: délről Szeged szabad királyi város határa és Dócz puszta; keletről Ányás puszta; éjszakról Tömörkény puszta; nyugotrúl a már említett Péteri; délnyugotrúl Kistelek helység és Csöngöle puszta.

Jelenben négy megkülönböztetett részből áll; úgymint:

I. Felső Pusztaszer. Péteri, Csöngöle, Kistelek, Alsó Pusztaszer és Kis Pusztaszer között, — Kecskemét város birtokában.

II. Alsó Pusztaszer. Felső és Kis Pusztaszer, Pusztaszeri rétség, Dócz puszta, Szeged város és Kistelek helység határai közt.

III. Kis Pusztaszer. Alsó és Felső Pusztaszer, Pusztaszeri rétség, Tömörkény puszta és Péteri között.

IV. Pusztaszeri rétség. Kis Pusztaszer, Alsó Pusztaszer, Ányás, Mindszent és Tömörkény közt. — E három utóbbi rész mind Pallavicini őrgróf birtoka s a mindszenti urodalom tartozmánya. [1])

Egész terjedelme, — a Pallavicini őrgróf és Kecskemét város közt 1827-ben keletkezett szerződésnél fogva 1828-dik évben végrehajtott felmérés szerint, mindazáltal Kis Pusztaszer nélkül, mely akkor mellőztetett, — tészen 23,136 holdat és 611 □ ölet 1200 □ öllel számítva, Kis Pusztaszert pedig hozzávetőleg mintegy 2000 holdra felvéve, a 25,000 holdat meghaladja.

Ezen roppant területből az úgynevezett száraz föld, Kis Pusztaszernek beszámításával, de a Rétségen kivül 22,598 holdat teszen, melynek fölszine általában termékeny szürke és barna homok. E pusztát hajdan a kecskemétiek egészben ménesek és gulyák legelőjeül használták: most Pallavicini őrgróf saját illetményét részint házilag kezelteti, részint rátelepített kertészgyarmat által haszonbérelteti; Kecskemét város birtokából mintegy hatezer hold ma is legelőnek használtatik, többi tanyaföldekül van haszonbérbe osztva.

Az elpusztult Szer helységnek most már semmi

[1]) Lásd Pusztaszernek mellékelt területi rajzát e könyv végén.

nyoma vagy maradványa sem észlelhető; csak gyanítni lehet, hogy az apátság omladékai közelében létező emelkedett részen lehetett valaha. Az apátság templomának előfala ma is fönáll [1]), — egész kerítvényének s a többi épületnek, mint árkolata mutatja, földszin alatt is mintegy félölnyi mélységből, még alapja is fölszedetett s az urodalmi tisztség értesítése szerint, anyagai a közelében fönálló gazdasági épületek falaiba felhasználtattak.

Ezen rom a pusztaszeri szárazföldnek épen éjszakkeleti csúcsán, — a Tisza tulsó partján levő Mindszent helységnek mintegy átellenében, — az ármentesített rétség lapályának közvetlen partján áll, hol a part ama lapály mély földszine fölött mintegy harmadfél ölnyi magasságot mutat. Az apátság épülete hosszával állott a réti lapály felé. A fölszedett alap begyepesedett árkainak világos nyomaihoz képest, a külső kerítvény hossza 24, szélessége 16 ölnyi; ebben állott a templom, melynek hossza 12, szélessége 8 ölnyi volt; a most fenálló falmaradvány, — mint a rajta levő főajtó helye mutatja, — a templom bejáró részét képezte, régi szokás szerint nyugot felé szolgálva, a szentély keletnek hagyatván, — s nemcsak a fenmaradt fal gyaníttatja, hanem Pusztaszernek 1788-ból fönlevő eredeti térképe mutatja, melyen a pusztatemplom kicsinded rajza áll, mikép a a torony a szentély fölött, a templom benső végén állott légyen. A mostani falmaradvány és a templom bejárója

[1]) Lásd rajzát 1836-ról (nem 1816-ról mint ott alatta sajtóhibából kinyomatva van) és 1861-ről a Vasárnapi Újság 1861-dik évi 48-dik száma mellett az 568-dik lapon.

épen négy ölnyi távolságban esik a fölszedett kerítvény árkolatához. Az apátság épülete a templom hosszában, balfelől, a kerítvényben állott s hossza 12, szélessége 6 ölnyinek mutatkozik. Azon partoldal, mely fölött e rom állott, jelenben omladozik s földszinen alúl mintegy félölnyi mélyben, épületomladék alatt arasznyi vastag sűrű hamuréteg látszik széndarabokkal vegyitve, mely a tűz általi pusztulásnak kétségtelen nyomait előtűnteti. A fönálló fal körül sok tégladarab s a kipusztúlt ajtó mellékein kiálló ép téglák mutatják az építkezési anyagot, mely terméskő és veres tégla; e téglák hossza 13, szélessége 8, vastagsága 2½ hüvelyknyi, a most használatban levőktűl tehát egész alakzatban elütnek.

E tiszteletre méltó épületmaradvány, ha fentartási költséget nem is, de bizonyára nagyobb kiméletet érdemlett volna. Mintegy félszázad előtt, midőn e pusztát egészen Kecskemét város birta, mind a falkerítvény, mind azon belül az épületfalak, sőt a torony sudara és felső boltozata is fönállott; de a 23 évig tartott francia háborúnak bevégezte után, a hadsereg létszáma hirtelen leszállíttatván, az akkor még köztudomás szerint kötéllel fogott, vagy önkint beállott, de az elvitázhatatlan vitézségen kivűl nem a legajánlatosb erkölcsi hajlamú egyénekből állott alrendű magyar katonák is seregesen haza bocsáttattak, kik a hosszas háborúzás alatt erkölcsileg szilajodva, szorgalmas és fárasztó munka utáni keresettől pedig elszokva levén, itt e szélesen terjedő pusztákon, Kecskemét, Szeged és Szabadka közt állandó haramia bandákat alakítottak,

melyeket csak a közben eső városok és megyék hatóságainak közösen folytatott általános üldözése irthatott ki: egy ily fegyveres rabló banda megfészkelvén magát a pusztaszeri romok közt, a torony boltozatára vette magát, honnan sokáig tartó puskatüzzel vívott heves ostrom által szoríttathatott ki, s ekkor Csongrádmegye rendeletéből a torony lerontatott. E pusztítás után néhány év mulva a kerítvény egy része is téli zivatar közben ledült [1]); legutóbb pedig, mint említve volt, a most fenálló fal kivételével, még az alap sem kiméltetvén, a földesuraság által fölszedetett és az uraságí major épületéhez fölhasználtatott. Néhány év előtt a tulajdonos őrgróf neje, született Lichtenstein hercegnő személyesen a helyszinén megjelenvén, nemcsak az eddigi rombolást s elhanyagolást roszalta, hanem a balfelőli falrész kiszakasztása, miatt leomlással fenyegető romot ki is javíttatta.

Folyó század elején egy kecskeméti lakos a pusztaszeri romok körül áskálván, földszint alatt mintegy arasznyi mélyben a templom kulcsát megtalálta, melyből ámbár sokat lefaragott a rozsda, még is sulyosnak s a régi művészet valóságos remekének mutatkozott; sokáig egy kecskeméti lakatos mester műhelyében a régi kulcsok közt felfüggesztve tartatván, itt látta meg azt véletlenül néhai Kovács Elek előkelő polgár, ki arra figyelmeztetvén Ladányi Gergely városi tanácsnokot, ez megszerezte s a városi levéltárnak ajándékozta [2]), — utóbb Pallavicini őrgróffal kötött szerződés folytán,

[1]) Katona József: Tud. Gyüjt. 1823. IV. köt. 56. lap.
[2]) Katona József: Tud. Gyüjt. 1823. IV. köt. 56. lap.

1828-dik évben, mivel az apátsági romokat magában foglaló pusztarész az őrgróf birtokába jutott, ennek különös kivánatára, kedveskedésből, ezen kulcs is annak átengedtetett.

II.

Pusztaszer egyes részleteinek helynevei közt alig találunk jelenben már többet egypárnál, melyek annak régi viszonyaira emlékeztetnének. Ilyen a sáregyházi halom, melynek nevezetét már 1389-dik évről oklevelesen ismerjük, és a barátok foka, a pusztaszeri rétségben az ányási és mindszenti határcsücskőnél a kis-tiszából befolyó ér; ez utóbbi emlékeztet az apátság itteni halászatára, melynek közelében II. Béla király 1138-dik évben a demesi prépostságnak is itt e tájon Tápé mellett az Etye és Körtvélyes nevezetű két halas tavat adományozta. [1]) Itt van még a kapa fok, káté szeg, hattyas tó, gémes tó, varas sík, gyékényes tó, csaj tava, lovagló hát, nagy görbe ér, kis görbe ér, mind igen köznapi s a hely régi viszonyaival többé már nem azonítható elnevezések; de a védgátak által ármentesített rétségnek e külön nevezetű helyei régi jelvényes nevezetüket is a kiszáradás után idővel bizonyára mindannyian elveszteni fogják. A puszta száraz részén sas ülés ama szöglet neve, mely a dóczi és ányási határok összeütközésénél képeztetik; a tóhajlati és kutyakaparási csárdák [2]),

[1]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. II. pag. 94—103.

[2]) Ez utóbbit, valamint Kistelek helység nevezetét is Dugonics András Etelka című regényében Árpád fejedelem kis kutyája által

a nagy mónos szék, kis mónos szék, nagy vesszős szék, kis vesszős szék, hosszú szék, kerek szék, görbe szék szinte érdektelen elnevezésekkel bírnak [1]); itt azonban már nagyobb figyelmet érdemel ama hét halom, mely Pusztaszer területén ma is fönáll, mindazáltal ezek sem annyira mostani gyarló nevezetüknél, mint a hozzájuk kötött s általuk fölélesztett magasztos emlékezetnél fogva érdekelhetnek.

Mielőtt azonban ezekre áttérnénk, a Béla király névtelen jegyzője által említett, megnevezett és általunk ismertetett Szer, mostani néven Pusztaszer helyi és nevezeti azonságáról kellene szólanunk, nem bizonyítgatás tekintetéből, mivel az fölösleges, hanem a vidéken ugyanazon névtelen által megnevezett helyek azonítása végett. Eltekintve több jeles történetirónk véleményétől, kik Pusztaszert a névtelen jegyző által megnevezett Szerrel azonosnak általában elfogadják, — Szabó Károly a névtelen jegyző könyvének szakavatott fordítója ide vonatkozó jegyzeteiben imigyen nyilatkozik: „Körtvélytó, valamint a hazánkban számosan létező Körtvélyes helynevek, kétségtelenül a vidéken tenyészett vadkörtvélyfáktól vette nevét. Puszta-Szertől, hol ekkor Árpád táborozott, mintegy másfél órányira, a Tisza bal partján Hód-Mező-Vásárhely határában maig létezik Körtvélyes nevű rét. Ezen

véletlenül kikapart ládika történetével hozza regényes kapcsolatba. Etelka. Harmadik kiadás. I. könyv 239. lap.

[1]) Kecskemét város levéltárában létező régi térképek s a mindszentiekkel fölmerült határkérdésben eszközölt birói szemle alkalmávali tanúvallomások. Oklvltr. CV. sz. a.

Körtvélyes és Puszta-Szer között a Tisza jobb partján Dócz kertészközség alatt egy nagy kiterjedésű tó terül s ugyane község határában szanaszét maig is több százados vadkörtvélyfák láthatók. Névtelen jegyzőnk Körtvélytava tehát a legnagyobb hihetőség szerint nem más mint a mai dóczi tó. — A Gyümölcsény erdő, mint neve bizonyítja, gyümölcsfáitól vette nevét, melyeken természetesen csak vad gyümölcsfákat, a Dócz és Körtvélyes táján, Puszta-Szerhez nem messze tenyésző vadkörtvélyfákat érthetünk. — Szer ma Puszta-Szer Csongrád vármegyében, Csongrád és Szeged között. Szeren mint a legelső nemzeti törvényhozó gyűlés szent emlékű helyén, a keresztyénség felvirágoztával monostor állíttatott, melynek nagyszerű egyháza a későbbi viharos időkben elpusztulván, ma romokban hever.“ [1]) — Az ősz tudós Podhradczky József pedig eképen ír: „Körtvély-tó kételenül a Dócznál levő tó. — Oláh Miklósnál Magyarország 1536-diki leirásában a Tisza partján többi közt Szolnok, Várkony, Körtvélyes és Szeged városok neveztetnek meg. Mercator által 1578-ban kiadott földképen Körtvélyes a Tisza jobb partján (tehát Pusztaszer felőli partján) Felgyő és Tömörkény pusztákon alól (és így Pusztaszer mellett) van kitéve. Némely 1509-dik évi oklevélben olvastatik: Szent-király-párthája és Körtvélytó halastavak és Nagyér erdő. — A Gyümölcsén erdő nem vad, hanem gyümölcsös erdő volt, Zeer most Puszta-Szer közelében, melynek és templomának romjai most is láthatók

[1]) Béla király névtelen jegyzőjének könyve a magyarok tetteiről. Ford. Szabó Károly. II. kiad. Pest. 1860. 54. lap. 1). 2). 3). jegyzet.

a sivatagon. A helynek neve, hol a magyar nemzet törvényeit a hódúltságnak kihirdette, mostanában Pusztа-Szer, egy régi templom Zeer-monostora düledékeivel; Csongrádban fekszik a Tömörkényi, Ányási, Hantházy, máskép Külső-Dóczi és Péteri puszták közt, melyek körülveszik, az ozman uralom alatt pusztult el, Sz. Benedek szerzetesei apátsága volt.“ [1] — Eltekintve tehát ismét attól, hogy ma már e tájon a Gyümölcsény erdő nem létez, azt, mint megannyi régi helyneveinket, vagy kiveszettnek elfogadnunk, vagy Szabó Károllyal a Dócz határában maig is nagy számmal fönlevő vadkörtvélyfák közé kell helyeznünk; Körtvélytó iránt pedig nem is szükséges a Tisza bal partjára fáradnunk: igaz, hogy van Hódmezővásárhely határában Körtvélyes nevű rét, mely valaha ugyanazon város tőszomszédságában elpusztúlt több régi helység határával együtt alakította annak mostani roppant területét [2]); de lám, a Podhradczky által idézett adatok kimutatják, hogy a 16-dik században még ott volt Körtvélyes nevezetű népes hely Pusztaszer közelében, s a most itt általunk közlött oklevelekben Szer, Dócz, Körtvélyes kilenc helyen említtetnek együtt a 15, 16, 17-dik században, még pedig egy 1571, és másik 1668-dik évi oklevélben valósággal Körtvélytó nevezettel fordul elő. — A névtelen jegyző minket köszönetre kötelezett Szer nevezetes voltának emlékezetben

[1]) Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hitelessége. Oklevelek s egykorú és közelkorú kútfők szerint birálta és értelmezte Podhradczky József. Budán 1861. 290. 291. 293. lap.

[2]) Palugyai Imre: Magyarország legujabb leirása. IV. köt. Pest. 1855. 510. lap.

hagyásával; ő viszont soha le nem rontható hitelességet szerzett magának földleirási pontosságával.

III.

Most térjünk át a pusztaszeri halmokhoz. A Vasárnapi Újság 1864-dik évi junius 5-kén megjelent 23-dik számában, 218-dik lap második hasábján M. K. egy rövidke cikket közöl „A magyar alföldi halmokról", melyben a Biharmegye síkságán, kivált Derecske, Debrecen környékén és az egész magyar alföldön látható halmokat emberi kezek műveinek lenni tagadja s azon véleményt sem osztja, mint némelyek állítják, hogy azon halmok kún temetők, régi őr-, vagy határhalmok lennének; nem is csinált halmok ezek, hanem a természet művei s midőn e síkságot tenger borítá, akkor a víz hullámzása által jöttek létre.

Minthogy M. K. ama szűk körű területre szorítkozás mellett mégis azt vitatja, hogy az egész magyar alföldön létező halmok általában természet művei, azokat nem emberkéz alkotta, hanem a víz hullámzása hozta létre; — saját érdekemben föl kellett volna szólalnom, de az ily kisszerű vitolódásnak nem levén barátja, itt említem meg, azért, mivel most már harmadszor hivatkozom nyilvánosan magyar alföldi halmokra, melyek nemcsak nem a természet egyszerű művei, hanem a magyar alföld történelmi emlékeit szentesítő valóságos emberkéz alkotta halmok.

E tárgy sokkal fontosabb, semhogy magunkat oly fölületesen rajta túltehetnénk, már csak azért is, mivel

a magyar alföld területe sokkal határozottabb körvonalozást igényel, mintsem az alatt kizárólag csupán Debrecen környékét, vagy épen Biharmegyét kellene értelmeznünk; mert habár a Tisza, Körözsök és Maros völgye képezné is valósággal hazánk legmélyebb lapályát, még is a Mátra alján, legalább Pesten alúl, egész dunatiszaközét magyar alföldnek hiszem s ezt velem együtt igen sokan hiszik.

Annyival szükségtelenebb itt részemről a további cáfolat, mivel már maga M. K. úr rövid cikke fölösleges is, szükségtelen is volt: mert a „békés-csanádi halmok földtani tekintetben“ című értekezés nagytudományú szerzője ugyanazt öt évvel már elébb szakavatott buvárlattal kimutatta [1]), mit ő most elmondani akart; sőt ugyanazon fáradhatatlan földtani buvárunk szinte három évvel elébb azt is bevallotta fáradalmas vizsgálata eredményeül, mikép „A Tisza és Duna közti vízválasztó tetején nincs természetes halom, ez fölül esett a halomképződési vonalon.“ [2]) — Hogy is ne: mikor hiteles lejtmérés szerint a dunatiszaközi magyar alföldnek például Kecskemét város körüli melléke kilenc ölnyivel, azaz 54 lábnyival magasabban áll a budapesti Duna közép vízszintjénél. [3]) — Csak ennek előbocsátásával és még annak is megemlítésével: hogy a tisza-

[1]) Szabó József székfoglaló előadása a magy. tud. Academiánál. Budap. Szemle VI. köt. 1859. 175. lap.

[2]) Szabó József: Egy continentalis emelkedés és süllyedés Európa délkeleti részén. Budap. Szemle XIII. köt. 1861. 310. lap. s alább 321. 322. 323. lapokon.

[3]) Beszédes József: Kolozsvártól Gréczig hajózható országos nagy csatorna tervének előadása. Pest 1839. 13. lap.

völgy természetes halmain kivül, nagyon, igen nagyon sok halom létez hazánkban és szerte széles e világon, melyek igen is emberkéz alkotta halmok, de amazoktúl megkülönböztetendők, és az ilyen megannyi valamely történelmi emlékre vonatkozik [1]); oly helyeken azonban, hol a régi nép kiirtatott, vagy századok előtt kiköltözött, — az ilyetén halmok eredeti nevezetének kiveszni s jelentőségének elenyésznie kellett, — hogy azokat egy jobb jövő felfödözhesse.

De nem is került annyi fáradalom, költség vagy idő és erőveszteségbe őseinknek egy halomépítés, mint az nekünk talán mai napon kerülne. Varsóban a Prága külváros alatt Koszciusko emlékeül emelt halom például, a leleményes újabb kor nagyszerű gépeinek használata mellett is sok időt, erőt és költséget kivánt. Őseink nem így végezték a halomépítést. Egy példát hozok fel a bécsi képes krónikából, mely 1358-dik évben nagy Lajos dicső királyunk korában szerkesztetett, más régibb hazai történetkönyvekből, melyek szerzői még ismerték bizonyosan őseink halomépítési ügyességüket. E példa annál alkalmasabb, mert hozzá alkalmazott kép is felvilágosítja. Dicső sz. László királyunk az orosz hadjárat után Lengyelországot támadja meg, a lengyeleket megveri s Krakkót három hónapig megszállva tartja, mely időre már megszállókat és megszállottakat éhség fenyegeti. A magyar király mielőtt a megszállást

[1]) Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. III. pag. 244. némely 1264-dik évi oklevélben találtatik: „et venitur ad locum qui dicitur Paganser. Deinde vadit ad unum monticulum qui dicitur similiter Paganser „ubi sunt duae metae.“ — Ime itt még ekkor is Pogány sír volt a halom nevezete, mely alá valaha őseink temetkeztek.

felbontaná, hadi cselhez nyúl: mely szerint tudatni akarván a várbeliekkel, hogy hada szükséget nem szenved, meghagyja katonáinak, hogy következő éjjel minden ember egyik csizmáját levetvén földdel töltse meg s a kijelölt helyre vivén, ott öntse ki. Igy lett: a magyar hadsereg vitézei a várfal közelében, sötét éjjel, hajnalig egy nagy halmot hordanak vala össze, melyet a király liszttel behintetett, s midőn reggel a várbeliek azt meglátták, elbámúltak rajta, gondolván hogy az eleség most érkezett és még abban tart, őket a magyarok kiéheztetik, — föladták a várat a magyar királynak. A képes krónika e fejezetnél közlött rajzon épen a halomkészítés pillanatát tűnteti föl, midőn egyik vitéz az általa hozott földet csizmaszárából a halom fölé önti, a többi pedig utána megtöltött csizmáját czepeli. [1]) — Őseink halmaikat minden bizonnyal eképen épitették: a fölfeszegetett, vagy fölvájt földet közelből, saru, csizmaszár, tarsoly és sisak vagy süveg segélyével hordták vala össze, a mi költség, fáradság, időveszteség és mérnöki tudomány nélkül is könnyen megtörtént, — s a pusztaszeri hét halom is bizonyára eképen épült.

IV.

1861-dik évi julius hónap 15-kén Sándor Ferenc kecskeméti előkelő polgár, kivűle még harminc aláirással ellátott folyamodványt nyujtott a városi községható-

[1]) Thuróczi: Chronica Hungarorum. P. II. cap. LVIII. Scriptores Rerum Hung. Schwandnernál Tom. I. pag. 133.

sághoz, azt kérvén: hogy miután e városnak jutott a nagy szerencse, mint örök tulajdonát birni ama szent föld egy részét, melyen a honalapító Árpád legelső nemzeti törvényhozó ősgyűlést tartott, — határozza el, kérvénnyel járulni az akkori országgyűléshez a végett, hogy Pusztaszeren, ősi alkotmányunk keletkeztének egyik történeti nevezetességű színhelyén, országos emlék állíttatása elrendeltessék; addig is a város pusztaszeri majorháza mellett álló ősrégi halom Árpád Halmának elneveztetvén, ünnepélyesen fölavattassék. E folyamodványra a községhatóság úgy intézkedett, hogy mielőtt e hazafias irányú nagyszerű eszme tüzetes tárgyalás alá vétetnék, egy bizottmány a helyszínét vizsgálja meg s a kegyeletes emlékű helyen szerzett adatokat, saját véleménye kiséretében a községhatóság elibe terjessze. A kiküldött bizottmány tagja volt jez igénytelen sorok irója is. Az eljárás főeredménye lőn, hogy a történeti emlékű Pusztaszeren, a hét vezér alatt beköltözött s hét hadseregre osztott magyar nemzetnek e haza szent földén tartott első ősgyűlése színhelyén, az akkor minden ünnepélyes tény emlékeül emeltetni szokott hét halmot a kiküldött bizottmány feltalálni szerencsés volt. E halmok mostani nevezete oly köznapi, hogy azok közül csak a már említett sáregyházi halom neve birhat némi jelentőséggel, a többinek valószinűleg a 200 évet meghaladó nagy idő óta itt legeltető kecskeméti pásztorok adtak nevet, — például:

1-ör Kovácsné Halma. Pusztaszer éjszaknyugoti szélén a városi major mellett, mintegy 20 ölnyi

átmérővel s 4—5 ölnyi magassággal, igen szabályos kerek alakú, egészen ép domború kúppal, melynek tetejéről délnyugotra letekintve, illetőleg környékét vizsgálva, meglepőleg szembe ötlik ma is amaz ős gyeppel bevont s a föld szinén állva alig észlelhető lapályos mélyedés, melyből itt táborozott őseink e halmot süvegeikkel és tarsolyaikkal összehordották.

2-or Sáregyházi Halom. A kisteleki határ felüli oldalon, mintegy 24 ölnyi átmérőű s 5 ölnyi magas; e mellett is nyilván észlelhető nyugoti oldalon azon mélyedés, melyből valaha készíttetett; — tetején, mint neve is mutatja, a földbül már ki nem tetsző, de a terméskő morzsalékából kétségbe vonhatatlan épület nyoma mutatkozik; éjszaki oldala omladozó félben ván, melyből a homokban talált s IV. Béla és V. István királyok nevével jelölt ismeretes rézpénz darabok gyakran előfordúlnak. Ennek irányában, mintegy a puszta közepe tájon van ismét

3-or Szárnyék Halom. Amazoknál laposabb, annálfogva terjedelmesebb, de magassága 4 ölnél nem nagyobb. — E három halom Felső Pusztaszerben, Kecskemét város birtokán létez.

4-er Vesszős Halom. Kis Pusztaszer felüli oldalon, ezt épen közepén metszi át azon határvonal, mely Kecskemét város és Pallavicini őrgróf közötti felosztás alkalmával Felső és Alsó Pusztaszert elkülönítette. Alkata sűrű barna homok, mindkét felüli lejtője szántás alatt van, még is úgy látszik hogy nem igen kopik, most is van 30 öl átmérője s 6—7 ölnyi magas-

sága, egy nagy szikes tó, az úgynevezett nagy-veszszős szék közelében.

5-ör Kártyás Halom. Pallavicini őrgróf birtokában levő Alsó Pusztaszerben, a. tiszaréti lapály közelében, gyenge szürke homokból összehordva, átmérőben 15, magasságban 4 ölet mutat. — Az ezután következő két halom pedig már Kis Pusztaszerben van, úgymint

6-or Császárné Halma. A tulajdonképeni Tömörkény határvonala közelében, Pusztaszer éjszaki oldalán; e halom valamennyi közt legnagyobb és legszebb, átmérőben 30, magasságban 7—8 ölet mutat, most szép gonddal ápolt élő fákkal tőből tetőig beültetve diszlik.

7-er Lukas Halom. Kis Pusztaszernek szinte Tömörkény felüli azon csúcsán, mely épen a tiszaréti lapályra dűl; 15 ölnyi átmérővel mintegy négy ölnyi magasságban mutatkozik.

V.

A Kecskemét város hatósága által kiküldött bizottmány, utasíttatásához képest, hivatalos jelentését következő vélemény kiséretében mutatta be:

a) Béla király névtelen jegyzőjének hiteles tanútétele szerint, a honalapító magyar nemzet első közgyűlése Pusztaszer síkján tartatott, melyen az elfoglalt ország szerveztetett, — annak emlékére emeltetett itt bizonnyára e hét halom s annak emlékezetére

alapíttatott itt utóbb a már elpusztúlt, de címmel maig is fen levő szermonostori apátság.

b) Az ily ünnepélyes nemzeti nagy cselekvény megörökítésére vonatkozó tárgyak fentartása; örökítése, különösen nekünk magyarokúl, kik balsorsunk miatt nemzeti emlékek dolgában oly igen szegények vagyunk, megtagadhatatlan polgári kötelességünk levén, — a folyamodó érdemes polgárok által megpendített hazafias nagy eszmének foganatosítását a városi községhatóság figyelmébe ajánlani az eljáró bizottmány főfeladatául veszi; mihezképest

c) A kecskeméti pusztaszeri majorház mellett álló igen szép halom mostani egyszerű és köznapi Kovácsné Halma nevezetének „Árpád Halma" nevezetre átváltoztatását községhatóságilag elrendeltetni és azt alkalomszerű ünnepélyességgel foganatosíttatni javalja.

d) Minthogy időközben az országgyűlés eloszlattatván, a folyamodók által Pusztaszeren felállíttatni indítványozott országos emlék végetti folyamodás lehetősége jelenben hiányzik, a bizottmány véleménye oda terjed: hogy a városi községhatóság az ország törvényhatóságait körlevéllel megkeresse s a Pusztaszeren felállítandó országos emlék létesítése végett azok figyelmét eképen fölgerjessze.

e) A pusztaszeri halmok közül három, t. i. a Kovácsné halma, Sáregyházi halom és Veszszős halom kegyeletes fentartására nézve a bizottmány javalja: hogy a két első megbontakozott aljának kijavíttatása és behantoltatása iránt a községhatóság

mint tulajdonos intézkedjék; a Vesszős halomnak pedig szántás alúli kihagyatását rendelje el, és e végett annak más oldálán a Pallavicini őrgróf urodalmi tisztségét is figyelmeztesse, hogy a mennyiben e halom területe az ottani bérlők illetményébe volna beszámítva, azok mindkét részről adandó földpótlékkal elégíttessenek ki.

Az időközben fölmerült országos és helyi viszonyok miatt késleltetve, Kecskemét város községhatósága e tárgyban 1861-dik évi oktober 28-kán tartott közgyűlésében határozhatott: az eljáró bizottmánynak köszönetet szavazván, — azon megjegyzéssel, hogy Árpád Halmának ünnepélyes fölavattatása a már mutatkozó kedvezőtlen viszonyok miatt nem eszközöltethetik, — a bizottmány javallatát egész terjedelmében elfogadta; mihezképest a hivatalos jelentést, részint elterjesztés, részint figyelem gerjesztés tekintetéből kinyomatni és az ország törvényhatóságaival közöltetni, eredetiben pedig levéltárban megtartatni elhatározta.

Azonban az akkori viszonyok e határozat sikerét is meghiúsították: Kecskemét város községhatósági testülete már harmadnapon hivatalos állását tarthatatlannak beismervén, lemondott s a november 5-kén kelt legfelsőbb rendelet az ország minden törvényhatóságait föloszlatta.

De a szép eszme, mint a jó mag, kikel, fölvirágzik és gyümölcsét meghozza.

Béla király névtelen jegyzője szerint: „urunk születésének 907-dik esztendejében Árpád elköltözék e világból, ki is tisztességesen lőn eltemetve egy kis

patak fölött, mely kőmederben folyik alá Attila király városába (Ó-Budán); holott is a magyarok megtérése után egyház épült, melyet Fejér-nek (Fejéregyháznak) neveznek, boldog szűz Mária tiszteletére.“ [1])

Erre vonatkozólag irja az ősz Podhradczky:

„Közeledik e haza elfoglalásának ezeredik éve; első teendője volna nemzetünknek a Fehér-Egyház alapjainak kerestetése, a mellette volt monostor alapjain könnyen föltalálhatók, ha ki nem ásattak; azokra egy új Fehér-Egyházat kellene rakatni Boldog-Asszony tiszteletére, hogy Árpád sirjának emlékezete tartson örökké, „„mert Árpád bizonyára fénye, éltetője és üdve a magyar névnek, szóval: ő az, ki Isten után nemzetünknek új életet adott““ — mond a magyar lelkű Bartal György. [2]) Buda várában pedig a díszpiaczon, a hol a csatornakút áll, ezt más helyre lehet áttenni, dicső Árpádnak sárga rézből öntött s keletre néző gyalog vagy lovag képét illenék egy négyszegű szobron föllállítani, mellje vasán nemzetsége czímerével a nyugvó Arszlánnal, mint az II. Endre király esmeretes pecsétein látható. Jobb kezében a nemzet zászlóját tartva, azon Turul, mikép ez a bécsi képes Krónikában festve szemléltetik. Kinyujtott bal karjával pedig Ó-Buda felé sirjára, a fölépítendő Fehér-Egyházra mutatva. A szobor eleje képzelje a Pragmatica Sanctio tételt, ime fölirással: „A hová szerencséd vezetend, oda megyünk veled.“ Jobb oldalon tűntessék elő nagy-

[1]) Szabó Károly ford. LII. fej. 77. lap. II. kiad. Pest. 1860.

[2]) „est enim Arpadus omnino lux, vita, salus nominis hungarici, verbo: is, qui volente Deo, novum genti nostro fatum dedit.“

herczegségre történt szerencsés fölemelése. A bal felét ékesítsék a Választó Vezérek: Lebed vagy Levente, Előd, Kund, Ónd, Tas és Huba — képei, az örömittas vén Álmus jelenlétében. A szobor hátán pedig álljon fiatal alakban, egy emle előtt, a XII. században dívott köntösben, vas stylussal e sorokat azon év betűivel iró névtelen jegyző: „kezdődik az előbeszéd a magyarok tetteihez.“ [1])

Úgy legyen! — Ők pedig csak Pusztaszeren kérnek emléket, kicsinyt bár és egyszerűt, mely a legelső nemzeti törvényhozó gyűlés szent emlékű helyét jelölje, Árpád fejedelmi vezér nagyságát és az alkotmányozó Magyar Nemzet dicsőségét mindörökkön örökké hirdesse, — a Nemzet nagy Költőjének amaz ihletett soraival:

„Pusztaszer a nevem, itt szerzett törvényeket Árpád
Hőseivel, s a Hont biztos alapra tevé.
S áll az azóta kilencz századnak véridején túl;
Várja virágzását s vajha ne várja hiún!“

[1]) „incipit prologus in gesta hungarorum.“ — Podhradczky József: Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hitelessége. Budán 1861. 373. 374. lap.

OKLEVÉLTÁR

PUSZTASZER TÖRTÉNETÉHEZ.

Szép vagy, alföld, legalább nekem szép!
Itt ringatták bölcsöm, itt születtem.
Itt boruljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sir is fölöttem.

Petőfi.

REGESTÁK ÉS OKLEVELEK

PUSZTASZER TÖRTÉNETÉHEZ.

I.

A magyar nemzet honfoglalási történetében az alpári döntő csata s ezt követőleg a szeri nemzetgyűlés.

Anonymi Belae Regis Notarii Liber de gestis Hungarorum. Script. Rer. Hung. Tom. I. Schwandtnernél. — Béla király névtelen jegyzőjének könyve a magyarok tetteiről. Ford. Szabó Károly. Pest. 1860. XXXVIII. XXXIX. XL. fejezet. — Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hitelessége; oklevelek, egykorú és közelkorú kútfők szerint birálta és értelmezte Podhradczky József. Budán. 1861. 282—299. lap.

II.

A szeri nemzetgyűlés után Szert és körülötte nagy földet, a honfoglalási osztály szerint, Árpád fejedelem Ónod vezérnek Ete atyjának adományozza, kiktől származott a Kalán és Kölcsey nemzetség.

Ugyanott: VI. és XL. fejezet.

III.

A Kalán nemzetségre vonatkozó oklevelek.

Lásd: Koller Hist. Episc. Quinqueeccl. Tom. VII. pag. 345. — Fejér: Cod. Dipl. Tom. II. pag. 118. 260. 283. 294. — Tom. III. pag. 21. stb.

IV.

Pusztaszerről történeti vázlatok.

Katona József: Kecskeméti puszták. Tudom. Gyüjt. 1823. IV. köt. 50. lap. — Hornyik János: Pusztaszer. Az ottani templomromok két rajzával. Vasárnapi Ujság. 1861. 47. 48. sz. 554—567. lap.

V.

Szer monostora, Boldogs. Szüzi Máriához cimzett szent Benedekrendi Apátság; Abbatia ord. S. Benedicti B. Mariae Virg. de Zeer Monostra.

Schematismus Venerabilis Cleri almae dioecesis Vaciensis pro anno 1835. pag. 9. — Item pro anno 1863. pag. 30. — Vide: Maurus Czinár: Monasterologia Ord. S. Benedicti. Pest. 1858. pag. 270.

VI.

1233. II. Endre király a szeri monostor évenkinti szükségeire 1000 kősót rendel adatni a királyi kincstár által.

Fejér: Cod. Dipl. Tom. III. Vol. II. pag. 322.

VII.

1248. A Kalán nemzetségből származott Nána megveszi rokonaitól Baranya megyében a dunaparton Csele nevezetü birtokot.

Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. II. pag. 24.

VIII.

1256. Kalán nemzetségből származott Nána mint gyermektelen ember királyi kiváltságot nyer arra: hogy birtokait az ő monostorának vagy rokonainak szabadon hagyományozhassa.

Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. II. pag. 377.

IX.

1257. Kalán nemzetségből származott Nána, az ő monostora illetményén kivül, vagyonáról szabadon intézkedik és nejét adományozza.

Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. II. pag. 418.

X.

1266. Kalán nemzetségből származott Nána Pózsának fia mint gyermektelen ember, minden birtokát a nyúlszigeti apácakolostornak hagyományozza, kivéve Baranyamegyében Csele nevü helységben az ő szeri monostora illetményét.

Fejér: Cod. Dipl. Tom. IV. Vol. III. pag. 315.

XI.

1274. Miután Kalán nemzetségből származott Pózsafi Nána minden birtokát, az ő szeri monostora illetményén kivül, a nyúlszigeti apácáknak hagyományozta, többi közt oda adta Baranyamegyében Kapsán nevü helységbeni részbirtokát is; annálfogva Kapsányi Tamás fia István is a maga ottani részbirtokát a nyúlszigeti kolostornak adja.

Fejér: Cod. Dipl. Tom. VII. Vol. II. pag. 32.

XII.

1326. Szöri Pál mester és testvére Pózsa főispán mint Tömörkénynek is földesurai, a garamszentbenedeki apát által Csany helység iránt határvillongási perbe vonattatnak.

Fejér: Cod. Dipl. Tom. VIII. Vol. III. pag. 136.

XIII.

1389. Szer helység birtokosait Zsigmond király eltiltja: hogy a szegedvárosi útas polgárokat a sáregyházi úton útvámmal terhelni ne bátorkodjanak.

Hornyik János: Kecskemét város tört. I köt. 198. lap 3 sz. a.

XIV.

1415. Szeri Pózsafi Péter mester és a garamszentbenedeki apát közt Csany helység iránt keletkezett határper befejeztetik.

Fejér: Cod. Dipl. Tom. X. Vol. V. pag. 609.

XV.

1458. Szilágyi Mihály és testvére Szilágyi Erzsébet özvegy Hunyadi Jánosné, szövetséget kötnek Garai László nádorral és nejével, melybe ezek párthiveik s azok közt Szeri Pózsafi István is befoglaltatik.

Gróf Teleki József: Hunyadiak kora. X. köt. 565. lap. CCLXXVI. szám alatt.

XVI.

1458. Szeri Pózsafi István részére a fentebbi szövetség alapján külön is kiadatik a biztosító levél.

Katona: Hist. Crit. Tom. XIV. pag. 26.

XVII.

1467. Mulathy Szalátiel, neje Zeleméri László leánya nevében, ellenmond, óvást tészen és tiltakozik Ország Mihály nádor előtt, ipa Zeleméri László ellen, Csongrád megyében Ellés, Máma, Szer s több helységben volt részjószágai elidegenítése végett, egyszersmind Kamocsai Istvánt s másokat azon jószágok megvételétől eltiltatja.

A magyar királyi Kamara levéltárában.

XVIII.

1472. Szeri Pózsafi György leánya Anna, Maghadonyai János (Joannes de Maghadonya; talán Macedonia?), ghimesi Forgács Bódog, a Szeri és Geszti nemzetség tagjaival együtt a csanádi káptalanban óvást tesznek, ellenmondanak és tiltakoznak Mátyás király ellen, nehogy néhai Szeri Pózsafi István magtalan halála után maradt Szentgyörgy, Szentes, Győ, Szer s több csongrádmegyebeli jószágokat valakinek adományozza; gúthi Ország Mihály és nádasdi Ungor János ellen pedig azért, nehogy azon jószágokat és részbirtokokat a királytól felkérjék s magoknak adományoztassák.

A magyar királyi Kamara lévéltárában; hivatkozik reá Czinár Mór: Monasterologia Ord. S. Bened. pag. 270. és Podhradczky József idézi: Béla király névt. jegyz. pag. 291.

XIX.

1475. Mátyás király adománylevele, melylyel több birtokok közt Szer mezővárosnak felét s némely csongrádmegyei helységeket, melyek néhai Szeri Pózsafi István magtalan halála után a koronára szállottak, Országh Mihálynak s fiának Országh Lászlónak és a többi Országhoknak fele részben, másik felében pedig nádasdi Ungor Jánosnak s László és Miklós testvéreinek s azok örököseinek adományozza.

A m. kir. Kamara levéltárában.

XX.

1475. Az aradi káptalan jelentése s bizonyítványa arról: mikép a güthi Országh és nádasdi Ungor család tagjait a Szeri Pózsafi István kihaltával nekik adományozott jószágok birtokába minden ellenmondás közbejötte nélkül beigtatta légyen.

A m. kir. Kamara levéltárában.

XXI.

1488. *Zeleméri Márta Parlagi Antalné, testvére Zeleméri Mihály ellen osztálypert indít.*

Mathias Dei Gratia Hungariae, Bohemiae etc. Rex, Duxque Austriae. Fidelibus nostris Conventui Ecclesiae de Lelesz Salutem et gratiam. Dicitur Nobis in persona Nobilis Dominae Martha vocatae consortis Anthonii de Parlagh, filiae videlicet quondam Ladislai de Zelemér: Quomodo ipsa a Michaële filio dicti quondam Ladislai, fratre suo uterino, de universis Portionibus et Juribus Possessionariis dicti quondam Ladislai Patris ipsorum, in Possessionibus Ellés, Máma, Zelevin, Beukin, Theuke, Kertvélyes, Soód, Doócz, Zeer, Petermonostra, Annyás, Zeg, in Chongradiensi, item Emel, Zemel,

Thótfalu in de Baronya Comitatibus existentibus habitis, ipsos tum aequali jure, tum etiam ipsam Dominam exponentem ex fassione dicti Michaëlis fratris ejusdem concernentibus, Divisionem habere vellet congruentem, Lege Regni nostri requirente. Super quo Fidelitati Vestrae firmiter praecipientes mandamus, quatenus vestrum mittatis Hominem pro Testimonio fidedignum, quo praesente unus ex electis Juratis Nobilibus Comitatus de Zabolch, quem illac ad id serie praesentium, accedere jubemus, tamquam Homo noster, ad praefatum Michaëlem accedens, ammoneat eundem, dicatque et committat eidem verbo nostro, ut ipse cum praefata Domina exponente in praescriptis Portionibus et Juribus Possessionariis in praedictis Possessionibus habitis, ipsos ut dicitur, tum aequali jure, tum etiam ipsam Dominam exponentem ex fassione dicti Michaëlis fratris ejusdem tangentibus, rectam et aequalem divisionem facere debeat et teneatur; qui si fecerit, bene quidem, alioquin evocet eundem contra annotatam Dominam exponentem ad Octavas Festi Beati Michaëlis Archangeli nunc venturas, nostram Personalem in praesentiam, rationem superinde redditurum. Et post haec, hujusmodi Divisionis seriem cum Ammoniti et Evocati nomine, si necessum fuerit, Octavas ad predictas — — — Personali — — — rescribatis. Datum Budae Feria Secunda proxima post Festum Exaltationis Sanctae Crucis. Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Octuagesimo Octavo. Lecta per Dragh. L. S.

Eredeti a leleszi konvent levéltárában s az idézésröli bizonyítvány és jelentés ugyanazon konvent jegyzőkönyvében.

XXII.

1501. Bessenyei László felvallja a bácsi káptalan előtt: hogy Csongrádmegyében Bökény, Ellés, Máma, Szentes, Szer, Thöke helységekben volt részbirtokait giberthi Keserü Istvánnak és fiainak s leányainak örökösen eladta légyen.

A m. kir. Kamara levéltárában.

XXIII.

1501. II. Ulászló király jóváhagyja s megerősíti azon költsönös felvallást, mely egyrészről Zeleméri Mihály, más részről Mulathi Bertalan és Demeter néhai Mulathi Szalátiel fiai közt a budai káptalan előtt köttetett, s melynél fogva Zeleméri Mihály örökös nélküli halomása esetére, Zelemér helységben levő részbirtokát és minden egyéb javait Mulathi Bertalannak és Demeternek s Gáspár testvérüknek, valamint Zeleméri Kata elébb Galandai Péter utóbb Fodor László özvegyének és Zeleméri Mártának Parlaghi Antal nejének, néhai Zeleméri László leányainak, mint saját maga s Mulathi Bertalan és Demeter anyatestvéreinek s azok örököseinek átirja; viszont Mulathi Bertalan és Demeter Csongrádmegyében Ellés, Szer, Körtvélyes helységekben levő részbirtokaikat Zeleméri Mihálynak élte fogytáig leendő használatára átadják.

A m. kir. Kamara levéltárában.

XXIV.

1517. *Gyulai László adásvételi szerződése Dóczi Jánossal.*

Nos Capitulum Ecclesiae Budensis damus pro memoria: Quod Egregius Ladislaus filius Egregii condam Gasparis de Gywla coram nobis personaliter constitutus, onera et quaelibet gravamina Nobilis Puellae Magdalenae Sororis suae carnalis natu minoris, aliorumque quorumlibet fratrum, proximorum et Consanguineorum suorum super se assumendo, proposuit et sponte confessus est in hunc modum: Quomodo ipse matura in se deliberatione praehabita, totales portiones suas possessionarias in Possessionibus Zer, Doócz, Kerthwelyes, Mama, Thewke, Bewky, Zelewen, Ellés, Monostor vocatis, omnino in Comitatu Chongradiensi existentibus habitas, simul cum ipsarum utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, foenetis,

sylvis, nemoribus, arundinetis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, molendinis et eorum locis, montibus, vallibus, vineis, vinearum promontoriis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem portiones suas possessionarias de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, Egregio Johanni de Doócz praedicta, haeredibusque et posteritatibus ejusdem universis, pro mille et quinquaginta florenis aureis hungaricalibus, veri et justi ponderis, plene jam levatis et receptis vendidit et ascripsit, coram nobis, jure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, possidendas pariter et habendas, nullum jus, nullamve juris et dominii proprietatem, quod videlicet et quam idem Ladislaus Gywlay hactenus in portionibus suis possessionariis habuisset, aut in futurum habere sperasset, sibi ipsi, aut quibusvis peramplius reservando, sed quamlibet jurisdictionem et juris proprietatem in praefatum Johannem Doóczy, haeredesque et posteritates ejusdem universas transferendo pleno jure. Assumendo nihilominus annotatus Ladislaus Gywlay oneribus modo praemisso in se assumptis, memoratum Johannem Doóczy, haeredesque et successores ejusdem universos, perpetuis semper temporibus in pacifico dominio praescriptarum Portionum suarum possessionariarum contra quoslibet Causidicos, Impetitores et Actores tueri, protegere et conservare propriis suis laboribus et expensis. Harum nostrarum vigore et Testimonio Litterarum mediante. Datum Feria quarta proxima post Festum Beati Aegidii Abbatis et Confessoris. Anno Domini Millesimo quingentesimo Decimo Septimo.

A pozsonyi káptalan jegyzőkönyvéből.

XXV.

1520. *Parlaghi László csereszerződése Derencsényi Györgygyel.*

Nos Capitulum Ecclesiae Budensis damus pro memoria: Quod Egregii Ladislaus filius condam Antonii, filii olim Pauli de

Parlagh ab una, ac Georgius de Derenchén, Volfgangi filii sui, idem etiam et ipse quoque Ladislaus Parlaghy quorumlibet haeredum, fratrum, proximorum ac Consanguineorum ipsorum, quos infrascriptum tangeret, seu quoquo modo in futurum tangere posset negotium, super se et cunctas suas haereditates onera assummentes, proposuerunt et sponte confessi sunt in hunc modum: Quod licet alias inter eundem Ladislaum Parlaghy ut actorem ab una, et praefatum, Georgium de Derenchén veluti in causam attractum, ab alia, partibus, ratione et praetextu occupationis et detentionis directarum et aequalium medietatum totalium Oppidorum Nagthur et Thyzawarsan vocatorum, omnino in Comitatu Zolnok Exteriori existentium, praefatum utputa Ladislaum Parlaghy jure ut dicebat haereditario et successorio concernentium, in Curia Regia certae lites et differentiae, controversiarumque materiae ortae fuerint et suscitatae, diutiusque ventillatae, tamen nunc partes ipsae ambae volentes ulterioribus ipsorum expensis parcere, potiusque pacis amoenitate frui, quam odio insequi alterutrum, Compositione et ordinatione nonnullorum Dominorum ac proborum et Nobilium Virorum, pro pace et concordia inter eos laborantium, ad talem pacis et concordiae devenisse unionem, prouti devenerunt coram nobis tali modo: Quod videlicet praefatus Georgius Derencheny pro praemissis directis et aequalibus medietatibus praescriptorum Oppidorum Naghthwr et Thizawarsan per praenominatum Ladislaum Parlaghy hucusque acquisitis, totales portiones suas possessionarias in Possessionibus Maly et Chaba vocatas, omnino in Comitatu Borsodiensi existentibus habitas, simul cum cunctis ipsarum utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, foenetis, sylvis, nemoribus, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, molendinis item et eorundem locis, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem portiones suas de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus annotato Ladislao Parlaghy, ipsiusque haeredibus et po-

steritatibus universis dedisset, contulisset et perpetuo jure ascripsisset. Et nihilominus idem Georgius Derencheny eidem Ladislao Parlaghy, uti idem Ladislaus Nobis retulit, Mille tercentos florenos auri superaddidisset et persolvisset, imo dedit, contulit et ascripsit similiter coram nobis, jure perpetuo et irrevocabiliter tenendos, possidendos, pariter et habendos, nullum jus, nullamve juris et dominii proprietatem, quod videlicet et quam idem Georgius Derencheny in eisdem portionibus suis possessionariis hactenus habuisset, aut in futurum quomodocuncque habere sperasset, sibi ipsi, aut aliis quibusvis peramplius reservando, sed quamlibet jurisdictionem et juris proprietatem earumdem in praelibatum Ladislaum Parlaghy, ipsiusque haeredes et successores universos transferendo pleno jure. Assumendo denique etiam praefatus Georgius Derencheny, oneribus modo praemisso in se assumptis, memoratum Ladislaum Parlaghy, haeredesque et suctessores ejusdem universos perpetuis semper temporibus in pacifico Dominio praescriptarum totalium portionum suarum possessionariarum contra quoslibet causidicos, impetitores et actores tueri, protegere, et conservare, propriis suis laboribus, et expensis. Super quibus omnibus et singulis praemissis jam fatus Ladislaus Parlaghy ad plenum contentus, praescriptas universas lites et differentias in toto et per omnia sopiri et condescendi faciens, annotatum Georgium Derencheny, haeredesque et successores ejusdem universos, de et super omnibus causis, ratione praevia motis et ventillatis, oneribusque et gravaminibus exinde secutis, quietos, expeditos, ac modis omnibus absolutos reddidisset, et commisisset, universas etiam litteras causales, rationibus ex praeviis sub quacumque forma verborum confectas et emanatas, vanas, cassas, frivolas, et viribus carituras, et exhibitori earumdem nocituras reliquisset et commisisset, prout sopiri et condescendi fecit, reddiditque et commisit, ac reliquit nostro in conspectu, tali obligationis vinculo interjecto: Quod si quando temporum in successu praefatus Georgius Derencheny annotatum Ladislaum Parlaghy in pacifico dominio praescriptarum portionum suarum possessionariarum in praescriptis possessionibus Maly et Czaba habitarum, modo

praemisso tueri, protegere, et conservare nollet, non curaret, vel quoquomodo negligeret, vel e converso memoratus Ladislaus Parlaghy praescriptas lites et causas, quovis quaesito sub colore denuo inchoare attemptaret, extunc talis pars contra partem alteram in praemissis persistens, mox et in continenti in amissione universorum bonorum et quorumlibet jurium suorum possessionariorum suorum convincatur, et convinci debeat ipso facto. Ad quae omnia praemissa et quaevis praemissorum singula, partes sese spontanea eorum coram nobis obligarunt voluntate. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Litteras nostras patentes, ad fassionem eorumdem Ladislai Parlaghy et Georgii Derencheny duximus concedendas. Datum Sabbatho proximo ante Festum Sanctae et Individuae Trinitatis. Anno Domini Millesimo quingentesimo Vigesimo.

A pozsonyi káptalan jegyzőkönyvéből. — Ezen egyességet megelőzte Parlaghy László perbeidéztetése: az idéző parancsot Ujlaky Lőrinc országbiró, Bosnyaország vezére bocsátja a leleszi konventhez 1520. april végén, melyben mondatik: hogy a külső Szolnok megyében helyzett Túr és Tisza-Varsány mezővárosokat néhai nagyságos Horogszegi Szilágyi Mihály 4000 arany forintban zálogba adta Derencsényi György anyai ősének nagyságos Rozgonyi Jánosnak és nejének nemzetes Kálnay Borbálának; de a záloglevél elveszett, Parlaghy László bírja azt a nevezett mezővárosokkal együtt. — Leleszi konvent levéltárában az eredeti idéző parancs, ugyanannak jegyzőkönyvében az idézésről jelentés.

XXVI.

1524. A budai káptalan idézési bizonyítványa arról: hogy Parlaghi Lászlót megidézte azon hatalmaskodásért, melyet néhai Zeleméri Mihály halála után maradt Ellés, Máma, Körtvélyes és Szer csongrádmegyei helységekben létező részbirtokok erőhatalommali elfoglalásával elkövetett, s mely miatt néhai Kalendai Péter özvegye s Mátyás és Ferenc néhai Mulathi Bertalan fiai felperességük alatt II. Lajos király törvényszéke előtt perbe vonatott.

A m. kir. kamara levéltárában.

Jegyzet. A XVII. XVIII. XIX. XX. XXII. XXIII. és e XXVI. számok alatt kivonatban közlött oklevelek Kecskemét város levéltárában, hasonló de latin szövegü kivonatban e cím alatt léteznek: „Elenchus Litteralium Documentorum Praedium Pusztaszer alias Zeer Comitatui Csongradiensi ingremiatum respicientium, in Archivo Excelsae Camerae Hung. Reg. reperibilium“ — mely az előttem ismeretes kézirás szerint folyó század első vagy második tizedében szereztetett. Most a m. kir. kamara levéltára lezárva levén, hozzá nem juthattam, azért én is csak a kivonatot közölhetem. H. J.

XXVII.

1547. *Tanúszedési parancs Zeleméri Kata részére.*

Ferdinandus Divina favente clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. Rex semper augustus, Infans Hispaniarum, Archidux Austriae etc. Fidelibus nostris Conventui Ecclesiae de Lelesz Salutem et gratiam. Noveritis: Quod in quadam Causa, alias inter Egregios Georgium et Nicolaum Filios quondam Ladislai de Parlagh ab una, Parte vero ab altera Nobilem Dominam Catharinam relictam quondam Joannis Kamorás de Zelemér, coram Egregiis et Nobilibus Vice Comite et Judlium Cottus de Zabolch, ratione divisionis Portionis eorum possessionariae in possessione Zelemér vocata, in dicto Comitatu de Zabolch existente, mota et adjudicata, et deinde per viam appellationis nostram personalem in Praesentiam deducta, per nosque revisa et in praesentiam eorumdem Vice Comitis et Judlium Cottus de Zabolch seriebus Litterarum nostrarum Adjudicatoriarum superinde confectarum remissa, iidem Georgius et Nicolaus Parlaghy de et super eo: Quod videlicet praefata Domina Catharina ratione Portionis suae possessionariae, eidem de praefata possessione Zelemér cedere debente, per praefatum quondam Ladislaum Parlaghy aliis Bonis contentata sit, per Egregios et Nobiles, sed et Ignobiles Comitatuum Chongradiensis et de Zabolch Homines, coram nostro et vestro Hominibus quamdam Fassionem pariter et Attestationem celebrari facere haberent. Pro eo Fidelitati vestrae harum serie firmiter praecipientes committimus et mandamus; Quatenus vestrum mittatis Hominem pro Testimonio fidedignum,

quo praesente unus ex Judlium dicti Comitatus de Zabolch, tamquam Homo noster Regius, per dictos Vice Comitem et Judlium ad id transmittendus, ad universos Nobiles sed et Ignobiles dictorum Comitatuum Chongradiensis et de Zabolch Homines, quos praefati Georgius et Nicolaus Parlaghy nominandos duxerint, accedendo, ab eisdem, quibus ut a dicenda in praemissis veritate sese abstrahere non praesumant, sub onere sedecim Marcarum gravis ponderis in Generali Decreto superinde expresso, firmiter mandamus, ad fidem eorum Deo debitam, fidelitatemque nobis et sacrae Coronae nostrae observandam, de eo: Utrum videlicet praefata Dómina Catharina Relicta ratione Portionis suae ex dicta Possessione Zelemér sibi cedere debente, per praenominatum quondam Ladislaum Parlaghy aliis Bonis contentata sit nec ne? sciat, inquirat et experiatur meram, plenam, atque omnimodam certitudinis veritatem. Super qua quidem Inquisitione et Attestatione Litteras tandem praefatis Georgio et Nicolao Parlaghy necessarias, ad relationem dictorum nostri et vestri Hominum, sub sigillo vestro, Jurium eorumdem ad cautelam dari volumus et jubemus. Communi Justitia observata. Secus non facturi. Datum Pozsonii in Festo Beati Martini Episcopi et Confessoris, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Qnadragesimo Septimo. L. S. Lecta.

Eredeti a leleszi konvent levéltárában.

XXVIII.

1547. *Tanúszedés Zeleméri Kata részére.*

Nos Georgius Bódy Praepositus et Conventus Ecclesiae Sanctae Crucis de Lelesz memoriae commendamus quibus expedit universis. Quod nos Litteras Serenissimi Principis Domini Ferdinandi Divina favente Clementia Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. Regis semper Augusti, Domini nostri clementissimi praeceptorias et attestatorias, reverentia cum summa accepimus in haec verba: Ferdinandus etc. (Lásd elébb a XXVII. szám alatt)

Quibus habitis et praesentatis, nos mandatis dicti Domini nostri Regis in praetactis Litteris nobis factis obedire volentes ut tenemur, unacum Nobile Alberto Zathy de Harangh Judlium, tamquam Homine Regio, per Vice Comitem et Judlium dicti Comitatus Zabolch ad id transmisso, nostrum Hominem, Religiosum videlicet Fratrem Petrum de Czegléd Presbyterum Ecclesiae nostrae Conventualem, ad praemissas Attestationem et Fassionem exequendam nostro pro Testimonio fidedignum duximus destinandum. Qui tandem exinde ad nos insimul reversi, nobis uniformiter retulerunt eo modo. Quod ipsi primo in Festo Beati Nicolai Episcopi noviter praeterito, ac aliis immediate sequentibus diebus ad id aptis et sufficientibus, ad subnotatos Nobiles et Ignobiles dicti Comitatus Zabolch accessissent, eosdemque sub praemissis oneribus sedecim Marcarum gravis ponderis in generali decreto superinde expressis requisitos et compulsos habentes, Iidem ad fidem eorum Deo debitam, fidelitatemque dicto domino nostro Regi et Sacrae Coronae ejusdem observandam coram Ipsis praestitam, in praesentia eorumdem Regii et nostri Hominum talem de praemisso negotio in Litteris Regiae Majestatis clarius expresso fassi fuisent et attestati meram certitudinis veritatem: Quod videlicet primo Nobilis Joannes de Ibron ibidem fassus fuisset veraciter scire primum certam quamdam divisionem inter Dominas Elisabetham quondam Bartholomaei Salattya et Catharinam olim Nicolai Liptay consortes, necnon praefatum quondam Ladislaum Parlagi cum praefata Domina Catharina Relicta quondam Joannis Zeleméry, aliasque olim Nicolai Jakabházy relicta, sorore carnali ejusden Ladislai Parlagi pro tertia parte in dicta Possessione Zelemér factam fuisse, sed tandem eandem Dominam Catharinam Relictam Joannis Zeleméry, per dictum Ladislaum Parlagi fratrem suum, pro portione ejusdem in eadem Possessione Zelemér eidem cessa, aliis certis bonis suis et Juribus possessionariis in Possessionibus Beukin, Ellis, Mama, Teuke, Zer, Doócz, Keurtvelyes et Monostor vocatis, omnino in Comitatu Chongradiensi existentibus habitis, demptisque tantummodo tribus Sessionibus Jobbagionalibus popu-

losis in Beukin, ac duabus similiter Sessionibus Jobbagionalibus populosis in Zer, necnon una Curia nobilitari in Ellis Possessionibus praedictis habitis, pro se reservatis contentasse, et tandem eadem Domina Catharina eadem bona sibi per dictum Ladislaum Parlagi data, certis annis et per multa tempora in usu habuisset, utilitatesque et obventus eorumdem percepisset. — Item Nobilis Thomas Keureum de Feuldes fassus exstitisset ex auditu a nobile quondam Demetrio Feuldesi, tunc familiari dicti quondam Ladislai Parlagi locutum sibi fuisse et ita dixisse: quia tu Thoma Keureum non interfuisti nobiscum quando Dominus meus cum praedictis Dominabus Elisabeth et Catharina in Zelemér praedicta divisionem certam fecisset, et eandem Possessionem Zelemér in tres divisisset partes, unam partem dictis Dominae Elisabeth, alteram Catharinae, tertiamqae pro se, et dictae Dominae Catharinae sorori suae, et Possessiones quoque praedictas Beukin, Ellis, Máma, Teuke, Zer, Doócz, Keurtvélyes et Monostor in tres similiter aequales partes divisisset. Postea vero annotatam Dominam Catharinam Relictam Joannis Zeleméry sororem suam pro sua portione in dicta Possessione Zelemér sibi cessa, portionibus suis in praedictis Possessionibus Beukin, Ellis, Keurtvélyes, Theuke, Máma, Zer, Doócz et Monostor eidem Ladislao Parlagi cessis, contentasset, prout primus testis. — Item Nobilis Stephanus Ramocha de Zerethva fassus exstitisset se veraciter scire, praefatum quondam Nicolaum Jakabházy, priorem Dominum et Maritum dictae Dominae Catharinae sororis dicti quondam Ladislai Parlagi in dictis possessionibus in praedicto Comitatu Chongradiensi existentibus antea nunquam portionem aliquam habuisse, sed tandem nupta sibi dicta Domina Catharina portiones in dictis possessionibus Beukin, Ellis, Keurtvélyes etc. pro portione praedicta ipsius Dominae Catharinae in Zelemér sibi modo praemisso deventa et cessa possedisset vita sibi comite, exceptis tribus sessionibus Jobbagionalibus populosis, videlicet in quibus Sandrinus Lede in Zer, et Ladislaus Beukin in Beukin et Joannes Fábián in Ellis possessionibus

commorantur, pro se per eundem Ladislaum Parlagi reservatis, addidisset etiam idem Testis ex ore dictae Dominae Catharinae sororis annotati Ladislai Parlagi id certo audisse: quod ipsam Dominam Catharinam dictus quondam Ladislaus Parlagi frater suus pro totali portione sua in possessione Zelemér sibi cessa, Bonis suis possessionariis in dictis possessionibus Beukin, Ellis, Keurtvélyes etc. contentasset. — Item nobilis Blasius Heulgye de Ártánháza fassus extitisset se manifeste scire quod ipsam Dominam Catharinam Relictam Joannis Kamarás pro sua totali portione possessionaria in dicta Zelemér sibi cessa, reliquis suis portionibus possessionariis in saepe dictis Possessionibus Beukin, Ellis etc. habitis contentasset. Sicut caeteri testes, et hoc quoqae scire, quia ipsa Domina Catharina easdem portiones sibi per ipsum Ladislaum Parlagi datas in usu habuisset, fructusque et quaslibet utilitates earumdem percepisset. — Item Egregius Stephanus Kazdag de Nádudvar fassus exstitisset veraciter scire, per quondam Ladislaum Parlagi annotatam Dominam Catharinam pro totali portione sua, eidem in Possessione Zelemér in dicto Cottu de Zabolch existente habita, et sibi divisionaliter cessa, solutionem, satisfactionem aliorum Bonorum suorum et Jurium possessionariorum, videlicet in Possessionibus Teuke, Beukin, Ellis, Máma, Zer, Keurtvélyes, Doócz, Soóth et Monostor vocatis, in dicto Cottu Chongradiensi existentibus habitis, per concordiam contentam reddidisse, etc. sicut alii Testes. — Item Providus Georgius Nánási de Zelemér, Jobbagio Dominae Magdalenae Relictae quondam Ladislai Parlagi, qui alias fuit servitor ipsius quondam Ladislai Parlagi, fassus exstitisset se omnino per omnia scire sicut praedicti omnes testes, eandem Dominam Catharinam pro sua portione in Zelemér habita aliis bonis et juribus suis possessionariis in praedictis possessionibus praefecisse. — Item Providus Benedictus Varas de Angyalháza, Jobbagio dictae Dominae relictae quondam Ladislai Parlagi, fassus veraciter similiter eodem modo sicut omnes caeteri testes praecedentes. — Item Providus Thomas Chire in eadem Parlag commoraus Judex, et Jobbagio ejus-

dem Dominae fassus exstitisset eodem modo sicut omnes caeteri testes praecedentes. Super quibus quidem praemissis hujusmodi fassionibus et attestationibus, nos tandem praesentes Litteras nostras Testimoniales, juxta Litteratorium Mandatum dicti Domini nostri Regis, ad fassionem praenotatorum Regii et nostri Hominum Relationem nobis suo modo factam, praenotatis Georgio et Nicolao Parlagi pro Jurium suorum defensione ad cautelam duximus concedendas. Datum Feria Quinta proxima post Festum Beatae Luciae Virginis et Martyris. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo Septimo.

A leleszi konvent jegyzőkönyvéből.

XXIX.

1549. Extractus ex Registro Urbarii Comitatus Chongradiensis Dominos Terrestres recensens.

Algew Gasparis Magochi.

Anyas, Zeer, Kertweles Wolfgangi Zenthlewrinczy port. 1. Petri Sapharich port. 2. Simeonis Lagintai port. 2. Gasparis Magochy pauper. Relictae Nicolai Docy port. 3. Blasii port. 3.

Eredeti a m. kir. kamara levéltárában.

XXX.

1559. *Királyi adománylevél Zay Ferenc, Viczmándy Mátyás és Liszthy János részére.*

Ferdinandus Divina favente Clementia Romanorum electus Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, etc. Fidelibus nostris Honorabilibus Capitulo Ecclesiae Agriensis salutem et gratiam. Quum nos attentis et consideratis fidelitate et fidelium servitiorum meritis fidelium nostrorum Egregiorum Francisci Zay de Chemer Capitanei Nazadistarum nostrorum et Consiliarii nostri; Joannis Liszthy Secre-

tarii nostri; et Matthiae Viczmándy Administratoris quondam Comitatus Zempliniensis et Magnifici Nicolai Drugeth de Homonna Tutoris, quae ipsi Sacrae primum Regni nostri Hungariae Coronae et deinde Majestati nostrae, ipse quidem Zay cum a juventute sua in diversis nostris expeditionibus, tum vero legatione nostra ad Turcarum Principem suscepta; Joannes vero Liszthyus in Secretariatus sui officio, rebusque sibi commissis, fideliter, sedulo, ac diligenter ad latus nostrum continue; Matthias vero Vitzmándy in omnem rerum et fortunae eventum, exhibuerunt et impenderunt, exhibereque et impendere in posterum quoque intendunt. Totales possessiones Hegyes-bor, Szent-Iványet Szász-Berek, ac portiones possesionarias in Possessionibus Szurdok-Püspöki et Nagy-Réde in Hevesiensi et Chechein Nogradiensi, et Apati in Zarandiensi, item Martonos, cum Curia Nobilitari in eadem habita, Bykyntheu et Beolth, ac totale Oppidum Csongrád in Csongradiensi, necnon totales similiter portiones possessionarias in Oppido Vásárhely, ac possessionibus Ráros et Kopáncs in Csanadiensi, praeterea totalia Oppida Tömörkény et Szent-György, ac totalem possessionem Zer, item portiones possessionarias in possessionibus Felgyő, Szentes, Deregegyháza alias Deögegyháza, Bökény, utraque item Illés, Máma, Zelenthő alias Zelevény, in dicto Csongradiensi; totalem denique medietatem Castelli Balla-Szent-Miklós ac Oppidum similiter Balla-Szent-Miklós, necnon portiones possessionarias in possessionibus Szent-Tamás, Nagy-Pó et Kis-Pó habitas, ac totales Possessiones Tenyeő et Alchi cum vado, universas insuper appertinentias ad eandem medietatem Castelli Balla-Szent-Miklós de jure et ab antiquo spectantes, et pertinere debentes, in Szolnok exteriori Cottibus existentes, habitas, alia etiam universa et quaelibet bona ac jura possessionaria, videlicet Castra, Castella, Curias, Possessiones, Portiones et Praedia, tam in praedictis Hevesiensi, Nogradiensi, Csongradiensi, Csanadiensi et Szolnok Exteriori, quam aliis, quibuscunque Regni nostri Hungariae et partium eidem subjectarum Cot-

tibus existentia ac habita, quae alias quondam Andreae et Joannis Pestenyi de Martonos praefuisse, sed per mortem et seminis defectum eorumdem ad Sacram imprimis Regni nostri Hungariae Coronam, consequenterque collationem nostram Regiam, juxta antiquam et approbatam ejusdem Regni nostri Hungariae consvetudinem, atque legem, ritè et legitime devoluta esse perhibentur et redacta, totum item et omne jus nostrum Regium, siquod in praefatis totalibus Possessionibus Hegyes-Bor, Szent-Iványet Szász-Berek, ac Portionibus Possessionariis in Possessionibus Szurdok-Püspöki et Nagy-Réde in Hevesiensi, et Cheche in Neogradiensi, et Apati in Zarandiensi, item Martonos cum Curia Nobilitari in eadem habita, Bykhentheo et Beolth ac totali Oppido Csongrád in Csongradiensi, necnon totalibus similiter portionibus Possessionariis in Oppidi Vásárhely, ac possessionibus Ráros et Kopancs in Csanádiensi praetetea totalibus Oppidis Temerkény et Szent-György, ac totale Possessione Zer, item Portionibus possessionariis Felgyő, Szentes, Deregegy-ház alias Deögegyház, Bökény, utraque Illés, Máma, Zelenthő alias Zelevény in dicto Csongradiensi, totali denique medietate Castelli Balla-Sz.-Miklós ac Oppidi similiter Balla-Sz.-Miklós, necnon portionibus possessionariis in Possessionibus Szent-Tamás, Nagy-Pó et Kis-Pó habitis et totalibus Possessionibus Tenyő et Alchi cum vado, universis insuper appertinentiis ad eandem medietatem Castelli Balla-Sz.-Miklós de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, in Szolnok exteriori Cottibus praedictis existentibus habitis, aliis etiam universis et quibuslibet Bonis ac Juribus Possessionariis, videlicet Castris, Castellis, Curiis, Possessionibus, Portionibus et Praediis, tam in praedictis Hevesiensi, Neogradiensi, Csongradiensi, Csanadiensi et Szolnok exteriori, quam aliis quibuscunque Regni nostri Hungariae et partium eidem subjectarum Cottibus existentibus et habitis, etiam aliter qualitercumque haberemus, aut eaedem et eadem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent Majestatem, simul cum cunctis suis utilitatibus et

pertinentiis quibuslibet, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, ad easdem et eadem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, praemissis sic uti praefertur stantibus seque habentibus, memorato Francisco Zay pro directa et aequali medietate, ac Joanni Liszthio et Matthiae Vitzmándy pro altera similiter directa et aequali medietate, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis, vigore aliarum Litterarum Nostrarum Donationalium superinde emanatarum, jure perpetuo dederimus, donaverimus et contulerimus, velimusque eosdem in Dominium eorumdem et earumdem, dictique Juris Nostri Regii in eisdem habiti per Nostrum et Vestrum Homines legitime facere introduci. Super quo Fidelitati Vestrae harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus Vestrum mittatis Hominem pro Testimonio fidedignum, quo praesente Nobilis Stephanus Telegdy, aut Valentinus Balássy, vel Paulus Balássy, seu Michäel Jakabházy, sive Stephanus Tarnóczy, item Sebastianus Paulóczy, seu Joannes Pathay, aut Leonardus Bessenyei de Bodrog, sive Joannes Korláth in Comitatu Csanadiensi; aut Franciscus Káthay, vel Emericus Káthay, seu Valentinus Csethe, sive Georgius Czibak, sive Laurentius Kenderessy, sive Stephanus Telegdy, in Comitatu Csongradiensi; aut Petrus Kende, vel Matthaeus Sáfrán, vel Valentinus Csethe, sive Laurentius Kenderessy, seu Balthasar Kenderessy in Comitatu Szolnok exteriori; aut Franciscus Csajághy, vel Martinus Dormán, seu Volfgangus Nádasdy, sive Martinus Szőllősy in Comitatu Hevesiensi; seu Valentinus Pelényi, sive Gabriel similiter Pelényi in Neogradiensi Comitatu, aliis absentibus, Homo Noster Regius, ad facies praescriptorum totalium Castrorum, Castellorum ac Oppidorum, Villarum, Possessionum, Praediorumque et per consequens portionum possessionariarum et Curiarum Nobilitariarum in iisdem habitarum, vicinis et commetaneis eorumdem universis inibi legitime convocatis et praesentibus accedens introducat praenominatos Franciscum Zay de Chemer pro directa et aequali medietate, ac Joannem Liszthyum et Matthiam Vitzmándy pro altera directa

et aequali medietate, in Dominium earumdem et eorumdem, dictique Juris Nostri Regii in eisdem habiti, statuatque easdem, eadem et idem eisdem, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis, simul cum cunctis earumdem et eorumdem utilitatibus et pertinentiis quibusvis, praemissae Nostrae Donationis et Juris Nostri Regii titulis ipsis incumbentibus perpetuo possidenda, si non fuerit contradictum; Contradictores vero, siqui fuerint, evocet eosdem contra annotatos Franciscum Zay, Joannem Liszthyum et Matthiam Vitzmándy in Curiam Nostram Regiam, Nostram scilicet Personalem in praesentiam, ad terminum competentem, rationem contradictionis suae reddituros, et post haec Introductionis et Statutionis hujusmodi seriem, simul cum contradictorum et evocatorum, siqui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui praemissae statutioni interernnt, nominibus, terminoque assignato, prout fuerit expeditum, eidem Personali Praesentiae Nostrae suo modo fideliter rescribatis. Secus non facturi. Datum Viennae die sexta Mensis Decembris Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Nono.

A Vitzmándy-családnak Csomortányi-család elleni táblai perében létező másolatról.

XXXI.

1560. *Zay, Viczmándi és Liszthy az adományzott birtokokba beigtattatnak.*

Serenissimo Principi et Domino Ferdinando Divina favente Clementia Romanorum electo Imperatori semper Augusto, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regi, Infanti Hispaniarum, Archiduci Austriae etc. Domino ipsorum naturaliter Clementissimo Capitulum Ecclesiae Agriensis orationum suffragia devotarum, perpetua cum fidelitate. Vestra noverit Sacratissima Caesarea et Regia Majestas, nos Litteras Vestrae Sacratissimae Cesareae et Regiae Majestatis Introductorias et Statutorias pro parte Egregiorum Francisci Zay de Chemer, Joannis Liszthy et Matthiae Vitzmándy emanatas, nobisque praeceptorie loquentes et directas sum-

ma cum obedientia accepisse, in haec verba: Ferdinandus Divina favente Clementia etc. (Lásd fentebb a XXX. szám alatt.) Unde nos mandatis Vestrae Sacratissimae Caesareae Regiae Majestatis in omnibus ut tenemur obedire volentes, unacum praefato Nobili Georgio Czibak de Czibakháza homine Vestrae Sacrmae Caesareae et Regiae Majestatis de Çottibus Csanád et Csongrád in dictis Litteris ejusdem Introductoriis et Statutoriis inter alios nominatim conscriptos specificato, nostrum hominem, videlicet Venerabilem Magistrum Petrum de Madaras, socium, fratrem et Concanonicum nostrum ad praemissa fideliter exequenda nostro pro Testimonio fidedignum duximus esse transmittendum. Qui tandem exinde ad nos reversi Nobis sub juramento retulerunt in hunc modum: Quod licet ipsi ad facies praescriptarum totalium Possessionum Hegyesbor, Szent-Iványi et Szászberek, ac portionum possessionariarum in Possessionibus Szurdok-Püspöki et Nagy-Réde in Hevesiensi, ac Cheche in Neogradiensi, et Apáthi in Zarandiensi, item Martonos ac Curia Nobilitari in eadam habita, Bykhentheo et Beolth, ac totalis Oppidi Csongrád in Csongradiensi, necnon totalium similiter portionum possessionariarum in Oppido Vásárhely, ac possessionibus Ráros et Kopáncs in Csanádiensi, praeterea totalium Oppidorum Temerkény et Szentgyörgy, et totalis possessionis Szer, item portionum possessionariarum in possessionibus Felgyő, Szentes, Deregegyház, Bökény, utriusque Illés, Máma, Zelenthő in dicta Csongradiensi, totalis denique medietatis Castelli Balla Sz. Miklós ac Oppidi similiter Balla Sz. Miklós, necnon portionum possessionariarum in possessionibus Szent-Tamás, Nagy-Pó et Kis-Pó habitarum, ac totalium possessionum Tenyeő et Alchi cum vado, universarumque insuper pertinentiarum ad eandem medietatem Castelli Balla Sz. Miklós de jure et ab antiquo spectantium et pertinere debentium, in Szolnok Exteriori Cottibus existentium habitarum, aliorum etiam quorumlibet universorum Bonorum et Jurium possessionariorum, videlicet Castrorum, Castellorum, Curiarum, portionum et praediorum, tam in dictis Hevesiensi, Neogradiensi, Zarandiensi, Csongradiensi, Csanadiensi et Szolnok Exteriori, et aliis quibuscunque Regni Hungariae

et partium eidem subjectarum Cottibus habitorum, et sub potestate, ditioneque Turcorum Hostium Xtiani Nominis, ac Rebellium Vestrae Smae Caesareae Regiae Mattis positarum et adjacentium, ob metum et formidinem eorumdem accedere minime fuissent ausi, verum Feria sexta proxima post Festum Annunciationis Beatissimae semper Virginis Mariae ad oppidum Gywleud in Cottu de Zaránd situm, locum videlicet ad talem Executionem peragendam tutiorem et viciniorem, vicinis et Commetaneis dictorum Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Possessionum et praediorum et per consequens Portionum Possessionariarum, ac Curiarum Nobilitarium in eisdem habitarum universis et singulis, signanter Egregiis et nobilibus Stephano Telegdy de Zombor, Thoma Mágócsy de eadem Mágocs, Valentino Balassy de Csecskéd, Christophoro Kálmán de Bathida, Joanne Schaffarit de Zobithia, Thoma Tornay de Szentes, ac Nicolao Serényi de Szentes in ipsorum propriis Nominibus et personis; Providis item ac Circumspectis Philippo Nemes, dictarum Vásárhely, Mathia Tóth Szent György, ac Joanne Fenes Temerkény Possessionum incolis, et aliis quamplurimis inibi legitime convocatis et praesentibus, accessissent, dumque dictus Homo Vestrae Smae Caesareae Regiae Mattis, Nostro Testimonio praesente praedictos Franciscum Zay de Chemer pro directa et aequali medietate, ac Joannem Liszthyum et Mathiam Viczmándy pro altera directa et aequali medietate, in Dominium eorumdem et earumdem, dictique Juris Vestri Regii in eisdem habiti introducere, easdemque, eadem et idem eisdem, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis, simul cum cunctis eorumdem et earumdem utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, praemissae Donationis Vestrae Smae Caesareae et Regiae Mattis et Juris Regii ejusdem titulis ipsis incumbentibus perpetuo possidenda statuere voluissent, tunc Nobilis Paulus Balassy de Csecskéd, in Generosae Dominae Annae Magnifici condam Gregorii Pestényi relictae, rursus Nobilis Joannes Somogyi in Generosae Dominae Elisabethae Egregii condam Emerici Bika relictae ac Andreae filii eorumdem, necnon Nobilis Stephani Szendy et Sophiae filiae ejusdem, totali praefatae Statutioni. Item Nobilis Joan-

nes Nagy-Pói in Egregii Joannis Móré, ac Magnifici Petri Kende Statutioni solummodo portionum possessionariarum Magnifici condam Ladislai Móré, postremo Nobilis Osvaldus Eördögh Egregii Joannis Dancs de Kövecses nominibus et in personis Statutioni dicti Oppidi Csongrád Contradictionis velamine obviassent, ob quam quidem Contradictionem dictus homo Vestrae Smae Caes. et Reg. Mattis, nostro Testimonio semper praesente, praefatos Dominam Annam Magnifici condam Gregorii Pesténvi relictam, medio praefati Pauli Balassy; Generosam Dominam Elisabetham Egregii Emerici Bika relictam, ac Andream filium ejusdem, necnon Stephanum Szendy et Sophiam filiam ejusdem, Joannis Somogyi; item Egregium Joannem Móré ac Magnificum Petrum Kende, Joannis Nagy-Pói; Joannem vero Dancs de Kövecses Osvaldi Eördögh, contra annotatos Franciscum Zay, Joannem Liszthium et Matthiam Viczmándy in Curiam Smae Vestrae Caes. Reg. Mattis, Regiam personalem ejusdem in praesentiam, ad terminum competentem, rationem contradictionis eorumdem reddituros efficacem, evocasset et evocatos fore denunciasset. Rursus per annotatos Franciscum Zay de Chemer, Joannem Liszthium et Matthiam Viczmándy requisiti sumus debita cum eorumdem instantia in eo, ut dictorum Bonorum ac Jurium Possessionariorum Statutionem, quo notior et manifestior ea omnibus foret, magisque constaret, iterare faceremus. Unde Nos ipsorum talibus justis et legitimis requisitionibus obsequi volentes, unacum Egregiis ac Nobilibus Francisco Sághi de Hevesiensi et Francisco Káthay de Szolnokiensi Comitatibus, hominibus Vestrae Sacratissimae Caes. et Reg. Mattis, in dictis litteris ejusdem inter alios nominatim conscriptos specificatis, Nostrum hominem, videlicet Venerabilem dictum Magistrum Petrum de Madaras, socium, fratrem et Concanonicum nostrum, ad praemissam iteratam Statutionem suo modo peragendam nostro pro Testimonio fidedignum duximus esse transmittendum, qui tandem exinde ad Nos reversi, Nobis sub juramento retulerunt in hunc modum: Qualiter ipsi ad facies praescriptorum Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Possessionum et Praediorum, et per consequens portionum possessionariarum, et Curiarum

Nobilitariarum, in eisdem saepe dictis Comitatibus existentium habitarum, sub potestate et ditione Turcarum Christiani Nominis infensissimorum hostium, ac Rebellium Vestrae Smae Caes. et Reg. Mattis, positarum et adjacentium, ob metum et formidinem eorumdem accedere minime fuissent ausi, verum feria tertia proxima post Dominicam Quasimodo noviter transactam praeterita, ad Oppidum Agriense in Cottu Borsodiensi situm, locum videlicet ad talem executionem peragendam tutiorem et viciniorem, vicinis et commetaneis eorumdem universis, et signanter Egregiis ac Nobilibus Wolfgango Nádasdy de Lelesz Vcomite Cottus Hevesiensis, Paulo de Dormán, ac Georgio et Gregorio Sáry de eadem Sári, in ipsorum propriis nominibus et personis, providis item ac circumspectis Petro Mátyús dictorum Balla Sz. Miklós, Thoma Rácz Tenyő, Ladislao Hegyi Alcsi, ac Martino Szóró Szent Iványi Possessionum Incolis, et aliis quamplurimis inibi legitime convocatis ac praesentibus, accessissent, dumque dicti Homines, Vestrae Smae Caes. et Reg. Mattis, Nostro Testimonio semper praesente, annotatos Franciscum Zay, Joannem Liszthium, et Matthiam Viczmándy in Dominium eorumdem et earumdem et dicti Juris Vestri Regii in eisdem habiti introducere, easdemque, eadem et idem eisdem, ipsorumque Haeredibus et posteritatibus universis, modo quo supra, perpetuo possidenda statuere voluissent. Tunc Nobilis Clemens Ispány de Balla Sz. Miklós in Generosae Dominae Annae Paxy Magnifici condam Gregorii Pesténvi relictae praefatae totali Introductioni et Statutioni, Nobilis item Litteratus de Sz. Király in Magnifici Petri Kende et Egregii Joannis Móré Statutioni tantummodo portionum possessionariarum Magnifici condam Ladislai Móré, rursus Egregius Stephanus Ballay de eadem Balla, in solius, Statutioni portionum possessionariarum suarum Balla, Balla Sz. Miklós et Szent Tamás, in quarum quieto et pacifico Dominio idem Stephanus Ballay nunc quoque existeret. Deinde feria quinta proxima et immediate sequente Egregius Demetrius Fülöp de Mikla, coram nobis hic in Capitulo personaliter constitutus, in solius, nominibus et personis, Statutioni praefatarum portionum posses-

sionariarum Szurdok-Püspöki, Nagy-Réde, et Cheche contradictionis velamine obviassent, et idem Demetrius Fülepp obviavit, ob quam quidem Contradictionem, annotatos Dominam Annam Egregii condam Gregorii Pestényi relictam medio praefatorum, Clementis Ispány, Petrum vero Kende et Joannem Móré Joannis Litterati de dicta Sz. Király, et Stephanum Ballay ibidem personaliter, dicti homines, Vestrae Smae Mattis Caes. Reg. Nostro annotato Testimonio semper praesente, in Curiam Regiam Vestrae Smae Caes. et Reg. Mattis, personalem videlicet ejusdem in praesentiam, modo quo supra evocassent, et evocatos fore denunciassent, Nos quoque dictum Demetrium Fülöpp hic in Capitulo personaliter evocavimus et evocatum fore denunciavimus. Seriem itaque hujusmodi Introductionis et Statutionis, simul cum Contradictorum et Evocatorum, Vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae Statutioni interfuerunt, nominibus, Terminoque assignato, ut est expedit. Eidem praesentibus Vestrae Smae Caes. Reg. Matti suo modo fideliter duximus rescribendam. Datum Decimo Quarto Die Diei Introductionis et Statutionis praenotatarum. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo. L. S.

A Viczmándy családnak Comortányiak elleni táblai perében létező másolatról. — Ez és az elébbi oklevél helynevei, mint látszik az uj irály szerint vannak adva.

XXXII.

1560. Extractus ex Regestro Connumerationis Portarum Comitatuum Zaránd, Csanád, Csongrád.

Algew Casparis Magochy Port. 14.

Zer Joannis Sapharich . . .

A m. kir. kamara levéltárából.

XXXIII.

1561. Extractus ex Originali Regestro Connumerationis Portarum Comitatuum Zaránd, Csanád, Csongrád et Szolnok Exter. per Stephanum Földváry Dicatorem et Exactorem etc.

Zeer Joannis Saffarich, Stephani Muthnoky et Volfgangi Zenthlewrincy. Possessio haec non venit ad Connumerationem. (?)

A magyar királyi Kamara levéltárából vett másolat Kecskemét város levéltárában; — lásd magyarúl némi változtatással és hibákkal Palugyai Imrénél: Magyarország legújabb leirása. IV. köt. 415. lap.

XXXIV.

1564. Extractus ex Originali Regestro eorundem Comitatuum, recensens in Possessionibus Allgyew Casparis Magochy portas 11; in Zeer Joannis Saffarich, Relictae Nikolai Docy, Stephani Muthnoky ac Volfgangi Szenthlőrinczy portas 13.

A m. kir. kamara levéltárából.

XXXV.

1571. *Királyi adományzás Mágocsi Endre és Gáspár részekre.*

Originalis Donatio Maximiliani Regis super totalibus Possessionibus Seörkéd et Keörtvélthó in Csongradiensi, quae alias Egregii condam Emerici Litterati, alias Militis Gyulensis, item portione possessionaria in Villa Zeör vocata, aeque in Csongradiensi, quae alias Egregiorum Francisci condam Meczkey et Ladislai Parlagh praefuisset, per mortem et seminis eorumdem defectum, Egregiis Andreae et Gaspari juniori Magoczy, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis, cum omni Jure Regio perpetuo donatis et collatis, in papyro confectae ac subscriptione Regia et Joannis Lszithius Eppi Veszprimiensis roboratae, et sub Sigillo impresso emanatae in Regia Arce Pragensi 12. Febr. Anno 1571.

Authenticae Privilegiales Capituli Agriensis super pura Statutione praedictarum Seörkéd, Keörtvélthó et Zeör

Possessionum, antelatis Andreae et Gaspari juniori Magoczy erga praeviam Regiam Donationem penes Mandatum Statutorium cum Clausula: Quum Nos etc. emanatum Anno 1571 celebrata.

A m. kir. kamara levéltárából.

XXXVI.

1574. *Újházy Lőrinc Mágócsyékat Szer birtokában háborgatja.*

Maximilianus Secundus Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex. Archidux Austriae, Dux Burgundiae etc. Fideli nostro Manifico Christophoro Ungnad, Libero Baroni in Sonnegh, Comitatus Varasdiensis Comiti, ac Supremo Arcis nostrae Agriensis Capitaneo, coeterisque Officialibus nostris ibidem constitutis, modernis et futuris, Salutem et Gratiam. Expositum est Matti Nostrae in personis fidelium nostrorum Egregiorum Andreae et Gasparis Magoczy. Quod licet proximis Annis Nos eis pro fidelibus servitiis quamdam Possessionem possessionariam in Possessione Szer vocata, in Cottu Csongradiensi existente habitam, certo Juris titulo in perpetuum clementer dedissemus, donassemus, et contulissemus, atque iidem sese vigore hujusmodi Donationis nostrae per nostrum Regium et Capituli Agriensis homines, juxta Leges et Consvetudinem Regni, de more, pure et sine quorumpiam Contradictione introduci et statui curassent, et per consequens dominium illius legitime apprehendissent; nihilominus tamen Nobilis Laurentius Újházy, nescitur unde motus, eandem portionem violenter et illegitime, nomine et sub praetextu cujusdam Officiolatus, sibi in illa portione per Capitaneos istius Arcis antea collati, possideret, neque ipsis exponentibus ad frequentes requisitiones suas remittere voluisset, injuria et damno ipsorum manifesto, supplicantes propterea Nobis humillime, dignaremur providere ne ipsi legitimo fructu gratiosae Donationis nostrae, praemisso modo eisdem factae, ita inique privarentur. Quorum

supplicatione, veluti justa, clementer exaudita, Fidelitati tuae harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et praemissis sic ut praefertur stantibus et se habentibus, praefatam Portionem possessionariam ipsorum Exponentium, in Possessione videlicet S z e r vocata habitam, de manibus annotati Laurentii Újházy, tamquam illegitimi possessoris, vigore Articulorum publicarum Constitutionum superinde editarum, modis omnibus excipere, eisdemque Exponentibus possidendam tradere et assignare, eosdemque in posterum in illa, tam contra praefatum Laurentium Újházy, quam alios quoslibet violentos atque illegitimos impetitores et damnificatores tueri et protegere debeas, secus non facturus. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae. Secunda Die Mensis May. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Quarto. Maximilianus mp. (L. S) Jauriensis mp.

A Jakabházyak táblai peréből.

XXXVII.

1590. *Szentlőrinczi János zálogos felvallása Fáy István részére.*

Nos Conventus Ecclesiae Beati Joannis Baptistae de Jazow. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod Egregius Joannes Zenthleorinczy coram nobis personaliter constitutus sponte et libere confessus est et retulit in hunc modum: Qualiter ipse pro certis quibusdam arduis necessitatibus suis, ipsum ad praesens summe urgentibus, evitandis, potissimum vero quia ad prosecutionem diversarum Causarum et differentiarum suarum, tam in Tabula Regia, quam vero aliis in locis contra ipsum motarum et suscitatarum, varios difficilesque sumptus et expensas facere et erogare debuisset, aliis etiam certis damnis per servitores et familiares suos, qui non ita pridem clam et fugitive ab illo discesserunt, sibi illatis et irrogatis, totales portiones suas possessionarias in Possessioni-

bus Zenth Lewrincz in Exteriori Zolhok, item Theőke, Beökény, Zelewény, Keörthwelyes, Ellés et Zer in Chongradiensi, necnon Gecz in Neogradiensi Comitatibus existentibus habitas, simul cum cunctis ipsarum utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, Terris videlicet arabilibus cultis et incultis etc. Egregio Stephano Fáy, ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis, in et pro flor. quingentis hungar. ab eodem plene et integre coram nobis levatis et perceptis, titulo pignoris et jure redemptibili, duxisset dandas, conferendas, inscribendas, impignorandas, et per manus tradendas, imo dedit, contulit, inscripsit, impignoravit, et per manus tradidit pleno jure et cum effectu, tali modo, quod dum et quandocunque praefatus Joannes Zenthleőrynczy, vel sui haeredes posteritatesque et successores praefatas portiones suas possessionarias superius specificatas redimere et rehabere voluerint seu valuerint; extunc antelatus Stephanus Fáy haeredesque et posteritates ejusdem universi rehabitis prius praescriptis quingentis flor. hungar. pecuniis scilicet suis, sine litis strepitu et difficultate aliquali remittere et restituere modis omnibus debeat et teneatur. Assumendo nihilominus saepefatus Joannes Zenthleőrinczy jam fatum Stephanum Fáy, haeredesque et posteritates ejusdem universos infra tempus redemptionis earumdem, contra quoslibet legitimos Impetitores, Causidicos et Actores, propriis suis, curis, laboribus et expensis tueri, protegere et defendere velle. Harum nostrarum vigore et Testimonio Litterarum mediante. Datum Feria quarta proxima post Festum Transfigurationis Domini. Anno Ejusdem Millesimo quingentesimo nonagesimo.

A jászói konvent jegyzőkönyvéből.

XXXVIII.

1590. *Jakabházi Kata és Petróna megbizó levele.*

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis momoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod

nobilis Domina Catharina Jakabházy Lazari Czika, et Petrona similiter Jakabházy Josephi Kovács nobilium consortes nostram personaliter venientes in praesentiam sponte et libere fassae sunt isto modo. Quod cum ipsae singularem spem et fiduciam in Egregio Andrea Szabó Natkay haberent jam a longo tempore, consideratis ejusdem multiplicibus et innumeratis beneficiis erga se se collatis, universorum bonorum suorum, aequalem videlicet medietatem Portionum earumdem Possessionariarum Jakabházy Rész nuncupatarum in Possessionibus videlicet Máma, Ellés, Bökény, Győ et Zer in Csongradiensi, item Püspeki in Szolnokiensi Cottibus existentibus habitarum, easdem Dominas proprie concernentium, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, Directione, defensione, cura et exactione eidem Andreae Natkay committentes assignandam esse duxerunt. Imo eundem Andream Natkay verum legitimum et specialem suum, bonorumque et jurium, seu Portionum Possessionariarum praescriptarum elegerunt, constituerunt et nominarunt Curatorem, omni plenitudine juris eidem attributa et concessa. Ita quod universi census, dationes, proventus, muneraque ex praefatis bonis provenientia in manus ejusdem Andreae Natkay administrentur, ipseque eadem ad se percipere possit et valeat, imo munera quaelibet ex bonis ipsis provenientia ipsimet soli cedant, idemque eadem munera pro se reservet, in usumque suum convertat. Solummodo census et proventus ipsis idem Andreas Natkay praetactis Dominabus administraret, et manibus ipsarum assignaret. Imo proventuum illorum, qui sunt nunc huc Agriam administrati, munera ipsa eidem dono conferunt et concedunt. Hoc addito, quod si temporis in processu praeattacta Bona eaedem Dominae fatentes ad suas proprias manus recipere voluerint tunc idem Andreas Natkay eisdem Dominabus sine ulla difficultate et juridico remedio illa simpliciter remittere, et resignare debeat, teneaturque. Super qua praescripta Curatoria Constitutione praesentes Litteras Nostras sub sigillo nostro Capitulari authentico, memorato Andreae Natkay dandas esse duximus, jurium suorum

ad cautelam. Datum in Festo Beatae Luciae Virginis et Martyris. Anno Domini Millesimo Quingentesimo nonagesimo. L. S.

A Jakabházyak táblai peréből.

XXXIX.

1611. Én Viczmándy Christóf adom tudtára mindeneknek a kiknek illik ezen Levelemnek rendiben, hogy én ez Levél mutató Jámbor Jobbágyomra Kőrös Lukácsra bíztam az allföldi minden Jószágomnak gondja viselését, úgymint ezekben a Falukban: Alcsin, Tenyűn, Szegen, Fokorún, Sz. Ivánt, Ballán, Sz. Tamást, Sz. Miklóst, Kis Pón, Nagy Pón, Hegyes Bort, Szeren, Sz. Királyt, Sz. Györgyön, Földváratt, Kengyelen, Térváratt, Csongrádon, Tömörként, Gyékéntón, Rárósť, Lason-Kürtön, és egyéb Helyeken is, valahol én nekem Jószágaim vagynak, hogy mindeneknek igazán és híven gondját viselje, és az én nevemmel, valamit az én hasznomra való dologban parancsol, Jószága és Feje vesztése alatt minden ember úgy fogadja szavát, mint tulajdon az magam személyének. Az Morótvákat pedig és egyéb halászó vizeket erőssen őrizzen minden helyeken, a hol én nekem Jószágom vagyon, és azokban az én számomra Halászakat állasson, és az én számomra szép halakat szerezzen, és énnekem azokat felszolgáltassa, és Szalóky Gergellyel minden dolgokban egyet értsen, és a Jószágot együtt oltalmazzák. Isten veltünk. Datum in Castris sub Tokaj positis. 12-a Novembris Anno 1611. Idem qui supra. m. p.

A Viczmándyaknak Csomortányiak elleni táblai peréből.

XL.

1631. *Győrffy János ellenmondása.*

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis memoriae commendamus etc. Quod Nobilis Joannes Győrffy, filius Nobilis condam alterius

Joannis Győrffy ex Nobili Domina Helena Móczár progenitus, suo et nobilis puellae Catherinae itidem Győrffy, filiae antelati condam Joannis Győrffy senioris ex praelibata Domina Helena Móczár progenitae, sororis videlicet carnalis et uterinae, ac aliorum Consangvineorum et Successorum suorum nominibus et in personis nostram veniens in praesentiam per modum et formam solennis Protestationis, Inhibitionis, Contradictionis, Annihilationisque et invalidationis Nobis significare et detegere curavit in hunc modum: Qualiter essent quaedam subsequentes Possessiones, Portionesque possessionariae, seu Bona et Jura possessionaria avitica, utpote Elleés, Szelevén, Pétermonostra, Pálmonostra, Móriczgáttya, Szer, Fonnyas, Máma, Bekén, Tőke, Szegh, Körtvélyes, Sold, Sz. András, Ányás, Szőllős, Zentes, Sáregyház, Mágoch, Keér-Lebőcz, Máttyusegyház, Vörösegyház, Barch, Sáp, Lengh, Temerkén, Szentgyörgy in Csongradiensi; item Draghzell, Medőmonostor, Benemonostor in Regio Albensi; item Keczyene in Valkó; item Doroszló, Tóttfalu in Bácziensi; item Entel, Zemel, Tóttfalu in Baranya; item Gyóla, Kopeczháza, Kökényes in Czanadiensi Cottibus sic nuncupatis, necnon Balogh, Tapocza, Markusfalva et Kováczi sic dictae Possessiones, juraque possessionaria existentibus habita ac situata, eosdem protestantes cum aliis interessatis Consanguineis optimo et efficacissimo jure avitico, testantibus id ipsum certis et sufficientibus authenticis Litteris, tangentes et concernentes, quae quidem Possessiones Juraque possessionaria eorundem protestantium, per varias temporum mutationes et injurias, in manus alienas utcunque devenissent et haberentur, damno et praejudicio Juris in eisdem Bonis successorii eorundem protestantium, ac aliorum interessatorum manifestissimo. Ac proinde idem protestans suo, et quorum supra, nominibus et in personis, vigore Articuli Sexagesimi Anni Domini Millesimi Sexcentesimi Vigesimi quinti jam retroacti Soproniensis Constitutionis, universos et quoslibet, cujuscunque dignitatis et conditionis existant homines, ab ulteriori earundem

possessionum, bonorum, juriumque possessionariorum detentione, usufructuatione, seseque in Dominium earundem et eorundem conservatione, utilitatumque earundem ulteriori perceptione; Sacratissimum vero Principem et Dominum, Dominum Ferdinandum Secundum Dei Gratia Electum Romanorum Imperatorem semper Augustum, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regem, Dominum et Principem nostrum clementissimum, et alios Suae Mattis Reges Successores, ejusque in hoc Regno Palatinum modernum et futurum a Donatione, Collatione, Confirmatione, Consensusque sui superinde adhibitione; Nos item et alia Loca Credibilia ab emanatione et extradatione quarumlibet Litterarum nostrarum et suarum Fassionalium, Impignoratitiarum, Venditionalium, Inscriptionalium, Introductoriarum et Statutoriarum, sub quibuscumque verborum formulis confectarum jam, vel conficiendarum extradatione et emanari factione prohibuit contradicendo, et contradixit omnibus et singulis inhibendo: imo loco, tempore, et Magistratu commodis, vigore praerecensiti Articuli Sexagesimi Anni praetacti 1625. eorundem Bonorum indirectos et incompetentes modernos possessores coram Domino Regni Hungariae Palatino via Juris requirere vellet et adniteretur. Harum nostrarum vigore, ad protestationem eorundem protestantium extradatarum testimonio Litterarum mediante. Datum Dominica Secunda Adventus Domini. Anno Ejusdem 1631.

Az egri káptalan jegyzőkönyvéből.

XLI.

1637. *Jakabházi János ellenmondása.*

Nos Universitas Dominorum et Nobilium Comitatuum Hevesiensis et Exterioris Zolnok copulatorum, damus pro memoria: quod Nobis Feria quarta proxima post Dominicam Quasimodo Geniti proxime transacta praeteritam, hoc est Die 22-a Mensis Aprilis Anni 1637. hic in Praesidio Fülekiensi, die videlicet et loco alias ob metum Turcarum consvetis celebrandae Sedis No-

strae Judiciariae, unacum Generoso Domino Blasio Mocsáry Vicecomite Parochiali, Judlium et caeteris Assessoribus Juratis Nobilibus Nostris pro discutiendis et debito ordine concludendis certis quibusdam et peracutis negotiis pro Tribunali sedentibus et diligenter constitutis. Tandem Egregius et Nobilis Joannes Jakabházy alias Ötvös, in persona Generosae Dominae Elisabethae Jakabházy Matris utpote suae, Egregii Joannis Ötvös Conthoralis, e medio aliorum personaliter veniens in praesentiam, per modum solennis protestationis, inhibitionis et contradictionis, universos et singulos vicinos et commetaneos, propinguiores simul et remotiores, nobiles pariter ac ignobiles, et alios cujusvis status et ordinis homines, signanter autem Egregium Nobilem Fabianum Jánosi, ab usu et perceptione proventuum Praediorum Pusztaször, Máma, Ellés, Sz. György etc. — — Datum ex Sedria Nostra die tertia Mensis Junii in antelato Praesidio Fülekiensi Anno 1637. Lecta, publicata, proclamata et extradata per Notarium sedis. Idem. m. p. L. S. Collatum in Judicio.

A Jakabházyak táblai perében 32. sz. a. a váci káptalan jegyzőkönyvéből, hol 1826-ban másolatba vétetett.

XLII.

1639. *Gál Lukács a jobbágyi kötelezettségek alól fölmentetik.*

Nos Stephanus Thelekessy Praepositus et Conventus Ecclesiae Sanctae Crucis de Lelesz, memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod Egregius Joannes Lazthóczy Filius, et Nobilis Domina Judith similiter Lazthóczy, Consors Egrégii Stephani Bába Junioris, Filia vero Egregii quondam Stephani Lazthóczy, ex Nobili olim Domina Barbara Jakabházy, alias Consorte ejusdem progenita, coram Nobis personaliter constituti, primo et specialiter Nobilium Andreae Lazthóczy, ac Joannis, Stephani et Michaëlis Jakab-

házy, Nicolaique Czeke Fratrum ipsorum carnalis et maternorum, huic infrascriptae Fassioni per omnia annuentium et consentientium, ex voluntate etiam eorum factae, ac deinde et in genere aliorum etiam universorum Fratrum, Sororum, proximorum et Consangvineorum, haeredumque et posteritatum suorum ac aliorum etiam quorumlibet, quos videlicet subscriptum tangeret et concerneret, tangereque et concernere posset negotium quomodolibet nunc, vel in futurum, quoad infrascriptam Fassionem ipsorum inconcusse et inviolabiliter observandam, oneribus et quibuslibet gravaminibus ultro et per omnia in sese assumptis et levatis, sponte et libere, vivaeque vocis ipsorum ministerio exstiterunt Nobis confessi, pariterque retulerunt hunc in modum: Quod ipsi Fatentes perpendentes et considerantes, ac in animo ipsorum diligenter revolventes fidelia et meritoria servitia Genitoris Providi Lucae Gáll, subditi ipsorum Fatentium nunc in possessione Eöchieöd commorantis, quae idem olim Genitor suus Majoribus et Progenitoribus ipsorum Fatentium, ac ipsius quoque Lucae Gáll, quae idem ipse Lucas Gáll eisdem Fatentibus juxta possibilitatis suae exigentiam, in diversis rebus et negotiis laudabiliter et utiliter exhibuissent ex impendissent; cum igitur ex eo, tum vero quod idem Joannes Lazthóczy et Domina Judith itidem Lazthóczy Fatentes, unacum supra nominatim positis et specificatis Fratribus ipsorum, certis praepediti necessitatibus, a praefato Luca Gáll Quingentos Talleros et unum Equum levare et percipere necessario debuissent. Ob id igitur iidem praefati Joannes Lazthóczy et Domina Judith similiter Lazthóczy Fatentes bona et exacta intra sese deliberatione praehabita, praefatum ipsum Lucam Gáll, hactenus subditum ipsorum, libertate et immunitate donassent, manumissumque fecissent, ita: ut idem Lucas Gáll nullam posthac dependentiam ab ipsis Fatentibus, eorumque haeredibus, posteritatibus et successoribus habeat, suique haeredes et posteritates utriusque sexus universi habeant; dando et concedendo eidem Lucae Gáll pro se, suisque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, a Sacratissima Caesarea et Regia Majestate Domino nostro Clementissimo etiam

Litteras Armales ut vocant, seu nobilitares impetrandi, per hocque se, et suos praetactos nobilitandi potestatis facultatem. Ac insuper totalem etiam et integram sessionem desertam et praedialem ipsius paternam, quae nempe Patris ipsius Lucae Gáll praefuisset in Possessione Bekény vocata in Comitatu Chiongeradiensi existente habitam, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, sylvis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, item fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum quocunque nominis vocabulo vocitatarum integritatibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentem, ad eandem utpote de jure et ab antiquo spectantibus, et pertinere debentibus, eandem Sessionem ab omni Censuum, Taxarum, Nonarum et Decimarum, ac aliarum quarumvis pensionum et datiarum solutione, laborumque et servitiorum ratione ejusdem, suarumque pertinentiarum exhibitione et impensione eximendo, libertando, et supportando, memorato Lucae Gáll, ejusdemque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, in Filios Filiorum, haeredum et posteritatum per haeredes et posteritates utriusque sexus universos, in et pro ipsis Quingentis Talleris et uno Equo, modo praemisso levatis et perceptis, jure perennali tenendam, utendam, possidendam pariter et habendam dedissent, contulissent, et inscripsissent, per manusque statim et de facto tradidissent et assignassent: quemadmodum nostri quoque donaverunt et manumissum fecerunt, dederuntque, contulerunt et inscripserunt, per manusque jam tradidisse et assignasse asseruerunt in praesentia. Hoc tamen addito: quod si fortassis temporum successu iidem Fatentes, vel eorundem haeredes et posteritates utriusque sexus, fratresque et successores quilibet, quorum scilicet de Jure Regni interesset, eandem Sessionem Colonicam desertam et praedialem, in antelata possessione seu praedio Bekény, et Comitatu Chiongeradiensi in praetacto existente habitam, a praefato Luca Gáll, vel ejusdem

haeredibus et posteritatibus utriusque sexus quibusvis, Juris ordine, vel aliter qualitercunque auferre et adimere vellent et niterentur. Extunc id omnino non secus, neque aliter, nisi prius depositis et persolutis eidem vel eisdem ipsis Quingentis Talleris boni et justi ponderis, simul et semel facere possint et valeant. Assumendo nihilominus iidem Joannes Lazthóczy Fatentes, oneribus sub praeassumptis super sese, haeredesque, posteritates et successores eorumdem utriusque sexus universos, praefatum Lucam Gáll, ejusdemque haeredes et posteritates utriusque sexus universos, in libero, quieto et pacifico Dominio, usuque et possessione antelatae totalis Sessionis Colonicae desertae, in jam fata possessione Bekény, et Comitatu Chiongeradiensi in praedicto existente habitae, modo praemisso datae et inscriptae, cunctarumque ejusdem utilitatum et pertinentiarum quarumlibet praedeclaratarum, contra quosvis legitimos impetitores, causidicos, et actores, ipsorum propriis laboribus, curis et fatigiis, perpetuis semper temporibus tueri, protegere, et defensando indempniter conservare. Harum nostrarum vigore et Testimonio Litterarum mediante. Datum Sabbatho proximo ante Dominicam Misericordiae, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Nono.

A leleszi konvent jegyzőkönyvéből.

XLIII.

1639. *Ugyanazon tárgyban.*

Nos Stephanus Simándy Electus Episcopus Transylvaniensis ac Consiliarius Sacratissimae Caesareae et Regiae Majestatis, necnon Praepositus, et Conventus Ecclesiae Sanctae Crucis de Lelesz, memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Egregius Joannes Jakabházy alias Huszthy coram Nobis personaliter constitutus, suo proprio personaliter, Nobilium vero Michaëlis, Stephani et Caspari similiter Jakabházy alias Huszthy, fratrum suorum carnalium nominibus et personis, virtute, penesque Litteras eorum pleni-

potentiarias, oneribus primum et quibuslibet gravaminibus universorum fratrum, sórorum, proximorum et consanguineorum, haeredumque et posteritatum suorum, ac aliorum etiam quorumlibet, quos videlicet infrascriptum tangeret et concerneret, tangereve et concernere posset negotium, quomodolibet nunc vel in futurum, in se assumptis et levatis, sponte et libere, vivaeque vocis suae ministerio exstitit Nobis confessus, retulitque hunc in modum: Qualiter superiori tempore, cujus nondum annualis revolutio incurrisset, Egregius Joannes Lazthóczy filius, et Nobilis Domina Judith similiter Lazthóczy, consors Egregii Stephani Bába junioris, filia vero Egregii quondam Stephani Lazthóczy, ex nobili olim Domina Barbara Jakabházy, alias consorte ejusdem, progeniti, assumptis in sese ipsius fatentis et reliquorum supranominatorum fratrum suorum oneribus et quibuslibet gravaminibus, certis rationabilibusque de causis et respectibus, Providum Lucam Gáll subditum ipsorum in possessione Eöcheöd vocata, in Comitatu Chongradiensi existente degentem, unacum haeredibus et posteritatibus ipsius utriusque sexus universis, libertate et immunitate donassent, ac de et sub potestate ipsorum et reliquorum manumisissent, ac insuper quandoquidem praefati Joannes Lazthóczy et Domina Judith similiter Lazthóczy, unacum reliquis interessatis fratribus, certis praepediti necessitatibus, quingentos Talleros et unum Equum a praefato Luca Gáll necessario levare et percipere debuissent, pro iisdem ipsis Quingentis Talleris et uno Equo totalem etiam Sessionem Colonicam ipsius Lucae Gáll desertam et praedialem, in possessione Bekény vocata, in dicto Comitatu Chiongradiensi existente habitam, eandem ab omni Censuum, Taxarum, Nonarum et Decimarum, ac aliarum quarumcunque Contributionum solutione, servitiorumque et laborum impensione eximendo, libertando et supportando, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, quocumque nominis vocabulo vocitatis, memorato Lucae Gáll, ejusdemque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, jure perpetuo tenendam et possidendam, mediantibus certis Litteris nostris Fassionalibus et Exemptionalibus,

Sabbatho proximo ante Dominicam Misericordiae in anno Domini praesenti 1639. superinde confectis et emanatis, per manus dedissent et inscripsissent, modis et conditionibus in eisdem denotatis et specificatis. Cui quidem ejusmodi dictorum Joannis Laszthóczy et Judith similiter Laszthóczy Fatentium antefati Lucae Gáll Exemptioni, Libertationi, supportationi et manumissioni, ac insuper antelatae Sessionis Colonicae, desertae, eidem et suis haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis Dationi et Inscriptioni, similiterque Exemptioni, Libertationi, et supportationi ejusdem, per omnia annuendo et consentiendo, tam eandem Exemptionem et Libertationem, Dationemque et Inscriptionem, quam etiam Litteras nostras praetactas Fassionales, Exemptionalesque et Inscriptionales superinde confectas et emanatas, in omnibus earum punctis, clausulis, continentiis et articulis approbasset, ratificasset et confirmasset; prout approbavit, ratificavit et confirmavit nostri quoque in praesentia. Harum nostrarum vigore et Testimonio Litterarum mediante. Datum Feria quinta proxima post Festum Beatae Luciae Virginis et Martyris. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Nono.

A leleszi konvént jegyzőkönyvéből.

XLIV.

1640. *Nádori adományzás Voksics Horváth István és Jakabházi Gáspár részekre.*

Comes Nicolaus Eszterházy de Galantha, Regni Hungariae Palatinus et Judex Cumanorum, Aurei Velleris Eques, Perpetuus in Frakno, ac Comitatuum Soproniensis, Zoliensis et de Beregh Supremus Comes, necnon Sacratissimi Principis et Domini Domini Ferdinandi Tertii Dei Gratia Electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regis Intimus Consiliarius, Camerarius et per Hungariam Locumtenens. Honorabilibus Conventui Ecclesiae Sancti Benedicti de juxta Gron Salutem et Amicitiam paratam cum honore. Cum Nos attentis et

consideratis fidelitatibus, fideliumque servitiorum meritis Egregiorum Stephani Horváth aliter Voxith et Caspari Jakabházy, quae ipsi Sacrae primum dicti hujus Regni Hungariae Coronae, ac deinde praefatae quoque Sacrae Caesareae Regiaeque Majestati Domino nostro Clementissimo, pro locorum et temporum varietate, juxta possibilitatis ipsorum exigentiam, fideliter et constanter exhibuerunt et impenderunt ac imposterum quoque pari fidelitatis et constantiae fervore sese exhibituros et impensuros pollicentur. Totum et omne Jus Regium, siquod praefata Sacra Caesarea Regiaque Majestas in totalibus et integris Possessione Ellés et Praedio Zér sic nuncupato, omnino in Comitatu Csongradiensi existent. habitis, qualitercunque haberet, aut eaedem Suam ex quibuscunque causis, viis, modis, et rationibus concernerent Majestatem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existent. praemissis sicut praefertur stantibus, seque habentibus, memoratis Stephano Horváth aliter Voxith et Casparo Jakabházy, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis, authoritate nostra Palatinali et Locumtenentiali, qua pleno jure fungimur, (si ad aliquam Ecclesiam, vel Suae Majestatis Arcem non pertinent) dederimus, donaverimus et contulerimus, velimusque eosdem per nostrum Palatinalem et Vestrum homines in dominium ejusdem Possessionis Ellés et Praedii Zér nuncupati, Jurisque Regii in eisdem habiti legitime introduci, easdemque et idem sibi, suisque haeredibus et posteritatibus universis statui facere lege Regni requirente. Super quo Amicitiam Vestram harum serie hortamur, et nihilominus authoritate jam fata nostra Palatinali, qua pleno jure fungimur, vobis committimus et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem, vestro pro Testimonio fidedignum, quo praesente Egregii et Nobiles Abrahamus Komiathy, aut Georgius Kutassy, vel Joannes Kőrössy, seu Stephanus Kürthy, sive Petrus Pápay, nam Joannes Zolnay aliter Gombköteő, namque Stephanus Custos, et Joannes Földváry junior, aliis absentibus homo noster Palatina-

lis, per nos ad id specialiter transmissus, ad facies praedictae Possessionis et Praedii, siquidem id ob metum Turcarum commode fieri poterit, alioquin ad aliquem commodiorem, bonisque statuendis viciniorem locum, vicinis et commetaneis earundem universis inibi legitime convocatis et praesentibus accedendo, introducat praefatos Stephanum Horváth aliter Voxith et Casparum Jakabházy in dominium ejusdem Possessionis et Praedii, dictique Juris Regii in iisdem habiti, statuatque easdem et idem eisdem, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis, simul cum cunctis earundem utilitatibus et pertinentiarum suarum integritatibus, praemissae Donationis nostrae, dictique Juris Regii titulis ipsis incumbentibus, perpetuo possidenda, si non fuerit contradictum. Contradictores vero siqui fuerint, evocet eosdem, contra memoratos Stephanum Horváth aliter Voxith et Casparum Jakabházy ad decimum quintum diem diei hujusmodi Evocationis ipsis exhinc fiendae, in Curiam Regiam, nostram scilicet in praesentiam, rationem Contradictionis eorundem reddituri efficacem. Et post haec hujusmodi Introductionis et Statutionis, totiusque inibi peragendi negotii seriem, simul cum Contradictorum et Evocatorum, siqui fuerint, Vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae Statutioni interernnt, nominibus, terminoque assignato, ut fuerit expedien. nobis suo modo fideliter rescribatis. Secus non facturi. Datum in Arce nostra Sempthe die Trigesimaprima Mensis Octobris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo. Lect. L. S.

A garamszentbenedeki konvent levéltárából.

XLV.

1641. *Voksics Horváth István és Jakabházi Gáspár beigtattatnak.*

Nos Conventus Ecclesiae Sancti Benedicti de juxta Gron; memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod Nos Litteras Illustrissimi ac Excellen-

tissimi Domini Comitis Nicolai Eszterházy de Galantha Regni Hungariae Palatini, Judicis Cumanorum, Aurei Velleris Equitis, Perpetui de Fraknó, ac Comitatuum Soproniensis, Zoliensis et de Beregh Supremi Comitis, necnon Sacratissimi Principis ac Domini Domini Ferdinandi Tertii, Dei Gratia Electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regis, Archi Ducis Austriae, Ducis Burgundiae etc. Intimi Consiliarii, Camerarii et per Hungariam Locumtenentis, Domini et Patroni nostri gratiosissimi; Mandati Introductorias et Statutorias pro parte Egregiorum Stephani Horváth aliter Voxith et Casparis Jakabházy; clause sub Sigillo ejusdem Illustrissimi ac Excellentissimi Domini Comitis Palatini secreto ab extra in superiori earundem margine, impressiveque confectas et emanatas, nobisque praeceptorie sonantes et intitulatas, honore et reverentia quibus decuit recepimus in haec verba: Comes Nicolaus Eszterházy de Galantha etc. (Lásd a XLIV. sz. a.) — Unde nos praeinsertis Ejusdem Illustrissimi ac Excellentissimi Domini Comitis Palatini hortationibus, legitimisque commissionibus et mandatis, prout semper ac in omnibus tenemur obedire et satisfacere cupientes, unacum praefato Abrahamo Komiáthy homine Palatinali inter alios homines Palatinales, in praeinsertis Illustrissimi Domini Comitis Palatini Litteris Introductoriis et Statutoriis nominatim conscriptos specificato et ad id specialiter transmisso, unum ex nobis, honorabilem videlicet Jacobum Vieszkay Presbyterum socium et Fratrem nostrum Conventualem, ad infrascriptam Introductionem et Statutionem suo modo rite et legitime peragendam, nobisque abinde fideliter referendam, nostro pro Testimonio exmiseramus fidedignum. Qui tandem exinde ambo ad nos reversi, nobis sub juramento ipsorum, in Generali Regni Decreto superinde contento, concorditer retulerunt in hunc modum: Quomodo memoratus Abrahamus Komiáthy homo Palatinalis, annotato Testimonio nostro Jacobo Vieszkay Conventuali secum praesente et ad omnia diligenter attendente, die decima septima Mensis Januarii in Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo primo nunc currente praeteriti, in et ad Oppidum

seu Praesidium Suae Majestatis Fyllek sic nuncupatum in Comitatu Neogradiensi existens et habitum (siquidem propter metum et formidinem Turcarum, Christiani nominis immanissimorum hostium ad facies praescriptarum Possessionis. nempe Ellés et Praedii Zér sic nuncupati omnino in dicto Comitatu Neogradiensi (igy) existent. habitis accedere minime fuissent ausi) velut tutiorem et magis securiorem locum, bonisque praetactis viciniorem, vicinis et commetaneis eorundem bonorum universis; signanter vero Generosis Egregiis et Nobilibus Blasio Mocsáry Hevessiensis et exterioris Zolnok, item Joanne Batik Pesthiensis Pilisiensis et Solthensis et Csongradiensis Vice Comitibus; Georgio Kuthassy ejusdem Pesthiensis Comitatus Judlium, necnon Joanne Kiss et Georgio Mocháry similiter Judicibus Nobilium praedicti Comitatus Hevessiensis, Andrea Divéky memoratorum Hevessiensis et Pesthiensis Comitatuum Jurato Notario, Gregorio Darvas, Georgio Szerémy, Michaële Pápay, Martino Raffy, dictorum Comitatuum Juratis Assessoribus, et Paulo Kovács dicti Praesidii Filekiensis certorum militum equestris ordinis Duce; necnon Providis Andrea Füzér Matthiae Nagy in Kazar in Neogradiensi, Andrea Petik Georgii Gyürky in Báton in dicto Hevessiensi, Martino Nagy Gasparis Bakssy in Szelle, Paulo Kovács Joannis Semsey, Francisco Thúry ejusdem, item Joanne Bozik Joannis Mocháry, Urbano Chontos Magnifici Domini Thomae Dósa, Anthonio Szeőke Matthiae Marczaly, Joanne Domonkos Pauli Szakaly, itemque Paulo Medve antelati Georgii Darvas omnino in dicta Kazar in Neogradiensi, Stephano Gajdos Joannis Kiss in Zadan in Hevessiensi, Matthia Kiss ejusdem Joannis Kiss, Joanne Kerekes similiter ejusdem Joannis Kiss, et Sebastiano Király Georgii Barna in Darócz possessionibus sic nuncupatis, ac dicto Neogradiensi Comitatibus ita appellatis commorantibus, memoratorum Magnifici Domini, Generosorumque, Egregiorum et Nobilium Colonis et Jobbágionibus, ac aliis etiam quamplurimis inibi legitime convocatis et praesentibus, personaliter accedendo, introduxisset praefatos Stephanum Voxith aliter Horváth et Casparem Jakabházy in Dominium praescri-

ptorum totalis videlicet et integrae Possessionis Ellés, ac Praedii Zér sic nuncupati, omnino in antelato Comitatu Csongradiensi existentium et habitorum, dictique Juris Regii in eisdem habiti, statuissetque easdem et idem eisdem, eorumdemque haeredibus et posteritatibus univērsis, simul cum cunctis earumdem utilitatibus, pertinentiarumque suarum integritatibus, praemissae praefati Illustrissimi Domini Comitis Palatini Donationis, dictique Juris Regii Titulis ipsis incumbentibus perpetuo possidenda, nullo inibi in facie videlicet loci antedicti Praesidii Filekiensis, praedictis Palatinali et nostro Conventuali Hominibus (tribus integerrimis et a Regno statutis diebus continuam moram ibidem protrahentibus) sed neque expost hic quoque in Conventu nostro, intra videlicet Quindenam Contradictore apparente; In cujus rei Testimonium, firmitatemque perpetuam, memoratis Stephano Voxith aliter Horváth ac Gasparo Jakabházy, haeredibusque et posteritatibus eorundem Universis, Jurium suorum futuram ad cautelam necessarias, praesentes utpote Litteras nostras super pura eorundem bonorum Introductione et Statutione Testimoniales Privilegiales, sub Sigillo istius Conventus nostri authentico extradandas esse duximus et concedendas. Datum Decimo Sexto die diei Introductionis et Statutionis praenotatae. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo primo suprascripto.

A garamszentbenedeki konvent jegyzőkönyvéből.

XLVI.

1641. *Jakabházi János ellenmondása.*

Nos Conventus Ecclesiae Sancti Benedicti de juxta Gron. Memoriae commendamus per praesentes significantes quibus expedit universis. Quod Egregius Joannes Jakabházy aliter Eötveös, coram nobis personaliter constitutus per modum Solennis Protestationis, Contradictionis, Annullationis, Cassationis et Invalidationis nobis significare et detegere curavit in hunc modum: Quomodo praefatus Contradictor, dum videlicet superioribus tem-

poribus in Captivitate per Egregium Stephanum Bába Provisorem Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Kállóiensem violenter in Praesidio ejusdem Sacratissimae Majestatis Kállóiensi detentus fuisset; Tunc medio tempore cujus necdum instaret annualis revolutio, Egregius Stephanus Horváth aliter Voxith se in certa Bona ejusdem Contradictoris, videlicet in dominium possessionis Ellés et praedii Zér sic vocati, in Comitatu Csongradiensi existentis et habiti, vigore certarum quarumdam Litterarum Illustrissimi Domini Comitis Regni Hungariae Palatini Introductoriarum et Statutoriarum introduci, sibique ac haeredibus et posteritatibus suis universis certo juris titulo sibi cognito statui fecisset, in damnum et praejudicium ejusdem Contradictoris Jurium Possessionariorum satis grave et manifestum. Cui quidem Introductioni et Statutioni Totali et integrae praescriptorum bonorum et Jurium possessionariorum suorum Ellés et Zér in dicto Comitatu Csongradiensi existentium et habitorum, idem Contradictor solenniter protestando contradixisset, Litterasque superinde tam videlicet Illustrissimi Domini Comitis Regni Hungariae Palatini Donationales, Introductoriasque et Statutorias, quam vero nostras exinde Relatorias in omnibus suis punctis, clausulis et articulis, ac in omni sui parte annullasset, cassasset et invalidasset, viribusque suis per omnia destitutas, mortuasque et sepultas fore pronunciasset et declarasset; ita quoque idem Contradictor protestando contra omnes etiam alios quosvis, siqui forsitan sese in Dominium aliorum quoque bonorum et Jurium possessionariorum suorum, nempe Praedii Máma, et Possessionum Bekény et Gyeő sic vocatarum, in dicto Csongradiensi, ac itidem Possessionis Püspetüky in Zolnokiensi Comitatibus habitorum introduxissent, sibique ipsis, ac haeredibus et posteritatibus suis universis statui fecissent, vel certe sese introducere et statui facere in posterum vellent. Hujusmodi itaque simili modo Introductioni et Statutioni penitus et in toto contradixisset, Litterasque superinde qualescunque et quomodocunque confectas jam vel conficiendas omnimode annullasset et mortificasset: prout protestando contradixit, annullavit et mortificavit coram nobis

publice, palam et manifeste. Harum nostrarum vigore et Testimonio Litterarum mediante. Datum in ipso Festo Sanctae Catharinae Virginis et Martyris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quadragesimo primo.

A garamszentbenedeki konvent jegyzőkönyvéből.

XLVII.

1641. *Egy kártérítést követelő per.*

Extractus Protocolli. Anno Domini 1641. Die 12. X-bris Sedes Judria Cottuum Pest Pilis Solt.

Causa relata et levata Nobilis Michaëlis Thuz uti A. contra et adversus Nobilem Joannem Jakabházy aliter Eötvös, ratione et praetextu certae assecurationis in se assumptae et inferius clarius declaratae, pro quo A. Nobilis Stephanus Ebeczky cum nostris legitimus Procurator, cupit ipsum I. proclamari.

I. comparet cum protestatione.

Eo comparente idem Procurator A. per modum Actionis et gravis querelae proponit tali modo: Quomodo superioribus temporibus, Anno 1637. 14-a Aprilis praefatus I. antecitati A. in possessione Sövényháza dicta, in Cottu Csongradiensi existente, commorantis subditorum, nomine Joannis Sáros, Georgii Gyapjas, et Martini Móró vocatorum, ratione praestationis in et ad Praedium Zer nuncupatum, praefato Cottu existens situm, certa pecora, boves et vaccas, numero 250. certa summa pecuniae ab eisdem levata, sub praetextu haereditarii Dominii conduxisset, assecurando eosdem, quatenus contra quosvis, conducta pecora in dicto praedio veluti proprio defenderet. Quod cum non praestitisset, cum nobilis Joannes Győrffy in jam notato anno 1637. circa Festum Beati Laurentii martyris antesignata pecora abinde abigi curasset, abacta annihilasset, ac ad praesens etiam reservasset. Proinde eundem I. assecurantem et ad defensionem se obligantem illico in pretio praetactorum pecorum, expensarum

item, ac refusione damni, quod sese in summam bismille Florenorum extendere dignosceretur, convictum esse cuperet.

Praetensus praenotatus I. cum praemissa protestatione personaliter comparendo, tam citationis, quam relationis, imo etiam praesentis actionis petit paria.

Procurator A. non posse dare paria ex tali ratione, siquidem in praesenti negotio priori termino factam levatam cum suis accessoriis, ipsumque I. cum rata sua portione admonitum, tandem levasset etiam, et per hoc in acquisitionem omnimode consensisset.

Deliberatum.

Testantibus Decretis Regni, quod cum pars Incattea in levatione ratae suae portionis levando consensisset, igitur tenetur idem I. meritorie respondere.

A. Sese accommodando deliberationi superiori, agit gratias, et urgeret ipsum I. ad meritorie respondere.

I. personaliter comparens Causam praesentem dicit non esse istius Fori, manifeste enim apparet ex Tit. 18. part. 2. Tripartiti, quod ejusmodi Causae non Cottus, verum Tabulam Reae Mattis concernerent.

A. Protestatur de confessatis Procuratoris I. et porro urget eundem respondere ad meritum.

I. Ulterius inhaerendo prioribus suis, addit, quod Cottus extra Centum Florenos Causas levare ac discutere nequiret.

A. cupit Judicium, quod Procurator I. nollet se accommodare deliberationi.

I. ad competentem Judicem provocat Causam praesentem.

I. cum protestatione secundum deliberationem Actoris ad meritum causae aggrediendo dicit, ubi praetensus A. in sua actione apponeret, quod violenter per Joannem Győrffy essent abacta pecora praemissa, et modernus I. evictionem defensionis super se adsumsisset, qui non tenebatur contra violentos competitores, neve obligaretur praemissos subditos A. defendere, verum ille contra legitimos impetitores defensam suscepisset.

A. exceptionem I. omnino frustraneam esse dixisset, et protestando negare aut affirmare.

I. negat evictionem contra violentos nequaquam assumsisse.

A. relegat se ad attestationes repromendas, et alia prae manibus Dni Judlium Cottus Csongradiensis habitas et petit Judicium.

I. assertionem suam relegat ad Tit. 75. et 74. Part. 1. et petit Judicium cum indebita.

A. praenotatos Titulos nequaquam posse suffragari I. juxta obligationem suam enim idem I. judicium recipere deberet.

Deliberatum.

Quod cum in Causam attracta persona, acquisitionem A. simpliciter negasset, ac A. sufficienter comprobare eandem asseverasset, defectus autem in acquisitione per A. suscitata comperti, ubi tam in Citatione, quam proposita actione simpliciter Zer esset annotatum; ideo Causa praesens cum suis allegatis praemissis simpliciter corruit cum indebita, cum attestationes etiam non de praedio Zer, sed de Pusztaszer sonarent.

I. petit Litteras adjudicatorias.

Pestmegye jegyzőkönyvéből.

XLVIII.

1641. *Jakabházi Gáspár ellenmondása.*

Nos Universitas Dominorum Magnatum et Nobilium Comitatuum Pestiensis, Pilisiensis, Albensis Sedis Solth et Csongradiensis intra se unitorum. Damus pro memoria. Quod cum Nos anno praesenti Millesimo Sexcentesimo quadragesimo primo, die videlicet duodecima mensis Septembris, jam vero praeterita, hic in Praesidio Fülekiensi, die videlicet et loco alias consvetis celebrationis Sedis nostrae Judiciariae, unacum Generoso Domino Joanne Battik moderno Substituto Vice Comite, Judicibus Nobilium, et aliis quamplurimis Juratis Assessoribus nostris ad id legitime subordinatis pro faciendo Moderativo Judicio coram

nobis causantibus in unum convenissemus et pro Tribunali consedissemus etiam. Tunc Egregius et Nobilis Gaspar Jakabházy alias Eötvös in suo ac caeterorum Fratrum et Consanguineorum suorum nominibus et in personis e medio aliorum causantium nostram personaliter veniens in praesentiam, per modum solennis protestationis, prohibitionis et contradictionis, universos et singulos, cujuscunque status, gradus, ordinis, dignitatis, officii et praeeminentiae homines, vicinos et commetaneos propinguiores simul et remotiores, nobiles pariter et ignobiles, a Territorio Possessionum Ellés, Bekény et Gyü, necnon Praediorum Máma et Zer vulgo sic nuncupatorum, ac in praeattacto Comitatu Csongradiensi adjacentium, existentium et habitorum, nempe terrarum arabilium cultura, pratorum foenetorumque defalcatione, camporum pascuorum depascuatione, silvarum et nemorum violenta aut clandestina invasione, lignorum aut virgultorum succisione et eorum asportatione, metarum reambulatione, consignatione, rectificatione, appropriatione, abalienatione, venditione, et pro se usurpatione; fluviorum, piscinarum depiscatione et piscium captione, usuum fructuum proventuumque abinde provenire debentium perceptione, ac alia qualibet utensione prohibuisset contradicendo, imo prohibuit etiam de praesenti, palam, publice et manifeste coram nobis. Quod vero aliqui reperti fuerint et inventi, qui non curata antefati Domini Protestantis superinde coram nobis facta et legitime instituta protestatione, prohibitione et contradictione, praememoratarum Possessionum, Territoriorum, Praediorumque metas invaderent, aut pro se in toto, vel in parte minima occuparent, tales ibidem repente velut violentos et illegitimos invasores, via Juris et ordine prosequi vellet, nitereturque. Super qua quidem in praesentia nostri facta legitima protestatione eidem protestanti jurium ejusdem futuram ad cautelam necessarias praesentes hasce nostras authentice extradandas duximus et concedendas, communi svadente justitia. Datum ex Sede Judiciaria nostra, feria quinta proxima post Dominicam secundam ..... hic in antelato Praesidio Fülekiensi frequenter administrata. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quadrage-

simo primo. Publicatum, proclamatum et extradatum per Notarium Sedis ejusdem. mp.

A Jakabházyak táblai perében 23. sz. a.

XLIX.

1642. *Jakabházi Gáspár és János Voksics Horváth Istvánnal és Komjáthi Ábrahámmal egyeznek.*

Mi Jakabházy Ötvös Gáspár és János adjuk mindeneknek a kiknek illik tudtokra, valljuk is ezen Levelünknek rendiben, minden utriusque sexus atyánkfiainak, született és születendő Gyermekeinknek terheket magunkra vállalván, mivel az Nemzetes és Vitézlő Voxit Horváth István urammal Ellés nevű Falut és Zér nevű Praediumot, mellyek vagynak Csongrád Vármegyében, Gróff Eszterházy Miklós úrtól Magyar Ország Palatinussától Ő Nagyságától megkértük, melly megnevezett Jószágoknak szabad uraságokban letett, Nemes és Vitézlő Komjáthy Ábrahámot, Nógrád Vármegyének hites Notáriussát, kötés és Hitlevelünk szerént végezvén ökegyelmével, azon megkötésnek erejével ökegyelmét és utriusque sexus maradékaival hozzánk fogadván, bele bocsátottuk. Most immáron újjabban az felül megnevezett Jószágokról illy formán végeztünk, hogy Voxit Horváth István és Komjáthy Ábrahám uraimék az megnevezett Jószágoknak éppen felét-felét cum omnibus pertinentiis mint örökös urak a datis praesentium birhassák, ökegyelmek után utriusque sexus maradéki és Legatariussi. Mi is Jakabházy Atyafiak az fele részét cum omnibus pertinentiis birhassuk, és valamikor Horváth István vagy Komjáthy Ábrahám uraimék vagy maradékjok akarnák, sorte divisionaria az fél részt cum omnibus pertinentiis éppen kivehessék, és úgy birhassák a mint akarják. Hol pedig post factam divisionem ember szállana a meg irt helyekre, két ember számból levő, egyik az ökegyelmek részére, másik a mi részünkre per sortem divisionis adassék; ha csak egy ember szám lészen, aztat is kétfelé osztassák. Annak-

utánna (ha az emberszám megoszol) az Házhelyek nevei szerint azon Házhelyek a kiknek jutnak azé legyen mindétig és maradékié. Successu temporis ha nevelkednék vagy szaporodnék a Falu emberszámmal, az meg írt mód szerént egyik egy részre, másik más részre deveniáljon, és kiki tudgya mind Uraságát, Jobbágyát, és Házhelyeit. A mi a Zér pusztának jövedelmét nézi: mindenféle kétfelé-kétfelé oszoljon, azután a mint szükséges és igazságos, kiki osztozzék vele; addálván, hogy a Jószágnak oltalmazására mind a Jakabházy Nemzetség, mind Horváth István és Komjáthy Ábrahám uraimék, minden Impetitorok ellen egyaránt költsünk, az költségnek fele mireánk, fele Horváth István és Komjáthy Ábrahám uramékra cédáljon, nem használhatván azzal sem egy sem más rész, hogy nem az őtet illető medietásban és részben vagyon az impetitio, de ez csak addig légyen, míg ez mostani ezen Jószágról való veszekedés és praetensio eligazodik, eligazodván kiki úgy oltalmazza a maga részét, a mint jobban tudja, és ha oltalmazni nem akarná valamellyik fél, az költségben vagy fáradságban recusálna, annak portioja közönségessen a többi részre deriválódnék, és a mit költöttünk a Donatiora, és egyéb költségre, azt megszámlálván, tartozzék Jakabházy Ötvös Gáspár Komjáthy Ábrahámnak megadni; nec hoc praetermisso, hogy valamely fél a végezésünket in parte vel in toto violálná, toties quoties azt cselekedné, kétszáz Magyari Forinton convincáltassék az meg nem álló fél az megálló fél ellen, és azt egy Vice Ispány ezen Csongrád vagy Pest Vármegyéből, vigore saltem praesentium, Biráival kimenvén, akármi rendbeli Jószágából, valahol Magyar Országban találtatik, megvehesse: melynek két része az megálló félé, az harmadik része az Vice Ispányé légyen Biráival együtt. Mely dolgokban sem egy sem más fél Inhibitione, Contradictione, Repulsione, Retractatione, Revocatione, Prohibitione, Protestatione, et aliis quibusvis Remediis Juridicis, quovis Judice et Justitiario Regni, Locis Credibilibus, Authenticis, vel Personis keresése, vel per alios fieri, nem használhatván magának. Mely kötésünk lett magunk kezünk irásával, és Pecsétünkkel is megerősíttetvén, Nem-

zetes és Vitézlő Ráday András Nógrád Vármegyének Vice Ispánnya, Batik János Pest Pilis és Solt, és Csongrád Vármegyének Vice Ispánnya, Nándori Bene János, Liberczei Mihály megirt Nógrád Vármegyének Szolgabirái, ifjabbik Földvári János és Farkas Gergely azon Vármegyének Juratus Assessor uraimék előtt. Datum in Praesidio Szécsén Die 11-a May Anni Millesimi Sexcentesimi quadragesimi secundi. Jakabházy Gáspár alias Ötvös. mp. (L. S.) Jakabházy János. mp. (L. S.) Stephanus Voxit alias Horváth. mp. (L. S.) Andreas Ráday Vice Comes Comitatus Nogradiensis. mp. (L. S.) Coram me Joanne Bene Judlium Comitatus Nogradiensis. mp. (L. S.) Coram me Gregorio Farkas. mp. (L. S.) Coram me Joanne Földváry Juniore. mp. (L. S.)

Ugyanott.

L.

1642. *Jakabháziak Divéki Andrással, Koromházi Jánossal és Voksics Horváth Istvánnal egyeznek.*

Mi Divéky András, Heves, Pest Pilis és Solth Vármegyéknek hites Notáriussa és Koromházy János azon Vármegyéknek Juratus Assessora egy részről; más részről penigh Voxit Horváth István Nógrád Vármegyének Dicatora, Komyáthy Ábrahám azon Nógrád Vármegyének hites Notáriussa, és Jakabházy Eötves János és Gáspár magunkra vállalván ab invicem ezen dolognak eöreösebségejért született és születendő utriusque sexus gyermekinknek, atyánkfiainak és Legatariusinknak terheket, mindeneknek valakiknek illik adjuk tudására, hogy az elmult 1640. Esztendőben megh kérvén az My Kegyelmes Urunktúl Magyar Országnak mostani Méltóságos Palatinusától Gróf Galanthai Eszterház Miklós Urunktúl valami Zerneveő Puszta Telket Csongrád Vármegyében valót, mely Puszta az mint a réghi Levelekből megtetszik Zernek nevezteteth, de hihető hogy pusztaságára nézve most Pusztaszernek hivattatik, kire nézve mi Divéki András és Koromházj János Pusztaszer ne-

vezetőt kértük meg, Voxit Horváth István, Komjáti Ábrahám és az Jakabházi aliter Eötves Familia penigh Zer titulussal és nevezetőt, legitime mind az két részről statuáltatván belé magunkat, sine ulla contradictione ab utraque parte, ben is vagyunk az Jószágban, melyekre nézve el akarván minden gyűlölséges pörpatvart egymás között távoztatnunk, tettünk egymás között illyen végzést és rendelést, hogy azon fejtül meg irt Pusztának harmada Diviki Andrásé és Koromházj Jánosé, harmada Voxit Horváth Istványé és Komiáti Ábrahámé, az harmada viszont az Jakabházi aliter Eötvös Familiáé és utriusque sexus maradékunké és Legatariusunké legyen, cum omnibus pertinentiis et utilitatibus, nem praetendálhatván sem egy, sem más fél nagyobb Jussát semmi rendbéli pertinentiáihoz és proventusához, mely pusztát ha követnék is, valami féle marha, először attúl való jövedelem is egyaránt osztassék el három felé, egyébb rendbéli Jövedelme és haszna is a szerént, ha mi lészen, sőt ha akaratunk ellen és hirünk nélkül valaki valamiféle marhájával hatalmasúl életné, vagy valami határában Javaiban valami kárt tenne és tétetne, rajta comprehendáltatnék, az olyanból való haszon is egyenlő költség és fáradtság után egyenlőképpen osztatik el közöttünk. Ha valaha valaki valami Jussát praetendálná hozzá, egyenlő költséggel és fáratsággal tartozunk oltalmazni, alioquin az ki nem cselekedné, maga ott való Jussát és portioját amittálja és az oltalmazó feleké légyen. Továbbá ha valamely fél deficiálna, kit Isten eltávoztasson, maga részéig annak szabad dispositioja légyen. De cetero valaki közülünk ez megegyezésünket in toto vel in parte megh nem állaná, hanem azt intra vel extra unius anni evolutionem ubicumque vel quomodocumque a dato praesentium violálni igyekeznék, vagy violálná, toties quoties azt attentálná száz-száz forinton elmaradjon, melyrül akármely Vármegyében Magyar Országban az violáló félnek Jószága találtatik, vigore praesentium, adhibita etiam Commissione Cottus, egy Szolga Biró Esküttjével, akármiféle Javaibúl satisfactiot tehessen, kinek két része az megálló Feleké, az harmad része az Executor Biráké légyen, melynek felbomolhatatlan meg állására

attuk egymásnak ez kezünk irásaival és pecsétünkel meg erősíttetett Levelünket, melynek annyi ereje légyen, mintha Cáptalomban vagy Conventben, avagy valamely authentica persona előtt költ volna, addálván azt is, hogy ha valamelyik fél jövendőbeli erőségejért Consensust akarna kérni magának ezen dologra, szabad légyen cselekedni. Datum in Praesidio Fülekiensi. Die Vigesima prima Decembris Anni Domini Millesimi Sexcentesimi quadragesimi secundi. Idem Andreas Divéky. mp. (L. S.) Én Jakabházy János Idem qui supra. mp. (L. S.) Jakabházy Gáspár aliter Eötvös. (L. S.) Joannes Koromházj. mp. (L. S.) Komjati Ábrahám. msk. (L. S.) Stephanus Voxit aliter Horváth. mp. (L. S.)

Eredetiről.

LI.

1643. *Jakabháziak Diénes Györgygyel egyeznek.*

Mi Jakabházy alias Eötveös János és Gáspár, adjuk emlékezetül és tudtokra mindeneknek az kiknek illik, és valljuk is ezen Levelünknek rendiben: Mivel Nemzetes Vitézlő Dyenes György Úr eő kegyelme neminemeő Teősér Albert neveő Török Fogságából Hatvanból maga hit Levelén kihozott Magyar Rabjának, Bekény Jószágunkban Csongrád Vármegyében ott való Jobbágyunk által megöletett Rabjának megöléseért Jure prosequálván mind magunkat s mind azon fellyül specificált Bekényen lakozó Jobbágyinkat; vévén eszünkben, hogy mind magunknak és mind Jobbágyinknak nagyobb kára következhetnék belőle, ha Törvény szerént menne végben az dolog. Ezekre nézve akarván mi is az két gonosz közül az kissebbiket választani, emberséges Főrenden való jó akaró Urainkat requirálván feleőle, hogy eő Kegyelmek interponálnák köztünk magokat, és ne Törvény szerént, hanem per amicabilem compositionem concludáltatnék köztünk az dolog. Ab utraque parte annuálván az jó atyafiságos compositionak s emberséges jóakaró Uraink

interpositiojának s admonitiojának; alkudtunk meg fellyül specificált Dyenes György Urunkal más fél száz ezüst Tallérokban. Tali tamen praehabita conditione, hogy azon fellyül specificált Tallérokat a dato praesentium sub bis quindena tartozzunk eő Kegyelmének, Feleségének, gyermekinek, ha az idő alatt eő Kegyelmének halála történnék, mind Feleségünk, gyermekünk megadnunk. Melyet hogy ha recusálnánk s meg nem adnánk, avagy adni nem akarnánk, extunc adtunk szabadságot eő Kegyelmének Dyenes György Uramnak, Feleségének, gyermekinek, hogy vigore saltem praesentium, intra ambitum Regni Hungariae, valahol két száz Tallért érő jószágunkat tanálják eő Kegyelmek, ugyanazon Birák Uramék, úgymint Battik János úr Pest Pilis Solt és Csongrád uniáltatott Vármegyéknek Vice Ispánnya, és Tasi János úr azon Csongrád Vármegyének esküdt Szolga Birája által elfoglaltathassák, abscissis omnibus Juridicis remediis, signanter autem Revocatione, Prohibitione, Repulsione, Novo Judicio, vel aliis excogitatis, aut excogitandis, és eő Kegyelmek Dyenes György Uramnak, Feleségének, gyermekének, két száz Tallérban assignálhassák, melyet eő Kegyelme, Felesége, gyermeki, mind addig birhassanak, valamig mi, Feleségünk, gyermekünk az felyül specificált két száz Tallérokrúl nem contentáljuk eő Kegyelmét és maradékit. Ezen kötésünk ellen penigh etiam intra vel extra anni revolutionem, sem Káptalanban, Conventben, Vármegyén, vagy valamely Országh Birája és annak Protonotáriusi, vagy Substitutusi előtt való Revocatioval, Reclamatioval, egyéb szinezés alatt való excipiálással semmit ne használhassunk, és ha igyekeznénk is azt cselekedni, in duplo praescriptorum Tallérorum convincáltassunk, és ennek annyi ereje légyen, mintha valamely akarmely authenticum helyen és személyek előtt költ volna. Adtuk penigh ezen Levelünket szabad jó akaratunkból és senki kényszeritéséből, kezünk béadásával, hitünkel, becsületünkel, pecsétünk és kezünk irásával megerősitvén, illyen becsületes személyek előtt, úgymint Nemzetes Vitézlő Battik János úr, Pest Pilis Solt és Csongrád Vármegyék Vice Ispánnya, Tasi János úr azon Vármegyéknek egyik esküdt

Szolga Birája, Komjáthi Ábrahám úr, Bicskei János azon Vármegyéknek Juratus Assessori előtt, Pápay Péter úr Nógrád Vármegyének egyik esküdt Szolga Birája előtt. In Praesidio Filek die decima octava Juny ao Millmo Sexmo quadragesimo tertio. Coram me Joanne Battik. mp. (L. S.) Thasi János Csongrád Vármegyének Szolga Birája. (L. S.) Coram me Abrahamo Komjáthy mp. (L. S.) Én Jakabházy János mp. (L. S.) Coram me Jakabházy Gáspár mp. (L. S.) Et etiam coram me Petro Pápay Jurat. Assessor. C. Pest. mp. (L. S.)

Anno 1643. die 9-a Novembr. én Battik János Pest Pilis Solt és Csongrád Vármegyének Vice Ispánnya, Terminăltam ez Contractusnak Continentiája és ereje mellett Nemzetes Dyenes György Uram Instantiájára az Nemes Vitézlő Jakabházy Gáspár és Jakabházy János Uraimék ellen Executiora diem 9. futuri mensis Decembris anni praesentis ide az Fileki Praesidiumba Cottu Nógrád; úgy hogy eő Kegyelmek compareáljanak és Contractusok szerént az belől specificált Summáról satisfaciáljanak megnevezett Dyenes György Uramnak, alioquin én az megnevezett Terminuson, akkor mellettem levő biráim, az Contractusnak Continentiája szerént, ha az én Vice Ispányságomban Jószágok találtatik, satisfaciálok. Certificáltam pedig de termino executionis eő kegyelmeket Széczéni Praesidiumban Nógrád Vármegyében lakosa Dobos Márthon nevű Katona ember által. Datum Filek anno et die ut supra Idem qui supra. mp.

Pestmegye levéltárából.

LII.

1643. *Özvegy Fáy Istvánné tiltakozik.*

Protocollum Sedis Judriae I. Cottuum Pest Pilis etc. die 18-a Juny 1643. in Praesidio Filekiensi celebratae.

Nomine et in persona Rlctae Egregii condam Stephani Fáy, Joannes Ivócs, a Possess. Teőke, Ellés, Beökény, Zelevén, Körtvéles et Zer in Cottu Csongrád, universos prohibe-

ret, signanter Stephanum Horváth alias Voxit, cum Abrahamo Komjáthy et Caspare Eötves alias Jakabházy.

Pestmegye jegyzőkönyvéből.

LIII.

1646. *Jakabházi János és Mihály Bábai István ellen tanúzást tartatnak.*

Nos Capitulum Ecclesiae Posoniensis memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Nobilis Joannes Jakabházy, nomine et in persona etiam Nobilis Domini Fratris sui Michaëlis senioris Jakabházy, adducens secum et personaliter statuens nostram in praesentiam nobiles utpote Paulum Nagy Varga annorum circiter quinquaginta; Stephanum Nagy Ecsedi annorum quadraginta duorum, Cives Debreczinenses, pro Testimonio et Deutro quodam excipiendo, hunc in tenorem, Primo: Tudják-é, és hallották-é füleikkel, hogy a mikor a Kállai Bába István Gál Lukácsot és Gál Györgyöt szabadossá tette; hogy nobilitálhassák magokat, a Jakabházy Familiának hirek és nevek nélkül cselekedné mindezeket Bába István, mert az két feltül megnevezett személyek, úgymint Gál Lukács és György a Jakabházyak Jobbágyi voltak örökössen, Bekén nevű faluban valók Csongrád Vármegyében, noha akkor Öcsödön laktanak, de Bába István ezzel ámította avagy áltatta el ezeket a személyeket, hogy az egész Jakabházy Familia adott volna authoritást és plenipotentiát is Bába Istvánnak, hogy az Jakabházy képekben s nevekkel is mindazt cselekedhesse Bába István, valamit ő akar, és hogy ennek felette a Bába István felesége is a maga praetensioja szerént ollyan atyafi ő az Jakabházy Familiában, azt mondván, mint az Jakabháziak köztül egyik; megesküdvén mielőttünk, hitek után mindketten egyenlőképpen egyaránt azt vallották, hogy mindezeket így tudják lenni igazán punctuatim, valamint ez az első Deutrum tartja. Secundo: Ezt is hozzá tudják-é, és ugyan füleikkel hallották-é,

hogy ugyan Öcsödön lakozó Becsi Dávidot, az ki ez is Bekéni lakos volt s örökös Jobbágya a Jakabházyaknak, hogy Jakabházy János Bába Istvánnal együtt adtanak szabadságot néki, hogy nobilitálhassa magát, és végeztenek Becsi Dáviddal háromszáz forintban és négy karmazsin csizmában, ezt mondván akkor Bába István Jakabházy Jánosnak: Sógor Jakabházy János, Isten engemet úgy segéljen, hogy addig én ehez a háromszáz forinthoz hozzá sem nyúlok, még nem megbizonyitom, hogy az én Feleségem is Jakabházy nemzet, de ezt osztán esküvése és fogadása szerént meg nem bizonyithatta Bába István mind eddig is, hanem osztán ezért öszve veszvén Jakabházy Jánossal, Bába István ezért az öszve való veszésért fogatta és fogta meg Kállóban és vasba veretvén Jakabházy Jánost, esztendeig és három hónapig tartotta ugyan Kállóban, Szabolcs Vármegyében levőben, keserves és sanyarú rabságban. Ezt is a második punctumot ez Deutrum szerént, de verbo ad verbum, hitek után minden részeiben úgy vallják lenni, minden fogyatkozás nélkül, hogy ennél különben nem volt a dolog, hanem mindenképpen ezen szerént volt. Tertio: Mindezeken kivül azt is megvallják, hogy az Öcsödi Nagy István, (az ki ez az egyik Fatens önnön maga) mindezeknek a személyeknek, úgymint Gál Lukács és György, és Becsi Dávid adósságokra, meg nobilitálásoknak engedelmére és felszabadításokra, egyszer is másszor is mit és mennyit fizetett Öcsödi Nagy István Jakabházy Jánosnak, és Jakabházy János mennyi pénzt hagyott volt meg abból a pénzből Öcsödi Nagy Istvánnak, hite után önnön megvallotta Öcsödi Nagy István, kirül Nagy Varga Pál is hite után bizonyságot tett, hogy egyszer adott florenos 5, másszor adott fl. 2, harmadszor adott egy Tallért, negyedszer egy pár karmazsin csizmát, ötödször 8 Tallért és két karmazsin csizmát, hatodszor 25 ftot, ezeket adta Jakabházy Jánosnak Öcsödi Nagy István, az 28 forintjával maga vallja hogy akkor még adós maradott volt, és meg nem adta Jakabházy Jánosnak; ezt is az harmadik punctumot a Deutrum szerént mind a ketten egyenlőképpen e szerént vallják. Quarto: ezt is megvallják a

mit ebben is tudnak, hogy mikoron Öcsödi Nagy István Jakabházy Jánostól megkövette volna az Bekéni puszta teleket, annakutánna Szuhay Mátyás is jussát akarván praetendálni ezen felül a megnevezett Bekéni pusztához, és egyszer csak jó akaratjából Öcsödi Nagy István adott egy papucsot kapczástól Szuhay Mátyásnak, és feledtében egy hüvelynyi kést is talált oda adni a papucsban, és mikoron Szuhay Mátyás ezeket az ajándékokat kezében vette volna Öcsödi Nagy Istvántól, ezt mondotta Szuhay Mátyás: hála Istennek, itthon bizony most e hüvelyben Bekénben Öcsödi Nagy István; de Öcsödi Nagy István hite után mielőttünk azt vallja és vallotta, hogy ő ezeket az ajándékokat nem földbérbe, hanem csak ajándékon adta Szuhay Mátyásnak; ezt is a negyedik punctumot az Deutrum szerént mindketten egyenlőképpen egyaránt ez szerént vallják, a mint fellyeb meg vagyon irva. Super quarum personarum praeattactarum taliter coram nobis celebrata attestatione Litteras hasce nostras testimoniales praementionato Joanni Jakabházy, Jurium suorum futuram ad cautelam extradandas et concedendas esse duximus. Datum ipso Festo S. Michaelis Archangeli. Anno Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Sexto.

A Jakabházyak táblai peréből.

LIV.

1648. *Jakabháziék egyeznek Komjáthi Ábrahám özvegyével.*

Mi Jakabházy Familia, úgymint Jakabházi Eötvös Mihály, Istvány, János és Gáspár; item másik Jakabházi Istvány és János, és Jakabházi Sára asszony Budai Bornemisza Bolgár Dániel házastársa; adjuk mindeneknek a kiknek illik tudtokra, valljuk is ezen Levelünknek rendiben, minden utriusque sexus atyánkfiainak, született s születendő gyermekinknek terheket magunkra vállalván, mivel a Nemzetes és Vitézlő Voxit Horváth Istvány urammal Ellés nevű Falut és Zér nevű Praediu-

mot, melyek vagynak Csongrád Vármegyében, Gróf Eszterházy Miklós Urtól, Magyar Ország Palatinussától Ő Nagyságától meg kérték volt fellűl megnevezett Jakabházy Eötvös Gáspár és János atyánkfiaival, mely megnevezett Jószágoknak szabad uraságokban lévén: néhai Nemzetes Vitézlő Komiáthy Ábrahámot Nógrád Vármegyének akkori hites Notáriussát, kötés és hitlevelek szerént végezvén eő kegyelmével, azon meg kérésnek erejével eő kegyelmét, utriusque sexus maradékit hozzájok fogadván belé bocsátották volt, és pacifice mint saját Jószágjokat mind ez ideig birták eő kegyelmek. Most immáron újobban az fellűl megnevezett Jószágokrúl ily formán végeztünk egyező akarattal Nemzetes Földváry Kata Asszonnyal néhai Nemzetes és Vitézlő Komiáthy Ábrahám Uram meghagyatott özvegyével, hogy eő Kegyelme ezen Ellés és Zér nevű Jószágoknak birodalmából ez napságtúl fogvást ki veszi közit belűle, és mi nekünk Jakabházy Familiának bocsátotta eő Kegyelme kezünkben, nem praetendálván ennekutánna sem eő Kegyelme, sem pedig maradéki semmi némü közöket hozzája. Mi is pedig fellűl megnevezett Jakabházy Familia arra kötjük szabad akaratunk szerént magunkat, hogy az minemű Ellési marhákat elhajtatott volt szegény Istenben elnyúgodott Komiáthy Ábrahám uram, Voxit Horváth Istvány uram és Dienes György uraimékkal, hogy azon marhákért és az Ellési Jobbágyoknak akár minemű kárvallásokért, sem mi magunk, sem pedig utriusque sexus atyánkfiai és maradékink, az kiket ezen Jószág concernálna, eő kegyelmével Nemzetes Földváry Kata asszonnyal és gyermekeivel, utriusque sexus atyánkfiaival, soha sem perlünk és nem is perlekedünk, sőt mindenben inkább ő kegyelmeknek szolgálni, hogysem mint véteni igyekezünk; nec hoc praetermisso: hogy ha valamely Fél ezen végezésünket in parte vel in toto violálná, toties quoties azt cselekedné, három száz magyari forinton convincáltassék az megálló Fél ellen, és azt egy Vice Ispány ezen Nógrád, Csongrád, vagy Heves Vármegyebeli, vigore saltem praesentium, biráival kimenvén, akármi rendbeli Jószágunkból valahol Magyar Országban találtatik, megvehesse, melynek két része a megálló Félé, az

harmadik része Vice Ispányé biráival együtt légyen. Mely dolgokban sem egy sem más Fél Inhibitione, Contradictione, Repulsione, Reclamatione, Revocatione, Prohibitione, Protestatione et aliis quibusvis Juridicis Remediis, coram quovis Judice et Justitiario Regni, Locis Credibilibus, Authenticis, vel personis, per se, vel per alios fiendis, nem használhatván magának· Mely kötésünk lett magunk kezünk irásával és Pecsétünkel is megerősitvén, Nemzetes és Vitézlő Ráday András Nógrád Vármegyének Vice Ispánnya, Kürti Vámossy Istvány, Heves, Csongrád és Külső Szolnok Vármegyéknek Vice Ispánnya, Peteő Istvány Nógrád Vármegyének Sz. Birája, Németi Pál, Földváry János megirt Heves Vármegyének Szolga Birája, ifjabbik Rádai András Pest Pilis és Solt Vármegyéknek egyik Szolga Birája Uraimék előtt. Actum in Praesidio Szécseniensi, Die 2-a Mensis May Anno 1648. Ráday András Nógrád Vármegyének Vice Ispánnya. mk. (L. S.) Stephanus Vámossy de Kürt Vice Comes Cottus Heves, Csongrád et Exter. Szolnok. mp. (L. S.) Coram me Stephano Pethő Judlium Cottus Neográd. mp. (L. S.) Paulus Némethy Judlium Comitatus Hevesiensis. mp. (L. S.) Coram me Joanne Földváry Judlium Cottus Heves. mp. (L. S.) Andreas Ráday Junior Judlium Cottus Pest Pilis et Solt. mp. (L. S.) Földváry Kata Komiáthi Ábrahám meghagyott hitvesse. (L. S.) Jakabházy János alias Ötvös. mp. (L. S.) Jakabházy Mihály alias Ötvös. (L. S.) Jakabházy János alias Csizmadia. (L. S.) Jakabházy Gáspár alias Eötvös. mp. (L. S.) Jakabházy Istvány alias Ötvös. (L. S.) Jakabházy Istvány alias Litterati. (L. S.) Jakabházy Sára asszony Budai Bornemisza Bolgár Dániel házas társa. (L. S.)

Anno 1648. die 26-a May. Fellül megnevezett Földvári János uram Heves Vármegyének egyik Szolgabirája fateálta előttem ő kegyelme, Attyafiai Nemzetes Földváry Kata asszony néhai Istenben elnyúgodott Nemzetes Komiáthi Ábrahám úr házas társa nevével, hogy mely Jószágot elfoglalt volt, úgymint Nógrád Vármegyében Újlak és Csigafaluban való Portioját Jakabházy Gáspár Uraiméktúl az Csongrád Vármegyében Ellés és

Máma nevü pusztákban helyekben való portiojokat, ázokat most én előttem vissza eresztették, melyekhez hozzá nyúlhat Jakabházy Uram, birhassa mint az előtt; mely dolognak valóságárúl ezen irásom által bizonyságot tészek pro futura cautela. Datum in Szécsén ut supra. Rádai András Nógrád Vármegyének Vice Ispánnya. mk.

A váczi káptalan jegyzőkönyvéből, hol az eredeti 1826. jun. 18. másolatba vétetett.

LV.

1649. *Jakabháziék osztálylevele.*

Mi Rádai András Neográd Vármegyének Vice Ispánnya, Dienes György Ghimesi Gróf Forgács Ádám Urunk Ő Nagysága Szécséni Tiszttartója és Nógrád Vármegyének Juratus Assessora, Vathai Pál, Földvári János, Szécsényi László Nógrád Vármegyének Jur. Assessorai. Adjuk emlékezetül ez Levelünknek általa mind jelenvaló s mind következendő embereknek: hogy Minket in Anno praesenti 1649. Die 5. Januarii Szécséni Praesidiumban, mely vagyon Nógrád Vármegyében, convocáltanak Nemzetes Budai Bornemisza Bolgár Pál uram ő kegyelme házához; egy részrül Nemes és Vitézlő Jakabházy Mihály, János, Gáspár és Istvány Uraimék; más részrül Tisztelendő és Nemes Jakabházi Sára asszony, Nemes és Tisztelendő Budai Bornemisza Bolgár Dániel Uramnak házas társa, kik atyafiságosképpen elsőben maguk között arra menvén: hogy Csongrád Vármegyében Bekény és Ellés nevü ép Jószágokban és aláb meg irt Puszta Praediumokban is állandó igaz osztályt tegyenek és tétessenek egymás között, az melyben ő kegyelmek minket megbirálván, kezeknek beadásával törvény szerént való intézést, osztályt, és igazitást engedtenek. Mink azért felül meg irt Birák meghallván az ő kegyelmek szavait és praetensioit, és megteköntvén az fölött az elmúlt 1648-dik esztendőben is die ultima Aprilis ugyanazon dologra ő kegyelmeknek mint atyafiaknak egyben való menetele-

ket és akkori osztály szerént való intézéseket is, s ruminálván jól állapotját a dolognak, tettünk Törvény szerént az Osztály Jószág dolgában illyen intézést, osztályt és deliberatiot: Hogy az miképpen az elmúlt felül meg nevezett Esztendőben és napokban azon felül meg irt Jakabházi Familia között kezdetett volt, sőt ugyan meg is lett volt az Osztály Csongrád Vármegyében Bekény és Ellés nevű Falukban, és ide alább megiratandó Puszta Praediumokban, mind azokat bizonyos okokból, sőt helyesebb állapotjára nézve is helyben hagyuk és hagytuk is, úgy hogy akkori Nyíl és Osztály szerént való és azokban a helyekben találtatott Jobbágyok mindenik a Földes Urak számára azképpen maradjanak, azon ház helyekkel, mellyen akkor találtattanak (hanem ha valamely fogyatkozás volna valamely házhelyben, az kiben méltó igazításnak kellene lenni) Ezen kivül azon megnevezett két helyekben, Bekényben és Ellésben, hiteles és szomszédos becsületes személyek által az megemlitett és fen álló ház helyek szerént egymás után három-három ház hely intéztetvén, az három rendbeli Földes Úri Uraság azképpen nyíl szerént osztassék, és így mindaddig osztás szerént légyen elintézve, az még szükségesnek és elegendőnek itéltetnek az ház helyek a határoknak mivolta szerént. Így mindenik Földes Úr és Jobbágyság is tudván maga saját részét, az honnan Jobbágy találkoznék, szállhasson oda az hová neki tettzik és az mellyik Földes Urat kedvelik. Erdőket, Szántó földeket, Réteket és halászó vizeknek s akármi névvel nevezendő Jövedelmeket is azképpen ház helyekre elintézvén, minden Földes Úr, abból az maga részéből várjon hasznot és jövedelmet, az Ország törvénnye és az igazságnak módja szerént is. És az ő kegyelmek között ide alább következendő compromissumunk büntetése alatt, mely következik aképpen, és állandó megmaradásban, lett illyen módon és formán az Divisio: Mi általunk fellyebb megnevezett Birák által és Személyek között. Elsőbben jutott Jakabházy Sára Asszonynak: Bekényben illyen nevű Jobbágyok: Fekete Dudák, Kis Obrád, Sárga Szerdán, Fekete Silkó; Ellésben Szabados Jónás, Kösze Jónás, Kengyeli Prodán, Babics Irincza, és Kis Noisko. Jakab-

házy Mihály, János István és Gáspárék kezekben marad és jutott Bekénben Boldizsár Bora, Kis Jankó, Bolgár Sztoja, Hosszú László, Pásztor György, Sárga Mihály és másik Fekete Silkó; Ellésben jutott Rácz Damián, Bosnyák Sztoja, Bositi András, Bolgár Tudor, Puskás Silkó, Hosszú Jánkó, Hosszú Silkó, Tarisznya Szakálú Jónás, Hergot Sztoja. Az mely Falu helyek pedig még Puszták, úgymint Máma és Puszta Szér avagy Zér, azoknak is mindenikének harmad-harmad része lészen Jakabházi Sára asszonyé, minden jövedelmével egyetemben, és amikor penig és az kik ezeket a puszta helyeket akár hol is meg akarják szállani valamely emberek, valakiket jobban szeretnek és kedvelnek az Földes Urak közül, annak keze alá szállhassanak az fellül meg irt mód és osztály szerént, és az mellyiket is jövendőben vagy pörrel kereshetnek meg, avagy hogy zálogból válthatnának is, vagy hogy mostan imide amoda tévelyödött, avagy más idegenek kapdosván rajtok, magoknak foglaltak volna valamely Jószágokat, azokat is egyenlő költséggel és fáradsággal, az osztálynak módja szerént megkereshetik és kezekhez vehetik. Tehát mindazoknak is mindenütt harmad-harmad része illesse fellyebb megnevezett Jakabházi Sára asszonyt, minden utánna való maradékival együtt. Ezt is hozzá adván: hogy ha ezeket az megnevezett atyafiakat az többivel együtt kik az Jakabházy ágból és nemzetségből valók volnának, ha valamellyik ágát Isten az Világból magva szakadásával együtt kiszóllítaná, tehát elsőbben a közelebben való atyafiak közül egyikrül a másikra szálljon a Jószág, ha azok is elfogynának, annakutánna ugyan ezen ágon és lineán levő régi és igaz osztályban való atyafiakra szálljon, minden akadék és villongás nélkül; ezt sem praetermittálván, hogy azokban a Jószágokban, mind az kik most kezeknél vagynak és birodalmokban, mind pedig az keresendőkben hami oly pörök támadnának és lennének is valamely idegenek által, mindazokat is egyenlő költséggel és fáradsággal is tartozzanak oltalmazni; hogyha penig valamely fél ezen végzésünket in parte vel in toto, csak valamely részében is violálná és meg nem állaná, toties quoties azt cselekedné

akármelyik fél is közülünk, tehát mindenkoron két-két száz magyar forinton convincáltassék a meg nem álló fél az megálló fél ellen, és azt egy Szolga Biró Esküttyével egyetemben, az vagy Csongrád Vármegyei légyen, vagy azon Vármegyebeli, az holott akár mellyiknek is residentiájok lészen, vigore saltem praesentium csak házoktúl is kimehessenek, és kimenvén, akármely rendbeli Jószágokbúl is, valahol Magyarországban találtatik sub Corona, megvehessék és vétethessék. Mellynek két része az meg álló félé, az harmadrésze penig az Biráké légyen. Melly dolgoknak sem egy, sem más fél Inhibitione, Contradictione, Repulsione, Reclamatione, Revocatione, Prohibitione, Protestatione, et aliis quibusvis Juridicis remediis, coram quovis Judice, Justitiario Regni, Locis Credibilibus, Authenticis vel Personis, per se, vel filios et filias, aut per alios fiendas nem használhatván magának. Melly kötésünk, Végezésünk és Osztályunk lött a fellül meg irt és nevezett Nemzetes Nemes és Vitézlő Nemes Uraink és Birák Uraimék előtt; mellyet mi is keztünk irásával és pecsétünkel is megerősítettük. Datum in Praesidio Szécsén Die 25-a Mensis Januarii Anno 1649. Coram me Andrea Ráday Vice Comite Cottus Neogradiens mp. (L. S.) Coram me Georgio Dienes Jurato Assessore Comitatus Neográd. mp. (L. S.) Paulus Vattay. (L. S.) Joannes Földváry Judlium Cottus Hevesiensis (L. S.) Szécséni László Juratus Assessor mp. (L. S.) Coram me Michaele Jakabházy (L. S.) Jakabházy János (L. S.) Coram me Gasparus Jakabházy mp. (L. S.) Coram me Stephano Jakabházy.

Ugyanott.

LVI.

1649. Fentebbihez egész szövegében szórúl szóra hasonló osztálylevél, melynélfogva Jakabházi Mihály és Jakabházi János a fentebbi osztálylevél szerint nekik jutott bekényi, ellési és pusztaszeri részjószágokon és jobbágyokon osztoznak, ugyanazon személyek előtt, és ugyanazon napon.

Ugyanott.

LVII.

1650. *Jakabházi János és Gáspár Dienes György ellen tanúzást tartatnak.*

Nos Conventus Ecclesiae Sancti Benedicti de juxta Gron. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod Egregii Joannes et Michaël Jakabházy Fratres videlicet Carnales et Uterini, nostram personaliter venientes in praesentiam, exposuerunt nobis, ac per modum gravis quaerelae significare curaverint in hunc modum: Quomodo jam pridem evolutis temporibus et annis, signanter vero Anno a partu salutis Millesimo Sexcentesimo quadragesimo quinto, circa Festum Sacrosancti Penthecostes. Ignoratur quo ausu temerario, seu genio malo, vel ex ipsa solum praeconcepta malitia ad id inducti, Egregius Stephanus Horváth aliter Voxith et Georgius Dyenes in Praesidio Sacratissimae Caesareae et Regiae Majestatis Szécseniensi, ac Comitatu Neogradiensi residentias solitas habentes, nulla in eosdem Exponentes seu quaerulantes legitima aut rationabili causa habita, immediate juxta parvam portam ejusdem Praesidii Szécseniensis, per modum insidiae ibidem constituti, in eosdem more hostili, armatis manibus et potentiariis irruentes, non minus Verberum quam Vulnerum plagis, usque ad sanguinis eorundem effusionem affecissent, ac neque actu eodem contenti, apprehensis iisdem, amborumque manibus post tergum ligatis, in opprobrium Universorum inibi adstantium, ac derogamen evidens Nobilitaris eorundem praerogativae, tamquam manifestos latrones seu malefactores reliquerunt, poenam Decreti super hujusmodi actibus potentiariis ac violentia incurrere minime formidantes, vi et potentia mediante. Volentes igitur iidem quaerulantes actum hunc potentiarium per praedictos Stephanum Horváth aliter Voxith et Georgium Dyenes super se commissum, non solum praesenti eorundem fassione quae neque in hac parte suffragatur, verum etiam certorum fidedignorum hominum, inter alios vero

Egregii Joannis Darvas Jurati Assessoris Comitatus Neogradiensis pro tunc ibidem constituti, attestatione comprobare, adduxerunt secum nostri in praesentiam praetitulatum Egregium Joannem Darvas, petentes eundem ob amorem Dei, humilique ac demissa animi submissione, ut idem (quamvis juxta Consvetudinem Patriae ejusmodi attestatio absque Litteris Compulsoriis extradari minime sit consveta) visa tamen ipsorum paupertate, miseria ac expensarum inopia, quas in hujusmodi Testium Inquisitionem, seu Causarum movendarum' processus identidem insummere seu exponere cogerentur, sese benevolum erga eosdem exhibere, ac super praedeclarato actu potentiario, eisdem coram nobis certum Testimonium, certamque attestationem elargire seu fateri dignaretur. Quorum tam demissa precum supplicatione idem Joannes Darvas favorabiliter inclinatus, magis tamen compassione, seu commiseratione ductus, attunc statim personaliter coram nobis hic in Conventu ad Juramentum illud, quo Comitatui adstrictus haberetur, fassus est, se certo vidisse eosdem Joannem et Michaëlem Jakabházy per memoratos Stephanum Horváth aliter Voxith et Georgium Dyenes, juxta expositionem dictorum quaerulantium superius factam cruentatos, ac posttergatis manibus vinctos, et tam per Stephanum Horváth aliter Voxith, quam Georgium Dyenes protrusos, ibidemque relictos extitisse. Super qua quidem praedictorum Stephani Voxith et Georgii Dyenes commissa violentia seu actu potentiario, ac dicti Joannis Darvas superinde facta attestatione, praesentes Litteras nostras Testimoniales attestatorias jam fatis Joanni et Michaëli Jakabházy jurium eorundem ulteriori pro cautela sane necessarias, sub Sigillo nostro Conventuali authentico extradandas esse duximus et concedendas communi dictante justitia. Datum Dominica Vigesima Sacrosanctae et individuae Trinitatis. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quinquagesimo.

A garamszentbenedeki konvent jegyzőkönyvéből.

LVIII.

1650. Jakabházy máskép Ötvös Mihály, Csongrád megyében helyzett Máma és Pusztaszer nevű pusztákbeli részbirtokát s ugyanazon megyében levő Ellés és Bekény falukbeli illetményét Péter Andrásnak 72 magyar forintért zálogba adja. Kelt Fülek várában September 28. 1650.

A Jakabházyak táblai perében.

LIX.

1654. Jakabházy Eötvös Gáspár a pusztaszeri pusztának harmadrészét tevő részbirtokát 25 császári tallérban négy évre zálogba adja „Nemes és Vitézlő Olasz Pál Uramnak, Császár és Koronás király Urunk eő Felsége Szécséni Lovas renden levő Hadnagyának." Kelt Szécsén várában junius 22. 1654.

Ugyanott.

LX.

1655. *Új adományzás Jakabházi János részére.*

Ferdinandus Tertius Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Schlavoniaeque etc. Rex, Archidux Austriae etc. Fidelibus Nostris honorabilibus Capitulo Ecclesiae Agriensis Salutem et Gratiam. Cum Nos attentis et consideratis fidelitate et fidelium servitiorum meritis fidelis nostri Egregii Joannis Jakabházy Praesidii nostri Szechiniensis certorum Peditum Capitanei, quae ipse, et tota ejusdem Familia Jakabházyana Sacrae primum Regni Nostri Hungariae Coronae, ac deinde Majestati Nostrae, pro locorum et temporum varietate fideliter exhibuerunt et impenderunt, ac imposterum quoque se exhibituros et impensuros pollicentur; Totales et Integras Portiones

Possessionarias Bekénytes populosam et Kissermama desertam *) in Comitatu Csongradiensi existentes habitas, in quarum nimirum pacifico et quieto Dominio, ejusdem majores et progenitores suos inde ab antiquo perstitisse, et se nunc quoque persistere, Litterasque et Litteralia Instrumenta superinde sufficienter habuisse, verum illa temporum injuria deperdita et amissa esse asserunt. Totum item et omne Jus Nostrum Regium, siquod in praescriptis totalibus et integris Portionibus Possessionariis Bekénytes populosa et Kissermania deserta, in praefato Comitatu Csongradiensi existentibus habitum etiam aliter qualitercunque haberemus, aut Eaedem et Idem Nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent Majestatem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentia, ad easdemque Portiones Possessionarias de jure et ab antiquo spectantia, et pertinere debentia, praemissis sic ut praefertur stantibus seque habentibus, memorato Joanni Jakabházy, ac toti Familiae ejusdem Jakabházyanae, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, Novae Nostrae Donationis titulo, vigore aliarum Litterarum Nostrarum Donationalium superinde emanatarum, jure perpetuo et irrevocabiliter dederimus, donaverimus et contulerimus, velimusque eosdem in Dominium dictarum Portionum Possessionariarum, dictique Juris Nostri Regii in iisdem habiti, per Nostrum et Vestrum Homines legitime facere introduci. Super quo Fidelitati Vestrae harum serie committimus et mandamus, quatenus vestrum mittatis Hominem, Vestro pro Testimonio fidedignum: Quo praesente fidelis Noster Egregius et Nobilis Andreas Bárius, vel Michaël, aut Benedictus et Andreas omnino Szél, sive Stephanus Török, ac Thomas Sóry, aliis absentibus Homo Noster Regius, per Nos ad id specialiter trans-

*) E birtok- vagy helynevek rontott leirása valószinüleg a bemondás rosz értelmezéséből származhatott. Helyesebben: Bekény, Teés, Kis-Szer, Máma, — a hibásan leirt két név négy birtokot jelent. H. J.

missus, ad facies praescriptarum Portionum Possessionariarum Bekénytes populosae et Kissermáma desertae, in praefato Comitatu Csongradiensi existentium habitas, si et in quantum ob metum et formidinem Turcarum commode fieri poterit, alioquin ad Locum tutiorem, Bonisque statuendis viciniorem, vicinis et commetaneis earundem universis inibi legitime convocatis et praesentibus, accedendo, introducat memoratum Joannem Jakabházy, totamque ipsius Familiam Jakabházyanam in Dominium earumdem Portionum, dictique Juris Nostri Regii in iisdem habiti, statuatque easdem et idem eisdem, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, praemissae Novae Nostrae Donationis et Juris Nostri Regii titulis ipsis incumbentibus, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, perpetuo possidenda, si non fuerit contradictum; Contradictores vero, siqui fuerint, evocet idem Testimonium vestrum contra annotatos Joannem Jakabházy et totam ejusdem Familiam Jakabházyanam, in Curiam Regiam, Nostram scilicet personalem in praesentíam, ad Terminum competéntem, rationem Contradictionis suae reddituros efficacem. Et post haec hujusmodi Introductionis et Statutionis seriem, simul cum contradictorum et Evocatorum, siqui fuerint, vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae Statutioni intererunt nominibus, Terminoque assignato, ut fuerit expediens Nobis suo modo fideliter rescribatis, secus non facturi. Datum in Arce Nostra Regia Posoniensi Die Vigesima Mensis Juny. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo quinto (L. S.)

Eredeti az egri káptalan levéltárában; a beigtatásnak minden nyoma nélkül.

LXI.

1656. *Nádori adományzás Bábai Zsigmond és István részekre.*

Comes Franciscus Vesseleny de Hadad, Perpetuus in Murány, Regni Hungariae Palatinus et Judex Cumanorum, necnon

Sacratissimi Principis et Domini Domini Ferdinandi Tertii Dei Gratia Electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regis, Archiducis Austriae, Ducis Burgundiae etc. Intimus Consiliarius, Camerarius et per Hungariam Locumtens. Venerabilibus Conventui Ecclesiae Sanctae Crucis de Lelesz Salutem et Amicitiam paratam cum honore. Cum Nos attentis et consideratis fidelitate, fideliumque servitiorum meritis Egregiorum Sigismundi et Stephani Bábay, quae ipsi Sacrae primum Regni hujus Hungariae Coronae ac deindae praefatae Sacrae Caesareae et Regiae Majestati, Domino nostro Clementissimo pro locorum et temporum varietate, juxta possibilitatis ipsorum exigentiam, fideliter et constanter exhibuerunt et impenderunt, ac imposterum quoque pari fidelitatis et constantiae fervore sese exhibituros et impensuros pollicentur. Totalia et integra Bona et Jura possessionaria, olim populosa, jam vero deserta, Possessiones scilicet et Praedia Bekény, Ellés, Máma, Szer, Felgyü, Ányás in Csongradiensi, necnon Kovázd ac Szajol-Püspöki in Szolnok Cottibus existentes habitas, quae numerum Trigintaduarum Sessionum Colonicalium non excederent, et in quorum quieto usu ac pacifico Dominio iidem Sigismundus et Stephanus Bábay majores et progenitores suos ab antiquo perstitisse, ac se quoque in praesenti persistere, Litterasque et litteralia Instrumenta superinde sufficientia habuisse, sed variis hinc inde factis commigrationibus, et injuria temporum ab ipsis abalienata, deperditaque et distracta esse assererent. Totum item et omne Jus Regium, siquod praefata Sacratissima Caesarea et Regia Mattas in annotatis Possessionibus et Praediis etiam aliter qualitercunque haberet, aut eaedem et eadem Suam ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent Mattem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, Terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, foenetis, foenilibus, sylvis, nemoribus, montibus, collibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, pisciumque clausuris, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utili-

tatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem Possessiones et Praedia de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, praemissis sicut praefertur stantibus seque habentibus, memoratis Sigismundo et Stephano Bábay et per eosdem Puellis Judithae et Catharinae itidem Bábay, sororibus eorumdem carnalibus et uterinis, Filiis vero et Filiabus Nobilis quondam Stephani Bábay, ex Nobili olim Domina Juditha consorte sua, Filia vero Nobilis quondam Stephani Laszthóczy, ex Nobili olim Domina Barbara conthorali ejusdem, Filia vero Nobilis quondam Michaelis, Filii Andreae olim Jakabházy susceptis procreatis, Haeredibusque et Posteritatibus eorundem utriusque sexus universis (si et in quantum ad aliquam Ecclesiam Dei, vel Suae Mattis Arcemnon pertinent) Authoritate nostra Palatinali et Locumtenentiali, qua pleno jure fungimur, dederimus, donaverimus et contulerimus, velimusque eosdem in Dominium annotatarum Possessionum et Praediorum in antelatis Cottibus existentium habitum, dictique Juris Regii in eisdem habiti, per nostrum Palatinalem et Vestrum Conventualem Homines legitime introduci, easdemque eadem et idem Eisdem, Ipsorumque Haeredibus et Posteritatibus utriusque sexus universis statui facere, Lege Regni requirente. Super quo Amicitiam vestram harum serie hortamur et nihilominus Authoritate nostra Palatinali, qua pleno jure fungimur, vobis committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus Vestrum mittatis Hominem vestro pro Testimonio fidedignum, quo praesente Egregii et Nobiles Georgius Mérges, vel Michäel Kádasy, aut Martinus Cseresnyey, sive Stephanus Czilla, ni Joannes Tóth, nisi Stephanus itidem Tóth, namque Andreas Czelley aliis absentibus Homo noster Palatinalis per nos ad id specialiter transmissus, ad facies memoratorum, Possessionum et Praediorum, in jam fatis Cottibus exist. habit. (si id ob metum et formidinem Turcarum commode fieri poterit; alioquin ad alium commodiorem, Bonisque statuendis viciniorem Locum) vicinis et commetaneis earumdem et eorumdem universis inibi legitime citatis et convocatis ac praesentibus accedendo introducat

memoratos Sigismundum et Stephanum Bábay, ac per eosdem dictas Puellas Juditham et Catharinam itidem Bábay sorores eorundem carnales et uterinas in Dominium eorumdem, Possessionum et Praediorum, dictique Juris Regii in iisdem habiti, statuatque easdem eadem et idem eisdem, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, Praemissae Donationis nostrae, dictique Juris Regii titulis ipsis incumbentibus perpetuo possidenda, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, siqui fuerint, evocet eosdem idem Testimonium contra annotatos Sigismundum et Stephanum Bábay, praefatasque Puellas Juditham et Catharinam similiter Bábay ad decimum quintum diem diei hujusmodi Evocationis, ipsis exhinc fiendae computando, in Curiam Regiam, nostram scilicet in praesentiam, rationem contradictionis eorundem reddituros efficacem. Et posthaec hujusmodi Introductionis et Statutionis seriem, simul cum Contradictorum et Evocatorum siqui fuerint, vicinorumque et commetaneorum qui praesenti Statutioni intererunt, nominibus, Terminoque assignato, prout fuerit expediens, Nobis suo modo amicabiliter rescribatis. Secus non facturi. Datum in Oppido nostro Jolsva. Die Decima-octava February Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Sexto. (L. S.) Lecta.

A leleszi konvent levéltárából.

LXII.

1656. *Jakabházi János záloglevele.*

Én Jakabházy János a Fölséges Római Császár és Magyar Országi Koronás Király Urunk eő Felsége Szécsény Praesidiumának egyik gyalog Hadnagya, adom tudására mindeneknek a kiknek illik és vallom is ezen Levelemnek rendiben, hogy én bizonyos és eltávozhatatlan szükségeimtől kénszeríttetvén, vettem fel az Nzts és Vzlő Soós Ambrús Uramtól eő Kegyelmétől Ötven ezüst Körmöczi Tallérokat, mellyért adtam Jure Pignoratitio, és mindjárást per manus is bocsájtottam eő Kegyelmének

és maradékinak utriusque sexus, Csongrád Vármegyében levő Pusztaszeri nevű Pusztabeli portiomat plenarie cum omnibus suis pertinentiis, quovis nominis vocabulo vocitatis, et ad eandem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub his Conditionibus. Primo: Hogy a Datis Praesentium se én, se maradékim eő Kegyelmétől és maradékitól a meg irt pusztabeli portiomat négy esztendőkig ki ne válthassa, tudni illik ollyan négy esztendőkig, a mellyekben azon Pusztának valami hasznát vehesse eő Kegyelme és maradéki, mivel ez az esztendő melyben ha valami hasznát nem vehetné eő Kegyelme vagy maradéki, nem tudódik az fellyül meg írt négy esztendők közé. Secundo: Az ollyan meg nevezett hasznos négy esztendő elteltével, tartozik eő Kegyelme vagy maradéka statim et de facto absque omni Juris strepitu az meg irt pusztabeli részemet nekem vagy meg irott maradékimnak vissza bocsájtani, magamra és maradékimra vállalván pedig az Evictiot, tartozzam én és maradékim eő Kegyelmét és maradékit minden legitimus Impetitorok ellen magam saját költségemmel meg oltalmaznom; ha pedig meg nem oltalmaznám, vagy oltalmazni nem akarnám én és maradékim, adok hatalmat eő Kegyelmének és maradékinak, hogy saltem vigore praesentium, azon Vármegyének a hol Jószágom találtatik Vice Ispányának Commissiojából egy Szolga Birót Esküttjével együtt, csak házától is kivihesse és annyi érő jószágomat is elfoglaltassa eő Kegyelme és maradéki, Contradictione, Repulsione, Reclamatione, Novo Judicio, vel aliis quibusvis Juridicis Remediis nihil valentibus. Melynek erősségére és nagyobb bizonyságára adtam ez kezem irásával és pecsétemmel megerősített levelemet ez alább meg irt Nemes Uraimék eő Kegyelmek előtt. Datum in Praesidio Szécsény die Vigesimasecunda May Anno Millesimo Sexcentesimo quinquagesimo Sexto. Jakabházy János mp. (L. S.) Coram me Joanne Darvas Judlium Cottus Neogradiensis. mp. (L. S.) Coram me Joanne Borbély. mp. (L. S.)

A Jakabházyak táblai peréből.

LXIII.

1656. Vesselényi Ferencz nádor tanúszedési parancsa a garamszentbenedeki konventhez Jakabházy János részére. Datum in Libera Civitate Nittriensi, ipsa Dominica Decimasexta Sacrosanctae et Individuae Trinitatis. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Sexto. Lectum per me Magistrum Petrum Alvinczy Excellentissimi Domini Domini Comitis Regni Hungariae Palatini Protonotarium. mp. (L. S.)

A konvent levéltárából.

LXIV.

1656. *Dienes György ellen tanúvallomások.*

Anno Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Sexto die ultima Septembris jöttünk ki Szécsényben Nógrád Vármegyében, az Vitézleő Jakabházy János Szécsényi gyalogh Hadnagy Instantiájára Bizonyságokat szedni az Tekéntetes és Nagyságos Gróf Vesselényi Ferencz Magyar Országi Palatinus eő Nagyságha Compulsiorium Mandatuma mellett, az előnkben adott De Utrum szerént, úgymint Regius én Buday Bornemisza Bolgár Pál és Szent Benedeki Convent Bludovics János Urammal együtt

De eo Utrum

Tudgya-é s hallotta-é az bizonyság mikor Jakabházy Jánosnak az Jobbágyi haza mentek volna, eő maga is ki kisértette, ugyanakkor Dienes György Uram utánna küldvén hogy megkötözzék és vissza hozzák az Jobbágyokat, nem engedvén Jakabházy János vissza hozni, oda gyütt Dienes György több Complicesivel együtt az Szécsényi kis kapuban, egy hegyes tőr levén nála, kivel megh sebesitette és megh véresitette Jakabházy János Uramot, eőtet meg kötözvén Dienes György több Complicesivel együtt.

1-ső Bizonyság Földváry János Uram, Annorum Triginta novem, Pest Vármegyének Vice Ispánnya, azon hitire az mellyel köteles eő Kegyelme az Neömes Vármegyére, ezeket vallotta. Hogy eő Kegyelme szemmel látott dolgot nem szintén

látott, hanem az mellyeket ebben tud, bizonyossan attúl hallotta, kiváltképpen Ráday András Uramtúl, illyen formán tudgya, hogy azt az Jószágot, úgymint Ellést Csongrád Vármegyében impetrálta volt néhai Nemzetes Neömes és Vitézleő Komiáthy Ábrahám Uram, az szerént mint maga jobbágyit hivatta, Dienes György Uram is hasonlóképpen hivatta volt azon falubeli jobbágyit, az szerént az mint az Neömes Pest Vármegyei akkori Vice Ispán Uram Batik János Teörvény szerint Dienes Györgynek kezében adta volt, azon Jobbágyokat, és mikoron azon jobbágyok hazájokban indúltanak volna, Dienes György Uram Komiáthy Ábrahám Uramhoz jütt, ezt mondván: Im úgymond Jakabházy János bele akar az mi Jószágunkban kapni és nem akarja mihozzánk bocsátani eőket, és ki menvén Dienes György azon volt, azt bizonyossan tudgya, hogy mind az Jobbágyakat megh akarta fogni, és magát is Jakabházy Jánost is megh kötözvén Kékkűben akarta vinni, mellyet ugyan meg is cselekedett Dienes György, hogy meg is kötöztette, meg is kötözte, és meg is véresitették; Jakabházy Jánost hogy megh kötözték és megh is véresitették, ezeket csak hallotta, az mint fellyebb is megh mondá, de azt bizonyossan tudgya, hogy az végre ment ki, hogy ugyan most fogja Dienes György Jakabházy Jánost és Kékkűben is vigye.

Secundus Testis. Egregius Joannes Darvas Judlium Comitatus Neogradiensis, Annorum quadraginta quinque, juratus et examinatus fassus est. Hogy eő akkor az öreg Ráday András Uramnál lévén, hallotta ott, hogy mondották az emberek, ám úgymond ott kin az kis kapu előtt keményen húzzák, vonnyák és kötözteti is Dienes György Jakabházy Jánost, azonban eőtet ez fatenst kiküldötte Ráday András Uram, ezt mondván: eregy, mennyen ki kegyelmed, és mondgya meg Dienes György Uramnak, hogy ne mocskolódgyék vele, bocsássa el, és hadgyon békét neki, s eő az fatens ki menvén s ezeket az szókat megh mondván Dienes Györgynek, látta akkor hogy kötözve volt Jakabházy János, és azt is látta hogy véres is volt, de nem tudgya ki miatt, látta azt is, hogy egy Horváth János nevű kötözte

egyik, erre osztán az fatens szavára elbocsátotta Dienes György, de az kötelet is látta az karján, sokáig is hordozta az fél karján az kötelet, s igen protestált is mindezekről akkor is Jakabházy János.

Tertius Testis. Egregius Albertus Késmárky aliter Literati, Comitatus Neogradiensis Juratus Assessor Annorum Quadraginta quinque sub juramento fassus est etc.

Quartus Testis. Egregius Paulus Vattay, Comitatus Neogradiensis Juratus Assessor, Annorum Quinquaginta, azon hitére vallya, az melly hittel köteles az nemes Vármegyéhez — stb. stb.

Octavus Testis. Egregius Stephanus Liptay ejusdem Praesidii Szécséniensis Vice Capitaneus, Annorum Quadraginta quinque, az melly hittel köteles eő Felségének az Végházhoz, azon hitire vallja eő kegyelme: hogy akkor az üdőben eő kegyelme az Szécsényi egyik kapuban ülvén, talált oda menni eő kegyelméhez az néhai nemes és Vitézleő öregbik Ráday András, igy szollván: Kapitány Uram, az kis kapu előtt igen rút dologh vagyon, mert Jakabházy Jánost az nemes embert ott húzzák, vonnyák és kötözik, azt kegyelmednek nem kellene meghengedni; azonban ezen fatens azon szaván Ráday András Uramnak megh indulván, egynéhány Hajdúkat melléje vévén oda ment az kis kapura, s látván eő kegyelme hogy Jakabházy János kötözve vagyon, eő kegyelme szabadította meg az fogságból és kötözésből, és az kik kötözték is, Horváth János és Rácz Pál; Rácz Pál elszaladott, de Horváth Jánost és Horváth Istvány szolgáját meg is fogatta eő kegyelme és tömlöczbe tétette, és annakutánna azokat kezességön Horváth Istvány és Dienes György Uramék vötték ki is. — stb. stb.

A szentbenedeki konvent levéltárából.

LXV.

1656. Vesselényi Ferencz nádor mint királyi helytartó idéző parancsa a szentbenedeki konventhez, mellyel a Jakabházy

János irányában elkövetett hatalmaskodás miatt Dienes György perbe idéztetik. Datum in Libera Civitate Nittriensi ipsa Dominica Decima sexta Sacrosanctae et Individuae Trinitatis. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quinquagesimo Sexto.

Ugyanott.

LXVI.

1656. A szentbenedeki konvent bizonyitványa arról, hogy a fentebbi idézőt Dienes Györgynek 1656. Sept. 29-kén Bludovics József által, a szécsényi várban, saját házánál kézbesitette légyen. Datum in ipso Die Festo Beati Lucae Evangelistae Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo sexto.

Ugyanott.

LXVII.

1657. *Bábai Zsigmond és István részekre beigtatási bizonyitvány.*

Illustrissimo Spectabili ac Magnifico Domino Comiti Francisco Vesselényi de Hadad, Perpetuo in Murány, Regni Hungariae Palatino et Judici Cumanorum, necnon Sacratissimi Principis et Domini Domini Ferdinandi Tertii Dei Gratia Electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regis, Archiducis Austriae, Ducis Burgundiae etc. Intimo Consiliario, Camerario et per Hungariam Locumtenenti, Domino et Patrono eorum Gratiosissimo, Franciscus Somogyi Praepositus et Conventus Ecclesiae Sanctae Crucis de Lelesz, Orationes in Domino debitas et devotas cum obsequiorum promptitudine. Vestra nosse dignetur Illustrissima Spectabilis ac Magnifica Dominatio. Quod Nos Litteras ejusdem Introductorias et Statutorias pro parte Egregiorum Sigismundy et Stephani Bábay, necnon Nobilium Puellarum Judithae et Catharinae similiter Bábay, Sororum eorumdem Carnalium et uterinarum, clause confectas et emanatas, nobisque amicabiliter sonantes et directas, honore quo decuit,

recepimus in haec Verba: Comes Franciscus Vesselény de Hadad etc. (Lásd elébb az LXI. sz. a.) Unde Nos praeinsertis amicabilibus hortationibus, commissionibus et mandatis praefatae Illustrissimae Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae, Authoritate sua Palatinali et Locumtenentiae, qua pleno jure fungitur, nobis Litteris suis Introductoriis et Statutoriis in praeattactis factis, prout aequum est et decet, obsequi et satisfacere volentes, unacum praefato Egregio ac Nobili Andrea Cselley Homine Illustrissimae Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae Palatinali, inter alios Homines ejusmodi Palatinales in praescriptis Illustrissimae Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae Litteris Introductoriis et Statutoriis nominatim conscriptos expresso, et per eandem Illustrissimam Spectabilem ac Magnificam Dominationem Vestram ad id specialiter transmisso, nostrum Hominem Venerabilem videlicet Adalbertum Presbyterum Zágorczky, Fratrem et Socium hujus Ecclesiae nostrae Conventualem, ad praemissas Bonorum Introductionem et Statutionem suo modo rite et legitime peragendam et exequendam, nobisque exinde fideliter referendam, nostro pro Testimonio fidedignum duxeramus esse transmittendum. Qui postea abinde ad nos in simul reversi, nobis sub debito ipsorum juramento, in generali Regni Decreto superinde expresso, concorditer per omnia retulerunt in hunc modum: Quod ipsi Die quinta praesentis mensis January in et ad Oppidum seu Praesidium Ónod dictum, cohsequenterque Domum Egregii Andreae Bordás in eodem Oppido et Cottu Borsodiensi existentem habitum, Locum videlicet commodiorem, Bonisque Statutis viciniorem, (siquidem ob metum et formidinem Turcarum ad faciem eorumdem Bonorum minime accedere potuissent) vicinis et commetaneis eorumdem Universis, signanter autem et postissimum Gabriele Cselley, Michaële Veres, Stephano Papp, Ambrosio Izsó, et praefato Andrea Bordás in ipsorum propriis Nominibus inibi legitime convocatis et praesentibus accessissent. Praefatusque Andreas Cselley Homo uti praefertur Illustrissimae Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae Palatinalis Testimonio nostro praenotato secum praesente, Die et Loco in praenotatis, coram-

que ipsis vicinis et commetaneis, Egregiis videlicet et Nobilibus immediate recensitis et conscriptis introduxisset praefatos Sigismundum et Stephanum Bábay, ac per eosdem Juditham et Catharinam similiter Bábay sorores eorumdem carnales et uterinas, in Domjnium totalium et integrorum praeattactorum Bonorum et Jurium Possessionariorum, olim populosorum, jam vero desertorum, Possessionum scilicet et Praediorum Bekény, Ellés, Máma, Szer, Felgyü et Ányás in Csongradiensi, necnon Kovázd ac Szajol-Püspöki in Szolnok Cottibus existent habit dictique Juris Regii in eisdem habiti, statuissetque easdem, eadem et idem eisdem, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, praemissae Novae Donationis Illustrissimae Spectabilis ac Magnificae Dominationis vestrae Palatinalis et dicti Juris Regii titulis, ipsis incumbentibus, perpetuo possidenda. Nemine tunc inibi, tempore scilicet et loco introductionis et statutionis praenotatae, coram praefatis Illustrissimae Spectabilis ac Magnificae Dominationis vestrae Palatinali, et nostro Conventuali Hominibus, continuis etiam tribus diebus, juxta Regni Consvetudinem et Legem, iisdem ibidem perpetuam moram atque residentiam facientibus et protrahentibus, Contradictore apparente. Verum Die decima ejusdem praesentis mensis Januarii, antequam videlicet eadem nobis relata et reportata fuisset, Nobilis Franciscus Lasztóczy, Die vero vigesima quarta ejusdem mensis Januarii, postquam videlicet eadem Statutio per dictos Illustrissimae Spectabilis ac Magnificae Dominationis vestare Palatinalem et nostrum Conventualem Homines suo modo relata et reportata fuisset, Nobilis Stephanus Filius Egregii condam Joannis, Filii olim Stephani Lasztóczy ex Generosa condam Domina Barbara Jakabházy, alias Consorte ejusdem suscepti progenitus, hunc in Conventum nostrum, nostram scilicet personaliter veniens in praesentiam, tam sui ipsius proprio, quam vero Nobilium Dominarum Annae Casparis Fekete, Susannae Ladislai Kopócsy et Barbarae discreti viri Martini Bagossy Consortum, sororum autem suarum carnalium

et uterinarum, necnon Puellae Annae filiae Egregii condam Stephani Lahóczky ex nobili condam Domina Elisabetha Lasztóczy, alias consorte ejusdem, sorore itidem carnali et uterina eorundem Contradictorum progenitae, nominibus et in Personis praeattactae totali Introductioni et Statutioni, modo praemisso factae hic in Conventu coram nobis Contradictionis repagulo obviarunt. Ob quas quidem ejusmodi Contradictorias eorundem Inhibitiones, Nos quoque Contradictores eosdem praefatos, siquidem Stephanum et Franciscum Lasztóczy personaliter, dictas autem Dominas Annam, Susannam et Barbaram similiter Lasztóczy sorores eorundem ac Puellam Annam Lahóczky medio ejusdem Stephani Lasztóczy hic similiter in isto Conventu nostro evocavimus, contra annotatos Sigismundum et Stephanum, necnon Puellas Juditham et Catharinam Bábay, Haeredesque et Posteritates eorundem utriusque sexus universos, ad Decimumquintum Diem Diei hujusmodi Evocationis, ipsis exhinc factae, computandum, in Curiam Regiam, Vestrae scilicet Illustrissimae, Spectabilis ac Magnificae Dominationis in praesentiam, rationem Contradictionis eorundem reddituros efficacem. Et posthaec hujusmodi Introductionis et Statutionis seriem, simul cum Contradictorum et Evocatorum, Vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae Statutioni intererant, nominibus, Terminoque assignato, prout est expedita, Illustrissimae Spectabili ac Magnificae Dominationi Vestrae, juxta praeattactam ejusdem Litteratoriam Commissionem et Mandatum, suo modo fideliter et amicabiliter rescribendam duximus. Datum Feria Sexta proxima post Festum Conversionis Sancti Pauli Apostoli, Decimosexto nempe Die Introductionis et Statutionis praenotatae. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Septimo.

A leleszi konvent levéltárából.

LXVIII.

1664. *A nádor Bábait Jakabháziék ellenében pártfogolja.*

Illustrissimi, Reverendissimi, Spectabiles ac Magnifici, Admodum Reverendi, Generosi, Egregii et Nobiles Domini, Amici Nobis observandissimi!

Tudva lehet Kegyelmeteknél, ez előtt mintegy hét Esztendővel Nemzetes Bábay Sigmond bizonyos Eősi, úgymint Csongrád Vármegyében lévő Bekényi, Ellési, Mámai, Felső Szeri, úgymint Puszta Szeri, Ányássi s több azokhoz tartozandó Jószágokat per Novam Donationem tőlünk impetrálván, s az mint emlitett Bábay Sigmond exponállya pura Statutioja is lévén benne, jóllehet medio tempore néhai Nemes Jakabházy János is recurrálván hozzánk bizonyos rész Jószághokat sub praetextu defectus et caducitatis felkért vala tőlünk, a mellyek közzé ezen Jószághbeli Portiokat is involválván, violenter és hatalmasúl magának vendicálván, emlitett legitimus Possessort az Jószágh Dominiumjába nem admittálta. Meghalván azért azon utóbbi Donatarius Jakabházy János, minthogy az ő Informatiojára cum Justificatoria Clausula: Salvo Jure alieno, et rebus sic stantibus, néki conferáltuk is; a mint informáltatunk megh irt Jakabházy János genuine nem Jakabházy, hanem Eötves Jánosnak neveztetett; Ellenben pedigh említett Bábay Sigmond Jure successorio is, előbbi Donatarius benne, kinek fellyűl irt Jakabházy taliter qualiter magának vendicált Dominiumja nem praejudicálhatott. Igy lévén azért a dologh akaránk Kegyelmeteket szeretettel requirálnunk és intentünk, certificállya azon Parsokat magok eleibe Kegyelmetek ratione productionis Jurium suorum s comperta rei veritate inhibeállya azon néhai Jakabházy másképpen Eötves János Successorit és Compossessorit, úgymint violentus Possessorokat azon Jószágh usussától s tovább való Dominiumjától, s restituállya in integrum megh irt Bábay Sigmondot eo Jure, a mint concernállyák, s assistállyon neki és protegállya azon Impetitori ellen. Informálván bennünket felőle, hogy my is annak patrocinálhassunk ez után, a melly Félnek nagyobb Igasságha comperiáltatik in praemissis. Secus non facturi. In reliquo éltesse Isten Kegyelmeteket. Datum Cassoviae Die Vigesima Tertia Octobris Anno Millesimo Sexcentesimo

Sexagesimo quarto. Earundem Dominationum Vestrarum Amicus ad serviendum paratissimus Comes Franciscus Vesselényi mp.

Illustrissimis, Reverendissimis, Spectabilibus ac Magnificis, Admodum Reverendis, Generosis, Egregiis et Nobilibus N. N. Supremo et Vice Comitibus, Judlium et Jurassoribus, toti denique Universitati Dominorum Magnatum et Nobilium Comitatus Borsodiensis (Titt) Dominis Amicis Nobis Observandissimis (L. S.)

Borsodmegye levéltárából.

LXIX.

1665. *Ugyanazon tárgyban.*

Illustrissimi, Reverendissimi, Spectabiles, Magnifici, Admodum Reverendi, Generosi, Egregii et Nobiles Domini Confidentissimi!

Salutem et Servitiorum nostrorum promptitudinem. Mit parancsollyon Kegyelmes Palatinus Urunk eő Nagysága, Nemzetes Vitézleő Bábay Sigmond Uram kezéhez Csongrád Vármegyében levő bizonyos Puszták, ahoz tartozandó Pertinentiák Resignálása végett Nagyságtoknak, s Kegyelmeteknek, ezen includált eő Nagysága Parancsolattyábul megh érti Nagyságtok s s Kegyelmetek. Akarám azért én is Nagyságtokat s Kegyelmeteket requirálnom s kérnem szeretettel, megh irt Bábay Sigmond Uramhoz mutassa az iránt minden assistentiáját s Jóakarattyát, Palatinus Urunk eő Nagysága Méltóságos Levelinek continentiája szerint, ne kellessék destituáltatni eő Kegyelmének igasságos Praetensioiban. A mi pedigh a Palatinus Urunk eő Nagysága Levelének Datumját illeti, hogy Bábay Sigmond Uram későn praesentálhatta Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek a Levelet, nem egyébb az oka, hanem hogy Rottal Úr eő Nagysága parancsolattyábúl eő Kegyelmének Szathmárra kelletett velem edgyütt fáradozni s elébb nem requirálhatta Nagyságtokat s Kegyelmeteket, mindazonáltal mégh mostan sem lesz késő a dologh. Isten Nagyságtokat s Kegyelmeteket éltesse jó Egésségbe. Kassa

Decima Octava Januarii Anno Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Quinto. Earundem Dominationum Vestrarum Servitor paratissimus Sigismundus Petheő mp.

Illustrissimis, Reverendissimis, Spectabilibus, Magnificis, Admodum Reverendis, Generosis, Egregiis et Nobilibus Dominis N. N. Supremo et Vice Comitibus, Judlium ac Jurassoribus, toti denique Universitati Dominorum Magnatum et Nobilium Comitatus Borsodiensis titt. Dominis Confidentissimis. (L. S.)

Ugyanott.

LXX.

1667. Jakabházy Mihály özvegye Vadkerti Kata, keserves panasszal teljes folyamodvánnyal járul Pestmegyéhez, kérvén fiát Jakabházy Mihályt kötelezteteni: hogy az atyjáról maradt jószág jövedelmének harmadát, szerződéséhez képest neki évenkint adja ki.

A Jakabházyak táblai peréből.

LXXI.

1668. *Báró Keglevics Miklós felvallása neje részére.*

Nos Conventus Ecclesiae Beati Joannis Baptistae de Jászow. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod cum Nos ad instantiam et legitimam petitionem Spectabilis ac Magnifici Domini Nicolai Keglevicz de Buzin nobis propterea factam, quod cum idem propter legitima, eaque notabilia impedimenta sua, huc in Conventum nostrum nostram, vel alterius loci credibilis, pro infrascripta sua Fassione necessario peragenda, personaliter venire nullo modo potuisset in praesentiam, duos e medio nostri, Rdum videlicet Joannem Damiany Presbyterum, et Egregium Nicolaum Soldos Juratum Notarium, Socios nostros Conventuales, pro audienda et exinde nobis fideliter referenda ipsius Fassione duxeramus esse transmit-

tendos atque destinandos fidedignos. Qui tandem abinde insimul ad nos reversi, nobis sub debito eorum Juramento, in Generali Regni Decreto superinde expresso pariformiter retulerunt in hunc modum. Qualiter ipsi insimul Feria tertia proxima post Festum Visitationis Beatissimae Mariae semper virginis, anni recenter currentis infrascripti, in et ad Oppidum Torna vocatum, et per consequens Curiam, ac protunc solitam videlicet residentiam dicti Fatentis ibidem exstructam, in Cottu Tornensi existentem habitam accedentes, Idemque Dominus praememoratus Nicolaus Keglevicz de jam fata Busin ibidem coram dictis Testimoniis nostris personaliter constitutus, oneribus et quibuslibet gravaminibus universorum filiorum et filiarum jam natorum et expost etiam Dei beneficio nascendorum, cunctorum denique fratrum, sororum, proximorum et consangvineorum, generationalium aeque ac condivisionalium, quos infrascriptum tangeret et concerneret, tangereve et concernere quovis modo, nunc aut in futurum dignoscerētur negotium, per omnia in se assumptis et levatis, matura prius et exacta animi sui deliberatione intra se praehabita, sponte et libere, vivaeque vocis suae ministerio fassus est hunc in modum. Quod licet superioribus diebus et annis, testantibus id ipsum aliis Litteris fassionalibus Feria sexta proxima post ipsam Dominicam Sacr. Pentecostes Anno 1666. non ita pridem transactam praeterita, coram nobis Conventualibus ad Fassionem ejusdem Dni Fatentis confectis et emanatis, pro quibusdam justis et rationabilibus de causis, animum ipsius ad id moventibus, certa quaedam Bona, Juraque sua possessionaria, et etiam Arcem Torna in praescripto Cottu Tornensi existentem, necnon a Generoso D. Francisco Kátthay de Czegekátha pecuniis Magnificae Dnae Evae Czobor de Czobor-Szent-Mihály Consortis ejusdem Fatentis, Jure perennali et irredemptibili empta et comparata, in iisdem prioribus Litteris limpidissime specificata, simul cum cunctis eorum Bonorum utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, ad eadem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, praememoratae Dnae Evae Czobor de dicta Czobor-Szent-Mihály in et pro decem millibus Talleris Imperialibus Titulo Pignoris et Jure

redemptibili, sub certis conditionibus, in praemissis Litteris fusius expressis, obligasset et inscripsisset. Nihilominus tamen idem D. Fatens ulterius etiam certis bonis, rationabilibusque ex causis motus et inductus, atque in animo saepius revolvens suo, cum multas variasque ipsius Dominae Evae Czobor Consortis suae charissimae expensas, quas ad comparationem atque recuperationem, et ad se redemptionem certorum bonorum et Jurium suorum Possessionariorum, apud manus alienas titulo pignoris habitorum, exposuisset insumpsissetque et erogasset, tum etiam dilectionem conjugalem et amorem, quo ipse D. Fatens dictam Dnam Evam Czobor Conjugem suam ab ipso contractus matrimonii tempore ex sincero et intimo corde suo amplecteretur, praeter praemissa Bona, modo praemisso specificata, totalium etiam et integrorum Bonorum, Juriumque Possessionariorum recenter acquisitorum et comparatorum medietates, signanter autem medietates Possessionum Apor, Mindszent, Serkéd, et Algyeő, praeterea Praediorum Dócz, Sövénháza, Czepa, Pókaháza, Körtvélytó et Szent-András, ac portionis Praedialis Zersic dictorum in Csongradiensi; item Praedii Sebestyén, Fábián, in Békesiensi; item Praediorum Eötvényes, Konasly, Panad et Czerfalva in Zarandiensi; item Praediorum Czura aliter Ternova in Orodiensi, necnon itidem Praediorum Nagy-Vácz et Szent-Mihályfalva in Baranya, Cottibus sic dictis existentium habitas, simul cum cuntis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, campis, pascuis, pascuationum locis, foenetis et foenilibus, sylvis, nemoribus, montibus, vallibus, collibus, virgultis, sylvis prohibititiis et glandiferis, hortis pomariis, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, et aquarum decursibus, molendinis et eorum locis, generaliter vero quarumliber utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, ad easdem et eadem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, memoratae Evae Czobor de fata Czobor Sz. Mihály Consorti suae charissimae in eadem praespecificata pecuniaria summa duxisset danda,

obliganda et inscribenda, prout dedit, obtulit et inscripsit coram Testimoniis nostris exmissis. Ita tamen, ut earum Possessionum et Praediorum, modo praevio repetitorum medietates, cum iisdem Bonis et Juribus possessionariis, mediante supra declarata Fassione dicti Dni Fatentis, antefatae Dnae Evae Czobor Consorti suae antehac recenter inscriptis simul sumptas, itidem in et pro iisdem decem millibus Talleris Imperialibus eidem Dnae Consorti suae oblata et inscripta habeantur et possideantur, eademque Dna Dominium et usum, proventuumque eorum bonorum modo praedeclarato, juxta praedicti Dni et mariti sui priorem fassionem super bonis eidem collatis clarius expressatam plenariam habeat usurpandi et possidendi potestatis facultatem. Ad quae omnia praemissa et quaevis praemissorum singula, suo modo firmiter et inviolabiliter observanda praenotatus D. Fatens personali sua astantia se obligavit et obligatum reddidit coram Testimoniis nostris ipso facto. Harum nostrarum ad Juramentum dictorum Testimoniorum nostrorum modo praevio coram nobis factam Relationem emanatarum vigore et Testimonio Litterarum mediante. Datum feria tertia proxima post Dominicam quintam SSmae et Individuae Trinitatis. Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Octavo.

A jászói konvent jegyzőkönyvéből.

LXXII.

1669. *Gyarmati Kovács Máténé egyez a kecskeméti-ekkel.*

Én Szécséni Vargha Anna, az. Néhai Vitézlő Gyarmati Kovács Máté uramnak és Férjemnek özvegye, mostan Kékkő várában lakó, vallom ez levelemben, és magamra vállalván mind neveletlen árváimnak, mind penigh az magam s megnevezett Férjem Rokoninak és Atyánkfiainak terheket, adom emlékezetül az kiknek illik és szükséges: Hogy engemet Kékkői Vice Kapitány Nemzetes Soós Ambrús Uramnak itt létében Nemzetes Fekete

László Uram ő kegyelme, úgy mint az Kecskemétieknek Gondviselője által hiván ide Fülek végházában, és én is megh irt Vice Kapitány Uram levele mellett és akarattyából ide jövén, elémben adta ő Kme elégségessen az Kecskemétiek Földes Asszonyának méltóságos Palatinusné Asszonyom ő Nga akarattyát, szegény uramnak és Férjemnek halála felől az kecskeméti uraim ellen, hogy tudniillik az ő Nga képiben említett Fekete László Uram ő Kme öszve alkuttassa velem az kecskemétieket, kiknek Fő Biráját Nemes Deák Pál uramat, harmad magával, úgymint nemes Kamorás Gergely és Saárközi István uraimmal ugyan megh irt Fekete László uram eő Kme böcsülletes házában is találtam, kiknek tagadatlan dolog egyelsőben nagyobb kedveket láttam és hallottam az Törvényhez mint az alkuhoz, mindazonáltal magok előtt viselvén Palatinusné Asszonyom ő Nga akarattyát, arra hajlottak és velem alkuvásba indúltak s én is noha elsőben halált kivántam Férjem haláláért, de nem akarván okot adni szegény uramat holta után is az ő élete felől lejendő bizonságh szedéssel mocskoltatni s az Törvénynek kétséges kimenetelét is elmémben forgatván, és Nemzetes Fekete László uramnak ő kk s több becsülletes Embereknek is szép intő és oktató beszédeket megfontolván, józan elmével és szabad akaratom szerint hetven öt forintokban megh alkudtam, mely pénzt ugyan ma éppen fel is vettem, és mind örökké holttá tettem megnevezett uramnak és Férjemnek az kecskeméti lakosok által lett haláláért és portékáiban s javaiban esett káromért való minden boszúmat, keresetemet, és pörömet, úgy hogy ez mai naptúl fogva következendő üdőkben sem én, sem gyermekim, sem az én rokonim, sem Férjem Atyafiai azon Férjemnek megh öléséjért és praetendált káromért ez országnak semminemő Birái és magistratusi előtt, sem az kecskemétiek Földes urai székin, sem közönségessen az kecskeméti mostani és következendő lakosok ellen, sem magánossan egy kettő s három és több ellen pört ne kezdhessek, és ha kezdenék is az patvarnak büntetésén elmaradgyak. Arra is kötöm magamat, hogy ezentúl semminemű szín alatt, sem titkon sem nyilván senkit arra nem ingerlek, sem magam sem mások által, hogy az kecs-

keméti lakosok közzül valakin boszút állyanak uram haláláért, és egyéb az aránt eddig volt keresetemért, ha penig az kitudódnék, hogy ezen Alkum és végezésem ellen, vagy katonákat, vagy másokat akárkiket az kecskemétieken levő boszú és kártételre ingerelnék, érdeme szerint abbeli gonoszságomnak törvényre vonyhassonak az kecskemétiek, avagy azoknak Földes urai, azon helynek magistratussa által az hol akkor lakásom találtatni fogh. Ezt addálván: Az minemő Adósleveleket szegény uram alá irt volt, fogadása szerint azokat hittel tartozzék kikeresni Kőrösön, és Kecskeméten Biró uram, és ha ki találllya, kezemhez is küldeni. Mely alkuvásomnak nagyob bizonságára adtam ez levelemet saját kezem irásával és hiteles pecséttel megh erőssítvén, Nemzetes Vitézlő Fekete László, Pápay János, Ifiju Vatay Pál és Barssi János uraim előtt. Actum in Praesidio Filek 15. Marty A-o 1669. Vargha Anna Aszony saját keze + vonása. (P. H.) Coram me Ladislao Fekete de Iván. msk. (P. H.) Coram me Johanne Pápay Jurato Assessore Cottus Pest. mp. (P. H.) Coram me Paulo Vattay Jurato Judice Nobilium Cottuum Pest Pilis et Solt Articulariter Unitorum. mp. (P. H.) Coram me Johanne Barssy Judlium Cottus Pestiensis. mp. (P. H.)

Eredeti Kecskemét város levéltárában.

LXXIII.

1669. Nemes és Vitézlő Jakabházy Mihály és Olasz Pál, Nemes Jakabházy Panna és Eörsébeth, inhibeálják mindeneket, körül lévő Commetaneusokat s az szerént más távulb lakozókat is, nevezet szerént Kecskemétieket, Serkédieket, Czeglédieket, Kőrösieket, Pusztaszer és Mike-Buda nevű Praediumjoknak hatalmas élésétül, et quidem sub poena legali, petendo Testimoniales.

Anno 1669. Die 5-a Sept. in Filek sub Grli Congr. Cottuum Pest Pilis et Solt. Nobilis Isacus Tokai in persona Ladislai Fáy reprotestando, prohibet protestando quoad Praedium Mike-

Buda, a Damnificatione quorumlibet Incolarum, petendo Testimoniales et par.

Pestmegye jegyzőkönyvéből.

LXXIV.

1671. *Nagy István egyez a Kecskemétiekkel.*

My Voxith Horváth János Kglmes Császár és Koronás Király Urunk eő Felséghe Szendrey Praesidiumának Vice Kapitánnya, Végh Mihály Lovas Hadnadgya, Recski Miklós Sztrássa mestere, Szabó alias Aczél Péter Porkolábja, Vásárhely Szőcs György és Zsarnay Márton hites Vásárbiráy, jelen lévén mellettünk ugyan Szendrőben lakozó Nemzetes és Vitézlő Fuló Miklós, Bécskeházi András, Úri István, Király Imreh, Aszalay Mátyás, Szabó András, viszont Kovács András és Borsodi Mihály Uraimék eő Kglmek ezen Végh háznak több becsületes törvénytevő Esküttеyvel edgyütt. Adgyuk értésekre mind azoknak a kiknek illik, e my Levelünknek rendiben: hogy becsületes Kecskeméth Várossa Lakosinak közönségessen, Városok számára tartozandó huszonnégy Eökröknek (mellyeket is annakelőtte Széchénben, mostan penigh itten Szendrőben lakozó Vitézlő Nagy István ily ok alatt, hogy ez előtt mintegy tizennyolcz esztendővel ʃtüle, általa Bajay holdolatlan Ráczoktúl fegyverével nyerett huszonnégy Eökreyt megh irt Kecskeméth Várossának Lakosi közönségessen hatalmasúl elvettenek s oda is vesztettenek, és azon felül magát is hatalmasúl megh foghták volna, az el múlt 1670. esztendőben ősszel hatalmasúl elhajtott volt, a mellyeket is az kecskemétiektűl mind ide vesztett maghánál.) Azon Eökrök dolgában mi előtttünk felül megh irt Törvénytevő Birák előtt ide deputált és felküldött bizonyos Emberey, úgymint ugyan Kecskeméthen lakozó Herczeg Mihály, Sixay Mihály, Kalocsai János, Kovács Pál, Varga Mihály, Sándor Szabó Mihály és Kőrös János által, a minemű törvényes keresetek, avagy acquisitiojok volt és forgott megh emlitett Széchéni Nagy István ellen, megh értvén

mind az két Pörös feleknek egymás ellen való Praetensiojokat és feleleteket. Azonban előttünk viselvén az Jó lelkű keresztyén Biráknak is Tiszteket, s tovább által látván azt is az megh irt Pörösök között, hogy mindkét fél, kiki Praetensioja végett egymást hosszas pörrel avagy törvénkezéssel akarná búsítani, költséggel és fáradsággal terhelni, s az által egymás ellen az gyűlölséghet és egymásra való törést nevelni, és szaporitani, mind ezeket szivessen kivánván tűlök eltávoztatnia, Tisztünk szerint intettük azon Pörösöket az Jó Békességhre, mely Keresztyéni intésünknek a megh irt becsületes Városnak is megh nevezett felküldött Emberey és Szécséni Nagy István is engedelmesek lévén, és magok is a megh irt kecskeméti Emberek ultro acceptálván, és declaratiojok által is semmire sem igyekezvén úgy, mint az Jó Békességhre, Istenessen és Keresztyénül alkudtanak és edgyesedtenek megh my előttünk az ide alább megh irt mód és Conditio alatt. Elsőben is. Megh említett Kecskeméth Várossának megh nevezett Emberey a megh említett Város képében az felül megh irt huszonnégy ökrök végett moveált és suscitált Actiojokat és minden egész kereseteket megh irt Szécséni Nagy István ellen örökössen letették, annihilálták és mortificálták, úgy hogy azonért immár ennekutánna megh irt Nagy Istvánt a megh irt Város Lakosi Törvénnyel soha is nöm háborgattyák, azonban végette Földes urokat is nem búsittyák, oly véggel, hogy érette Nagy Istvánt akármely úton is persequalná, ily Conditio alatt mindazáltal, hogy megh irt károknak refusiojában ugyan most itt fen létekben az Deputatus Emberek által adgyon és küldgyön Kecskeméth Várossának megh irt Széchény Nagy István jó és el kelő pénzül egészlen kétszáz id est numero 200 magyar forintokat. Megh irt Nagy István is értvén sokszor megh említett Kecskeméth Várossa Embereynek ellene megh inditott kereseteknek letételét, avagy Cessiojokat, Nagy István is in recompensam, megh irt Kecskeméth Város Lakosi ellen a mi praetensioja s kereseti, általa praetendált tűle el vett huszonnégy ökrök és magha személye foghságha végett is volt avagy lehetett volna, egészlen letette, annihilálta és mortificálta eörökössen,

úgy hogy sem magha Széchény Nagy István, sem penigh maradéki és Successori, semmi úton és módon, mások által is Kecskeméth Városa mostani és következendő Lakosit, maradékit és successorit abbeli Praetensiojáért megh nem háborittyák és búsittyák. Annakfelette assumálta azt is maghára megh irt Szécheni Nagy István, hogy megh irt Kecskeméth Várossa Lakossainak felül megh irt károk refusiojában az felül specificált Két száz magyar forintokat az Város Deputatus Embereynek ugyan most megh adgya. Ezen Békeséghnek mindkét részrül erőssen megh állására és megh tartására sub attacta poena Ducentorum florenorum hungaricalium kötelezték magokat mind az két Parsok, mellyet is ha valamellyik fél vagy egészlen, vagy részében megh nem állana, az megh álló fél vigore duntaxat praesentium az megh nem álló félnek javaiból csak azon Vármegyének edgyik Szolgabirája és Esküttе, avagy azon helynek holott az violans félnek lakása, avagy is Jószágha lészen Magyar Országban, hites Biráy által a megh irt két száz magyar forintbúl álló Poenát, abscissis universis Juridicis Remediis, Juristitiorumque temporibus non obstantibus, et neque obstare valentibus, exequáltathassa és kezéhez is vehesse. Mind ezeknek nagyobb bizonsághára adtuk az Parsoknak ez keztünk irásával és pecséttünkkel megh erősíttetett Compositionális Levelünket, Datum in Confinio Szendreő die 3-a Mensis February Anno Dni Millesimo Séxcentesimo Septuagesimo primo. Coram me Joanne Horváth Aliter Woxith, Sacrae Caesareae Regiaeque Mttis Arcis et Praesidii Szendreő Vice Capitaneo mp. (pecsét) Coram me Nicolao Fuló Assessore Cottus Borsodiensis mp. (pecsét) Coram me Andrea Becskeházi Jurassore Cottus Borsodiensis mp. (pecsét) Coram me Matthia Aszalay Jurato Notario Cottus Borsodiensis mpr. (pecsét) Coram me Georgio Szőcz Judice praesidy Szendrőviensis mp. (pecsét). Coram me Martino Sarnay Judice praesidy Szendrőviensis mp. (pecsét). Szendrey Porkoláb Aczél Péter előtt + (pecsét).

Eredeti a kecskeméti levéltárban.

LXXV.

1671. Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo primo Die Decimaquarta Aprilis. Én az Felséges Római Császár és Koronás Király Urunk eő Felsége Putnoki Végházának Vice Kapitánya Olasz Pál adom tudására mindeneknek az kiknek illik ezen Levelemnek rendiben: Hogy én szabad akaratom szerént bocsátottam az Pusztaszeri pusztámban való részemet az Nemes és Nemzetes Kecskemét Városának mostani Fő Birájának és egyszersmind Nemes Pest Vármegyének Juratus Assessorának Kamarás Ambrús Öcsém Uramnak kezéhez illyen formán, valamint én nékem vagyon az Hatvan Tallérokban, adok olly Plenipotentiát eő Kegyelmének, hogy azon fellyebb meg nevezett Pusztámat szabadossan élhesse eő Kegyelme az én részemről mind szántó földével, kaszálló rétivel, baromjáró földével, halászó tó vizivel és egyébb hozzá tartozó határival, mind addig is, méglen az én eő Kegyelménél való Contractusomat kezemhez nem küldi eő Kegyelme, és én is az ő Kegyelme kezibe nem adom az Jakabházy Uram Contractussát; keziben adván eő Kegyelmének azon Contractust, azután annál is szabadossabban élhesse eő Kegyelme azon fellyebb megnevezett Pusztaszeri Pusztát. Melynek nagyobb bizonyságára adtam ezen pecsétes levelemet, kezem irásával meg erősítvén. Datum ut supra (L. S.)

A Jakabházyak táblai perében.

LXXVI.

1674. Jakabházy Erzsébet „Fülek Végházában lakozó Vitézlő Szőke János házas társa", Csongrádmegyében levő Mámai és Pusztaszeri ősi portioit zálogba adja huszonhat ezüst tallérért és négy talléros egy vég patyolatért Kamarás Ambrúsnak. — Datum in Praesidio Fülekiensi Die Vigesimaquinta Aprilis. Anno Millesimo Sexcentesimo Septuagesimoquarto. Jakabházy Erzsébet kereszt vonás és pecséti (L. S.)

Coram me Stephano Balogh mp. (L. S.) Coram me Stephano Oroszlányi, Cottuum Neogradiensis, Pest, Pilis, et Solth unitorum Jurassore Praesidiique Fülekiensis Judice Bellico mp. (L. S.)

Ugyanott.

LXXVII.

1674. Jakabházy Mihály Csongrádmegyében levő Máma és Pusztaszer pusztákbeli ősi portioit kilenczvenöt tallérért zálogba adja Kecskeméti Pathay Andrásnak. Datum in Kecskemét Die Sexta Mensis Juny. Anno Millesimo Sexcentesimo Septuagesimoquarto. Idem qui supra (L. S.) Sigillum Pauli Sz. Királyi (L. S.) Sigillum Pauli Sárközy (L. S.) Coram me Ambrosio Kamarás Jurassore Cottus Pestiensis. mp.

Ugyanott.

LXXVIII.

1675. „Jakabházy Panna Vitézlő Szentmártony János házas társa", Csongrádmegyében levő Máma és Pusztaszer pusztai részbirtokait, Hatvan jó mértékű Imperialis Tallérért, aranyúl és tallérúl lefizetettekért tiz évre zálogba adja Kamarás Ambrúsnak és Pathay András kecskeméti birónak. — Datum in Praesidio Fülekiensi Die Octava Mensis Februarii Anno Millesimo Sexcentesimo Septuagesimoquinto. + (L. S.) + (L. S.) Coram me Stephano Oroszlányi Cottuum Pest Pilis et Solth Unitorum, Neogradiensisque Jurato Assessore, Praesidiique Fülekiensis Judice Bellico. mp. (L. S.) Coram me Michaele Csaba. mp. (L. S.) Coram me Joanne Kalocsa. mp. (L. S.)

Ugyanott.

LXXIX.

1675. Mi Külső Szolnok Vármegyében lévő Thúron lakos Nemes Vitézlő Péter Mihály és feleségem Jakabházy Sára ma-

gunkra vévén elsőben is született Fiunknak és Leányunknak nevezet szerént Péter Istvánnak és Péter Sárának s azon túl született és születendő mindkét ágon lévő haeresinknek, successorinknak és legatariusinknak terheket, valakiket tudniillik ez alább megh irandó dologh most illetne, avagy jövendőben valami módon illethetne, adgyuk tudtokra valakiknek illik és vallyuk ez Levelünknek rendiben. Hogy nékem Péter Mihálynak úgymint az alsó párton lévőnek, ez előtt pedig Gyöngyösön lakozónak, az fölső párton lévők által csak mostanában következett Rabságom terhének mivoltától kénszeríttetvén, abbeli Sarczomnak lefizetésére vettünk fel egyező akaratunkból Pestvármegyében Kecskemét várossában lakos Nemes és Becsülletes Kamarás Ambrús és Pathay András Uraiméktúl eő Kglmektől Hatvan ezüst Tallérokat, harminczát jó mértékű aranyúl, harminczát ismét jóféle elkelheteő Tallérúl. Mely hatvan Tallérokban adtuk és kötöttük eő Kegyelmeknek Csongrád Vármegyében levő Máma és Pusztaszer nevű pusztákbeli eörök részünket, ugyanazon pusztákban Gyöngyöst lakos Péter Jánostúl ez előtt két holnapokkal eörökösen kétszáz és hatvanhat forintokon megvett részszel eggyütt négy esztendőknek elforgásáigh — stb. Kecskeméten 20-a 7-bris 1675. iidem ut supra. Péter Mihály. (L. S.) Jakabházy Sára. (L. S.) Feleségem irást nem tudván, magam subscribáltam hellette és pecsételtem is.

Ugyanott.

LXXX.

1677. Én Tercsy Susanna, néhai Nemzetes és Vitézlő Széky Péter Uram megmaradott Özvegye, Fiam ifju Széky Péter, Leányom Széky Judith, felvévén és magunkra vállalván leg elsőben is terheket született és születendő Gyermekeinknek, Successorinknak és Legatariusinknak, adjuk emlékezetül értésekre mindeneknek, valakik ezen Levelünket látják, olvassák, vagy olvastatni hallják: hogy mi bizonyos és eltávozhatatlan szükségeinktől viseltetvén, vetettük és adtuk zálogban Nemes Csongrád Vgyé-

ben lévő Tömörkény és Pusztaszer nevű Praediumbeli Rész Jószágunkat Száz ezüst Tallérokban, id est in 100 Talleris, Harmincz Esztendőkig, Nemes Pest Vgyében Kecskemét Várossában lakozó Nemzetes Kalocsa János és Deák Pál Uraiméknak, magoknak, Feleségeknek, és gyermekeknek, úgy hogy eő Kegyelmek azon felül meg irt Tömörkény és Puszta-szer nevű Praediumban lévő Rész Jószágunkat, Erdeivel, Mezeivel, Réttyeivel, Halászó Vizeivel, Malmával, Malomhelyeivel, álló és kifolyó Vizeivel, az Harmincz Esztendők alatt szabadon bírják, birhassák, magok és maradékik és mindkét ágon levő Legatariusok. Hogyha pedig az idő alatt, míg eő Kegyelmek bírnák azon felül meg irt Jószágokat, Jobbágyi telepednek reá, tehát az Harmincz Esztendők eltelvén, pénzünk letétele után, kezükből ő Kglmek kezünkhöz bocsájtanák, tehát megtelepedett és megtelepitett Embereinket azon földről el ne vigyék, hanem azon Jószággal együtt az kin laknak, kezünkhez bocsájtani tartozzanak minden perpatvar nélkül. Mi is kötjük, igérjük s ajánljuk arra magunkat, hogyha eő Kegyelmeket azon felül meg irt, mi tőlünk zálogositott Jószágban, vagy Jószágnak birásában valaki háborgatná és törvényes úton háborgatni akarná, Evictiot vállalván magunkra minden Törvényes Háborgatók és Impetitorok ellen tartozunk megoltalmazni, és meg is oltalmazzuk, mellyet hogyha nem cselekednénk, vagy is cselekedni nem akarnánk, tehát adtunk tellyes hatalmat és szabadságot eő Kglmeknek, hogy az Magyar Korona alatt, valaholott és akármely helyben annyi érő Jószágunk találtatnék, tehát egy Szolgabirót akár csak maga lakóházától is kihíhassanak, és elfoglalhassák, és mindaddig birhassák magok és maradékjok, mig eő Kglmeket mindenekről sub poena dupli nem contentállyuk, nem használván pedig ebben semminemű Törvénybeli Remediumok, Cavillumok, és Exceptiok. Melynek megállitására és állandóbb erősségére adjuk ez kezünk irásával és usualis Pecséttünkkel megerősitett Levelünket, ez ide alább neveket subscribálandó becsületes Nemes Személyek előtt. Datum in Oppido Túr, Die Sexta Octobris. Millesimo Sexcentesimo septuagesimo septimo. Tercsy Susanna Asszony keze kereszt

vonása és pecséttye. (L. S.) Manus propria Petri Széky (L. S.) Széky Judith keze irása (L. S.) Coram Ductore Equestris Ordinis Laurentio Szilágyi. mp. Coram me Andrea Terleczky mp. Coram me Valentino Szépe. mp.

Ugyanott.

LXXXI.

1679. Nztes Szivos Panna Asszonynak, néhai Nztes Kamarás Ambrús Úr meghagyott Özvegyének, nekem becsülettel való jóakaró Asszonyomnak eő Kegyelmének adassék. Kecskeméten.

Becsülettel való szolgálatomat ajánlom Kglmednek. Isten sok Jókkal áldja meg Kglmedet. A Kglmed levelét vettem becsülettel jóllehet, de Kglmed igen fenyegetődzik benne s irja Kglmed, hogy az Atyám Kglmedet Horváth Gergely által megkárositotta. Ő tudja az jó Barátom mit cselekedett s adjon számot róla ha ok és mód nélkül cselekedett; de sem az én Atyám sem más, senkit nem szabadithat senki megkárosítására; hogy én is Kegyelmedet jobban informáljam a dologrúl, hogy Kglmed megérthesse, az én Atyámnak illyen közösködése volt ezen állapotban Horváth Gergellyel. Hogy az Atyámtúl kérte a Pusztaszeri résztünket, kérte Horváth Gergely engedjük neki hogy váltsa ki Kglmedtúl, sok kértére megengedte úgy hogy Kglmed megmutatván az mi levelünket kit Olasz Pálnak adtunk volt, mit tart, s Kglmednek tegye le, s adott az Atyámnak Tiz Tallért auctiora, többet egy pénzt sem adott s nem is vett volna. Meg értheti már Kglmed micsoda állapot légyen, és mi közi volt Horváthnak ezen dologhoz; mert az Nemes Ember s akárki is szabad a maga jószágára többet venni auctioképpen. Horváth Gergely alámenvén, ott Kglmed miként végezett s kötött, Kglmed tudja jobban mint én. De hogy feljött, énnekem hittel és átok alatt beszéllette, hogy Kglmed kértire azt cselekedte, hogy azon Pusztaszeri résztünket Kglmednél meghagyta, letévén Kglmed neki azon Tiz Tallért kit Atyámnak adott volt auctiora; letévén Kglmed neki s ő felvette maga pénzit, semmi közi

hozzája s nem is akarja belé avatni magát; ha esze vagyon miért nem éli Klgmed szabadon. Irja Kglmed, hogy Tizenhat Tallért adott Kglmed neki, az immár valami, Kglmed pénze el nem vész, hanem tempore redemptionis a Capitalis Summával meg kell lenni, Kglmed azon ne búsuljon semmit, ne is féljen senkitől valamig Kglmed pénze rajta lészen; ha penig valaki hatalmaskodik, vagyon Törvény s megadja az árát, de mink senkit arra nem szabaditunk hogy hatalmaskodjék, mert Istennek hála még ollyan bolondok nem vagyunk tellyességgel: kit ezen nap mindjárt megirok Horváth Gergelynek, hogy hamit cselekednék adjon számot róla, de én tudom hogy semmit sem cselekeszik hogyha nem bolond. In reliquo éltesse Isten Kegyelmedet jó egésségben. Datum Corponae Die 3-a Junii Anno Dni 1679. Kegyelmednek becsülettel szolgál Jakabházy Boldizsár. mp.

Ugyanott.

LXXXII.

1680. Ez Ezerhatszáznyolczvanadik Esztendőben Boldog Asszony Havának első napján. Én Szendrő Várában lakos Nemes Széky György Hitves Társommal együtt Sebő Erzsébettel recognoscállyuk per praesentes, hogy az kik ez Levelünket láttyák, olvassák, avagy olvastatni hallják, felvévén mind a két ágon lévő Atyámfiainak, és utánnunk születendő utriusque sexus maradékinak Terheket, és ezen fellyebb specificált Atyafiak ellen való Evictiot magunkra vállalván, ez eránt meg irandó Punctumok szerint, kit ugyan is Nemes Csongrád Vármegyében lévő Pusztaszeri és Tömörkényi Praediumbéli Portionkat elzálogositották vala, az mi mostoha Atyánkfia Iffjú Széky Péter, mostoha Anyánkkal együtt Tercsy Susannával s Leányával Széky Judittal, Nemes Pest Vármegyében Kecskemét Várossában lakó Nemes Deák Pál és Nemes Kalocsa János Uraméknak, nem lévén semmi Jussok hozzá. Mellyre nézve azon tulajdonomban lévő Portiomért megtalálván Embereik által engemet fellyeb specificált Nemes Széky Györgyöt Hitves Társammal együtt,

ugyan Nemes Deák Pál és Nemes Kalocsa János Uramék, kit én notatiomban adok eő Kegyelmeknek: hogy ezen Pusztaszeri és Tömörkényi praediumbeli Portiomat eő Kegyelmeknek és utriusque sexus Maradékiknak kezekben bocsátottam, és szabad birodalmokban, minden hozzá tartozandó Erdeivel, Réttyeivei, halászó Vizeivel, Malomjáró helyeivel, Marha pascuatiojára való Földeivel, egy szóval minden hozzá tartozandó pertinentiáival szabadon élhessék, mint saját Jószágokat. Adtam penig eő Kegyelmeknek Jure perpetuo et irrevocabiliter magam Hitves Társommal s utriusque sexus maradékimmal együtt Ötven Aranyokban és egy selyem öv, selyem futában, magoknak és utriusque sexus maradékinak azon summa pénzben, kit leváltam is azon Ötven Aranyokat jó és elkelő pénzül, quietálom is magamat és utriusque sexus maradékimot, és eő Kglmeknek utriusque sexus maradékinak arra magamot, hogy ha ezen Jószágomnak szabad birodalmában eő Kglmeket valaki háborgatná, minden legitimus Impetitorok ellen tartozom megoltalmazni, magamra és utriusque sexus maradékimra vállalván mindenek ellen az Evictiot, úgy, hogy ha meg nem oltalmaznám, vagy oltalmazni nem akarnám, nem oltalmazhatnám, annyi érő Jószágomat az Magyar Korona alatt, akár ingó, akár ingatlan Javaimból, az mely az eő Kglmek pénzét fel éri, akárhol találtatik, csak egy Szolgabiró ereje által is magoknak satisfactiot tehessenek eő Kglmek. Kihez képest adtam ezen Contractusomat eő Kglmeknek és utriusque sexus maradékiknak, jövendőbeli Igazságoknak oltalmára, a Szent Ferencz Szerzetében lévő Szendrei pater Praesidens Atyám, Pater Bárkányi György, és Pater Ferdinand Pethe előtt, és Borbély Balázs, András Deák Oskolamester Uramék, Kecskeméti Kakullya János, Szána István Uramék előtt, mellyet ugyan a Szendrei Convent pecsétivel megerősítettem, magam Pecséti és kezem irásával együtt. Költ Szendrő Vég házában Anno et Die ut supra. Széky György (L. S.) Szendrei Pater Praesidens Bárkányi György. mp. Pater Ferdinandus Pethe. mp. (L. S.)

Ugyanott.

LXXXIII.

1682. Anno 1682. die 26. Maii. Én Nagy Kállai Bábay Sigmond adom értésekre mindeneknek, akiknek illik, ezen Levelem rendiben: hogy eltávozhatatlan szükségemtől viseltetvén, tudniillik ősül maradott jószágomnak vissza szerzésétül, (ki sok esztendőktül fogva abalienáltatott és idegen kézre szállott volt) hogy visszaszerezhessem, kihez költségtelen lévén, másképpen hozzá nem kezdhettem, hanem kénszerittettem Csongrád Vármegyében lévő három pusztáimat, úgymint Pusztaszört, Mámát, és Szeg-Tömörként, magam részemről örök áron, Vérek részéről pedig zálog szerént Nemzetes és Vitézlő Széky György Uramnak eő Kegyelmének és az eő Kegyelme Feleségének Nztes Sebő Ersébet Asszonynak, és mindkét ágon lévő és leendő maradékinak, Legatariussainak és Successorinak, Hatvan Tallérokon, i. e. 60 elkelendő pénzül adnom és elocálnom, magamra, Successorimra és Legatariusaimra vevén a fölül megnevezett pusztákban a szokott Evictiot. Melyben ha eő Kglmeket meg nem tarthatnám, tehát vigore solummodo praesentium, abscissis omnibus Juridicis Remediis, csak egy Vmegye Esküttt által annyi érő Jószágunkat elfoglalhassák ő Kglmek. Holott pedig vérségem után való Atyámfiai a fölül nevezett pusztákat valamikor kiváltanák, avagy váltani akarnák, megnevezett Nztes Vitézlő Széky György Uramtúl, Feleségétül és mindkét ágon lévő maradékitól, Legatariusaitól és Successoritúl, letévén ő Kegyelmeknek a fölül emlitett 60 Tallérokat jó és elkelendő pénzül in valore, tehát tartozzanak ő Kglmek is a sokszor nevezett pusztákat, a Ns. Csongrád Vármegyében lévőket, minden pör és patvar nélkül vissza bocsájtani et per manus assignálni. Illyen Conditioval, úgy hogy azon nevezett Jószágokat tulajdon magok pénzivel s nem máséval válthassák ki, ugyan is nem másnak, hanem tulajdon magoknak. Az én részemről pedig örökben, jure perpetuo et irrevocabiliter, mindennemű Jussokkal, akármi névvel nevezendőkkel adtam és perpetuáltam ő Kglmeknek. Tartozom pedig üdvözült Bábay Kata Húgomtúl való Rósa húgocskámat is

az ő részéről ezen pénzből contentálnom, az szerént Bábay Judit Húgomat is. Mellynek nagyobb bizonyságára adtam ezen kezem irásával és pecsétemmel corroborált Levelemet ő Kglmeknek az alább coramisált becsületes Ns. Személyek előtt. Actum Szendrő. Anno et Die ut supra. Nagy Kállai Bábay Sigmond. mp. (L. S.) Coram me Alexandro Vass. mp. (L. S.) Coram me Joanne Szentzy. mp. (L. S.) Coram me Petro Janka Cottus Csongrád Judlium. mp. (L. S.) Coram me Georgio Békésy. mp. (L. S.) Coram me Joanne Rosman Sacr. Caes. Reg. Mattis Tricesimatore Szendr. (L. S.) Coram me Stephano Karácsondy. mp. (L. S.)

Én Széky György a melly igazsággal elvettem Nagy Kállai Bábay Sigmond Uramtúl, azon igazsággal adtam, per manus resignáltam Kecskemét Várossában lakozó Ns. Nzts Pathay András és Kamarás Asszonyomnak Mámát, Pusztaszört. Melly Jószágokat eő Kegyelmek úgy birhassanak mint sajátjukat. Hasonlóképpen Szök Tömörként Deák Pál, Kalocsa János Uraméknak, melynek bizonyságára magam pecsétemmel is meg erősítettem. Actum in Szendrő. Die 25. Junii 1682. Széky György. mp. (L. S.)

Ugyanott.

LXXXIV.

1686. *Királyi jóváhagyás Deák Pál szerzeményeihez.*

Nos Leopoldus Dei Gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Rex. etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod pro parte et in persona Fidelis Nostri Egregii Pauli Deák exhibitae sunt Nobis et praesentatae certae quaedam binae numero et primae quidem Fassionales Inscriptionales Susannae Tercsy, Egregii olim Petri Széky Relictae Viduae, uti et alterius Petri Széky Junioris, Filii, necnon Judithae Filiae ejusdem, in Oppido Túr, Die sexta Mensis Octobris Anno Millesimo Sexcentesimo

Septuagesimo Septimo pridem transacto praeterito, sub propriis jam fatae Viduae, Filiique et Filiae ips. Sigillis, manuumque subscriptionibus, ac in praesentia certarum fidedignarum personarum, Egregiorum utpote Laurentii Szilágyi Militiae Equestris Ordinis Ductoris, Andreae Terleczky et Valentini Szépe emanatae et confectae, virtute quarum iidem Fatentes certam quamdam Pusztaszeriensem et Temerkéniensem praedialem portionem suam, in Cottu Csongradiensi existentem, alias per triginta Annorum decursum pacifice et irridemptibiliter possidendam, in Centum Thaleris Imperialibus, praefato Paulo Deák et Joanni Kalocsa dedisse, oppignorasse et inscripsisse; aliae demum Transactionales seu Contractuales Litterae Egregii Georgii Széky et Consortis ejusdem Elisabethae Sebő, in praesidio Szendrőviensi, Die prima Mensis Augusti, Anno Millesimo Sexcentesimo Octuagesimo pariter transacto praeterito confectae, propriaque ejusdem Georgii Széky Syngrapha et Sigillo, uti et Religiosorum Patrum Ordinis Francisci Seraphici Georgii Barkány Conventus Szendrőviensis Praesidentis et Ferdinandi Pethe manuum subscriptionibus, Conventualisque Sigilli appositione munitae ac roboratae, quibus mediantibus idem Georgius Széky, praefataque consors ejusdem, supraspecificatam Pusztaszeriensem et Temerkéniensem praedialem portionem suam, jam antea modo praevio oppignoratam, in Quinquaginta Aureis Ducatis, praenominatis Paulo Deák et Joanni Kalocsa, eorumdemque Haeredibus, posteritatibus et Legatariis utriusque sexus universis, Jure perpetuo et irrevocabiliter, modisque ac formis, in iisdem binis Litteris Fassionalibus et Contractualibus clarius denotatis et expressis dedisse, cessisse, et assignasse dignoscebatur, tenoris infrascripti. Supplicatum itaque exstitit Matti Nostrae, nomine et in persona jam fati Pauli Deák, debita cum Instantia humillime, quatenus nos praeattactas binas Litteras Fassionales et Contractuales, omniaque et singula in iisdem contenta, ratas, gratas et accepta habendo, Litterisque Nostris inseri et inscribi faciendo, praemissis dationi, Oppignorationi, Inscriptioni, Cessioni, Assignationi et Imperpetuationi, aliisque omnibus et

singulis in iisdem Litteris clarius denotatis et expressis, Nostrum Regium Consensum benevolum pariter et Assensum praebere dignaremur. Quarum quidem Litterarum Fassionalium tenor talis est: Én Tercsy Susanna — sat. (lásd elébb a LXXX. sz. a.) Aliarum vero Transactionalium tenor sic sequitur: Ez Ezerhatszáznyolczvanadik Esztendőben — sat. (lásd fentebb a LXXXII. sz. a.) Nos itaque hujusmodi humillima supplicatione saepefati Pauli Deák, nostrae modo quo supra porrecta Matti, Regia Benignitate exaudita, clementer et admissa, praeinsertas Litteras Fassionales seu Inscriptionales et Contractuales non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes, praesentibus Litteris Nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earumdem Continentias, Clausulas et Articulos, eatenus quatenus eaedem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earumdem veritas suffragatur, ratas, gratas et accepta habentes, praemissis dationi, Oppignorationi, Inscriptioni, Cessioni, Assignationi, et Imperpetuationi, aliisque omnibus et singulis superius in iisdem Litteris Fassionalibus et Contractualibus clarius denotatis et expressis Nostrum Regium Consensum imo praebuimus benevolum pariter et Assensum. Et nihilominus cum ad nonnullorum Fidelium nostrorum humillimam supplicationem, nostrae propterea factam Matti, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelium servitiorum meritis saepefati Pauli Deák, quae ipse Sacrae primum praelibati Regni nostri Hungariae Coronae, ac deinde Matti nostrae pro locorum et temporum varietate, occasionumque exigentia, fideliter et constanter exhibuit et impendit, seseque in posterum etiam exhibiturum et impensurum pollicetur, Totum item et omne Jus nostrum Regium, siquod in suprarecensita Pusztaszeriensi et Tömörkényiensi praediali portione, ejusdemque appertinentiis universis, in suprafato Cottu Csongradiensi existentibus habitis, etiam aliter qualitercunque haberemus, aut eadem et eaedem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent Mattem, unacum cunctis suis utilitatibus et per-

tinentiis quibuslibet, Terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, foenilibus, sylvis, nemoribus, montibus, collibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, hortis, pomariis, aquis, fluviis, Piscinis, piscaturis, piscitumque clausuris, et aquarum decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad eandem portionem praedialem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, memorato Paulo Deák, Haeredibusque et posteritatibus ejusdem, primum quidem masculini, eorum vero in defectu etiam foeminei sexus, sed et Legatariis ipsius universis, dedimus, donavimus, et contulimus, Jure perpetuo et irrevocabiliter tenenda, utenda, possidenda pariter et habenda, salvo Jure alieno. Harum nostrarum, Secreto Sigillo nostro, quo ut Rex Hungariae utimur, in pendenti communitarum vigore et testimonio Litterarum. Quas Nos in formam Privilegii nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum per manus fidelis nostri, nobis Dilecti, Reverendi Petri Korompay Episcopi Agriensis, Cottuum Heves et utriusque Szolnok Supremi Comitis, Consiliarii nostri, et Aulae nostrae per Hungariam Cancellarii, in Civitate nostra Vienna Austriae, Die Vigesimanona mensis Novembris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Octuagesimo sexto, Regnorum nostrorum Romani Vigesimonono, Hungariae et reliquorum Trigesimo secundo, Bohemiae vero Anno Trigesimo primo. Leopoldus. mp. Petrus Korompay Electus Episcopus Agriensis. mp. Joannes Maholányi. mp. (L. S.)

Ugyanott.

LXXXV.

1702. *A fegyverjogváltságra nézve Pestmegye kiegyez.*

Nos Leopoldus divina favente clementia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex etc. Memoriae commendamus tenore praesen-

tium significantes quibus expedit universis. Quod posteaquam Deo ter optimo maximo propitio, Gloriosissimis et Victricibus Armis nostris in potentes exercitus coactis, juratum Christiani nominis hostem a tot annorum serie in praefato Regno nostro Hungariae tumide fastuoseque quaquaversum saevientem a cervicibus Fidelium nostrorum Subditorum ad longinquiora propulsando et domando, faustisque auspiciis florentissimam olim praefati nostri Regni Hungariae Metropolim Budam, Regiam Sedem et cum eadem magnam Terrae plagam recuperavimus, finesque repetiti Regni nostri Hungariae longe lateque dilataverimus, ac tandem post tot gloriose partas de Hoste victorias et Triumphos, diu desideratae almae pacis malaciam stabilivissemus, potioremque fere Regni nostri Hungariae partem a Jugo Turcico, magnis ac innumeris expensis et copiosissimi sanguinis profusione eliberatam, avitae postliminio quasi Libertati et Securitati, Paterna sollicitudine benignitateque nostra asseruissemus, et hac ipsa ex ratione in aliquam duntaxat tot expensarum in tam diuturni belli continuatos successus, cum enervatione Aerarii nostri Caesareo-Regii profusarum recompensam Jus Armorum in similibus a Jugo Turcico eliberatis Regni Comitatibus et Bonis jure merito praetenderemus, huncque in finem certam ad Augustam Aulam nostram Commissionem Neoacquisticam benigne ordinaverimus, coram qua Fidelibus nostris Statibus et Ordinibus ad ejusmodi bona praetendentibus comparituris, Juraque sua producturis et solidaturis, Bonorum quidem eorundem possessionem ipsis relinquendam, Juris tamen etiam Armorum, praevia limitatione reluitionem praetendentibus incumbere benignissime resolverimus. Hinc Fideles nostri Comitatuum Pest Pilis et Solt unitorum Status et Ordines, quorum videlicet Bona, ex integro, per possessam a Turca Budam, inter praesidia Turcica et in faucibus fuisse, in comperto esset, facto ad Majestatem nostram humillimo recursu pro ejusmodi Juris Armorum in similibus Bonis, per Fiscum nostrum Regium praetensi erga praeviam conventionem remissione demisse supplicassent. Et quamvis praeter V. Clerum, cui in genere suorum Bonorum ejusmodi Juris Armo-

rum remissio jam praevie obtigisset, complures etiam memoratorum Cottuum Possessores ad Partem, et privatim de hujusmodi Jure Armorum cum Camera nostra Aulica, et consequenter Fisco nostro Regio accordassent, sublatumque inibi Jus Armorum obtinuissent; quia tamen potior adhuc Bonorum Saecularium pars eidem Juri Armorum obnoxia esse censetur: ideo in communi ejusdem sublationem, medio legitimorum suorum Plenipotentiariorum, ad hunc actum specialiter exmissorum, Alexandri Nedeczky de Duna-Nedecz et in Lábatlan, Subdelegatae Commissionis nostrae Budensis Assessoris, ac ejusdem Adjuncti Thomae Sötér sollicito admisissent, et praemissa pro clementi erga eosdem et totum Regnum nostrum Hungariae propensione, cura, et paterna nostra pietate, totque innumeris in emancipationem e jugo Turcico sui, subditorum suorum, impensis laboribus et profusis sumptibus, omni ipsorum humilitatis, fidelitumque obsequiorum genere et studio, amplissima gratiarum actione, et homagiali obsequiorum suorum perpetua submissione, erga initam cum Camera nostra Aulica conventionem Triginta millia Rflorenorum, circa medium proxime venturi mensis Decembris ad Officinam Solutoriam nostram Aulicam, ex propriis suis, et neutiquam subditorum suorum mediis, et per eos duntaxat, qui Juri Armorum adhuc complanando obnoxii essent, et exceptis illis, qui Jus Armorum qualitercunque per Majestatem nostram Regiam sibi ante praesentem conventionem relaxatum esse remonstrare, idipsumque Benignis exemptionalibus Litteris nostris coram antelatis Statibus et Ordinibus praelibatorum Cottuum comprobare poterint, consequenterque Bona illa a solutione Juris Armorum exempta sint, quae in Registro authentico per antelatorum Cottuum ablegatos praesentato specificata haberentur, pronti et Fidelium nostrorum Egregii Ladislai Hunyady et Spectabilis ac Magnifici Comitis Stephani Kohâry sequentia Praedia: Márehaza, Akasztó, Vacs, Gyál et Tápio-Ság Possessio, necnon portio Wesselényiana in Oppido Kecskemét, pariter ad eundem Comitem Kohâry et ipsius Familiam spectans, exsolvenda et effective plenarieque dinumeranda semet demisse obtulissent et

obligassent. Hinc Nos quoque gratam eorundem dictorum Cottuum Pest Pilis et Solt unitorum Fidelium Statuum et Ordinum nostrorum animi promptitudinem, clementi vultu et paterno affectu acceptantes, eosdem eatenus in verbo nostro Regio assecurandos et affidandos esse duximus, etquidem Primo: Persoluta praeattacta Triginta millium per eos quibus incumbit florenorum praeappromissa summa, universa et quaelibet in iisdem Cottibus existentia Bona in certo Registro per antelatos ablegatos Camerae nostrae Aulicae porrecto, ac in simili Registro sub authentico jisdem restituendo specificata, nulli prorsus praetenso Juri Armorum ipso facto subjacebunt, Statusque et Ordines in hisce Cottibus degentes, in universis suis Privilegiis, Libertatibusque et Immunitatibus, plenoque in subditos Dominio, fructuumque et utilitatum ac redituum perceptione, cassata omni Fisci nostri Regii ex fundamento Juris hujusce Armorum praetensione, ad normam aliorum Fidelium nostrorum Regnicolarum in omnibus et circa omnia penes Leges Regni conservabuntur. Secundo: Quodsi vero in praenarratis Cottibus, seu Bonis adjacentibus quodpiam Jus Regium vel ex Caducitate, vel alio etiam titulo praeter Jus Armorum relaxatum reperiri et erui posset, in ejusmodi Juris Regii acquisitione et comparatione, moderni similium Bonorum possessores jus praeemptionis et praelationis habebunt, ita nimirum, ut similia Bona plus parata in pecunia, et non Gratialibus aut Restantiis offerentibus vendantur; in casu tamen, quo ejusmodi Jus Regium seu pretium pro eodem competens exsolvere nollent aut nequirent, extunc etiam de possessione et dominio talium Bonorum secus exturbari nequeant, nisi deposita et iisdem persoluta summa, quam proportionaliter nunc ex Capitali 30 millium Florenorum summa pro Jure Armorum, et accessorie in acquisitionem hujus erogatis expensis concurrenter exsolvissent: Quod ipsum etiam ad alios quoque quoscunque Regnicolas, respectu Juris proprii cujuslibet, erga hujusmodi Bona habiti, et Processu Juris vindicandi intellectum, imo quoad Hypothecarios et jam ad Juris Armorum exsolutionem concurrentes respectu haereditariorum Dominiorum extensum esse volumus,

ita ut possessor ejusmodi Bonorum nec Jure Processuali, sed nec propria authoritate absque refusione talismodi summae pecuniariae pro Jure Armorum enumeratae (quae hypothecariis Possessionibus superinscriptam in eadem summam, in forma auctionis pro superinscripta habeatur) excludi valeant, et intuitu horum Tertio: Fiscus noster Regius contra tales qui ejusmodi pro Jure Armorum exsolutam proportionalem summam in praemissis casibus modernis Possessoribus quocunque ex respectu deponere et renumerare nollent, legalem praestare tenebitur Evictionem, modernorumque Possessorum, ac horum Successorum, Posteritatum, Legatariorum et Cessionariorum in similibus Bonis manutentionem; Imo assecuramus, affidamusque harum nostrarum vigore et Testimonio Litterarum mediantibus. Dabantur in Civitate nostra Viennae Die 30. Mensis Augusti Anno 1702. Regnorum nostrorum Romani 45 Hungariae 48 Bohemiae vero 46. Leopoldus. mpr. (L. S.) Gotthardus Henricus Comes a Salsburg. mpr. Ad mandatum Electi Domini Imperatoris proprium Carolus Th. L. B. Aichpühl. mp. Georgius Antonius Fersohner. mp.

A Jakabháziak táblai peréből. — Ez oklevél a fegyverjogváltságra s tüzetesen arra vonatkozik: hogy a zálogbirtokos is tartozik azt fizetni, de kiváltáskor a jószágon fekvő teherhez számíthatja; ez oklevél azt is kimutatja, mit Kecskemét város történetében (III. köt. 243. lap.) nem voltam képes fölvilágositani: hogy Pestmegye a reá kirovott harmincezer forint fegyverjogváltságot egyesség utján fizette. Ott nem adhatván a tárgyiratok közt, mert akkor még nem ismertem, itt közlöm ezt kiegészitésül. H. J.

LXXXVI.

1703. Apr. 17. Deák Judit Almássy Jánosné Pestmegye törvényszéke előtt tiltakozik Essö, Monostor, Alpár, Tömörkény és Pusztaszer puszták közbirtokosai ellen, nehogy nevezett puszták fölött az ő tudta és megegyezése nélkül intézkedjenek, valamint minden mások ellen is, hogy azon pusztákat barmaik elvesztése s cselédeik letartóztatásának terhe alatt élni, legeltetni, vagy hasznát szedni ne bátorkodjanak.

Pestmegye jegyzökönyvéből.

LXXXVII.

1720. Mart. 14. Jánossy Ferenc maga és osztályos rokonai nevében tiltakozik Pestmegye előtt mindenki, de különösen nagyméltóságú Schlick tábornok úr tisztei ellen, hogy Pusztaszer, Máma és Ellés nevű birtokukat elfoglalni, letartóztatni, kaszáltatni, halásztatni s bármi jövedelmét szedni ne bátorkodjanak.

Ugyanonnan.

LXXXVIII.

1721. Tatai Péter és neje Váradi Zsófia öreg anyjok Jakabházi Zsuzsánna általi felhatalmazás erejével egyességre lépnek Kamarás Ambrús és Pathai András kecskeméti lakosok örökösivel: mely szerint a Kecskemétiek Máma pusztát vissza bocsátják, és még 20 tallért fizetnek, Pusztaszer használatára pedig tiz évet kapnak, minek elteltével amazok csak úgy válthatják ki, ha eddig a két pusztán volt zálogot egészen s a most felvett husz tallért is visszafizetik.

A Jakabházyak táblai peréből.

LXXXIX.

1721. Aug. 16. Váradi Zsófia Jakabházi Zsuzsánna leánya, előbb Pap Péter, utóbb Tatai Péter neje, azon költségek megtérítése s fáradozások megjutalmazása tekintetéből, melyeket második férje az ő Máma pusztabeli birtoka kiváltására forditott, a váci káptalanban felvallást tészen, minek erejével, azon esetben ha ő hamarabb elhalna, nemcsak Mámát, hanem a még ezután kiváltandó Pusztaszer és Ellés nevű pusztákbeli részbirtokait is nevezett férje Tatai Péter harmincz évig használhassa.

A káptalan jegyzőkönyvéből.

XC.

1721. Aug. 30. Jakabházi Zsuzsánna Jakabházi Gáspár leánya s néhai Váradi Pál özvegye Máma nevezetű örökös pusztáját 200 Rfr. erejeig zálogban 20 évre átadja leányának Váradi Zsófiának és vejének Tatai Péternek; egyszersmind felhatalmazza Tatai Pétert, hogy zálogban levő többi jószágait, nevezet szerint Ellés pusztát kikereshesse, kiválthassa, annak fele örökösen övé legyen, más fele többi maradékié, ezek azonban Tatainak a peres költségeket is megtériteni tartozzanak.

A Jakabháziak táblai peréből.

XCI.

1725. *Nádori adományzás kecskeméti Csiba Pál részére.*

Comes Nicolaus Pálffy ab Erdőd, Perpetuus in Vöröskő et Regni Hungariae Palatinus, Judex Cumanorum, Aurei Velleris Eques, Cottuum Posoniensis Perpetuus, Pest Pilis et Solth vero Supremus Comes, Arcis Regiae Posoniensis Supremus aeque ac Haereditarius Capitaneus, SSmi Principis ac Dni Dni Caroli VI. Dei Gratia Electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Regis, Archi Ducis Austriae, Ducis Burgundiae etc. Actualis Intimus Consiliarius, Camerarius, Generalis Campi Mareschallus, unius Regiminis Pedestris Ordinis Militiae Germanicae Colonellus, Consilii Regii Locumtenentialis et Tabulae Septemviralis Praeses, ac per dictum Regnum Hungariae Locumtenens Regius, Amicis suis Rdis Honorabilibus Capitulo Ecclesiae Vaciensis salutem et amicitiam paratam cum honore. Cum Nos tum ad nonnullorum instantem supplicationem apud Nos propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate fideliumque servitiorum meritis Egregii Pauli Kecskeméthy alias Csiba, quae ipse Sacrae imprimis Regni Hungariae Coronae, ac dein praelibatae quoque Scrae Caesareae Regiaeque Matti Dno Dno nostro Clementissimo pro locorum et

temporum varietate, atque occasionum exigentia fideliter et constanter exhibuit et impendit, ac imposterum quoque pari fidelitatis et constantiae fervore sese exhibiturum et impensurum pollicetur. Totalem et integram Portionem Possessionariam Egresdianam in Possessione Inoka in Külső Szolnok, necnon medietatem Praedii Zér, nunc Pusztaszér nominati in Csongradiensi, ac Praedium Kis Püstyén in Neogradiensi Cottibus existent habit. quae numerum triginta duarum Sessionum Colonicalium non excederent, et alias praedeclarata quidem Portio in Possessione Inoka Familiae Egresdy, dein vero Praedii Zér aliter Pusztaszér nominati medietas Familiae Jakabházy praefuissent, sed per mortem et defectum seminis masculini sexus earundem, dictum vero Kis Püstyén legitimo Possessore destitutum ad Sacram imprimis Regni Hungariae Coronam, consequenterque Collationem Regiam, aut nostram Palatinalem, juxta antiquam et approbatam Regni hujus Hungariae consvetudinem ac legem, rite, legitime devoluta esse perhiberentur et redacta. Totum item et omne Jus Regium, siquod praefata Scra Caesarea Regiaque Mattas in praespecificatis integro et medio Praediis, necnon Portione possessionaria antelatis Cottibus existent. habit. etiam aliter qualitercunque haberet, aut eadem Suam ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent Mattem, simul cum cunctis suis utilitatibus — — — ad eandem et eadem de jure et ab antiquo spectantibus ac pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existent. habit. praemissis sicuti praefertur stantibus seque habentibus, praememorato Paulo Kecskeméthy alias Csiba, ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis, Authoritate nostra Palatinali et Locumtenentiali, qua pleno jure fungimur, si et in quantum ad aliquam Ecclesiam Dei, aut Suae Mattis arcem non pertinerent, vigore aliarum Litterarum nostrarum Donationalium superinde emanatarum, omni eo jure, quo ad praefatos Deficientes pertinere dignoscebantur (salvo tamen jure alieno) dederimus, donaverimus et contulerimus, tenenda, possidenda pariter et habenda, velimusque eundem in Dominium — — — per nostrum Palatinalem

et vestrum Capitularem homines legitime introduci — — — Super quo Amicitiam vestram harum serie hortamur et requirimus etc. Datum in Curia nostra Posoniensi die Decima nona mensis May Anno Dni Millesimo Septingentesimo vigesimo quinto.

A váczi káptalan jegyzőkönyvéből.

XCII.

1726. A Váci káptalan jeletése s bizonyitványa arról, mikép Kecskeméti Csiba Pál, Arbay János káptalani és Pállfy Ferenc nádori kiküldöttek által 1725. Jun. 12-kén az inokai Egresdy-féle részbirtokba a hely szinén minden ellenmondás nélkül; Junius 16-kán a pusztaszeri puszta fele részébe szinte a hely szinén, Tatai Péter mint Jakabházi-örökös, Kalocsa István, Deák Mihály mint ottani birtokosok, Kamarás János pedig maga és a Pathay-család nevében, mint zálogosok részéről közbevetett ellenmondás mellett, jógszerűleg beigtattatott s az ellenmondók megidéztettek légyen. Datum ex Capitulo nostro die Vigesima mensis May Anno Domini Millesimo Septingentesimo vigesimo sexto.

Ugyanott.

XCIII.

1725. Balkó János a garamszentbenedeki konvent előtt óvást és ellenmondást jegyeztet be az iránt: mikép bizonyos Thassy Ferenc, hallomás szerint mintegy öt év előtt Izsák, Gyékintó, Ágasegyháza, Pusztaszer és Páhi nevezetű s Pest Pilis és Solt megyékben helyezett birtokokat a királyi felségtől vagy nádor úrtól felkérte, magának adományoztatta s magát azokba beigtattatta, holott azok őt és családját teljes joggal illetik. Datum ipsa Dominica decima octava post Penthecosten. Anno Domini Millesimo Septingentesimo vigesimo quinto.

A konvent jegyzőkönyvéből.

XCIV.

1726. Tatai Péter, neje Váradi Zsófia s ennek első férjétől Pap Pétertől származott fia Pap József egyeznek Kalocsa István, Kalocsa Ambrús, Kamarás János és Sárközi István kecskeméti lakosokkal: a még hátra levő öt évhez még hetet engednek s a kecskemétiek kötelezik magukat, hogy akkor Pusztaszert nekik visszabocsátják. Datum in Oppido Kecskeméth. Die 13. mensis May. Anno Domini Millesimo Septingentesimo vigesimo sexto.

A Jakabházyak táblai peréből.

XCV.

1726. Én alább írt recognoscálom per praesentes: Hogy nemes Csongrád Vármegyei Pusztaszer nevű Praedium az recenter múlt neoacquisticus Terminusnak alkalmatosságával a Tettes Királyi Fiscus számára adjudicáltatván s ezen Adjudicatio néhai Jakabházi Familiák Jussait per expressum ingrediálván a mennyire a Fiú Ágnak Inhypothecatiojából promanált onusoknak kifizetésére az Királyi Fiscus obligáltatott, tehát N. Kamarás Familia részéről néhai Jakabházi Gáspár de Anno 1654. et subsequentibus emanált Contractusa szerént fizettem néhai Kamarás Ambrús Uram Successorinak fl. 90 Rh. Néhai Pathai András és ennek felesége Deák Erzsébet Asszony maradékinak és Successorinak penigh néhai Jakabházi Mihály Uram Zálogos de Anno 1674. emanált Levele szerént fizettem fl. Rhen. 71. den. 25. A mennyire penigh néhai Jakabházi Sára, Anna és Erzsébet részről némely Zálogos Levelek producáltattak, mint, hogy azon Jószág csak fiú ágot illetvén, nékiek abban Zálogosítást tenni nem lehetett; a kik máskint is a néhai Donatarius Jakabházy Gáspártúl nem condescendáltak; azért ezeknek Zálogosítását acceptálnom nem lehetvén; valaminthogy Tabulariter és Judicialiter azon szerént általam is amazoknak Successorira és maradékira relegáltattak. Költ Pesten 26. July Anno 1726. Grassalkovich

Antal eő Felsége Tanácsossa és úgy mint Causáinak Fő Directora. mpr. (L. S.)

A Jakabházyak táblai peréből.

XCVI.

1728. Alább meg irt recognoscálom: hogy Méltóságos Camerae Praeses Gróff Erdődy György Úr eő Excellentiájának Nemes Csongrád Vármegyében lévő Puszta-Zer nevű Praediumát minden névvel nevezendő utilitásival adtam és engedtem árendaképpen Három Száz Rhénes Forintokért egy Esztendeig való ususra, melly is kezdődik Die 24-ta Aprilis Anni modo labentis 1728. és végeződik die itidem 24-ta Aprilis Anni subsequentis 1729. Kecskeméth Mező Várossában lakos Nemes Kalocsa István, Kamarás János Uraiméknak, és becsületes Biró István, Vincze István s ifjabb Kiss János eő Kegyelmeknek és tebb Társaiknak, felvévén eő Kegyelmektől fellyebb irt 300 Rfkat, az Evictiot magamra vállaltam és ezen Exarendatoriát kiadtam. Pestini Die 22-a Marty 1728. Grassalkovich Antal mp. (L. S.)

A Jakabházyak táblai peréből.

XCVII.

1731. *Királyi rendelet az új szerzeményi birtokigazolás tárgyában.*

Carolus sextus Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae etc. Rex etc.

Magnifice, Honorabiles, Magnifici item et Egregii, Fideles Nobis dilecti. Probe memineritis, quidnam tenore binarum Litterarum Vestrarum sub dato 29. May et 10. Juny A-o 1727. demisse exaratarum, circa quaestiones, primum quidem: Num in Neoacquisticis et Extraordinariis Causis, juxta Leges de Causis Ordi-

nariis sonantes, cumque defalcatione Annorum in iisdem Legibus contentorum tempus Praescriptionis computandum sit? dein vero num in Cottibus et partibus Neoacquisticis factae Donationes Palatinales pro validis et vigorosis reputandae sint? in forma humillimi voti et sensus vestri perscripseritis. Quibus Nobis suo modo relatis et repraesentatis, ac per Nos clementer perpensis et consideratis, quoad 1-mum ex Gratia et Clementia nostra Caesareo Regia rigorem stricti Juris ita temperandum esse duximus, ut in Causis Neoacquisticis Praescriptionem allegantes, si per Genealogiae deductionem 50 annorum, illis quibus de Lege non praescribitur, inde exceptis, pacificam bonae fidei possessionem edoceant, ab ulteriori Fisci Nostri Regii impetitione sint absoluti. Quae vero ad 2-um benigne resolvimus, Donationes Palatinales in partibus quidem neoacquisticis, Jurisdictioni tamen Hungaricae jam reincorporatis, usque ad tempus factae, Cottuum Neoacquisticorum in genere vel etiam particularium in ejusmodi Cottibus et Partibus Bona tenentium ad istam Tabulam Nostram Regiam Judiciariam in Neoacquisticis procedentem, pro edocendis et legitimandis Juribus suis, Citationis et Evocationis, hocque modo superinductae eatenus Litispendentiae factas, ex hoc solo capite, quod in praenotatis neoacquisticis quantumvis Cottibus Jurisdictioni tamen Hungaricae jam reincorporatis factae exstiterint, reprobandas haud esse. Hac porro occasione id quoque Vobis clementer committendum esse duximus, ut si Causantium quis, ob sui absque definito aliquo Juris titulo in Neoacquisticis ex parte Fisci nostri Regii factam Evocationem coram ista Tabula nostra Regia Judiciaria deinceps Exceptionem interposuerit, Vos eandem, velut in pluribus jam similibus casibus factum fuit, ulterius quoque non admittere, verum rejicere debeatis ac teneamini. Gratia in reliquo nostra Caesareo Regia Vobis benigne propensi manemus. Datum in Archi-Ducali Civitate nostra Vienna Austriae. Die 14. Aug. Anno Dni 1731. Carolus. mp. Adamus Acsády Eppus Veszprimiensis. mp. Petrus Végh. mp.

Egykorú másolatról.

XCVIII.

1733. *A mindszenti urodalom gr. Erdődy Györgynek adományoztatik.*

Carolus VI. Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Rex. Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae, Comes Habspurgi, Tyrolis et Gorritiae etc. Fidelibus nostris Honorabilibus, Capitulo Cathedralis Ecclesiae Vaciensis Salutem et Gratiam. Quum Nos in Clementissimam Considerationem sumptis Fidelis nostri Nobis sincere dilecti Spectabilis ac Magnifici Comitis Georgii Erdődy de Monyorókerék, Montis Claudii et Cottuum Varasdiensis et Barsiensis Supremi et respective perpetui Comitis, Camerarii, nostrique intimi et Consilii nostri Regii Locumtenentialis Consiliarii, Camerae item nostrae Regiae Hungaricae Praesidis, necnon Sacrae Regni nostri Hungariae Coronae Conservatoris et Bonorum Arvensium Directoris, multifariis, iisque distinctis servitiis, quae Idem Sacrae primum memorati Regni nostri Hungariae Coronae, gloriosis item Praedecessoribus, ac Majestati quoque nostrae diversis in occasionibus, potissimum in praenotatis per Eundem a complurium jam retroactorum annorum decursu laudabiliter, constanter ac utiliter, cum benigna eaque omnimoda satisfactione et complacentia nostra exhibuit et impendit, ac in futurum etiam (uti nobis de Ipso bene pollicemur) non minori fidelitatis zelo ac studio exhibere et impendere non cessabit; Eidem itaque Georgio Comiti Erdődy de Monyorókerék Possessionem Mindszent pro Capite Bonorum denominatam, et eo applicatas pertinentias, puta Possessionem Algyő, necnon Praedia Temerkén, Pusztaszer, quod antea simpliciter Zer nuncupabatur, Sövényháza, Sörkéd, Dócz, et Fark alias Kovácsd dicta, Cottui vero Csongradiensi adjacentia. Totum item

et omne Jus nostrum Regium, siquod in praeattactis Possessionibus et Praediis etiam aliter qualitercunque haberemus, aut eadem et idem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent Majestatem, simul cum universis suis appertinentiis, utilitatibus et emolumentis, Terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, foenilibus, sylvis, virgultis, nemoribus, montibus, collibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, fluminibus, piscinis, piscaturis, pisciumque clausuris et aquarum decursibus, molendinis et eorumdem locis, educillis item et macellis, generaliter vero quorumlibet beneficiorum, utilitatum et appertinentiarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus, ad easdemque Possessiones et Praedia de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, memorato Georgio Comiti Erdődy de Monyorókerék, ejusdemque masculis haeredibus, (libera tamen inter proles disponendi facultate penes praenotatum Impetrantem Comitem permanente) jure perennali, foeminei vero sexus descendentibus, post defectum masculorum, titulo inscriptio et redemptibili, in summa quindecim millium florenorum, pretioque utilium meliorationum sumptibus procurandarum suo tempore pro comperto statu eruendo, ita tamen, ut idem Impetrans Comes ejusdemque praescripti, contra Impetitores et praetendentes sumptibus propriis semet defendere debeant, ac teneantur; neque evictio in Fiscum Regium assumpta habeatur. Quodsi vero dictis Locis quaepiam onera superinducerentur, talia occasione Reluitionis ex summa Foemineis Descendentibus modo praedeclarato admissa deducantur. Quia vero per Terrenum praementionatorum Locorum Sal Regius vehi et promoveri soleret, pro jumentis autem Salem vehentibus pascuum requireretur: hunc in finem certum Terrenum designatum, excisum et reservatum exstitit. Exstat nimirum tribus horae quadrantibus Szegedino distans, Collis Csongradiensis nominatus, alias Székhalom quoque dictus, a quo ad passus circiter trecentos, quasi Occidentem versus reperitur meta, Terrenum

Civitatis Szegediensis a Terreno Praedii Sövényháza distinguens, a quo Colle incipiendo sinistrorsum Szentesiensium viam versus, in Praedio Sövényháza pro pascuo Salem vehentium Terrenum excisum, ibidemque ad spacium mediae horae, a dicto Csongradiensi colle, in via Szentesiensi, Rómafü versus, prima meta posita est; in Praedio vero Serkéd in via Szentesiensi est altera meta, a priori meta uno horae quadrante distans posita. Tertia demum meta similiter in Praedio Serkéd posita a secunda meta aeque uno horae quadrante distans, terminat longitudinem pro pascuatione Salem vehentium Jumentorum designati et reservati Terreni, et ibidem exstat Tócsa, Serkédi Tóága nuncupata, per quam Tibiscus exundare solet, et aquandis pecoribus deservit. A tali porro meta sunt adhuc tria signa Szegediensium Szállás dictorum Locorum versus posita, quae signa longitudinem et latitudinem reservati Terreni definiunt. Quamquam autem praedeclaratum Terrenum pro pascuo Jumentorum Salem vehentium excisum et reservatum sit, temporibus attamen illis, quibus Sal non vehetur, solius Impetrantis Comitis, et suorum hominum ac subditorum pecoribus, exclusis omnibus aliis, libera pascuatio permanebit, vigore Benignae Resolutionis nostrae, per Cameram nostram Aulicam Cancellariae nostrae Regiae Hungaricae itidem Aulicae in hacce Archiducali Civitate nostra Viennae Austriae, die nona proxime praeteriti mensis Novembris anni decurrentis infrascripti insinuatae, aliarumquae Benignarum Litterarum nostrarum, Jurisque nostri Regii Donationalium superinde emanatarum (salvo nihilominus jure alieno) benigne dederimus, donaverimus et contulerimus, velimusque eundem Comitem Georgium Erdődy de Monyorókerék in Dominium antelatae Possessionis Mindszent et eo applicatarum pertinentiarum, utpote Possessionis Algyő, necnon Praediorum Temerkén, Pusztaszer, Sövényháza, Sörkéd, Dócz et Fark alias Kovácsd dictorum, suprafato Comitatui Csongradiensi adjacentium, dictique Juris nostri Regii in iisdem habiti, per nostrum Regium et vestrum Capitularem Homines legitime introduci, eademque, easdem et idem eidem statui facere, Lege Regni admittente. Super

quo Vobis harum serie firmiter praecipientes benigne committimus et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem vestro pro Testimonio fidedignum, quo praesente Fideles nostri Egregii et Nobiles Ladislaus Szovácsek, vel Stephanus Hrabovszky, aut Antonius Posay, sive Emericus Kostyán, si non Antonius Majthényi, tunc Ignatius Rimanóczy, omnes Tabulae nostrae Judiciariae Regiae Jurati Notarii, aliis absentibus Homo noster Regius ex Curia nostra Regia per Nos ad id specialiter transmissus, ad faciem praeattactae Possessionis Mindszent veluti pro Capite Bonorum denominatae, in antelato Comitatu Csongradiensi existentis, Vicinis et Commetaneis universis inibi legitime convocatis et praesentibus accedendo introducat praefatum Comitem Georgium Erdődy de Monyorókerék in Dominium repetitae Possessionis Mindszent et eo applicatarum pertinentiarum, Possessionis utpote Algyő et Praediorum Temerkén, Pusztaszer, Sövényháza, Sörkéd, Dócz et Fark in saepefato Comitatu Csongradiensi situatorum, dictique Juris nostri Regii in eisdem habiti, statuatque eandem, easdem et idem Eidem, Ejusdemque masculo sexui Jure perpetuo, Foeminei vero Sexus descendentibus Titulo inscriptitio, modalitate praenotata, possidenda, si non fuerit contradictum; Contradictores vero, siqui fuerint, evocet eosdem Idem Testimonium vestrum contra praememoratum Comitem Georgium Erdődy de Monyorókerék in Curiam nostram Regiam, nostram videlicet personalem in Praesentiam, ad Terminum competentem, rationem Contradictionis eorumdem reddituros efficacem. Et post haec super hujusmodi Introductionis et Statutionis serie, simul cum Contradictorum et Evocatorum, siqui fuerint, Vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae Statutioni intererunt, nominibus, Terminoque assignato, ut fuerit exped. Nobis suo modo et ordine fideliter rescribatis. Secus non facturi. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die 4-a mensis X-bris Anno Domini 1733.

A váci káptalan jegyzőkönyvéből.

XCIX.

1734. Gróf Erdődy György a fentebbi királyi beigtató rendelethez képest a mindszenti urodalom, úgymint Mindszent helység mint az urodalom főhelye, s ahoz kapcsolt Algyő helység, Temerkény, Pusztaszer, Sövényháza, Sprkéd, Dócz és Fark máskép Kovácsd puszták birtokába, Hrabovszky István királyi és Paulesics József Mihály váci káptalani kiküldöttek által, 1734-dik évi május hónap 17-dik s következő napjain, a hely szinén tartott ünnepélyes eljárással beigtattatik; — mely alkalommal Pusztaszer iránt kecskeméti Csiba Pál leánya Csiba Erzse Puskás János szegedi polgár neje, mint Voksics-Horváth ivadék, Algyő, Kovácsd és Fark iránt pedig Bossányi Ferenc a Daróczi és Paksi családok leszármazottai részekről élt ellenmondással: ezen eljárásróli hivatalos jelentést magában foglaló káptalani hiteles bizonyitvány „Datum Vacii ipso Sabbatho proximo ante Dominicam SSctimae et Individuae Trinitatis, in diem 19-am mensis Junii incidente. Anno Domini Millesimo Septingentesimo trigesimo quarto."

A káptalan jegyzőkönyvéből.

C.

1755. Apr. 3. Nemes Deák László kecskeméti lakos, Deák Pál fia, mind nevezett atyja, mind érdektársai s osztályos vérei, nevezet szerint Deák Mihály és Gábor nevökben és részekről is ünnepélyes óvást, ellenmondást és felszólalást intéz az egri káptalanhoz, melyben előterjeszti: mikép Csongrádmegyében helyzett Pusztaszer és Tömörkény puszták iránti jogérvényes okiratait a belzavarok és polgárháború miatt őseik elveszítvén, azokat az újszerzeményi birtokigazolás alkalmával föl nem mutathatták és azért nevezett puszták birtokából kiestek, maguk és örököseik nagy kárával és sérelmével; minthogy pedig azon okleveleknek valahára nyomába jutottak, nehogy a királyi fiskus vagy ama puszták mostani birtokosa az ellenmondók keresetének

elévülésére hivatkozhassanak, most akkorra midőn követeléstiket megindítandják, jogfentartás tekintetéből nyilvánosan, közönségesen és világosan ellenmondanak, felszólalnak és óvást tesznek, kérvén arról hiteles bizonyítványt. Datum Agriae Feria quinta proxima post Dominicam Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi in diem tertiam mensis Aprilis incidente. Anno Donimicae Incarnationis Millesimo Septingentesimo quinquagesimo quinto.

A káptalan jegyzőkönyvéből.

CI.

1764. *Kecskemét város Pusztaszert zálogba veszi.*

Én Monyorókeréki Gróf Erdődy Kristóf Nemes Varasd Vármegyének örökös Fő-Ispánya, Felséges Koronás Fejedelmeknek Komornékja etc. adom tudtokra mindeneknek valakiknek illik és vallom ez Levelemnek rendiben: hogy Kecskeméth várossa Birái és Tanácsa illendőképpen folyamodván hozzám, minthogy eleitől fogva Ttes Ns. Csongrád Vármegyében fekvő Puszta-Szer nevezetű örökös pusztámat árendában birták s mai napig is birják, kérvén azon: hogy nagyobb securitások lehessen azon Pusztámnak birtokában: bocsájtanám kezekre zálogképpen; minémű kivánságokat az emlitett Kecskeméthi Biráknak és Tanácsnak helyes okokra nézve helyben hagyván, velek kész akarattal megegyeztem abban, hogy nevezett Puszta-Szer nevezetű Pusztám ezen folyó 1764-dik esztendő Április havának 24-dik napjától kezdvén már nem Árenda, hanem zálogképpen tiz egész kiválthatatlan esztendőkig általok birattassék ily Conditiok alatt:

1-ör Hogy a mely Rétséget és Baromjárást azon Pusztában annakelőtte Mindszenti Lakosaim birtanak, most múlt Aprilisnek 24-dik napjától fogva Kecskeméth Várossa birtokába mennyen, és ekképen az egész Puszta egyedűl a Csárdákat hozzájok tartozandó és addig birnia szokott Pascuumot és Kaszállóját, Pünkösd-Hátja nevezetűt kifogván, maradjon

az említett Város birtokában azon zálogos tiz esztendőkig, úgy mindazonáltal

2-or Hogy a nevezett Vendégfogadókhoz, kivévén elő-számlált Pascuumot és Kaszállóját, több Kaszálló, sem szántó föld azon Pusztából sehol ne addáltassék; minthogy pedig

3-or Az fellyebb említett egy Baromjárás még ezen folyó egy esztendőben Mindszentieknek marad, attól a száz Tallérokat a Városnak, mint már ebben zálogosnak tartozzanak letenni.

4-er Mindenekre nézve Kecskeméth Várossa Birái és Tanácsa jó kelendő pénzül letett énnékem itt Szabad Királyi Pozsony Várossában a sokszor nevezett Tttes Csongrád Vármegyében situált, egészen és minden elfoglalás nélkül értendő Puszta-Szer nevezetű Pusztámért zálogképpen mostantól fogva tiz egész következő esztendőkig húszezer Rénes forintokat, mellyeket valósággal kezemhez vévén, nemcsak az említett esztendőkig nevezett Pusztámat adom és engedem a fellyebb irt Városnak zálogképpen birni, az ott való Vendégfogadón kivül, sőt akármelly törvényes Impetitorok ellen is magam költségin az Evictiot magamra veszem, melyet ha nem praestálhatnék, lekötöm ugyanazon Ns Vármegyében levő Mindszenti Jószágomat, melyből ad vires summae a Város ezen Contractus erejével magának eleget tétethessen. Hogyha pediglen valamely ellenséges idő magát előadná, mely miatt Kecskeméth Várossa ezen Contractusom mellett lekötött Pusztámat nem birhatná (mely dolgot az Úr Isten Hazánktól kegyelmessen távoztasson) kötelezem magamat azon Capitalis Summának esztendőkig járandó interessének megfizetésére, avagy ezen Pusztámra invéstiált pénznek letételére.

5-ör Eltelvén pedig azon tíz zálogos esztendők, nem lészen köteles a Város mindaddig a mostan kötött zálogos jussától azon Pusztának elállni, mig mi vagy maradékink az felvett Húsz ezer forintokat fogyatkozás nélkül Kecskeméthi Birák és Communitásnak le nem tesszük.

6-or Hogyha pedig az utolsó zálogos esztendőnek vége felé

azon most nevezett zálogos summát le tenni, mi, vagy maradékink és successorink részéről nem tetszene; tehát adunk még mostan akkorra tartozó just és szabadságot Kecskeméth Várossának, hogy még következendő esztendőkig is azon summában sokszor nevezett Pusztámat ezen zálogos Contractusom mellett megtarthassa, fellyebb felvett evictiom alatt, úgy hogy eltelvén az tíz esztendő, mindenkoron kiváltásnak terminussa Sz. György nap observáltassék, általam teendő három hónapi szükséges praemonitioval. Végezetre

7-er Minthogy a magános helyekről a Levelek könnyen veszendők, azért a Város securitására ezen Zálogos Fassiomat Nemes Váci Káptalanba beadni nem sajnálom, melynek effectuatiojára Mindszenti Dominiumom Inspectorát Huszár Jósef Uramat, ide való authentica plenipotentiával authorizáltam, hogy mostani útjában ezen Zálogos Levelemet Nemes Váczi Káptalanba bévallhassa.

8-or Részemről köteleztetnek Kecskeméthi Városbéliek zálogba vett Pusztaszeri Pusztámat oly státusban conserválni és az határjait oltalmazni, valami státusban mostanság ő Kegyelmeknek resignáltatik, hacsak valamely Törvényes Impetitorok által nem másoltatnak ennek határjai, úgy hogy kiváltásnak idejekor én semmi változást vagyis csorbulást a pusztámban ne szenvedjek, vagy successorim ne szenvedjenek. Mellynek nagyobb erősítésére adtam ezen Zálogos Levelemet saját kezem irásával és szokott Pecsétemmel megerősíttetett. Pozsonyban Május 19-én 1764. Gróf Erdődy Kristóf. mp. (L. S.)

A váci káptalan jegyzőkönyvéből, hol 1764. máj. 25. beirattatott.

CII.

1765. Voksics Horváth József, — fia Györgynek, a ki fia volt Lászlónak, ez Ferencnek, emez pedig zalukai Voksics Horváth Istvánnak, — az egri káptalan előtt személyesen megjelenvén, ünnepélyes ellenmondás, felszólalás, óvás és tiltakozás végett előterjeszti: mikép tudomása szerint gróf Erdődy

a tiltakozót jogérvényesen illető Szer máskép Pusztaszer és Ellés nevezetü Csongrádmegyebeli pusztákat Magyarország nádorának nagyméltóságú gróf Batthiány Lajos úrnak nagy áron eladván, megterhelte légyen; annálfogva a nagyméltóságú vevőt azon birtokokra királyi jóváhagyás kérésétől, vagy tiltakozó jogainak bármiféle bezavarásától, nemkülönben a méltóságos eladó grófot ama puszták minden beterhesítésétől eltiltja, kérvén arról hiteles bizonyitványt. Datum Agriae Feria sexta proxima ante Dominicam vigesimam primam post Pentecosten, in diem decimam octavam mensis Octobris incidente. Anno Dominicae Incarnationis 1765.

Az egri káptalan jegyzőkönyvéből.

CIII.

1772. dec. 1. Monyorókeréki gróf Erdődy Kristóf Kecskemét város közönségétől felvevén negyvenezer forintot, a már húszezer forint záloggal terhelt Pusztaszer pusztáját, melyet ugyanazon város emberemlékezetét haladó idő óta bír, most már hatvanezer forintért huszonöt évre további zálogos birtokába bocsátja Kecskemét városnak, az előbbi záloglevél szövegéhez egészen hasonló új szerződés mellett, azon hozzátétellel, hogy ha időközben a város birtokból kiüttetnék, biztósitékúl leköti báró Bernyákovics Ferencnél haszonbérben levő Mindszent helység évenkinti tizezer forint bérpénzét s e bérlet kiteltével magát nevezett helységet. Kelt Pozsonyban 1. Decembr. 1772. Gróf Erdődy Kristóf. mp. (L. S.) Deák Mihály. mp. Szekeres András. mp.

A váci káptalan jegyzőkönyvéből, hol ez is bejegyeztetett.

CIV.

1774. *Kis pusztaszer elvonatása felől tárgyalás.*

Anno 1774. Die 17-a mensis May in Oppido Szentes I. Comitatui Csongradiensi adjacente, Praeside Spectabili ac Per-

illustri Domino Stephano Andrásy de Sikló Consiliario et in Urbariali negotio Clementer delegato Commissario Regio, Illustrissimo Domino Baroņe Francisco Bernyákovics Dominii Mindszent Arendatore, Dominis Stephano Lovász Ordinario Vice Comite, Andrea Vörös Ordinario Judlium, Georgio Tomcsányi V. Notario, Petro Mihálfi Jurassore eorsum convocatis, Deputatio consedit. Qua occasione

Lectum est Benigno-Gratiosum Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii de dato 15-ae Martii Anno labente ad Praetitulatum Dominum Commissarium Regium cum suis Provocatis in eo exaratum Intimatum, ut siquidem I. Comitatus Pestiensis Gremiales suos Oppidanos Kecskemethienses in certa Praedii Pusztaszer Comitatui huic Csongradiensi adjacentis parte, per Incolas Mindszentienses (uti exponitur) occupata conservari oraverit; circa hocce substratum mox dictus Dominus Regius Commissarius, qui in rem regulandarum appertinentiarum influxit, ac Dominium Terrestrale, quin imo Egregius etiam Petrus Csiba Domini Comitis Erdődy antea Arendator, veluti in hoc casu interessatus, audiantur, idemque Csiba relate ad expositionem Kecskemethiensium in Repraesentatione attacti Comitatus Pestiensis denotatam, cum Mindszentiensibus punctatim confrontetur; quin si per nimiam distantiam, indeque secuturam multam temporis jacturam antelatus Dominus Regius Commissarius non impediretur, Negotium hoc fine faciendae Investigationis in sui praesentia confici curet, suamquae idcirco Relationem submittat, memorato Comitatu Csongradiensi sub praecitato dato medio mentionati Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii conformiter eatenus instructo existente.

In sequelam proinde praerecensitae Benigno-Gratiosae Resolutionis Regiae, praenuncupatus Petrus Csiba auditus, suam in rem hanc Declarationem exhibuit sub Nro 1-o caetera inter quae attentionem subire possent, id asserendo, quod ab anno 1764. ab eo quippe tempore, dum Kecskemethienses Pignoraticii Praedii Pusztaszer Possessores prima vice esse coeperunt, quaestionatam Praedialem Portionem Mindszentienses a Kecskemethiensibus conduxerint annuamque arendam in 150 fl. consistentem

Terrestrali Dominio deposuerint, atque idem Dominium Terrestrale Kecskemethienses idcirco contentaverit.

Hujus asserti intuitu incolae jam fatae Possessionis Mindszent Joannes quippe Mihály, Stephanus Tóth, et Michael Csernák aeque anditi, cumque praedicto Petro Csiba confrontati, negarunt se ullum cum Kecskemethiensibus tractatum inivisse, aut arendam iisdem aliquando solvisse, prouti neque Kecskemethienses ullum, quo isthoc assertum firmaretur, Documentum Comitatui Pestiensi, praeexpositas eorum preces repraesentanti exhibere potuerunt. Ad comprobandum e converso diuturnum in Pusztaszer praehabitum usum exhibita fuit per praespecificatos Mindszentienses Incolas cumprimis ipsiusmet Oppidanae Communitatis Kecskemethiensis Recognitio sub Nro 2-o usum Mindszentiensium in quaestionato Praediali Pascuo jam Anno 1735. habitum clare demonstrans: Instantia deinde aeque Mindszentiensium ratione sibi porro quoque admittendae in Pusztaszer Pascuationis Terrestri suo Domino, Comiti nempe Georgio condam Erdődy Bonorum Mindszentiensium acquisitori tradita, et per hunc neutiquam rejecta, ast potius ad Dominalem illius temporis officialem Franciscum Beczur anno 1744. respectu concedendi supplicantibus convenientis territorii inviata, isthicque sub Nro 3-o advoluta, praehabitum Mindszentiensium usum indubium facit; Contractus ad haec alter Georgio Erdődianus sub Nro 4-o productus, perque Praefectum Beczur subscriptus, saepe fatos Mindszentienses plagam in objectum sumptam anno 1755. usuasse; tandem vero contractus Anni 1768. sub Nro 5-o eandem plagam Mindszentienses perinde, etquidem erga simultaneum, qui pro localibus beneficiis stipulatus erat, censum jugiter usuasse, manifeste evincit.

Queis rationum momentis tempore Urbarialis Regulationis, per Exequentes Magistratuales in condignam reflexionem sumptis, sed et Benigno Gratioso Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii sub 14-a Maii 1771. et Nro 2752. ad huncce Comitatum Csongradiensem exarato Intimato id exigente, ut Terrae et Beneficia illa, quae ex fassionibus etiam eruuntur, et quae per Communi-

tates Locorum hactenus usuata habentur, juxta praescriptum Benignae Urbarialis Regulationis ulterius etiam penes Communitates relinqui debeant, et quae in futurum etiam pro stabili earundem usu deservitura ipsis quoque Actis Executionalibus inserantur. Conformitate istius Intimationis factum est, quod toties memorata Praedialis in Pusztaszer Portio in acta urbarialia rementionatam Possessionem Mindszent respicientia necessario referri debuerit. Non obstante eo: quod peculiaris ante annum 1768. arenda per Mindszentienses Terrestrali Dominio soluta fuerit; nam enim tali ex fundamento Praedium Tömörkény Possessioni Mindszent, complura autem alia Praedia pari titulo per reliquas Communitates gremiales usitata iisdem Communitatibus adimi debuissent.

Circa porro illam Kecskemethiensium declarationem, quasi Contractui Mindszentiensium praedictus Petrus Csiba insciis quaerulantibus particulam Pusztaszeriensem incompetenter inseruisset, modo nominatus Csiba in facie Deputationis constitutus respondit: Hanc expositionem ex eo non verificari, quod idem ad nullam innovationem processerit, sed tenores alterius Contractus per suum in Provisoratu antecessorem Josephum condam Huszár concinnati in novum per Kecskemethienses quippe quaestionatum Contractum transcripserit.

Declaravit praeterea saepefatus Csiba, spectata moderna Loci Mindszent impopulatione, Colonos istius Loci Portionem in Pusztaszer summe necessariam esse negari non posse: imo ipsi quoque praespecificati Mindszentienses Coloni coram Deputatione comparentes declararunt Pascuum locale ita esse angustum, ut vix mulgibilibus pecoribus esset sufficiens; jugalia autem pecora trans Tibiscum in Praediali Pascuo, quod in parte Praedii Tömörkény situatum est, venire pascenda; ut adeo si Pascuum in Pusztaszer habitum, quod eidem Praedio est immediate vicinum, avulsum fuerit, actum erit de subsistentia Communitatis Mindszentiensis, omnem subsistentiam in re agraria et pecuaria praecise habentis.

Ex quo demum praeinsinuatae Mindszentiensium Declaratio-

nes ad publicam notitiam, veritate niterentur, praeadductaque eorundem motiva cum praetensionibus Kecskemethiensium combinata omnino pro Mindszentiensibus starent; existimat procedens Deputatio Mindszentienses quidem in usu quaestionati in Praedio Pusztaszer Pascui, veluti ab olim eorsum usuati, fundamentoque praemissorum in Acta Urbarialia relati, porro quoque conservandos esse, Kecskemethienses autem intuitu ejus, quam idcirco fovent, praetensionis, suum ad Evictorem inviandos venire: cum denique tenores praeassumpti Intimati Dominium quoque Terrestrale audiendum esse innuant, crebrius fatae Possessionis Mindszent Dominum Terrestrem penes communicationem concernentium actorum Inclyta Universitas audire dignabitur, Relationem de tota rei serie Excelso Consilio Locumtenentiali Regio dehinc factura. Anno, Die, Locove quibus supra. Signatum per Georgium Tomcsányi. mp. praelibati I. Comitatus Csongradiensis Jur. Vice Notarium.

Csongrádmegye levéltárából.

CV.

1779. *Tanúszedés a pusztaszeri határkérdésben.*

Infrascriptus Inclytae Tabulae Regiae Judiciariae, et ad Latus Spectabilis ac Perillustris Domini Francisci Szentiványi de Eadem, Personalis Praesentiae Regiae in Judiciis Locumtenentis Protonotarii existens Juratus Notarius vigore praesentium fateor et recognosco: Quod ego virtute B. Gratiosi Serenissimi S. C. R. Apostolicae Mattis per Regnum Hungariae Locumtenentis etc. Mandati Compulsorialis pro parte et ad Instantiam totius Communitatis Oppidi Kecskemét die 24-a mensis 7-bris 1779. emanati, mihique praeceptorie sonantis, et specialis praetitulati Domini Magistri Protonotarii Exmissionis, quae in haec verba sonaret: Nobilis Matthias Vimmer I. Tabulae R. Judriae ad Latus meum adjuratus Notarius, ut pro parte Helenae Varga Joannis Miskolczi consortis in puncto dandarum rationum tutoralium

Inquisitionem, pro parte item Alberti Molnár in facto illatae sibi violentiae, pro parte demum Communitatis Privilegiati Oppidi Kecskeméth respectu Controversiae Metalis Inquisitiones et respective Admonitiones peragere valeat, eidem vigore praesentis Commissionis facultas attribuitur, super cujusmodi Inquisitionum et respective Admonitionum serie Testimoniales unacum hacce Commissione mea, ad Archivum meum referre obligabitur. Pest die 23-a 7-bris 1779. Magister Franciscus Szentiványi de Eadem P. P. Regiae Protonotarius mp. Juxta subnexa Deutri Puncta, talem uti sequitur, peregerim Metalem Inquisitionem.

De eo utrum? 1-o Tudgya-é a Tanú Puszta-Szerben lévő Barátok Fokától Baks felé merre mégyen a Puszta-Szeri és Tömörkényi Pusztákat választó határ, és a Tanúnak emlékezetire minemű nevezetű helyek tartattak valóságos választó határoknak? hite szerint vallya meg a Tanú. 2-o A Barátok Foka Puszta-Szert és Tömörkényt választó Foknak tartatott-é valaha, vagy pedig azon Barátok Foka mindenkor Pusztaszeri határban nagy bé tartatott, és meddig? occulate is mutassa meg a Tanú. 3-o Kit tud e dologban magán kivül jó Tanúnak lenni?

Primus Testis Joannes Kún Szabó, alias Kakuk, inhabitator Ányásiensis, rom. kath. annorum circiter 79. deposito praevie corporali juramento, fatetur ad 1-um Ezen Tanú már 50 esztendőktül fogva Ányáson Pusztaszer és Tömörkény Pusztáknak szomszédságában lakván, és az idő alatt 42 esztendőkig néhai Andrássi Sigmond úrnak ispánnya lévén, innen tudgya, hogy Pusztaszeri és Tömörkényi pusztákat választó határoknak tartattak a Barátok Fokán sokkal alább a Kis Tisza mentiben az Kapa Fok, hol is Kecskeméti Lakosok a Tanú láttára sokszor nádat vágtak és sertéseiket ott szabadon legeltették; Két Gyékényes Ér, vagy is Káté Szeg, a holott is Kecskeméti lakos néhai Kalocsa Istványnak szénáját öszve rakva látta és marháit ott telelni s legelni tapasztalta; a Hattyús Tónak fele végig, mellyet a tanú mind Ispány korában, mind pedig azután mindenkor úgy hallott s tartott, hogy azon Hattyús Tó Pusztaszeri és Tömörkényi választó határ

légyen; Baksi dohányos Pap Jánosnak kertyiben lévő határ, mellynek fölállításakor ezelőtt egynehány esztendőkkel nemes Csongrád vármegyének akkori szolgabirájával s esküttyével Kecskeméti és más helységekből oda hívott emberekkel együtt a a tanú is jelen volt, ahhoz képest tudgya, hogy azon Baksi kertben lévő s föllyebb megirt határ Tömörkényt és Pusztaszert különbözteti egymástúl, mivel azon alkalmatossággal más több folyó határok is egész Péteri pusztáig Pusztaszeren felül állíttattak. Ad 2-um A Barátok Foka hogy valaha választó határnak tartatott volna, soha sem hallotta; hanem tudgya azt a tanú, hogy a Barátok Fokán sokkal alább, a Kis Tisza mentiben, egész a Kapa Fokig, mely Ányási, Pusztaszeri és Tömörkényi határokat választya egymástúl, birták azon részt az Kecskemétiek mindenkor; ezen helyeket a tanú occulate is megmutatván. Ad 3-um nihil.

Secundus Testis nobilis Stephanus Michaël Sotér in Possessione Csépa I. Cottui Hevesiensi ingremiata residens, rom. cath. annorum circiter 80. deposito praevie corporali juramento, fatetur ad 1-um Ennek előtte 50 esztendeig Mindszenten, Tömörkényi és Pusztaszeri pusztáknak szomszédságában lakván a tanú tapasztalta mindenkor az idő alatt és tudgya hogy Pusztaszeri és Tömörkényi pusztákat választó határok ezek voltak: úgymint Barátok Fokán sokkal alább Kis Tisza mentiben a Kapa Fok, mellyen is a Kecskeméti Lakosok a Tanúnak nyilvánosságos tapasztalására s tudományára gyakran nádat vágtak és sertéseket egész ezen Kapa Fokig szabadossan legeltették; Két Gyékényes Ér, vagyis másként Káté Szeg, mely két ér közt levő háton Kecskeméti lakos néhai Kalocsa Istvánnak szénája öszve volt rakva és marhái is ott teleltek s legeltek; a Lovagoló Hát, mellyen ma is egy bizonyos határ forma hányás látszatik; a Hattyús Tónak fele végig; Varas Paréj nevezetű hely vagy is foknak fölső része; Baksi dohányos Pap Jánosnak kertyiben levő határ, mely Pusztaszeri és Tömörkényi pusztákat választya egymástól, a mint ezt több egész Péteri pusztáig folyó határok bizonyítják. stb.

Super cujusmodi per me modo praevio peractae metalis inquisitionis serie, praesentes futura inquiri curantis Communitatis Kecskemethiensis pro cautela deservituras extradedi Litteras Testimoniales. Sign. Kecskemethini Die 13-a mensis 8-bris 1779. Matthias Vimmer. I. T. R. Judriae Jur. Notarius. mp.

Eredeti Kecskemét város levéltárában.

CVI.

1787. Kecskemét város Közönsége, mint néhai gróf Erdődy Kristóffal a mindszenti urodalom örökös földesurával kötött zálogos szerződésnél fogva Pusztaszer pusztának birtokosa, Török Ferenc meghatalmazottja által ünnepélyes tiltakozást, ellenmondást és óvást intéz Csongrád, Békés s Csanád egyesített megyék törvényszékéhez az iránt: hogy miután a mindszenti lakosok Pusztaszernek azon részét, melyet elébb 150 forint évi haszonbér mellett használtak, az úrbér behozatalakor alattomban saját illetményükre irattatván, eltulajdonították, most ismét a mellett egy darab nádas rétet, mely úrbériség alá nem vonattathatik, az úgynevezett Heverő Halomtúl a Tisza partjáig és a Kapafok medréig, úrbéri legelő ürügye alatt elfoglalni törekednek; annak elfoglalásától tehát a panaszlottakat kéri biróilag eltiltatni és ezen ellenmondását jegyzőkönyvbe vétetni, fentartván magának a város, hogy a netalán megkisérlendő erőszakos elfoglalást erőhatalommal visszatorolja, sérelmét pedig törvény utján orvosoltassa, miről részére hiteles bizonyítvány adatik. Datum ex consessu Judicii Subalterni Comitatus Csongrád cum Békés et Csanád uniti. Die vigesima prima Decembris Anno Millesimo Septingentesimo Octvagesimo septimo in Possessione Szeghvár celebrato. Michaël Návay. mp. Praeses. Josephus Teöreök. mp. Actuarius. mp. Pecsét.

Eredeti Kecskemét város levéltárában.

CVII.

1792. Gróf Erdődy József és gróf Erdődy Antal a nagybátyjuk néhai monyorókeréki gróf Erdődy Kristóf által Kecskemét város Közönségének zálogba adott Pusztaszeri pusztát, — nevezett nagybátyjuk részéről felvett zálogterhet és kötelezett zálogidőt elfogadván s a zálogos szerződést teljes érvényben hagyván, — 26,000 forint felvételével, újabb 30 évre zálogba bocsátják és a város használatába adják; sőt azon esetre, ha a Mindszenti urodalmat idővel akár egészen, akár részben örökösen eladni kivánnák, ahoz Kecskemét város Közönsége számára az elővételi jogot mások fölött biztosítják. Pestini die 22-a Junii 1792. Comes Josephus Erdődy. mp. (L. S.) Carolus Bujanovics. mp. (L. S.) qua plenipotentiarius Illmi Dni Comitis Antonii Erdődy. N. N. Judex et Senatores Jurati Priv. Oppidi Kecskemét. (L. S.) Ejusdem Priv. Oppidi ad hunc actum Deputati: Gregorius Ladányi Jur. Notar. mp. (L. S.) Junior Paulus Kiss. Senator. mp. (L. S.)

A város levéltárából.

CVIII.

1802. *Kecskemét város Pusztaszer pusztához birtokjogát némely helybeni nemeseknek átengedi.*

Alól is megnevezett Privilegiált Nemes Kecskeméth Várossa Birája és Tanácsa előre megfontolván a Processuskodásokkal öszveköttetett viszontagságokat, mellyek által ezen Communitás ez ideig is Tekintetes Csongrád Vármegyében helyheztetett Pusztaszeri Puszta eránt Tttes Zay, Viczmándy és Jakabházy Familiák successori által a T. Királyi Tábla előtt folyamatban levő három rendbeli Processusok által, nevezetessen azzal is, hogy a Jakabháziánus Processusban még a Városnak a birhatásra való Jussa is kérdés alá vétetnék, vexáltatnék; és igy azon bizonytalanságokat is, mellyek az illy szövevényes Törvénykezéseknek

következései, magunktól el akarván háritani, az ezen fellyebb megnevezett Pusztát, mellyet a mi Eleink ember emlékezetétől fogva birtak, és azok által a Nagyméltóságú Gróf Erdődy Kristóf Úr Ő Excellentiájától megszereztetvén, mi általunk pedig újra a fellyebb való Esztendőkben a Nagyméltóságú Gróf és Vice Cancellárius Erdődy József Úr Ő Excellentiájával végre ment alku mellett, törvényes zálogos Conditiok mellett megerősíttetett: azon Jussal, mint mi ezt ez ideig birtuk, és azon Conditiokkal, mint ez a most nevezett Méltóság által nekünk leköteleztetett, Ladányi Gergely, Balásfalvi Kiss Mihály és Kiss Pál, úgy Ferenczy László Nemes Uraknak, Száznyolczezerhatvankét, idest 108,062 forintokban által adtuk és engedtük, a mennyiben tudniillik az mi általunk ez ideig biratott, a nélkül hogy a Városnak vagy Insurrectionalis, vagy Subsidionalis, vagy Processualis költségei a megnevezett summába tudattak volna, de a mellyeknek liquidatiojára nézve, azon esetre, hahogy a nevezett Processusok liquidatiora jönnének, reserválunk. Melyből effective lefizetvén a fent nevezett Nemes Urak Ötvenezer Rhfkat, idest fl. 50,000; a restans summáért, egyik a másikért, egy mindnyájáért, és mindnyája egyért jótállani köteles lévén, birtokoknak valóságára és Jussoknak solidatiojára által adtuk azon Zálogos Contractust is, melynél fogva a többszer nevezett Puszta ez ideig a Város által biratott, adván mindezeknek valóságára ezen Translationalisunkat szokott Pecséttünkkel megerősítve. Kecskeméten die 20. May 1802. N. N. Priv. Ns. Kecskeméth Várossa Birája és Tanácsa. (L. S.) Surrogatus Fő Biró Fekete Sándor. mk. (L. S.) Tóth Istvány Senator. mk. (L. S.)

A város levéltárából.

CIX.

1802. *Ugyanazon nemesek a városnak Pusztaszert haszonbérbe adják.*

Alól is megnevezett Ladányi Gergely, Balásfalvi Kiss Mihály és Kiss Pál, úgy Ferenczy László Nemesek ezen Levelünk

által megismerjük: hogy mi Tekintetes Nemes Csongrád Vármegyében helyheztetett Pusztaszeri Pusztánkat Privilegiált Kecskeméth Várossa Birájának és Tanácsának, a mai naptól számlálandó esztendőkre arendába 3,000 forintoknak esztendőnként lejendő köteles lefizetése mellett kiadtuk oly kötelesség alatt, hogy a fizetés időrűl időre rendessen teljesíttessék; mi azonban marháinknak és juhainknak azon Pusztán lejendő szabados legeltetését fent tartjuk, adván ezeknek bizonyságául ezen arendális Levelünket. Kecskeméth die 29-a Septembr. 1802. N. Ladányi Gergely. mk. (L. S.) Balásfalvi Kiss Mihály. mk. (L. S.) Balásfalvi Kiss Pál. mk. (L. S.) Ferenczy László. mk. (L. S.)

A város levéltárából.

CX.

1803. *A helybeni Nemesek biztositják Kecskemét várost arról: hogy a nevök alatt tett, vagy teendő községi szerzeményekre nézve, sem ők sem örököseik magán jogérvényt támasztani nem fognak.*

Alább irottak adjuk tudtokra mindeneknek, és ezen Levelünk által bizonyságot teszünk arrúl: hogy minekutánna Privilegiált Kecskemét Várossa Nemes Tanácsának a Város boldogságát eszközlő iparkodásait némely irígy szemek megigyenlették volna, azt jó szándékaiban nemcsak akadályoztatni, hanem még a minemű szerzeményeket eddig tett, mintha a Város azoknak birására a Törvények által tehetetlenné tétetnék, azoktúl is megfosztani, és eképen a Város mostani állapottyának fundamentomát egészen felforgatni igyekeznének; gondolóra vévén és jól megfontolván a Nemes Tanács az illyetén nyughatatlan indulatú irígy emberek, kik a közjóval semmit sem gondolnak, minemű galibát okozhatnának, azoknak eltávoztatására jónak gondolta és bátorságosabbnak találta minden esetre nézve, hogy némely Contractusok, melyek eddig csupán a Város nevére voltak készítve, megváltoztatván, azok a mi, mint Nemes Személyek

neveikre, egybefoglalva a Communitással, fordíttatnának, és az ezután való szerzeményekben is hasonló mód és forma tartatnék; melyre való nézve mi a Nemes Tanáccsal és Várossal illy örökösen tartandó egyességre léptünk: hogy mivel mi minden boldogságunkat s biztos megmaradásunkat csupán a Városnak tulajdoníthatjuk s köszönhetjük, s minden Javunknak eredete s kútfeje a Városnak szorgalmatoskodása, s azért mi is kötelesek vagyunk Városunknak állandó boldogságát hazafiúi kötelességünk szerént munkálkodni, és a Nemes Tanácsnak a közjóra czélozó szorgalmatos iparkodásaiban részt venni, hogy valamikor a Nemes Városnak az ollyatén Contractusoknak változtatásából, vagy a mi neveinkben tett, vagy ennekutánna teendő, akárminemű zálogos, vagy örökös szerzeményről szólló Contractusokból a N. Városnak semminemű praejudiciuma ne következhessen, magunkat és successorinkat szorosan arra kötelezzük, hogy valamint azon Pusztáknak vagy pusztabeli részeknek, vagy akárminemű jószágoknak, melyek a mi nevünkben szereztettek, megvételére a Communitástúl különbözve csak egy krajczárt sem adtunk, úgy valaminthogy azon Puszták és más szerzemények a Község pénzével szereztettek, úgy mindazokat az egész Községnek birtokában, mi és successorink kötelesek vagyunk s lesztünk és lesznek meghagyni, annyira, hogy azok eránt csupán a N. Tanácsnak vagyon s lehet szabad dispositioja s ha azokban részesültünk is, az egyedűl csak a N. Tanácsnak jó akarattyátúl fog függeni, és azért e részben csak úgy nézettetünk, mint akármely más városi lakosok, s ezen részesülésünk s maradékunknak részesülése csupán a Városi Tanács rendelésibűl s hatalmából fog meglenni s lehetni, egy szóval ámbár is a városi közbiztosságra nézve minden városi szerzemények a mi nevünk s Község neve alatt legyenek s leendenek megtéve, mindazok most és jövendőben csupán a Községnek szolgálnak s szolgálhatnak, s Mi és Maradékunk az ollyas szerzeményes Levelek erejével soha nem fogunk élni, s élhetni a Község ellen s maradékink sem fognak élhetni, következőképen semmi szerzeménybűl sem privatizálhatunk soha semmit s maradékink sem privatizálhatnak.

Mellyhez képest ha Successorink közül valaki, a már szerzett, vagy ezután is neveink alatt szerzendő Javak eránt a Várost háborgatni bátorkodnék és ezen mi kötésünkről költ Levélnek közlése után is szándékától elállani nem akarna, azonnal különössen tíz-tíz ezer forintoknak megadására köteles légyen, és azokat ezen Levélnek erejével mint liquidumot a Község rajta megvehesse s ezen kivül iparkodásának s bal szándékának soha semmi sikere s foganattya ne lehessen, s mint köz háborgató a Városbúl kiparancsoltathassék. Mindezeknek jól megfontolása után szabad akaratunkból Priv. Kecskemét Várossának adtuk ezen kötelező Levelünket, nevünk aláirásával és pecséttünk reá tételével megerősitvén. Költ Priv. Kecskemét Várossában 23-dik Febr. 1803. N. Ladányi Gergely. mpria. (P. H.) Balásfalvi Kiss Mihály. mpria. (P. H.) Balásfalvi ifj. Kis Pál. mk. (P. H.) N. Id. Szeles József. mk. (P. H.) Ferenczy László. mk. (P. H.) Ifj. Szeles József. mk. (P. H.) Saator Péter. msk. (P. H.) Nagy Mihály. mpria. (P. H.) N. Szánthó Márton. mp. (P. H.)

A város levéltárából.

CXI.

1803. *Gróf Erdödy József eladja a mindszenti urodalmat.*

Infrascriptus assumptis in me eorum quorum interest oneribus, praesentibus fidem facio et attestor, quod ego matura animi deliberatione praehabita, expendens, me Dominium Mindszent, cujus maxima pars in debito Patrui mei Comitis Christophori Erdődy, cui divisione mediante obtigit, per Genuenses in Executionem sumpta est, pars jam aliis inhypothecata, imo pars ea quae Kecskemethiensibus oppignorata fuit, auctione per me levata, novis conditionibus annorum adfecta est, reluere non posse, nisi gravibus oneribus me involvam, aliorum autem Jurium, quae bonis per me possessis contermina aut vicina sunt, reluitionem per me partim jam factam, partim fiendam, mihi successoribusque meis utiliorem esse, cum Illustrissima Domina

Comitissa Leopoldina Zichy de Vásonkeő, Marchionis olim Caroli Joannis Pallavicini relicta vidua, mihi pro perennalitate Dominii hujus notabilem quinquaginta millium florenorum summam obtulerit, Dominium hoc cum omnibus de Jure ad id pertinentibus, memoratae Illustrissimae Dominae Comitissae Leopoldinae Zichy de Vásonkeő Marchionis olim Caroli Joannis Pallavicini relictae viduae, Ejusdemque Filio Eduardo Pallavicini perennaliter in summa quinquaginta millium florenorum vendiderim, omneque Jus meum in eam transtulerim, dando et attribuendo eidem plenariàm facultatem, ut quae pignore Judicialis Executionis affecta sunt, illico, quae vero cum conditionibus annorum impignorata sunt, his evolutis, deposita inhaerente summa, reluere et revindicare possit: Relate ad Jus ea Lege Evictionem in me, meosque Successores assumo, ut Privilegiales Litteras, aliaque Juris Documenta suppeditare tenear et teneantur; Relate vero a summam quinquaginta millium florenorum ea ratione, ut si vel totum, vel mediam Dominii partem, quocumque casu, via Juris memorata Comitissa Leopoldina Zichy, aut ejus successores amitterent, in eum casum vel in toto, vel in medietate Evictionem praestare tenear; si vero tantum pars aliqua via Juris amitteretur, tunc ego et successores mei onere Evictionis non teneantur. In cujus majus robor Fassionem hanc coram Loco Credibili, Officio videlicet Palatinali celebro. Sign. Viennae die 3-a Januarii 1803. Comes Josephus Erdődy. mp. (L. S.)

Hitelesített másolatról.

CXII.

1803. Január 8. Gróf Erdődy József a mindszenti urodalom eladásáról kiadott fontebbi szerződést a nádori Itélőmester előtt felvallja.

Hiteles másolatról.

CXIII.

1804. *Királyi jóváhagyás és vegyes adományzás a mindszenti urodalom megvételéhez.*

Nos Franciscus Secundus Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Schlavoniae etc. Rex Apostolicus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod pro parte et in persona Generosae ac Magnificae Comitissae Leopoldinae natae Zichy de Vásonkeő, Marchionis olim Caroli Joannis Pallavicini relictae viduae exhibita sit Nobis et praesentata certa quaedam per Fidelem nostrum Nobis sincere dilectum Spectabilem ac Magnificum Josephum Comitem Erdődy de Monyorókerék, Montis Claudii et Cottus Varasdiensis perpetuum Comitem, prout et arcis Civitatisque ejusdem nominis haereditarium Capitaneum, Camerarium, Consiliariumque nostrum actualem Status intimum, per Regnum nostrum Hungariae Janitorum Regalium Magistrum et Cottus Nittriensis Supremum Comitem, ac Pro-Cancellarium nostrum Regium Hungarico Aulicum, respectu Dominii Mindszent et appertinentiarum Cottui Csongrád adjacentium, de dato 3-ae Januarii Millesimi Octingentesimi Tertii, coram Fideli aeque nostro Nobis dilecto Egregio Stephano Aczél Consiliario nostro et Officii Palatinalis Protonotario celebrata perennalis Fassio tenoris infrascripti: Supplicatum itaque exstitit Majestati nostrae nomine et in persona antelatae Comitissae Leopoldinae Zichy de Vásonkeő debita cum Instantia humillime, quatenus Nos praefatam perennalem Fassionem, omniaque et singula in eadem contenta, ratam, gratam et accepta habendo, Litterisque nostris Privilegialibus inseri et inscribi facientes, praemissae perennali Fassioni, aliisque omnibus et singulis in eadem uberius denotatis et expressis nostrum Regium Consensum benevolum pariter et assensum praebere dignaremur; cujus quidem perennalis Fassionis contextus sequitur in hunc modum: (CXII. szám, befoglalva a CXI. számot) — Nos itaque

humillima suprafatae Comitissae Leopoldinae Zichy de Vásonkeő supplicatione, nostrae modo quo supra porrecta Majestati, Regia Benignitate exaudita, clementer et admissa, praeinsertam Fassionem non abrasam, non cancellatam, neque in aliqua sui parte suspectam, sed omni prorsus vitio et suspicione carentem, praesentibusque Litteris nostris de verbo ad verbum, sine diminutione vel augmento aliquali insertam et inscriptam, quoad omnes ejusdem continentias, clausulas et articulos, eatenus quatenus eadem rite et legitime exstitit emanata, viribusque ejusdem veritas suffragatur, ratam, gratam et accepta habentes, praemissae perennali Fassioni, Cessioni, Venditioni, et per manus assignationi, aliisque omnibus et singulis in eadem Fassione perennali fusius denotatis et expressis nostrum Regium Consensum benevolum pariter et assensum praebuimus, ac insuper, quum ad nonnullorum Fidelium nostrorum humillimam supplicationem, nostrae propterea factam Majestati, tum vero attentis et benigne consideratis Fidelitate et Fidelibus servitiis, quae praenominatae Comitissae Familia omni tempore pro quarumvis circumstantiarum ratione, atque occasionum exigentia, Sacrae primum memorati Regni nostri Hungariae Coronae, ac etiam Majestati nostrae jam cumulatissime exhibuit et impendit, ac imposterum etiam pari fidelitatis et constantiae fervore Ejus quoque Filius Eduardus Marchio Pallavicini, qui Indigenatu Regni nostri Hungariae est provisus, (uti Nobis de ipso benigne ac firmiter pollicemur) exhibiturus sit et impensurus. Totum et omne Jus nostrum Regium, siquod in dicto Dominio Mindszent etiam aliter qualitercumque haberemus, aut Idem et idem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent Majestatem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, foenilibus, sylvis, nemoribus, montibus, collibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, pisciumque clausuris, et aquarum decursibus, molendinis et eorumdem locis, Braxatoriis, Educillis item et Macellis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et obventionum integritatibus,

ad praedictum Dominium Mindszent de Jure et ab antiquo spectantium et pertinere debentium, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentium et habitorum, praemissis uti praefertur stantibus, seque habentibus, saepe fatae Comitissae Leopoldinae natae Zichy de Vásonkeő, Ejusdemque Filio Eduardo Marchioni Pallavicini, hujusque Haeredibus et Posteritatibus sexus quidem masculini Jure perennali, sexus autem foeminei descendentibus Jure inscriptitio in summa fassionali, ac praeterea per praenominatam Fassionariam pro Consensu nostro Regio oblatis octodecim mille florenis, ad aerarium nostrum Regium depositis, Evictione ad vires praeexpositae Octodecim millium florenorum summae in Fiscum nostrum Regium assumpta, erga item suo tempore praestandam bonificationem remonstrandarum utilium meliorationum, non ex ipso fundo promanantium, sed sumptibus procuratarum, ea tamen per expressum Lege, ut salis vecturantibus gratuitum pascuum in plagis per primaevam donationem designatis, ultro quoque praestare teneatur, benigne dedimus, donavimus, et contulimus, imo damus, donamus et conferimus, Jure perpetuo et irrevocabiliter, utendum, tenendum, possidendum pariter et habendum, (salvo Jure alieno) harum nostrarum vigore et testimonio Litterarum, quas nos in formam Privilegii nostri Regii redigi faciemus, dum eaedem Nobis in specie fuerint reportatae. Datum in Archiducali Civitate nostra Vienna Austriae, die 25. mensis Junii Anno Domini Millesimo Octingentesimo quarto. Regnorum nostrorum Romani duodecimo, Hungariae vero, Bohemiae et reliquorum anno decimo tertio. Franciscus. mp. Comes Carolus Pálffy. mp. Alexius Névery. mp. (L. S.)

Hitelesített másolatról.

CXIV.

1804. Beigtatási parancs a váci káptalanhoz, melynélfogva született Zichy Leopoldina grófnő, néhai Pallavicini János Károly őrgróf özvegye s ennek fia Pallavicini Ede őrgróf a mindszenti urodalom birtokába beigtattatni rendeltetik. Datum in Archidu-

cali Civitate nostra Vienna Austriae Die 25. mensis Junii Anno Domini Millesimo Octingentesimo quarto.

A váci káptalan jegyzőkönyvéből.

CXV.

1804. A váci káptalan jelentése s bizonyítványa arról: mikép a Mindszenti urodalom birtokába született Zichy Leopoldina grófnő Pallavicini őrgróf özvegye s ennek fia Pallavicini Ede őrgróf, 1804-dik évi august. 6-kán s következő napokon, a helyszinén folytatva s részenkint megtartott ünnepélyes eljárással, Gerencsér János királyi és Kanyó András kanonok s cimzetes apát káptalani kiküldöttek által beigtattattak légyen; mely alkalommal nemes Jakabházi Antal Pusztaszer irányában; Semsey Endre királyi személynök az egész mindszenti urodalom irányában; Olgyay Károly a csanádi püspökség makói urodalma részéről szinte az egész mindszenti urodalom irányában; Balásfalvi Kiss Pál és Ferenczy László kecskeméti Nemesek szinte Pusztaszer irányában; Szeged szabad királyi város tápéi urodalmához tartozó s a mindszenti urodalmi tisztség által elfoglalni szándékolt Nagyvölgy nevezetű terület irányában; gróf Kollonics László kalocsai érsek, mint Zay-örökös és végre gróf Károlyi József özvegye az egész mindszenti urodalom irányában, a beigtatásnak ellene mondottak, kik ennek okadatolása végett a királyi itélő tábla elibe megidéztettek. Datum Vacii decimo quinto die diei Statutionis et Introductionis praemissarum, in diem trigesimum primum mensis Augusti Anni currentis Millesimi Octingentesimi quarti incidentis.

A váci káptalan jegyzőkönyvéből.

CXVI.

1818. Jakabházi Pál, Jakabházi Sándor s több Jakabházi örökösök, egyeznek Fekete Sándor, Balásfalvi Kiss Pál, Szeless

József és Ferenczy László kecskeméti Nemesekkel Pusztaszer használata, perük lefolyása és ennek megnyerése után ama pusztának jövőbeni megtartása iránt. Költ Pesten az 1818-dik esztendei Szent György havának 3-dik napján.

A város levéltárában.

CXVII.

1818. Nemes Fekete Sándor, Balásfalvi Kiss Pál, Szeless József és Ferenczy László kecskeméti lakosok biztosítják a várost: hogy fentebbi egyesség általok és nevök alatt a városi Közönség javára köttetett, s annak érvényét magok magán használa a város ellen soha, 10,000 arany kötbér terhe alatt, felhasználni nem fogják.

A város levéltárából.

CXVIII.

1818. *Az egri káptalan levéltárának viszontagságai.*

Nos Capitulum Metropolitanae Ecclesiae Agriensis memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Nos benignas Serenissimi Josephi Caesarei, ac Hungariae et Bohemiae Régii Haereditarii Principis, Archiducis Austriae — — Regni Hungariae Palatini et Locumtenentis Regii — — — Litteras Mandati Requisitorio-Recognitorias pro parte et ad Instantiam Egregii Pauli Jakabházi, in Libera ac Regia Civitate Pestiensi die 22-a Junii anno proxime evoluto infrascripto, in simplici papyro clause confectas et emanatas, et Sigillo suae Celsitudinis Caesareo Regiae Palatini authentico, apud Protonotarium suum habito, ab extra in superiori earumdem margine impressive communitas, Nobisque pro executione earumdem praeceptorie sonantes et directas, humilitate et reverentia quibus decuit, receperimus — — — Unde Nos benignis altefatae Suae Celsitudinis Caesareo Regiae Commissionibus et Mandatis, Nobis

modo quo supra factis, juxta obligationem nostram parere, moremque genere et satisfacere cupientes, et ut congruum petito Requirentis Responsum praestare valeamus, negotium hocce Jurato Notario nostro elucubrandum commisimus et demandavimus. Qui excussis Tabularii nostri cunctis actis, sequentem sub fide sua jurata Nobis praestitit genuinam Relationem: Capta et expugnata per Turcas arce et civitate Agriensi, innuente Articulo 38. anni 1597. Capitulo Agriensi Residentiae locus Cassovia designatur, unde sensu Articuli 10. anni 1609. Tyrnaviam fienda ejus translatio per Status et Ordines sollicitatur. Docente vero Articulo 3. 1613. Jaszoviam vadit, inde rursus ob crebras Turcarum excursiones, juxta claros Articuli 38. tenores Cassoviam, cum libera Domos emendi facultate, sed summo sui et regnicolarum irreparabili damno et pernicie remigrat. Siquidem testante Articulo 19. anni 1687. tota Sacra Supellex, cunctaque Clenodia Capitularia, in Ecclesia Sanctae Elisabeth Cassoviensi conservata, per tumultuantes ejusdem Civitatis Cives arrestata. Dein vero Duce et Antesignano Petro Fajgel Rebellium Capitaneo, alias substituto Judice Nobilium Comitatus Sárosiensis, qui etiam arcem Jászoviensem (docentibus idipsum Protestatione Notarii et totius Conventus Jászoviensis coram Capitulo Agriensi anno 1685. instituta, ac inquisitione pro parte Georgii Fenessy Eppi Agriensis, unaque Praepositi Jászoviensis anno 1687. medio ejusdem Capituli peracta) per Officiales arcenses proditam, contra datam fidem succenderunt et depraedati sunt, ablata et direpta fuerint. Ex praemissis itaque suapte fluit, cum Clenodiis Litteralia quoque Instrumenta Tabularii Agriensis vetustiora, in eadem Ecclesia, velut loco tutiori, antiqua consvetudine hucdum observata, conservata, fuisse arrestata, per eosdem terrae infossa. Si etenim inhumatio illa per Archivi Custodes Capitulares intervenisset, procul dubio sedatis motibus intestinis, alma usque dimidium seculi pace, Capituloque ad antiquam et primaevam Sedem Suam Agriam quippe remigrante, et tam longa annorum serie pacifice constituto, pro decore Capituli et Regnicolarum ardenti voto atque solamine, lucem exoptatam non tam sero

respexissent. Prodivere quidem in apricum anno 1776. sed paulo mitiori fato quam sepulta jacebant. Siquidem partim per Mendicos, qui eadem, dum Ecclesiam praedictam S. Elisabeth Cassoviensem everterent et repurgarent, in quodam obscuro Templi ejusdem angulo reperta eruerunt, velut rudes et tanti thesauri ignaros aestimatores pessumdata sunt, partim vero per complures Regnicolas in aedem involantes, quin et ipsam inclytam Cameram Cassoviensem, delectum in iisdem facientes, contra dictamen Articularum 42 et 43 anni 1723. majori et pretiosiori sui parte spoliata et orbata fuere, Capitulo velut legali eorundem Conservatori, paucissimis antiquitatibus remanentibus. Sunt quidem inter Agriam revecta nonnulla, verum pauca, etiam seculi 13-ii et subsequorum, ex quibus sequitur non vana illatio, antiquiora Tabularii Agriensis acta, Cassoviae per Rebelles visceribus terrae inclusa delituisse. Inter praemissa Cassovia adlata reperiuntur etiam Transsumptae Donationales Regiae super Possessionibus Bekénytes et Kissermama*) in Comitatu Csongradiensi existentibus pro Joanne et tota Familia Jakabházy elargitae anni 1655. Item mandatum Statutorium respectu fatarum Possessionum Bekénytes populosae et Kissermama desertae, supratacto Comitatui Csongradiensi ingremiatarum, pro antelato Joanne Jakabházy elargitum, absque tamen peracta Statutione Relatoriis. Verum inter acta Cassoviensia quamplurima certa sui parte destituuntur; sunt nimirum Relationes Mandato Statutorio carentes, et e converso Mandata Statutoria, Admonitoria atque Evocatoria, et Metarum Reambulatoria, absque omni Relatione haerentia. Quod autem hae mutilationes occasione praedeductae infaustae reinventionis, et per complures facti delectus, accidere potuerint, pronum est concipere. Super qua ejusmodi Juratii Notarii nostri genuina et veritati congrua Relatione, praesentes Litteras nostras Testimoniales, Jurium antelati requirentis futura pro cautela deservituras extradandas esse duximus et concedendas, communi svadente Justitia. Datum Agriae Sabbatho proximo ante Domini-

*) Lásd föntebb ezen Oklevéltárban LX. szám alatt.

cam nonam post Pentecosten, in diem undecimam mensis Julii incidente, Anno Dominicae Incarnationis 1818. etc. (L. S.) Lectum, collatum atque signatum per Josephum Nováky. mp. Metrop. Capit. Agr. Lectorem et Canonicum.

A Jakabházyak táblai peréből.

CXIX.

1827. decemb. 26. *Gróf Zichy Leopoldina özvegy Pallavicini Jánosné és fia Pallavicini Ede őrgróf egyez Pusztaszer fölött Kecskemét város közönségével.*

Infrascripti et quidem parte ex una Nos 1-mi Ordinis Contrahentes Comitissa Leopoldina nata Zichy de Vásonkeő, Excellentissimi condam Marchionis Joannis Caroli Pallavicini relicta Vidua, Eduardus item Marchio Pallavicini S. C. et R. Apostolicae Majestatis Camerarius, parte vero ex altera Nos 2-di Ordinis contrahentes Nobiles Alexander Ladányi I. Cottus Csongradiensis Tblae Judriae Assessor, et Gregorius Kovács, qua simul Coincolae Privileg. Oppidi Kecskemét, Joannes item Kún Senator, et Joannes Simonyi Ord. Notarius, qua tamen ejusdem Priv. Oppidi Kecskemét, ad hunc actum specialiter exmissi, et vigore Credentionalium Litterarum ejusdem Priv. Communitatis ddo 11-ae Decembris A. C. emanatarum activisati Deputati, praesentium per vigorem notum facimus, omnibus quibus expedit Universis; quod Nos Anno, Dieque infranotatis, in Sequentem coaluerimus pacis, et Concordiae Unionem, et quidem:

Nos Comitissa Leopoldina nata Zichy de Vásonkeő, Marchionis quondam Joannis Pallavicini Relicta Vidua, Eduardus item Marchio Pallavicini S. C. et R. A. Majestatis Camerarius, qua Dominii Mindszent, eoque pertinentis Praedii Puszta Zer I. Cottui Csongradiensi ingremiati, ex Fassione Josepho-Erdődiana, eique superinducto Consensu Regio Statutione firmato Domini Terrestres, in condignam reflexionem sumentes: Quod Oppidana Communitas, et Cointeressati Nobiles Coincolae, prae-

mentionatum Praedium Puszta Zer (a temporibus humanam memoriam excedentibus) jam Pignoris, jam Arendatitio titulo tenuerint, ac usuaverint, quod eadem Communitas Oppidana, idem Praedium Puszta Zer inde ab Anno 1764. ad hoc usque Tempus, ab Excellentissima Familia Comitum Erdődy de Monyorókerék in Pignore possideat, a praesenti possessorio hujus Praedii annis pignoraticiis jam evolutis, ad Admonitionem nostram Judiciariam eatenus praemissam Spontanee recesserit, illudque Nobis tamquam proprietariis Dominis Terrestribus pro resignato declaraverit; — quod ab incommoditatibus Processus Oppositionalis intuitu Diversorii actu decurrentis de praesenti liberemur; quod possessorium Praedii Puszta Zer, quantum per Oppidanos nunc tenetur, illico ingrediamur, et omnes illae quaestiones, quae caeterum in via Processus Pignoris Liquidatorii per Nos contra Oppidanam Communitatem movendi occurrere possent, amico hoc Tractatu mediante suapte cessent, et superatae existant — praeprimis vero serio perpendentes, quod eadem Communitas Oppidana, hactenus etiam de Patria, et Rege bene merita, per amissionem totius Praedii rei pecuariae jacturam pati, et in viribus suis ad ferenda publica onera necessariis, multum debilitari deberet, Nos Nobiles, et Oppidanos Kecskeméthienses, quantum in Nobis situm est, ad Altissima Regis, et Regni servitia, pro futuris quoque Temporibus idoneos conservare satagentes, Sicci Praedii Puszta Zer partem Superiorem puncto 2-o uberius deductam, et circumscriptam Nobilibus Dominis Alexandro Ladányi, et Gregorio Kovács, ac per eos Oppidanae Communitati Kecskemetiensi eo Jure quo eam Nos aut successores nostri tenerent, et possidere quirent, perennaliter transferimus, et vendimus ea Lege:

1-o Utprimum Nos Geometram nostrum, pro totius Sicci Praedii, quod Oppidum hactenus Pignoris titulo tenet, et usuat, dimensuratione miserimus, et ille adventum suum Oppidano Magistratui insinuaverit, idem Mgratus tenebitur antiquam Mappam Praedii Puszta Zer erga restitutionem ipsi tradere, et e gremio sui ad Praedium Puszta Zer Deputationem cum Officiolatu nostro

concursuram exmittere, ut ita veris metis in facie Loci debite remonstratis Geometra noster, cum Geometra Oppidano Opus novae Dimensionis quantocyus ordiri, et comsummare valeat. Interea tenetur fata Communitas reambulationem cum Collimitaneis peragere, et ita Opere, in praesentia Mei Officiolatus, et Fiscalatus Officii quamprimum terminato in sensu hujus Tractatus remissio, et excisio indilate fiat eo addito, quod Casum in eum si necessitas authenticationis novarum Mapparum subversaretur, illa communibus expensis peragatur.

2-o Cum in eo diserte coalitum sit, ut Nobis 1-i Ordinis Contrahentibus in omnem eventum (Caricetis distincto puncto attingendis huc non imputatis) ex ipso duntaxat Praedio Sicco quod Communitas de praesenti Pignoris titulo usuat 500 Jugeris (Singulum per 1200 □ orgias computando) plus quam oppidanae Communitati obveniat, fine eo cognita per instituendam dimensionem totius Praedii Sicci praevie designati Capacitate, illius videlicet, in Cujus Possessorio Communitas actu existit ex eadem ad rationem nostri 1-i Ordinis Contrahentium primum et ante omnia 500 Jugera subtrahantur, residua quantitas, inquantum haec 23,000 Jugera non excederet bifarietur, et rata medietas taliter obveniens inferior (Tibisco quippe propius adjacens) cum proxime attactis 500 Jugeris nobis tradatur. In Casum vero, si praedesignatum praedium Siccum 23,500 Jugeris (Caricetis hicce non computatis) plus efficit, Oppidanae Communitati, ex parte Praedii Superiore, non plus, quam Undecim mille quingenta Jugera tradentur, reliqua vero Praedii quantitas, quantacunque illa fuerit, Nobis, et Successoribus nostris remanebit, singulum Jugerum ubique per orgias 1200 □ computando.

3-o Ut tam 2-i Ordinis Contrahentes, praefati Nobiles videlicet, et Communitas, quam et nos ratas praevio modo obvenientes Praedii Puszta Zer, in sensu punctorum superius attactorum, pro Commoditate nostra usuare, et possidere valeamus; illae statim occasione resignationis ita erunt per metas ab utrinque, et communi Consensu erigendas discernendae, ut linea secans, et possessoria nostra pro futuro distingvens ex illo puncto ducatur, ubi videlicet

agri, ad ita dictas Tanya földek distributi, et per Oppidanos culti ad partem Praedii inferiorem terminantur, et Linea haec, quantum fieri potest ita producatur, ut anguli acuti usuationem incommodam reddentes evitentur; quodsi tamen Nobis 1-i Ordinis Contrahentibus commodius visum fuerit, inchoans punctum secantis lineae versus Tibiscum, etiam infra ultimum Tanya defigere, illud controvertendi Jus Oppidum non habebit.

4-o Secundi Ordinis contrahentes, eadem Occasione, qua videlicet Sicci Praedii inferiorem partem supra circumscriptam nobis 1-i Ordinis Contrahentibus resignant, tenentur, et obligantur Nobis 1-i Ordinis Contrahentibus, integrum Caricetum, vulgo Réttség dictum, simul cum Stagnis, et Lacunis, atque sic dictis p a l e eo spectantibus, item Diversorium in Praedio Puszta Zer existens, et Tóhajlati Korcsma vocitatum, demum aedificia, et puteos ibi existentes tradere ac resignare, et insuper omnibus praetensionibus, quas quocumque demum titulo in Nos, velut inpignorati Praedii proprietarios directas liquidare, aut secus formare potuissent, aut unquam possent, in perpetuum renunciant, et pro his omnibus Nos 1-i Ordinis Contrahentes, universim tantum Undecim mille florenos Conventionales solvere obligati sumus, adeoque ii 4000 fini qui titulo recessus, a quibuslibet praetensionibus puncto 5-o expositis occurrunt in praevia 11,000 finorum Conventionalis Monetae Summa jam comprehensi intelliguntur.

5-o Siquidem Oppidana Communitas vigore Contractuum Pignoratitiorum de Anno 1764. 1772. & 1792. emanatorum, investitam habeat Summam . . . . 86,000 flor. Conv. Mon.
titulo Superinscriptionis ad rationem hujus Praedii Venerabili Capitulo Nitriensi anno 1793. solverit . . . . . 10,062 -
Pro Diversorio in eodem Praedio Transactione mediante Genuensibus solverit anno 1786. 4,000
Et posteaquam omnes praetensiones Communitatis, quas quocunque demum

titulo contra nos formare posset, amico hoc Tractatu mediante in quatvor millibus florenorum Conv. Monetae determinatae habentur . . . . . 4,000 flor. Conv. Mon.

taliter tota Summa, ultra quam Communitas nihil se praetendere velle declarat, subsistit in Centum quatvor Millibus, Sexaginta duobus fnis Conventionalis Monetae . . . . . 104,062 flor. Conv. Mon.

Verum quia Nos 1-i Ordinis Contrahentes, in nexu puncti 4-ti pro Cariceto, Diversorio, Aedificiis, ac aliis quibusvis praetensionibus, et meliorationibus universis puncto 4-o attactis 11,000 finos persoluturos promisimus, saepe attactam Partem Praedii Superiorem 2-i Ordinis Contrahentibus in residua 93,062 flor. Conventionalis Monetae Summa Investitionali, tanquam 1-mi aquisitores perennaliter vendimus, et cum omnibus Juribus, et Utilitatibus in eosdem transferimus, et perpetuo possidendam relinquimus ea lege, ut ab omni, seu in natura, seu in aere parato praestanda Evictione, Nos, Successoresque nostri in perpetuum liberi et immunes simus, maneantque, atque si casu quodam inopinato, ex Universo Praedii Puszta Zer complexu partem Sententia mediante abjudicari contingeret, Nobiles, et Communitas Oppidana falcidiam, decessumque talem proportionatim ad ratam juxta Tractatum hunc eisdem excisam ferre teneantur, quin ullam Evictionem, ac respective bonificationem a Nobis, aut Successoribus Nostris unquam exigere possint. Simul 1-i Ordinis Contrahentes spondemus, quod in sensu hujus Tractatus pro 2-i Ordinis Contrahentibus statim post secutam realem resignationem, et remissionem praevie denotatam perennalem super rata iisdem Nobilibus et Communitati excisa, Fassionem coram loco Authentico celebrare intermissuri non simus.

6-o Cum vero Communitas Oppidana, et Nobiles, ratam Sibi excindendam eodem Jure quo Nos reliquam partem Praedii tenemus, Fassione hac perennali mediante tenturi sint, hinc in

Processuali defensa contra quosvis impetitores adornanda, omne id, quod Jus hoc nostrum Donationale Consensu quippe Regio Statutione firmato roboratum, vel in minimo labefacere posset sollicitare vitare obligantur, futurisque omnibus Temporibus vitare porro obligabuntur.

7-o Quodsi Nobis 1-i Ordinis Contrahentibus, aut Successoribus Nostris partem Praedii tenore hujus Tractatus Nobis mansuram quandocunque oppignorare, aut perennaliter vendere placeret, 2-i Ordinis Contrahentes, tamquam Jure paeemtionis, ex hoc quoque Contractu gaudentes praemonere obligamur, prout et vicissim in simili Casu 2-i Ordinis Contrahentes, quoad ratam illorum obligabuntur, quodsi vero Nos 1-i Ordinis Contrahentes, aut Successores Nostri, Praedium Puszta-Zer, cum Dominio Mind Szent colligative vendere vellemus, tunc 2-i Ordinis Contrahentes, sibi nullum Jus praeemtionale vindicare possunt.

8-o Secundi Ordinis Contrahentes obligabuntur Nobis 1-i Ordinis Cotrahentibus, occasione realis resignationis, et remissionis Praedii paria vidimata Litteralium Instrumentorum omnes Investitionales Summas, in se continentium, absque ulla mora tradere.

9-o Secundi Ordinis Contrahentes securos reddunt 1-i Ordinis Contrahentes, quod pars Praedii Eisdem cessura, prout et ipsum Diversorium, nullis Contractibus arendatitiis sit irretitum, seu quod 1-i ordinis Contrahentes absolute liberum ingrediantur Possessorium.

10-o Cum utrique Contrahentium Partium multum intersit, ut amicus hic Tractatus, qui ad plenum suum valorem ulteriore ratihabitione Communitatis Oppidanae, velut per infrasciptos Credentionatos firmiter obligatae, amplius non indiget, quantocius effectum sortiatur, in Casum, quo 2-i Ordinis Contrahentes, Conditiones in amico hoc Tractatu contentas adimplere nollent, aut earundem effectuationem protrahere studerent, prout pariformiter si nos 1-i Ordinis Contrahentes facta jam secundum tenores hujus Tractatus remissione, secutaque per Nos receptione perennalem Fassionem praecise in Sensu praeambuli, et puncti 5-i

ac 6-i praesentis Tractatus celebrare renueremus, Pars talis culposa, alteri parti vinculo viginti mille florenorum Convent. Monetae via liquidi Debiti coram Vice Comite I. Cottus Csongradiensis desumendo, praescissis quibusvis formalitatibus, et Juridicis Remediis, nec appellata quidem Locum habente, obstricta sit.

Nos 2-i Ordinis Contrahentes Conditiones, et Obligationes, in hoc amico Tractatu contentas, non tantum acceptamus, et ad earum observationem nosmet obligamus, verum Generosam suae Excellentiae, ac suae Illustritatis Nobiscum agendi rationem grato recolentes animo, Nos ad omnia illa, quae vigore hujus Tractatus praestare tenemur, in optima Juris forma obligamus, et ab omnibus praetensionibus Nostris, quas titulo qualicunque legaliter, et Jure optimo Nobis in via Juris adurgendi facultas fuisset, veluti per hunc Tractatum complanatis simpliciter recedimus.

Quorum omnium in fidem praesentes in duplicibus paribus extradedimus Litteras Transactionales, propria manuum subscriptione, et usualibus Sigillis communitas. Datum Viennae die 26-a Decembris 1827. Eduardus Marchio Pallavicini. mp. (L. S.) Comitissa Leopoldina nata Zichy de Vásonkő, Marchionis condam Joannis Caroli Pallavicini R. Vidua. (L. S.) Alexander Ladányi mp. I. Cottus Csongradiensis Tabulae Jur. Assessor. (L. S.) Nobilis Gregorius Kovács. mp. (L. S.) Ex parte Communitatis Kecskemetiensis Joannes Kún mp. Senator. Joannes Simonyi mp. Ord. Notarius, qui simul Sigillum Communitatis Oppidanae appressi. (L. S.)

Eredeti Kecskemét város levéltárában.

CXX.

1828. május hónap 16-án fentebbi szerződést Pallaviciniék felvallják a főméltóságú magyar királyi udvari korlátnokság előtt. Datum in Imperiali Urbe Nostra Vienna Austriae die deci-

ma sexta mensis Maji Anno Domini Millesimo octingentesimo vigesimo octavo. Regnorum Nostrorum Hungariae Bohemiae et reliquorum Anno Trigesimo Sexto. Franciscus. mp. (L. S.) Joan. Nep. L. Baro Malonyay. mp. Benedictus Nagy. mp.

Eredeti kiadvány Kecskemét város levéltárában.

Nyomdahibák.
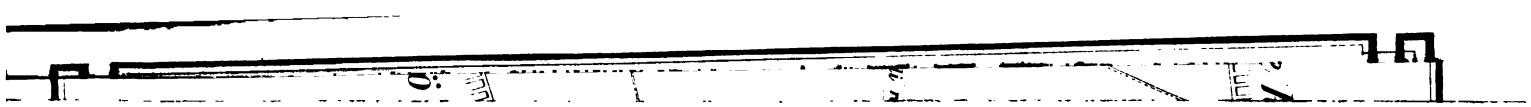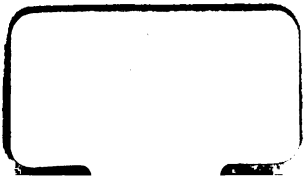
lap	*sor*	*fölül*	*alul*			
4	3	—	„	hinéves	*helyett*	hírneves
44	5	—	„	1665-dik	„	1566-dik
46	3	„	—	Kötvélyes	„	Körtvélyes
120	7	—	„	memoribus	„	nemoribus